BELLUM HUSSITICUM,
quo
M. JOHANNIS HUSSII VITA, DOCTRINAQUE ET MORS COMPREHENDITUR, UTQUE BOHEMI,
inprimis vero Ioannes Zisca & Procopius Rasus vindicationem ipsius susceperint, luculenter exponitur.

OMNIA E GRAVIBUS SCRIPTORIBUS, VETERIBUS
monimentis atque mmss. magno studio congesta, inque Germanorum gratiam, quæ necessariæ notitiæ sufficiant, ipsorum lingua in lucem edita

à

M. ZACHARIA THEOBALDO JUNIORE:

Nunc autem certis de causis Latino sermone reddita.

FRANCOFURTI,
In Officina Danielis & Davidis Aubriorum
& Clementis Schleichii.

ANNO M. DC. XXI.

ILLUSTRI ET GENEROSO COMITI IACOBO

Haye, Vice-Comiti Doncastriæ, & Serenißs. IACOBO I. Angliæ, Scotiæ, Franciæ & Hyberniæ Regi à consiliis sanctioribus, atq; ad S. Rom. Imp. Vicarios Legato, Domino meo cl.

S. P. D.

GRATITUDINEM, illustris & generose Comes, Domine atq; fautor mi, non modo ipsam virtutem esse; sed etiam matrem virtutum omnium reliquarum, Cicero dixit. Venustissima vero vox, nec homine tantum, in quo nimirum aliqua virtutis scintilla emicat; sed & tanto viro, quamvis ethnico, nō solum innocentem, abs quo exul exceptus fuerat, periculo capitis immersum pie eripere; sed & omnem populum suo exemplo ad mutuam pietatem accendere cupiente dignissima. Quid ergo Christianos dicam?

Cum igitur I. & G. C. T. nuperrime Francofurtum transiens beneficio in me collato me sibi devinxerit; pro eoq; gratum animum nullo alio modo, quam hoc ostendere valeā: hanc qualemcunque huius autoris interpretationem I. & G. C. T. summisse dedicare volui, hac addita petitione, ut nimirum ea illam

clementer excipere, attente perlegere, codicemq; aliquo, quisquis is ſit, loco benigne reponere dignetur. Res enim tales tantæque ſunt, quales quãtasq; ipſe autor in operis veſtibulo, nimirũ c.1.part.5.deſcribit. E variis monaſteriis atq; bibliothecis, magno nec ſatis laudando ſtudio, nec exiguis, procul dubio ſumptibus, varia illa ſcripta noſter hic autor ſibi cõparavit, quorum quidem beneficio nõ parum adiutus hiſtoriam iſtam feliciter nobis edidit.

Etſi vero, mihi dubium omnino nullum eſt, quin ipſe autor, niſi forte vel fata ipſum rebus humanis exemiſſent, vel, ſi etiamnum ſupereſt, alia negocia abstraxiſſent, opus hocce ſuum multo ſplendidiore toga Romana amicire potuiſſet: quia tamen hoc tempore certis de cauſis interpretatione illa nobis opus fuit: typographo petenti eam denegare nec debui, nec volui. Sicubi autem hallucinatus ſum, nævos illos I. & G.C.T. mihi benigne condonet ſummiſſe oro, illud poetæ perpendens:

ἥμισυ γὰρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρυόπα ζεὺς
ἀνέρος, εὖτ' ἄν μιν καταδούλιον ἦμαρ ἕλῃσιν.

Quodſi ab I.& G.C.T. impetravero, vehementer lætabor. Interea Deum opt.max. pro eo ac debeo humiliter pro tua totiusque regni veſtri ſalute precabor. Bene vale illuſtris & generoſe Domine Comes, mihique favere perge. Dabam Neo Hanoviæ anno æræ Chriſtianæ M. DC. XXI. Cal. Martii.

I. & G. C. T.

humiliter colens

Iacobus Pontanus Had[illegible]

ILLUSTRI ET GENEROSO COMITI, AC DOMINO, DOMINO IOACHIMO-ANDREÆ SCHLICK, Comiti Calesii & Albecclesiæ, Domino in Zuihana & Turnovia &c. Domino meo clementissimo.

SEXTVS iam annus agitur, Comes generosissime, Domine clementissime, ex quo in celeberrima Academia Witebergensi, e libellis quibusdam tomisque M. Ioannis Hussii, martyris Bohemici, (præter Latina quædam scripta) singulari historiarum amore perlectis, quam iniquè contraq; fidem Christianam hic vir, cum Hieronymo Pragensi, à Concilio Constantiensi exustus fuerit, perspecto, quantum equidem in historiis invenire valui, conscribere, Hageciq; & Dubravii atque Lupacii, nec non aliorum historicorum scripta perlustrare cœpi. Postmodum autem cum quibusdam equestris ordinis adolescentibus, quibus lingua addiscenda erat, in Bohemicas urbes missus, studiose inquisivi, multaque gravia mmss. Bohemica, quæ non pauca Tustæ in Bibliotheca M. Procopii Lupacii reperi, in Germanicam linguam convertendra curavi: imo ne quicquam prætermitterem, ipse nobilissimas Bohemiæ urbes peragravi, ecclesiastarum, ludimagistrorum & archigrammateorum familiaritatem captavi, ita ut non levia mihi compararem, atq; ita postmodum omnia & singula, quæ à quovis tempore ad tempus, de die in diem actionibus, rebus gestis, scriptis, quere..lis, senrentiis latis earumque exsecutionibus & impeditionibus acciderint, inprimis autem ut Bohemi a Concilio Constantiensi servato agendi modo lataque sententia non solùm ut iniquæ, celebreque hoc Bohemorum regnum dedecoranti, eique gravissimas contumelias intorquenti, sed etiam à fide Christiana alienæ restiterint, vique, ceu sententiam impiè & iniustè latam repulerint, ita etiam, ut de exortu turbis quibuscunque possent modis, sedandis in Concilio Basileensi adversariis omnino cogitandum atque deliberandum fuerit. Multorum igitur magnorum virorum precibus evictus hoc scriptum meum Germanica lingua publici iuris facere volens, idq; de præclaro veterum more præstanti cuidam viro inscribendum videns, illustrem C.T. præ cunctis aliis eligere volui & debui: siquidem ...us ergo sacrosanctam euangelii doctrinam animus toti iam orbi innotuit. Quē eundem illustris C.T. superioris anni rebus gestis inter alia ab Imperatore Rom. D.mino nostro clementissimo, piæque pacis amantissimo studiosissimoq; liberum Augustanæ confessionis exercitium Bohemicorum ordinum nomine supplex petens, luculenter ostendit. Vnde iam omnes divini verbi & doctores & auditores quotquot in hoc Bohemiæ regno sunt, pleno ore exclamant, dicentes,

Semper honos nomenque tuum laudesque manebunt,

ſeque erga illuſtrem C.T. ob præclarum hoc negocium, quod ea non ſine [illegible] riculo ſuſceperat, non votis tantum precibusque, ſed & ſcriptis nonnulli [illegible] tos exhibere ſtudent: quorum numerum equidem hoc meo labore claude [illegible] Tum vero non tantum ob admirandum ſancti euangelii curſum; ſed & [illegible] in eo primi Domini Comitis C A S P A R I S C H L I C K, *abs quo ca* [illegible] *Chriſtiani Comites* S C H L I C K I I, *quibus doctrina S. euangelij ſummæ ſem-per curæ fuit, deſcendunt, mentio fit, gratum futurum plane confido. Quæ cum ita ſint, & ego illuſtri C.T. merito id opus dedicarim, in eoq; eius originis mentio fiat: id ipſi placiturum gratumque futurum ſpero, meque deinceps ipſorum patrocinio ſubmiſſe commendo, id quod precibus, quibus Deum opt. max. pro I.C.T. omniumque ipſius cognatorum atq; affinium ſalute ſuppliciter & ardenter ora-bo, quantum in me erit, compenſare ſtudebo, quos omnipotenti ipſius tutelæ commendo. Dabam Witebergæ. 6. Cal. Maii, anni &c. 1609.*

Illuſtris C.T.

ſervus

M. ZACHARIAS THEOBALDUS &c.

Nomina autorum, quibus autor in hoc suo scripto historico usus est.

[illegible] Bucholtzerus,
[illegible] Concilii { Constantiensis. / Basileensis
[illegible] Sylvius.
[illegible] Krantzius
[illegible] rerum Bohemicarum scriptores, quæ e Bibliotheca Marq. Freheri prodierunt.
Antonius Archiepiscopus Florentinus.
[illegible] 18. Ioannis Wiclephi, impugna[illegible]a Gulielmo Guidefordio, impressi cum descriptione concilii Basileensis, per Æneam Sylvium.
Baptistæ Fulgosi opus,
Bernhardus Lutzemburgus.
[illegible]baldus Birckheimerus.
Blondus Flavius Forliviensis.
Caspar Peucerus,
[illegible]ronicon { Carionis / Mansfeldense
[illegible]nfessio fratrum Bohemicorum.
Cyprianus Leovitius.
David Chytræus.
[illegible] Adami
[illegible]fredus Viterbiensis.
[illegible]rgius Fabricius.
[illegible]mannus Seedel Norimb.
Heinricus { Pantaleon, / Kaltĕrsen / de Langenstein
[illegible] Monachus de campo.
[illegible]obus { Philippus Bergomas / Meyerus
[illegible] Cureus
[illegible] { [illegible] / Fo[illegible] / Cochlæus,

Ioannes { Funccius, / Crispinus, / Schleidanus, / Aventinus, / Ant. Campanus. / de Capistrano. / Cuspinianus, / Gerson. / Hagen, alias de indagine. / Placth. / de Ragusio. / Stumpfius. / Schindelius
M. Laurentius Professor Pragensis.
Leonardus Aretinus.
Martinus { Boregk / Cromerus. / Cuthenus.
Matthæus { Dresserus. / Palmerius.
Matthias Miechovius.
Nicolaus de Cusa.
Opera M. Ioannis Hussii.
Otto Brunfelsius.
Poggius Florentinus.
Procopius Lupacius.
Petrus { Albinus, in Chron. Misnic. / Notari[illegible]s, alias de Mladonovviz
Salomon Gesnerus in libro de Conciliis.
Sebastianus { Munsterus / Francus.
Stephanus Petringonensis.
Theodoricus à Nien.
Thomas Walden.
Wenceslaus Hageeus.
G[illegible] Widefor[illegible]
Za[illegible]s Rivander

Autor Lectori.

[illegible], Lector benevole, hanc meam Hussitici belli narrationem [illegible] [illegible], [illegible] veræ continuationi [illegible] manuscripta [illegible] quæ [illegible] T[illegible] & [illegible] [illegible] privi[illegible] viri & histori[illegible] [illegible] M. Procopii Lupac[illegible] a [illegible] viczova, accepi. Adieci etiam [illegible] ante qua mo[illegible], quæ [illegible] templ[illegible] publice vidi & de[illegible] [illegible] [illegible] His [illegible] benevole vale, & si quid in scriptis re[illegible]nditio[illegible] bus inve[illegible] pores, sup[illegible] [illegible] noli.

EPI-

Epigramma.

ἑκκαιδεκάστιχον παλίνδρομον.

EGregie Deus ex chartis hu noſcitur heros
maximus & verax & ſimul omnipotens.
Veridicus benè: ſic loquitur nam pagina ſacra:
pectore præ reliquis do bona ſimplicibus.
Simplicibus quoque ſic Bohemis his contigit olim,
redditur ut myſtas per pia relligio.
Eximium ſimul & miſeris ut dederat HVSSVM,
ocyus ex vivis hunc tulit ANTITHEVS.
Omnipotens tamen in cineres cum corpore myſtæ
ſolvere non paſſus tam citò THEVLOGIAM:
Magnanimum mage ſed ZYSCAM cum robore miſit,
noxia qui vindex & dedit ANTITHEO.
Prævaluit quoque gens ſimplex de nomine dicta,
HVSSICA, ſic multis hic liber enumerat.
Propterea tibi per chartas has traditur HEROS
maximus & verax & ſimul omnipotens.

M. Chriſtophori Crineſii.

ALIUD.

SI quæ fama tuas forſan pervenit ad aures
Huſſiaci motus, geſti Ziska duce belli;
Huc ades, hinc varios proceres, varia armaque diſce.
Huc ades, & varias ludibundæ diſcito formas
fortunæ, excitamque locis Germaniam ab imis,
& concuſſa vide regni Bohemica ſceptra.
Huc ades, hicque necis vindictam numine ab alto
diſce, vide innocuæ Iovæque agnoſcito dextram.
Vinci, exure virum, Rhenoque inſperge favillas;
Huſſius aſt iterum redivivus virbius hic eſt.

Valentini Mulczii.

M. IOHANNIS HVSSII DOCTRINA ET RES GESTÆ, QVÆ BELLVM HVSSITICVM ANTECESSERVNT.

CAPVT I.

[1]. Historiarum utilitas & gratia probatur. [2]. dictum Ciceronis. [3]. scientia nostra quid à brutorum sensu siue perceptione differat. [4]. Propositio autoris. [5]. res à morte Hussii gesta quales. [6]. ex quibus scriptoribus excerpta. [7]. admonitio ad lectorem. [8]. eiusmodi rerum scriptori quæ obseruanda.

ISTORIARVM [1]. utilitas & gratia sapientibus prudentibusque satis superque nota est. Ipse quoq; locus, in quo sumus, quem circumspicimus, finesque & conditionem eius perpendimus (nisi fortè instar pecudis eum ociosè contemplemur) eas exigit. [2]. Cicero in oratione sua pro Archia literarum studia summis laudibus effert, quòd cultoris sui commemorationem nominis nō cum vitæ tempore dimittere, sed cum omni posteritate adæquare soleant. At verò hoc argumentum totum de solis historiis accipiendum est. Et quēadmodum cœli nobis Dei opt. max. gloriam enarrant: ita & historiæ eiusdem vim qua omnia potest, quaque omnia cognita perspectaque habet, iustitiamque graphicè depingunt. [3]. Quid esset notitia nostra, si, bruti pecoris instar, præsentia saltem, nec præterita quoque cognita haberemus? nihil. [4]. Quæ cum ita sint, vt breviter tamen verè quoque, quæ in M. Iohanne Hussio, quo ad ipsius doctrinam mortemq; sub Sigismundo Romanorum Imperatore, usq; ad annū Domini nostri Iesu Christi hominis nati 1436. contigerunt, [5]. ipsis quidem tum utrinque bellū & inferentibus & propulsantibus, metus, terroris, mœroris plenissima; nobis verò iam pulchra, variis fortunę mutationibus admiranda, felici successu iucunda, exemplis insignia, optato lætoque exitu scitu maximè necessaria recensere constitui. [6]. Has res gestas præcipuè è Pontificiis paucisq; Bohemicis scriptoribus collegi, tantoq; minùs cuiquam eo nomine suspectus esse possum, quòd alteri parti plura tribuerim. Quoniam etiam multa occurrunt, quæ veritati repugnare videntur, & ab uno solo autore describuntur, ipsius nomen indicavi: prorsus autem falsa paucissimis reiecta sunt. [7]. Hunc laborem meum attente absque præiudicio studioseque benevolus lector legat, consideret, laboremque & studium meum intueatur. Neque enim, quod tamen fortè nonnulli rudes & imperiti existimabunt, neq; enim, inquā, revera facile est, sed satis grave, in quo [8]. oculorum acies in omnis generis consilia, successus fortunamque intendenda est, imò ei, qui rem verè solideque cognoscere cupit, varia scriptorum iudicia sententiæque considerandæ & perpendendæ sunt. Sed iam ad opus ipsum accedo.

CAPVT II.

[1] Hussius in Papatum invectus [2]. [?]. capita quædam ab ipso docente proposita. [3]. quando inveluxœperit. [4]. quid principiò de Wiclephi doctrina senserit. [6]. Doctrina Hussij summa.

EX quo Dominus & Servator noster Iesus Christus summo tum angelorum, tum piorum hominum gaudio homo natus est, anno 1401. Iohannes Hussius, liberalium disciplinarum Magister sacrarumque literarum Baccalaureus, in publicis suis

Vide oper. Hussi tom. 1 fol. 10.

Hussius in Papatum invehitur.

cœnam institutam fuerit miseræ plebi, cuius æque ac religiosorum bono Christus mortem oppetiisset, exhibendam atque præbendam esse. Panem vinumq; sacramento non permutatione quadam (quam vulgus barbara voce *transsubstantiationẽ* vocat) in corpus & sanguinem Iesu Christi transferri; sed verum corpus & sanguinem Iesu Christi cum pane & vino à nobis arcano quodam naturamq; planè superante modo sumi. Utque doctrinæ suæ argumentum breviter & absolute exponam, quantum quidem ipsi temporis ratio permittebat, papatui sese opponere. Unde & Papam, (licet eum non aperte sive expresse nominaret) velut Antichristum præcipue decoris coloribus depingere, id quod ex orationibus suis ad concionem habitis & Anatomia AntiChristi liquet, ubi benevolus lector ipsus ea inquirere poterit, quæ ego iam temporis angustiis prætermittere cogor.

Oper Hussi tomo 2.

CAPUT III.

[1] *Hieronymus Pragensis & M. Iacobellus Hussii adiutores.* [2] *religiosi ipsis obstare conantur,* [3] *Wiclephi doctrinam damnant.* [4] *duorum studiosorum Anglicanorũ orsa.* [5] *Silentium ipsis indictum.* [6] *ipsorũ assecla.* [7] *Hussius se ipsis adiungit, Wiclephiq; libros hoc pacto adeptus, legit.* [8] *Testimonium ab Academia Oxoniensi Wiclepho datum.* [9] *Iohannis Wiclephi laus.* [10] *Hussio encomium Wiclephi perplacet.* [11] *Anglorum pictura.* [12] *discessus.* [13] *sacerdotes Hussium calumniãtur.* [14] *Professores Germanici Hussio adversantur.* [15] *Hussii causa ad Regem Wenceslaum defertur.* [16] *Hieronymi propositum.*

IAM itaque Iohanni Hussio ita instructo, Papatumq; aggresso Deus opt. max. fidum, doctum exercitatumq; & prudentẽ commilitonẽ mittere atq; adiungere, M. Hieronymum Pragensem, è nova urbe oriundum, qui unà cum M. Iacobello de Misa omne suum consilium, studiumq; & operam ad hanc rem conferre eamque plurimũ promovere.[2] Id quod religiosis omnino intolerabile esse, qui omnia experiri & tentare, quibus negociũ hoc à sese impeditum iri sperabant,[1] &, quod Germani ab ipsis starẽt, rem anno Domini 1403. eò deducere, ut 15. Cal. Iunii cõsistorium frequens convocaretur, & 45. articuli Wiclephi tanquam hæretici, dãnarentur, publicoque Magnifici Rectoris edicto sub pœna exustionis, palàm doceri prohiberentur. [4] Quid autem accidit? Ex Anglia duo anno 1404. Pragam venientes, alter nomine *Iacobus*, qui se sacrarum literarum Baccalaureum esse volebat alter *Conradus* nomine, Cantuariensis, [4] nominibus suis confestim Academiæ datis, disputationibus plerisq; omnibus argumentis opponendis, thesibusq; suis defendendis, interesse, studiosisque multas quæstiones proponere, quarum hæ fuerunt præcipuæ:

Hussii adiutor Hieronymus.

Religiosi Hussio adversantur.

Wiclephi doctrinam damnant.

Duorum studiosorum Anglorum orsa.

an Papæ maior sit potestas, quàm alterius sacerdotis?

an panis eucharisticus aut sumtum corpus Domini in Papa, quàm in alterius sacerdotis, missa efficacior sit?

Has & similes quæstiones hi in medium afferre: interrogatiq; à se fidei suæ firmandæ causa hoc fieri respondere.[5] Tandem ubi iam sæpius hoc fecissent, eamq; acertime diligentissimeque defenderent, M. Leonhardus Duha sic exordiri: *Filii mei, cuiates estis? Angli,* inquiunt, *studiorum gratia huc venimus.* Quibus ille: *Quoniam inde estis, ubi multos est reperire hæreticos, metuimus, ne eiusdem farinæ homines sitis, id quod argumenta vestra satis superq; probant. Ideoq; pro autoritate publica, qua in præsentia fungor, vobis severe præcipio, ut de eiusmodi erroribus in auditorio nostro taceatis. Quod nisi feceritis, scitote, cunctos hæretica docentes aut credentes ex Caroli IV. f. m. constitutione, etiam Studiosos, exuri posse.* Qui his auditis, quanquam ira perciti, silentium spondere. [6] clam autem nonnulli Bohemici Germanicique Magistri ipsorum partes sequi: [7] inprimis autem se socium ipsis addere M. Iohannes Hussius, qui ipsorum ope Wiclephi libros *de realibus universalibus*, in quibus simul de Canonico civilique iure, inprimis vero orthodoxæ ecclesiæ agitur, adipisci.

Silentium ipsis inducitur.

Anglorum illorum assecla.

Iidem quoque, quos diximus, Studiosi programma, quod in honorem Wiclephi universa Academia Oxoniensis publicè fixerat, secum habere, quod totidem verbis recitare libet:

mihi anser iste ova pariet. Quo audito Hussius maiores animos sumere, Magistroque Hieronymo, ut in exteras Academias se conferret, autor esse, [16] id quod ille promptissime facere, & Heidelbergensem, Coloniensemque & Parisiensem Academias invisere, studiorumque & disputationum suarum ardenti studio satagere, & ex Wiclephi scriptis (quibus multos, qui sibi non indocti Sorbonici philosophi esse videbantur, expugnavit) non exiguum fructum percipere. *M. Hieronymi propositum*

CAPUT IV.

Wiclephi persona, doctrinaque & vita describitur.

QUIA Wiclephi iam aliquoties mentio facta, & in posterum quoque facienda est, omnino de sua persona, doctrinaque & vita aliquid dicendum est. Quapropter inprimis observandum est, quàm ardenti desiderio multa orthodoxorum Christianorum millia repurgationem religionis Christianæ sub Babylonica captivitate & verè Ægyptiaca Pontificum Romanorum servitute expectarint antè & post Hussiũ, ab annò Christi 1000. Ubi sana apostolica Evangelii doctrina traditionibus humanis, quibus Deus frustrà colitur, depravari cœpit, usq; ad annum 1150. quo Petrus Lombardus, cognomento *Magister sententiarum*, id, quod antecessores sui Lanfrancus anno &c. 1071. Anselmus 1094. Hugo 1127. & Gratianus ex humanis Pontificum traditionibus corraserunt, in unam sarcinam cõstrinxit, & pro sana, Christiana Biblicaque doctrina venditavit, idque postmodum tãtæ autoritatis fuit, ut in omnibus disputationibus ipsius saltem scriptorum ratio habenda, ipsique usitata loquendi forma usurpanda omninò fuerit, donec res eo devenit, ut, sacrosancta divina scriptura neglecta, in id saltem respiceretur, quod sedi Romanæ vel Magistro sententiarum probaretur. Huius vestigiis institerunt Albertus Magnus, Suevus Monachus ordinis Prædicatorum & Episcopus Ratisbonensis, Thomas Aquinas Italus, anno 1223. Parisiis eruditus, & anno Christi 1274. vita functus, Ioannes Duns, Scotus, aliique plures, qui indies veritatem immundo falso cultu obscurarunt. At ne longius à re recedam, humanus lector norit, Ioannem Wiclephum, Anglum, in Academia Oxoniẽsi anno Domini 1370. Professorem fuisse, cui Papæ cum suorum asseclarum vita & actiones displicebant (ut & pluribus aliis, in quorum numero & D. Bernhardus, qui Papam cum suis complicibus, episcopis, universoque clero, licet suo cum scholasticorum seculo collato, aureo, Antichristi servos appellare, & alibi: *Prælati sunt veri Pilati*) quos ipse ideo vehementissimè oppugnare, Papam Antichristũ, divinisque in rebus nihil, excepto Dei verbo, quod lumẽ semitis nostris esse debeat, ferendũ cõtendere. Wiclephus hic anno 1387. in sua sede ecclesiastica Lutterwort vita functus, tãdem quadragesimo primo à morte sua anno iussu Martini V. Pontificis Romani effodi & exuri. Hæc paucis de Wiclephio. Qui plura desiderat, Iohannem Foxum in Commentariis rerum in ecclesia gestarum consulat. *in lib. ad Eugẽ.* *serm. 33.*

CAPUT V.

[1] Hussii dolor. [2] Studiosorum Germanorum & Bohemorum dissidium, & hinc exortus tumultus, [3] eorum numerus Pragæ. [4] Insurgunt in Hussium. [5] Bohemorum de superandis Germanis consilium. [6] Hussii oratio de electione. [7] Germanorum sententia contraria. [8] lis ad Regem devolvitur. [9] Is coquorum suorum præfectum Rectorem creat. [10] M. Ioannis Rheineri ad Germanos oratio. [11] Studiosi Germanici conspirationem suam iuramento confirmant. [12] Abeunt Praga. [13] Regis sententia litem decidens. [14] Discessus Germanorum causa verã, quæ.

VT autem ad Hussium redeam, se apud populum, in prjmis autem Germanicæ gentis studiosos, contumacius & arrogantius alias sese ultro Bohemis opponentes (id quod hi iniquissimo animo ferebant quidem, crudelissimo tamen dissidio subinde ipsis resistebant) à religiosis & Professoribus in odiũ adduci, maxime *Hussii dolor.*

dolere. Quo audito Rex, Boemos, inquit, *& Germanos inter se confligentes æquis oculis cernere possumus.* [2] Id quod etiam Pragæ anno 1406. in foro pomario sive olitorio contigit: ubi Germanus Bohemi cuiusdam puerum verberare, cuius pater accurrens Germano colaphum impingere, unde turbæ concitari, ad arma decurri, novem homines interfici, multique vulnerari.

Studiosorum Germanorum & Bohemorum dissidium.

Germani sibi laudi ducere, Bohemosque ridere, quod hi plures illis cæsi vulneratique fuissent: quin etiam sibi, Bohemos omnes ex urbe Pragensi vi expellere, facile esse, & hoc & sequente anno non obscure significare. Quo, quod facile animadverti potest, Bohemorum animi effervescere: quia tamen (ut Hagecus de anno 1407. scriptum reliquit) in sola Praga 1200. divites mercatores erant, qui *Lechiaci* dicti assidue ibi commorabantur, qui in horas ferè singulas novas merces vendibiles à suis famulis accipiebant, in nonnullo metu esse.

Lechiaci.

Hi mercatores templum illud à B. Virginis ascensione denominatum condidere, redditibusque adauxere. [3] Præterea erant peregrini Studiosi numero ultra 4400. id quod Hagecus ultra album Academiæ (quam *matricolam* vocare solent) testatur.

Studiosorum Praga peregrinantium numerus.

In Hussium insurgunt.

Hi omnes in Hussium insurgere, quem curiosiorem, quam doctiorem, æstimabant, etsi eos acriter reprehenderet, tantisper dum M. Hieronymus (fortassis Hussii precibus evictus) domum reversus se Germanis opponeret, ipsosque cum Hussio multis molestiis afficeret, usque ad annum Christi 1409. quo Bohemi Germanos, nimium (Hageco teste) superbos, nova quadam arte expulsos exterminarent. Ea autem hæc fuit: Carolus IV. Imperator Germanis (quo nomine omnes exteri dicebantur) singulari favore tria suffragia in electione ferenda, Bohemis unum dederat. Hinc aut Rector, aut Decanus semper Germanus fuit, per quem ferè stabat, quo minus Hussius doctrinam suam vel disputando, vel multò magis docendo propagaret, tum vero exteros Studiosos licentia deteriores reddere, id quod domesticos valde male habere, ita ut convenirent, deque via, qua absque seditione Germanis liberari possent, ineunda consilium caperent.

Bohemorum de superandis Germanis consiliũ.

[5] Variis in eam sententiam actis, placuit ipsis, à Rege suo petere, ut de Academiarum Bononiensis in Italia, & Parisiensis in Gallia, ut Pragensis matrum, more, Bohemis tria, Germanis verò unum saltem suffragium ferendum tribueretur. Quid fit?

Anno 1408. dum 5. Id. Maii officiis distribuẽdis atq; assignandis, electioniq; habẽdę in collegiũ Caroli cõvocari frequentes adsunt, M. Iohannes Hussius assumtis M. Hieronymo Pragensi, M. Zuicovecio aliisq; pluribus, quod hactenus diu conceperant, iam parere, Hussius surgens præsentibus Germanis in hanc fere sententiam Latine dicere:

Hussii oratio de electione.

[6] *Carolus IV. sanctißimæ felicißimæq; memoriæ Imperator Academiam hãc condens voluit, atq; ad tẽpus decidit, ut Teutonici Magistri, hic peregrinantes, in eligendo Rectore, ut & in cæteris actionibus, tribus; Bohemi verò uno saltem suffragio sententiam ferrent. Hoc autem laudatißimus Imperator hac saltem de causa fecit quia Bohemi, qui alibi in literarum studiis versati, gradumque Magisterii assecuti fuissent, pauci numero erant. Iam vero (Deo laus) nos numero multi, iure tribus vocibus; vos Germani verò una saltem sententiam dicitis.*

Germanorum sententia contraria.

[7] Quo audito Germani Hussi uo irati exemplo contradicere, suaque libertate niti. Bohemi tum illico Bononiam in Italia prætexere, quæ 925. annos ante Pragensem à Theodosio, Christiano Romanorum Imperatore, Arcadii filio, anno Christi 425. constituta fuit, nec, ut quidã arbitrantur, a Carolo Magno, qui Parisiensem eundẽ prorsus in modum anno Christi 791. id est, 557. annos ante Pragensem condidit, eoque Rabanum, Alcuinum, Claudium, Clementem, Scotumque evocavit.

Dissidium hoc non parvum tempus durare: nihil autem amice vel fieri vel geri posse. Germani enim honorem illum, quo Cæsar ipsos affecisset, vel vita sua à se redemptum potius, quam quicquam de eo remitti, uri aperte publiceque asserere.

Lis ad Regem devolvitur.

[8] Quam tantam pertinaciam Bohemi ad Regem devolvere, ad quem, quoniam in arce Tocenicca degebat, Magistri Studiosique Germani frequenter exire, vehementerque etiam atq; etiam orare, ut digna ipsos sentẽtia ornaret. [9] Rex causæ cognitione suscepta culinæ suæ Præfectum (id quod Fabricius libr. 7. hist. Misnic. contestatur) Rectorem creare, negociumq; integrum annum differre, du interea utraq; pars alteram criminari, conviciis consectari, & aperte & clam pulsare, ita ut neutra pars ab altera tuta esset, donec & Germani & Bohemi a Rege responsum flagitarent.

Archimagirus Regis, Rector creatus.

Interea

Interea Germanicos Magiſtros Baccalaureos & Studioſos à M. Iohanne Reinero, M. Rudberto Salisburgenſi & aliis in collegium Lazari convocatos, M. Reinerus ita alloqui: [10] *Pragenſes urbes, nobis Germanis deſtitutas, filii mei, miſeras eſſe, probe noviſtis omnes. Hinc ubi diſceſſerimus, Rex, Pragenſes, Bohemicique Magiſtri nos revocabunt, &c, quod amplius eſt, certo per alios rogabunt, ut redire velimus. Quodſi ad creberrimas ipſorum humaniſſimasque literas nobis viſum fuerit, faciemus, tum vero eos, ut ad voluntatem nutumque noſtrum totos ſe convertant, acerbe cogemus.* [11] Magiſtri, Rege ſententiam contra Germanos ferente, ſub duorum priorum digitorum amittendorum pœna, remanenti infligenda, iureiurando ſeſe obſtringere.

M. Iohannes Rheiners ad Germanos oratio.

Studioſi Germanici conſpirationem ſuam iureiurãdo pœnaque ſanctã confirmant.

[12] Studioſi novum hoc negocium mirari, quosque fortaſſe Rectoris pudebat, ſententiam Regis non expectare; ſed congregati non ſine acerrima civium hoſce hoſpites invite dimittentium & amittentium (id quod ex eo patet, quod Collegium Theologorum, poſtquam illi diſceſſerant, igne ſuccenderunt) ægritudine catervatim Praga diſcedere: maior tamen pars ſententiam expectare. Interea re diu deliberata M. Iohannes Huſſius Cæſareum diploma de Academia Pragẽſi accipere, in quo habebatur, Academiam, quam modo diximus, eodem planè modo, quo Pariſienſis, à Cæſare conſtitutam fuiſſe, quod diploma una cum epiſtola quadam, qua orabat, ut Rex cauſam bene ponderaret, ſine mora ad Regem mittere, [13] qui convocatis ſuis conſiliariis 5. Cal. Octobris anno Domini 1409. decernere, quod Bohemis, ut & Gallis, tres in ſuffragiis ferendis calculi deberentur. Id edictum poſtea 3. Id. Octobris publice promulgatum figi, quo nomine Bohemi ſummiſſe ipſi gratias agere, Germani contra expacto conventuque, pars in Miſniam, pars in Saxoniam, pars in Bavariam, pars in agrum Rhenanum diſcedere. Poloni tum pauci aderant, propterea, quod in ſua patria Academiam Craccoviæ à Rege ſuo Ladislao anno Domini 1400. 5. Cal. Auguſti cõditam haberẽt. Studioſorum octiduo 5000. Sylvius, 24000. Dubravius libro 23. ultra 40000. Hagecus diſceſſiſſe ſcriptum reliquerunt, in quorum numero etiam quidam Bohemi fuerint. [14] Vera nē igitur huius ipſorum diſceſſus cauſa fuerit, quam Hagecus memoriæ prodidit, quod nimirum ſe à Bohemis revocandos putarent, neſcio: equidem aliis, Germanos eam contumeliam graviſſime moleſtiſſimeque tuliſſe aſſerẽtibus, aſſentiri malo.

Praga abeunt.

Regis ſententia litem decidens.

Diſceſſus Germanorum cauſa vera, quæ.

Studioſis digreſſis cives, maximè vero opifices, quantum ex ipſis commodum percepiſſent, ſentire, quorum omnium, Hageco teſte, graviſſime ſartores, ſutores, piſtores, cereviſiarii, caupones conqueri, Huſſiumque vehementer incuſare, qui horum malorum autor extitiſſet, ad quem iuvandum cæteri ambitione permoti fuiſſent.

CAPUT VI.

[1] Academia Lipſenſis condita. [2] primus Rector eiusdem. [3] Huſſius Rector creatus. [4] an de cœna Domini docuerit. [5] à calice controverſiam hanc eſt auſpicatus. [6] propagat ſuam doctrinam. [7] M. Hieronymus in Poloniam avocatus. [8] ad Sigiſmundum Imp. venit. [9] incidit in periculum, [10] capitur. [11] liberatus dimittitur. [12] Archiepiſcopi Pragenſis propoſitum. [13] reprehendit Huſſium. [14] ipſius Apologia. [15] Archiepiſcopus libros Wiclephi comburit. [16] Seditio in Archiepiſcopum. [17] Husſius in concionibus ſuis Archiepiſcopum inſectatur. [18] Academiæ Bononienſis de Wiclephi libris iudicium. [19] Husſii adverſarii rem ad Papam devolutam deferunt. [20] Husſius Romam citatur. [21] Rex Husſium defendendum ſuſcipit. [22] Husſius cur Romæ non comparuerit. [23] excommunicatur.

TANTA doctorum virorum ſtudioſorumque iuvenum multitudine Praga in Miſniam deveniente, Friderico I. qui alias *Bellicoſus* dicebatur, in ſua ditione Academiæ condendæ tempus videri, ad quam ex omnibus aliis urbibus Lipſiam deligere, & prid. Id. Novembris anni &c. 1409. eam auſpicari, [2] ubi primum Iohannes Otto Munſterbergius, qui antea Pragæ Decanus fuerat, Rector eligi.

Academia Lipſenſis fundatio.

Primus eius Rector Magiſtrus.

[3] Interea Bohemi ſua ipſi peragentes convenire, cumque nulla de electione litigandi cauſa eſſet, 16. Cal. Novemb. eiusdem anni in ſummiſſam gratiarũ actionẽ

Hussius Rector creatus.

pro labote M. Ioannem Hussium Rectorem creare, qui cum suis sociis & adiutoribus doctrinam suam, quanquam secrero, dilatare.

an de cœna Domini docuerit.

[4] Hinc nonnulli mirantur, cur Æneas Sylvius cap. 35. & Hagecus de anno 1414. caput illud de sacra Cœna non ab Hussio, sed postea à Petro Dresdano productum scribant, qui cum aliis Germanis discesserit, attamen postea ob hæreticũ errorem, quo imbutus fuerit, Pragam redierit, munus scholasticum tenuerit, se M. Iacobello de Misa, regia quadam Bohemię urbe, nec ex Misnia, id quod Hagecus scribit, oriundo socium addiderit, inquiens: *Miror reverende domine Magister, te doctum sapientemque virum non videre, miseræ plebi quoque calicem præbendum esse, quia D. Ioannes evangelista cap 6. ex ore & fundamento veritatis Christo ipso inquie*: næ næ dico vobis, nisi ederitis carnem filii hominis, & sanguinem ipsius biberitis: non habebitis vitam in vobis. Id quod M. Iacobellum ita permoverit, ut Patres diligentissimè perscrutaretur, idque apud Dionysium & Cyprianum reperiret, populum in publicis concionibus hortaretur, ut & calicem, absque quo nemo servari posset, sumere nequaquam cessarent. *Assentiri ipsi* (ait Sylvius) *omnes hæretici, vehementerque lætari, quod caput, quo Romana sedes vel inscitia & stupiditatis, vel malitia fraudisque convinci posset, in evangelica lege fundatum reperissent.* Hæc Sylvius & Hagecus.

In Hussii vero scriptis, maxime vero tomo 2. fol. 12. legere est hæc ab ipso in passione nostri Servatoris Iesu Christi tradita esse. Præterea in carcere suo libellum conscripsit, qui tomo 1. operum Hussii habetur, in quo calicem usurpari expresse vult.

à calice controversiam hanc est auspicatus.

Scribit etiam ad ecclesiasten summi templi S. Ægidii, Gallum (quæ epistola quoq; sequentibus subnectetur) hortaturque ipsum, ne se M. Iacobello id publice docenti opponat. Et licet Dubravius scribat, Hussium dixisse, *calicem invenistis, in quem mihi* lethum infusum est: [5] ab Hussio tamen calicis præbendi initium factum esse constat, id quod &, quem acerrimum habebat hostẽ, Michael de causis, in accusationis suæ capitibus primo loco ponit, eum plebi quoq; calicem præbendum docere. Quid etiam de Pontificia ipsorum permutatione panis in corpus, vim in sanguinem Christi senserit, ex admonito, quod de sactosancto Christi corpore in sacra cœna tradidit, luculenter apparet, ubi stolidorum ebriosorumq; sacrificorum, à se, Dei creatura, creatorem creari posse, ideoque se Deiparæ prævalere, quod Christum, quem illa semel saltem pepererit, singulis horis facere possent, iactantium, stolidissimam iactantiam satis ridet.

propagat suam doctrinam.

[6] At ut ad Hussii vitam redeam, is ea hyeme doctrinæ suæ propagarione non parum proficere: efficiens, ut non modo cives, sed & equestris ordo cum quibusdam proceribus sese ipsi adiungerent, doctrinæque suæ astipularentur. Præcipue vero accidit, ut ipso Rectore Baro quidam, Dominus Zedislaus à Zuirzeticz, liberalium disciplinarum Magister 5. Id. Martii anni 1410. crearetur, id quod nõ solum ornatissima laude dignissimum, sed etiam hoc tempore, quo liberales disciplinæ spernuntur, ridenturque & reiiciuntur, observatu summe necessaria est.

M. Hieronymus in Poloniã avocatus, ad Sigismundum Imper. venit.

[7] Eodem anno M. Hieronymus, qui doctior perhibebarur, à Poloniæ Rege, Academiæ suæ constituendæ gratia Cracoviam, [8] & inde rebus suis confectis in Hungariam ad Sigismundum, tum Hungarorum Regem, ipsum audire volentem evocari, qui 13. Cal. Aprilis eo concedere, apud quem præsentibus plurimis & religiosis & politicis proceribus, nobilibus pariter & ignobilibus Budæ pro publica concione Wiclephum summis laudibus efferre, idque religiosis summopere displicere, qui ipsum aperte *hæreticum* appellare, qui sævas ipsi procul dubio manus intulissent, nisi Regis ope, cui sese de hæreseos suspicione purgatat, ex ipsorum manibus elapsus fuisset, iamque Viennam pervenisset, ubi, (quoniam adversarii, quos habebat, in omnibus viis ipsi insidias struxerant) [10] ab Academia, autoribus religiosis, qui ipsum in Hungaria deprehendere maluissent, in carcerem missus, in eoque tantisper detentus est, dum Academia Pragensis, ipsius [11] ratione habita, literis ad Viennensem Rectorem datis ipsum iam aliquandiu in carcere detentũ ea ratione liberaret.

in periculum incidit.

capitur.

liberatur.

Archiepiscopi Pragensis propositum.

[12] Interim autem Suinco Leporemontanus, (vulgo Hasembergius) electus

Archie

Archiepiscopus Pragensis, populum indies Hussio magis magisque adhærescere, nec quenquam huic negocio obstare velle videns, ex hoc silentio non leve periculum exoriturum pertimescens, Idibus Iulijs (quidam prid. Id. volunt) quos de summa rei consultaturus in consilium adhibere solebat (*capitulum* barbara voce dici solet) convocandos curare, de omnis generis confusione, præsertim vero, quod Wiclephi hæresis in Bohemiam traducta fuisset, gravissimè conqueri, [13] Iohānem Hussium quoque vocare, & ob doctrinam suam reprehendere, rogareque, ut à Wiclephi capitibus recederet, nec per sese novitatis avidiorem plebem perturbaret. [14] Hussius respondere: *Eā saltem, venerande pater, quæ catholica Christianorum fides complectitur, nec quicquam aliud doceo. nec verò alius convinci possum. Atqui inaudivi* (inquit Archiepiscopus) *te proxima die Dominica pro concione asseruisse, non iuxta templum saltem, sed & ruri, aut in viridante sylva, sine dispendio beatitudinis, unumquemque sese sepeliendum curare posse. Bohemicam quoque gentem, dilecte fili, à S. Adalberto vix magno labore à rusticanis istis sepulturis aversam, hanc regionem varijs dirarum fulminibus ab ipso vexatam, atque à Deo opt. max. ad huius preces sæpè gravißime vehementißimeque, iam sole, iam pluvia repressis atque retentis afflictatam, propterea, quod homines sese invicem in loca cōsecrata sepelire noluerint, donec anno &c. 1039. Ducis Brzetislai temporibus seque suosque posteros omnes ad Christianam religionem inviolate servandam seque invicem in destinatis sepulchretis sepeliendos iureiurando obstrinxerunt, probe nosti.* M. Iohannes Hussius respōdere: *Si quid, venerande pater, oblivione aut errore contra fidem Christianam docui, id morigerans libenter corrigam.* Cui Episcopus: *Hoc te facere Deus opt. max. iuvet. Abi, nec posthac ita pecca.*

reprehendit Hussium.

Hussi apologia.

[15] Hussio gratiis actis digresso Episcopus de Wiclephi aliorumque, qui ipsi astipulati fuerant, libris agere, quos biduo perlegendos dare, unoque cōsensu damnatos, in quorum numero etiam quidam Hussii, Iohannis Miliccii, M. Hieronymi Pragensis, M. Matthiæ Parisiensis aliorumque plurium erant, tandem in episcopali sua curia comburendos curare. Sunt qui scribant, eum ultra 200. volumina accepisse, mundissimè elegantissimeque descripta, quin & splendide compacta, auratisque umbilicis decorata, quæ omnia Bohemis invitis Cisellæ combusta sunt. [16] Unde, simul atque hoc percrebuerat, statim periculosa seditio exoriri: præcipue Regis aulici in episcopum aliosque, qui in id sua consilia contulissent, sese graviter concitatos ostendere, aientes, à flamine isto saltem odio Hussii ea comburenda curata fuisse.

Archiepiscopus Wiclephi libros exurit.

Sylvius cap. 35.

Seditio in Archiepiscopum concitata.

[17] Hussius, viso non paucos esse, qui suas partes defenderent, animum erigere, proximaque die Dominica sese Episcopo vehementer opponere, inter alia sic dicendo: *Mirum est, dilecti Bohemi, manifestam veritatem, præsertim eam, quæ in Anglia alijsque locis lucet, vobis ostendendam vetari, peculiarium nimirum sepulchrorum, magnarumque campanarum usum alium esse nullum, nisi quod avarorum sacrificorum crumenas impleant. Multa quoque, quæ illi ordinem dicunt, omnium rerum in Christianismo confusionem pariunt. Imo illi vos simplices hoc suo inordinato ordine, seu potius confusione, ceu catenis constringere volunt: quod si vero viros vos præstiteritis, facile catenas illas dirumpetis, quo facto tantam libertatem capessetis, quantam iam credere non potestis: imò vobis è carcere emissi videbimini. Libros veritatis custodes, vestro saltem bono conscriptos, non sine divini numinis offensione contra omne ius & fas exustos esse turpissimum est.* Quod cum Episcopus rescivisset, malè ipsum habere & quod motum maiorem fieri perspiceret, rem ad Regem deferre, eius opem tamen frustra implorare. Præterea M. Ioannes Gesenicensis Academiam Bononiensem in Italia super Wiclephi ab Episcopo exustis libris sententiam rogare, qui 7. Calend. Decembris anni 1410. hoc responsū accepere: [18] propterea, quod Academiæ Oxoniensis Anglicana, & Pragensis Bohemica fœdus inter se fecissent, non fuisse exurendos, ne quid aliud, quod fortassis ex hac contumelia pertimescendum esset oriretur. [19] Contra vero Hussii adversarii negocium hoc ad Papam devolvere, qui rem omnem Cardinali de Columna committere, [20] qui

Hussius in concionibus suis Archiepiscopū insectatur.

Academia Bononiensis de Wiclephi libris iudicium.

Hussius Romæ accusatus, citatur.

lib. 8.
Rex Hussium defendendum suscipit.

[illegible] Romam, ut ad accusationis capita responderet, evocatur.[1] At vero W[illegible] [illegible] Rex, coniugis suæ, Sophiæ, Reginæ, cui [illegible] Hussius, cui hæc, [illegible] teste delicta sua confiteri solita erat, iam omnem occupavc[illegible] [illegible] patrocinium suscipere: quod tamen rem differret, multi nobiles convenire, & cum Pragensium civitatibus Academiaque apud Regem instare, ut legatos suos Romam ablegare vellet, id quod ille facere, & 19. Cal. Februarii anni &c. 1411. summa præditos dignitare legatos Romã mittere, qui peterent, ut M. Iohannes Hussius excusatus, piusque & orthodoxus Christianus haberet[illegible],[22] qui à suis æmulis falso accusatus ob varios ipsorum dolos & scelera fraudesque & nefaria consilia ipse Romæ comparere non posset. Papam etiam, si erroneam hæreticamq; doctrinam in Bohemia vigere putaret, Regis sumtibus legatos suos ablegare debere, qui rem omnem explorare & emendare deberẽt, ad quod omnis generis suppetias ex ipsis benigne laturus, nec hæreticos in suo regno nidificantes toleraturus esset. Præterea verò & Hussius ante statum terminum suos eum mãdatis miserat, qui multarum difficultatum, quæ ipsum ab itinere retinerent, commemoratione, innocentiæq; suę vindicatione excusare deberent: [23] Iohannes Hussius autem, quia negocium hoc omne in unius Cardinalis de Columna manibus erat, qui nullam excusationem accipere volebat, ut manifestus atq; pertinax hæreticus excommunicari. Cui ipsius Procuratores repugnare, atque ad Papam appellare, qui tandem, postquam sępissimè institissent, Cardinales Aquileianum & Venetum cum quibusdam aliis novos iudices constituere, qui rem in secundum ab eo annum protrahere, quo Hussius Papæ diplomatibus sese opposuit, atque omne negocium invertit corrupitque, ut intra capite 9. dicetur.

Hussius Romæ cur non comparuerit

excommunicatus.

CAPVT VII.

[1] *Archiepiscopus Imperatorem adit.* [2] *de Rege Wenceslao conqueritur.* [3] *Pragenses ornamenta Imperatoria à Rege ablata repetunt.* [4] *Regis contumeliosum responsum.* [5] *Sigismundus fratri reconciliatus per legatos secreto cum ipso de quibusdam agit.* [6] *Suinconis mors.* [7] *de famulo suo supplicium sumtum.* [8] *Albicus ipsi suffectus.* [9] *eius avaritia.* [10] *M. Hieronymi actio in quendam institorem indulgentiarum & duo scorta.* [11] *seditio à quibusdam alias metallis fodientibus excitata.* [12] *tragicus ipsius exitus.* [13] *Hieronymi factum de sanctorum reliquiis.*

Archiepiscopus Imperatorem adit.

ARCHIEPISCOPVS, quem sæpe dixi, intellecto Regem Wen[illegible]slaum sese huic negocio immiscere nolle; sed in omnibus connivere, exsurgens in Hungariam ad Sigismundum Imperatorem profectus, suppliciter op[illegible]m ab ip[illegible]o petere, nisi singulari Christianismi amore [illegible] Bohemiam ingress[illegible] igniculum [illegible]mantem extingueret, hæreticos ali[illegible]tione coerceri non posse inquiens. [2] Graviter etiam de Imperatoris fratre Wenceslao Bohemiæ Rege conqueri, quod omnia imperatoria sacra sive ornamenta è templo, quod arci adiunctum est, [illegible] etiam è cameris subterraneis sacelli corporis Christi, quod in medio novæ urb[illegible] foto est, abstulisset, atq; in arcem Carolinam (vulgo Carlstein) vel invitis Pragensibus devehenda, recondendaque & obsignanda curasset. [3] Quo petitori Pragenses iam diligentissimè supplicarint, ne hoc commodi ipsis eriperet: qui tamen [illegible]hil aliud responsi accepissent, nisi: [4] *abite primum ad Bohemos vestros Magistros in Collegia, & interrogate eos, quis eam ambitionem ipsis indiderit, qua trium vocum avidi facti Germanis unam saltem concedere voluerint, quo studiosos omnes Praga expulerint, ex quibus maiora, quam ex hisce rebus, commoda percepistis? Cum ergo ipsi unius confusionis autores extiterint, quidni & ego vobis alteras turbas dem? uno eoq; præcipuo commodo vobis a Magistris vestris erepto, & cæteris carere potestis.* Sigismundus negocii huius cura sus[illegible]pta indoluit, eique libenter consuluisset, nisi Turcico bello abstractus fuisset.

de Rege Wenceslao conqueritur.

Pragenses ornamenta imperialia repetunt.

Regis responsum contumeliosum.

Sigismundus cum fratre suo Wenceslao in gratiam redit.

Hagecus scribit de anno 1411. Suinconem alia de causa a Wenceslao in Hungariam missum esse. [5] Ex quo Wenceslaus cum fratre suo Sigismundo, qui ip[illegible] captivũ Viẽnę detinuerat, in gratiã rediit, Cęsar, quẽ dixi, summa cum autoritate legatos in Bohemiã misit,[*] qui cũ Wẽceslao paucioribusq; intimorũ, qu[illegible]s habebat, cõsiliariorũ q̃ secretissimè agerẽt, de quorũ postulatis deliberadi [illegible]pus Re-

sibi sumsit, tandemq; responsum per Episcopum, qui ipsi à secretis, enũciavit. Norit autem benevolus lector, Suinconem ante, quam legati ii advenissent, in Hungariam profectum, ipsisq; legatis nihil aliud negocii fuisse, nisi quod Imperator Sigismundus hæresin compescere, fratrem suum, frustra tamen, monuerit. [6] Quod Suinco graviter molesteque ferens in Hungaria, ubicunq; potuit, cõmoratus est, quemadmodum & tandem Posonij sive Postinii (Germanis Preßburg) 3. Cal. Iulii, iuxta Lupacium, aut, id quod equidem propter omnes circumstantias credere malo, die Wenceslai, quæ in autumno est, Hageco teste, anno 1411. ex dato veneno mortuus est, [7] quemadmodum & famulorum suorum quidam ad Brodam Bohemicam in vincula ductus, & ultrò, & quæstioni subiectus, Budæ à se venenum ipsi in potu, sibiq; à quodam Pragensi, (quem Hagecus nominare non vult) præter virus 15. florenos datos esse, confessus est, qui postea ob admissum facinus vivus eo in loco dissectus est. Episcopus defunctus, Posonii, ob sævissimam periculosissimi belli procellam, totos 25. annos hæsit loculo conditus hæsit, ac tum demum, anno videlicet 1436. sub initium mensis Iulii, Pragam devectus, inque templo arci adiuncto conditus est, Lupacius.

Suinconis mors.

supplicium de famulo sumtũ.

[8] In Suinconis locum electus & suffectus est Albicus, genere Moravus, professione Medicus, & quidem Wenceslai Regis Medicus, [9] homo adeo avarus atque sordidus, ut cellæ vinariæ claves nulli nisi sibiipsi crederet, remotisq; coquis, quod sumtuosiores esse didicisset, abiectam anum, quæ nihil nisi lentes offamq; & pisa elixare didicisset, culinæ suæ præficeret. Hinc aliquando interrogatus, quonã sono aures suæ maximè offenderentur: *maxillarum*, inquit, *ossa mandentium: inde enim carnes devoratas esse necessario sequitur*. Pragenses hoc animarum pastore bono esse animo, in religionis negocio, quod volebant facere, sicut nec in toto regno vel ecclesiastica, vel publica, ut res postulabat, rectè administrabantur. [10] M. Hieronymus, alias non nimium audax, ob ignominiam sibi Viennæ à Romanensibus illatam, adiutoribus quibusdam suis, institorem quendam indulgentiarium cum duabus meretricibus capere, quibus currui impositis, pontificium diploma indulgentiarium meretricibus ad nudum pectus appendendum, per mediam urbẽ devehendos, diploma comburendum sacrificumq; cum scortis expellendũ curare. Hæc etsi anni seq. 5. Id. Iunii gesta esse probabile est: quia tamen M. Daniel Adami ea ex Cochlæo, Hussitarũ hoste in hunc annũ reducit, hic commemorare volui.

Albicus Episcopus creatus.

unicum extremæ avaritiæ barathrum

M. Hieronymi actio de indulgentiis.

[11] Eodem tempore quatuor metallorum fossores Cuthnenses sive Cuthnomõtani, (Germanis von Kuttenberg) animi gratia deambulatum euntes iuxta pagum aliquem siliquas leguminis cuiusdam decerpere, quorũ tres, incidens in eos lictor, suo flagello ferreo [ad rusticani exemplum facto] occidere, quartũ quoq; aliquo usq; insequi, qui pedibus ipso tamẽ agilior, effugere, totiq; sodalitio suo tristia hæc nova referre. Quapropter illi extemplo conuenire, consultare, & deniq; istas horum rusticorum siliquas ita, ut ne unum quidem folliculum retinerent, à sese carpendas, ipsosque, si se fortè vi ipsis opponere vellent, omnino occidendos constituere. Quid fit? ubi agrum contigissent, leguminis siliquas libere deripere, pars, in primis autem pueri, in agro passim saltantes pedibus omnia proterere, lictor ab altero latere stans, nec vel unicum quidem verbulum effari ausus, cum dolore malum spectare, tandem in vicinum oppidum, nomine Malin, ubi nundinæ anniversariæ celebrabantur, clàm mittere qui cives opem ferendam rogarent, qui cum multis bene potis exsurgentes in hos irruere, mox tamen in fugam verti, ubi quisque de tectis domibusque tela & saxa in eos mittere, multosq; eorum cedere, resque eo devenire, ut nullus in foro se conspiciendum præbere auderet. Metallici visa vi, magis excandescere, subito consilium capere, domibusq; incensis omnia oppidi occidere atque prosternere. [12] In hoc tumultu ad 500. homines viros & mulieres 6. Cal. Aug. anni 1411. interiisse quidã asserunt. Rex Wenceslaus cognito hoc tã lamẽtabili malo in omnibus cõnivere, atq; in arce Toccenica cõmorari.

Hagecus & Cuthenus. Seditio à quibusdam metallorum fossoribus excitata.

Exitus seditionis tragicus.

[13] Quarto Cal. Octobris anni, quem dixi, (si tamen verè accidit, sequenti anno contigisse probabilius est) Pragæ Hieronymus novam rem moliri. Reliquias etenim sanctorum abolendas præcipere: defunctorum enim ossa adorare, vel auro gemmisq; includenda curare, non hæreticum modo, sed & stultum esse inquiens.

Hieronymi actio in sanctorum reliquias.

Duos quoque Monachos deprehendere, quorum alter ordinis prædicatorum, alter Carmelitarum erat, hos novæ urbis iudici tradere, addito mandato, ut eos inter cæteros facinorosos fureſque collocaret. Imò niſi monachos hoſce quidam nobili genere natus ſervaſſet, populus eos in Multavia ſubmerſiſſet. Hoc Cochlæus lib 3. hiſt. Huſſ. quod ego, ut reperi, ſic retuli, iudiciũ autem lectori relinquere volui, ut & multi id Cochlæi aliorumve commentum eſſe arbitrabuntur, cuius initium inde, quod Wenceslaus imperatoria ſacra in arcem Carolinam devehenda curavit, deſumtum ſit. Quod quidem Hieronymi factum niſi ſenatus & Academiæ conſulto præmiſſo munitum, audax revera facinus ſit neceſſe eſt: ſed neq; cum præcedentibus, neq; cum ſequentibus congruit.

Capvt VIII.

1. Bellum inter Papam & Ladislaum Neapoleos Regem. 2. Roma obſeſſa. 3. Papa crucem decernit contra Regem. 4. Huſſius ſe Papa diplomati opponit. 5. ipſius programma. 6. argumentũ diſputationis. 7. frequentia auditorum. 8. M. Marcus, Rector Acad. Prag. populum alloquitur. 9. & Huſſius. 10. diſputatio quomodo ſucceſſerit. 11. D Leo Huſſium aſperiùs alloquitur. 12. ſeditio in populo coorta, 13. Hieronymus alloquitur coronam. 14. diſputationis exitus quis fuerit. 15. conſpiratio quorundã in indulgentias. 16. Huſſius & Hieronymus in collegium Caroli vocantur. 17. M. Hieronymi reſponſio. 18. Magnif. Rector Huſſium alloquitur. 19. ſeditio in ipſa concione. 20. Huſſii actio pro captivis. 21. Huſſius accipit reſponſum 22. captivi capite plectuntur. 23. ſeditio in urbe coorta. 24. Huſſius capite plexos laudat. 25. templi Bethlehem *deſcriptio.*

Bellum inter Papam & Ladislaum Neapolitanorum regẽ Roma obſeſſa.

SEQVENTI anno 1412. inter Papam Iohannem XXIII. & Ladislaum Neapolitanorum Regem crudeliſſimum diſſidium fieri. Sedem enim Apoſtolicam à Iohanne Papa, cognomento, *Coba*, qui vivo adhuc Papa electus eſſet, illegitime occupari, Rex aſſerere, 2. ideoq; Romam obſidere ad quam tamen in fugam verſus ita indignari, ut novis copiis conſcriptis Papam cum urbe Roma delere iuraret. Quo cognito Papa cogitare: *Pauli gladius mihi iam clavibus Petri commodior atque utilior erit*, tympanoque per omnem Italiam alacriter ſtrenueque pulſato & ipſe milites colligere, utque vexilla ſua abſque magnis ſumptibus tãto pluribus militibus veſtiret, 3. crucem in omnes Chriſtianiſmi terras decernere, addita hac promiſſione, quicunque ipſum quoque modo adiuvaret, eum ita ab ipſo receptum & exceptum iri, atque ſi ſedi apoſtolicæ ipſi opem tuliſſet. Maximè vero Bohemos, qui ad Mediolanum rem fortiter geſſiſſent, hortari, ideoque Pontificium diploma plumbeo ſigillo munitum in Bohemiam deferendum curare, 4. quod confeſtim Iohannes Huſſius oppugnare, proximeque ſequenti die Dominica in templo Bethlehem prolixe in id invehi, populique animum ita occupare, ut omnes ordines ſeditionem metuerent. 5. Sequenti die Lunæ 7. Id Iunii anni 1412. Iohannes Huſſius publico programmate ubiq; valvis templorum & cœnobiorum ſive monaſteriorum, ut & valvis templi, quod arci adiunctum, in arce Wiſſegradenſi ad D. Petri, & in ponte Pragẽſi affixo, omnes Doctores, Licentiatos, Magiſtros, Baccalaureos, Studioſos, ſacrificosque & Monachos, quibus cum ipſo diſputare liberet, in collegium Caroli, in quo argumenta ſua publicè proferrent, ſolidumq; reſponſum expectarent, invitare. 6. In eo programmate, quæ ſequuntur verba, totius diſputationis argumentum complectuntur: *utrum ſecundum legem Ieſu Chriſti licet & expedit pro honore Dei & ſalute populi Chriſtiani, & pro cõmodo regni, Bullas Papæ de erectione crucis, contra Ladislaum, Regem Neapolis, & ſuos complices Chriſti fidelibus approbare?* 7. Quo publicè affixo quiſque non ſine magno deſiderio ſtatum tempus expectare, quo veniente & cives & ſtudioſi auditum magno numero in collegium acurrere. 8 Rector Academiæ M. Marcus, viſa tanta plebis multitudine, territus, quod tumultum metueret, Bohemico idiomate populum hiſce alloqui: *diſcedite, quæſo, paulum, amici mei: nihil enim, cuius veſtra intereſt, hic agitur: adde à perpaucis veſtrum, quod dicitur, nec rem, de qua agitur, dicam, intelligi.* Populus auditæ Rectoris voci magno ſtrepitu refragari. 9 Quo cognito Huſſius manu ipſis innuens ſilentium indicere, atq; ad ipſos orationem habere, in qua, cur hęc ita publice affixiſſet, enarrare, tandem etiam, ſi quis eſſet, qui aliquid quod hiſce opponeret, haberet, ut hoc ſtatim faceret, rogare, 10. quo ſermoni finem imponente, ordine opponendi initiũ fieri.

Papa crucem in Regem decernit

Huſſius ſe Papæ diplomati opponit.

Huſſii programma.

Diſputationis Huſſii argumentum.

frequentia auditorum & ſpectatorum

Rector magnif. Pragenſis M. Marcus populũ alloquitur.

Huſſius quoque populum alloquitur.

Primum D. Wolffius iurisperitus se ipsi vehementissimè opponere, Papam cum iure Canonico defendens: posthûc D. Gœbelius, iuri ius Cæsareū sive civile tuebatur, ipsi repugnare. [11] Denique D. Leo sic Hussium affari: *te, virum iuvenem, tam ardua conari, Pragensis Academia universa summopere miratur. Tune, domine Magister, te omnium doctissimum censes? multi sane te doctiores sunt, nullus autem ita curiosus, ac tu? Rem omnibus, qui adsunt, Doctoribus, Magistris, totique Academiæ perpendendam & diiudicandā summitte, nil nisi calumnias ansamque seditionis in his urbibus atque cædis invenient. Vis te pontifici Romano opponere? abi Romam, & dic ipsi in os: eum enim lacerare, qui audire non potest, omnibus legibus adversatur. Præterea tu sacerdos es: unde igitur tibi sacerdotium, nisi ab Episcopo? Episcopus autem unde nisi à Papa? sic igitur & tu à Papa es, qui tibi spiritualis pater est. Impura avis proprium nidum conspurcas, & Cham, patris sui verenda revelans diris devotus est.* [12] Ad quæ Leonis verba populus vehementer fremere, & quodsi lapidibus instructus fuisset, proculdubio quibusdam ipsum petiisset. [13] Qua tempestate ab Hussio sedata, M. Hieronymus prolixam & elegantem orationem habere, qua in omnibus capitibus Hussio assentiri, finemque faciens dicere: *qui nobis cum sentiunt, nos & sequantur: ego & M. Iohannes in Curiam ascendemus, hasque indulgentias vanas esse in ipso senatu asseverabimus:* [4] cum omnis populus acclamare. *verum est, rectè dicit.* At vero Academiæ Rector, M. Marcus, intercedere, ipsisque ne curiam ingrederentur, unde gravius quoddam malum fortassis exoriretur, interdicere, hinc unusquisq; domum suam se recipere. M. Hieronymum ceu doctiorem multi studiosi comitari, M. Hussium omnis plebs usq; ad templum Bethlehē sequi, indesinenter instans, ut constantem sese ostenderet.

Disputationis successus.

D. Leo asperius Hussium alloquitur.

Seditio in populo exorta.

M. Hieronymi ad populum verba.

Disputationis exitus.

[15] Sequenti die quidam apud Valcum cauponem in taberna, quam vocant Schmerhoff, ni sese in omnia templa diffunderent, & ubicunq; sacerdotem indulgentias venditantem audirent, ei contradicerent, sese diris devovere. [16] Ultimo vero eius septimanæ die M. Rector mane M. M. Iohannem Hussium & Hieronymum in collegium Caroli vocandos curare, multisque Magistris præsentib. rogareque & hortari, ut ea, quæ ad seditionem concitandam valerent, intermitterent. Assessores, Doctores, Magistriq; etiam atque etiam instare, per Deum omnesque sanctos orare, ut ipsorum canos respicientes, suæq; ipsorum iuventutis rationem habentes ab illiusmodi proposito desisterent, antequam laniena sive maxima cædes inde exoriretur, in qua ipsi autores facile perirent: maxime v. M. Luna, ut omnia cœpta intermitterent, cum lacrymis orare. [17] M. Hieronymus respondere: *clarissimi domini Magistri & patres, vos facilè quidem dicitis, quam grave tamen sit veritatem reticere, vos ipsi iudicate: Attamen hæc utut sint, cùm ita vehementer instetis, efficiam ut vestra petitio pondus apud me habeat.* M. Iohannes Hussius dicere: *ipse quidem, patres dilecti, seditionem metuo: quia vero pollicitus sum, absq; violatione æquitatis non ausim remittere; sed has indulgentias vanas esse, mihi omnino ostendendū est Vestræ tamen petitionis ergo aliquanto lenius agam.* [18] Cui Rector: *nos tibi adversus Germanos astitisse, Magister mi non te fugit nullus tamen nostrum civibus tanto est odio, quanto tu ipse: illos enim abs te hinc pulsos, Pragensesque his sese alendi commoditatibus abs te privatos esse, aperte queruntur. Nec Germani nobis tam atrociter ac tibi minantur; sed asserunt, se, quocunq; saltem valeant modo, te interfecturos Præterea hanc ob causam in acerbum Imperatoris Sigismundi odium incurristi maiori igitur malo evitando, vitæque tuæ conservandæ hæc in aliud tempus differ.* Hussius annuere, seq; ipsorum admonitioni convenienter congruenterq; victurum respondere, quo ipsi vehementer lætari.

Conspiratio quorundam in indulgentias.

Hussius & Hieronymus in Collegium Caroli vocantur.

M. Hieronymi responsio.

M. Rector Hussium alloquitur.

[19] Die Dominica mane, Iaroslao, ecclesiaste in templo arci adiuncto, quod à S. Vito nomē sortitum est, Hussio in suis concionibus adversanti, Stanislaus Passeccius, Polonus, artc [illegible] tutor, in os resistere, sacrificumq; mendacii, quod per ipsius ingenium rediret, palam arguere, quem arcis custos, vir princeps, veteris urbis senatui captivum tradendum curare. In templo Theinano, ecclesiastes Papæ diplomata defendere: quidam autē, Martinus Krschidesco prodire, & dicere: *iam vero Papā, qui contra sanguinem Christianorū crucem decernat, verè AntiChristum esse liquido patet*, qui & ipse similiter in vincula coniici. Alius quidam Ioannes Wschetetzkęus, alias Hudecius, Slana oriundus, Monachum [concionantem] in monasterio, quod est iuxta D. Iacobi, maximis conviciis consectari, qui eodem planè modo correptus in carcerem mitti. [20] M. Iohannes Hussius magno captivorum periculo perspe-

Turba in ipsa concione.

M. Hussii

Actio in ſenatu pro captivis.

ſpecto magnum numerum ſtudioſorum aſſumere, quæ quę veteri in urbe eſt, [illegible] anno 1412. 4. Cal. Iulii ingredi, petereque ut admitteretur, quo impetrato conſulem ſenatumque rogare, ne iuvenes hi propter haſce indulgenti[illegible] de vita peri[illegible]litarentur.[21] Conſul cum ſenatu paulum conferre, tum deniq; ſic reſpondere: *Te, dilecte Magiſter Ioannes, ad ignem, qui te non urat, exſtinguendum, periculſamque eo pacto ſeditionem concitandam conatum habere, vehementer omnes miramur. Atqui quod Academiæ deſtructione, Studioſorumque profligatione celeberrimis hiſce urbibus, totique Bohemiæ re[illegible]no irreparabile damnum dediſti, te ſatiatum putabamus: & tamen etiam num pro hiſce hominibus, inter quos, ut ſacerdotibus contradicerent, ſeditionemque conflarent, conveniſſe ipſorummet teſtimonio evincitur, nos rogas; neve eos ob iſtas indulgentias puniamus, in petitione tua innuis: atqui de indulgentiis nihil omninò; ſed ſaltem de eo, quod ſacerdotibus concionantibus maledicentes, neque ſacrario, neque plurimis aliis bonis honeſtisque parcentes, ſeditionem concitare voluerint, ut ita aliorum bona diripere, tantamque cadem efficere poſſent, ut quaſi rivus ſanguinis fluere conſpiceretur, de eo, inquam, nobis conſtat. Hoc igitur crimen impunitum dimittere nobis graviſſimum eſt. Tu tamen cum ſtudioſis tuis bona pace domum abi; illi tuam deprecationem pondus apud nos habuiſſe, vel hodie, vel cras perſentiſcent.*

Responsum Hussio datum.

Huſſius gratus ipſis actis è curia diſcedere, in foro ultra bis mille viros plebeios reperire, quibus dicere: *ite ſaltem bona pace domum, gratia captivis impetrata eſt*: in quo cives acquieſcere.[22] Senatus intereà carnificem clam advocandum, captivosq; in veteris urbis curia capite plectendos curare, quod ut planè ſecretè geſtum fuerit, ſanguine tamen extra Curiæ ianuam effluente proditum,[23] tumultus in urbe cauſa eſſe, in quo interemptorum corpora vi rapta, graviſſimo populi, ſanctiſſimos Chriſti martyres eos aſſerentis luctu, linteo involuta precioſo, & in templo Bethlehem ſepulta ſunt. In foro ſupplicio affectos Hagecus & Cuthenus ſcribunt, id quod tamen, ob civium & præcedentem & ſubſequentem tumultum, non videtur veriſimile: quisque tamen quod vult credat. Proxima die feſta ſequente Huſſius nullam planè eorum mentionem facere;[24] ſecunda autem ſummis eos, & quidem ultra martyres, laudibus efferre, id quod ſenatum male habere, qui per nuncium ipſi valdè ſevere præcipere, ut hos tacens verbum Dei doceret.

Captivi capite plectuntur.

Tumultus in urbe excitatus.

Hussius capite plexos laudat.

Quoniam templi Bethlehem ſæpe facta eſt mentio, quod ab Huſſio quoque in ſuis epiſtolis celebratum eccleſiaſtis & Pragenſibus diligentiſſimè cõmendatur, quale hoc tempore ſit, deſcribam:[25] *Pontem* transgreſſus ſi veteris urbis Cir[illegible]um adire velis, ad dextram concedas oportet, perveniſq; ad D. Ægidii, nec procu[illegible]de ad Collegium Lazari, iuxta quod templum Bethlehem, quod dixi, ſtat, cui additum eſt hoſpitium pauperum. Latum eſt, nec altum templum, concameratum, in quo Auſtrum ſive Meridiem verſus puteus rotundus, elegãtibus lapidibus quadratis eductus, quatuor ulnas profundus, dulciſſimã aquam continens, ante aliquot annos conſtructus. In hoc templo multi Germani, & inprimis Norici, ſepeliuntur, equidem tamen nihil antiquum, meo propoſito conveniens, reperire potui, ſolum Huſſii ſuggeſtum adhuc ſtat, quod non rotundum, ſed [illegible]dratum ex tæda factum, pannoque circundatum, in quo ad dext[illegible] M. [illegible]n. depictus eſt, qui cippo alligatus exuritur: in medio M. Ioannes Hu[illegible]s, [illegible]bret quo carnifices igni nutrimenta admovere certant, quorum quidam i[illegible]s [illegible]ros, alter lectum in ignem conicit. In ſiniſtro latere D. Ioannes aheno fervidi & bullientis olei pleno inſidet, cuius cacabum vel ſartaginem plenam lorarius quidam capiti eius offundit. Quod ſuggeſtum ſi conſcendere velis, primo per anguſtum oſtium templo exeas oportet, inde ad dextram ſacellũ eſt, in quo M. Ioannis Huſſii veſtis ſacerdotalis eſt, tota nigra, holoſerica. In eodem hoc ſacello capſa eſt, in qua in arcula quadam iacet infantulus quidam, ex eorum numero (quod pop[illegible] docetur) quos Herode[illegible] interficiendos cur[illegible]vit, arcula illa trium eſt ſpithamarum, viridi ſed auropicto panno velatu[illegible] obductumque. Aperta illa arcula apparet infans, totus, plane lapidis inſtar rigidus, viridi quoq; ſericoq; [illegible]teo in[illegible]us, in cuius capite nullam plane ſuturã equidem cernere potui, ict[illegible] punctu[illegible]tatur) puello inflictus circa femur interne [illegible]urſum ad cordis latebras duc[illegible], oſten[illegible]. Ex hoc ſacello egreſſus per ſcalas potes aſcendere in ædes, quas admini[illegible]ator [illegible]n colit, quas ſi inviſere nolis, cubiculum quoddam tranſi[illegible]s ad ianuam perv[illegible] qua ad Huſſii ſuggeſtum, quod docens conſcendit, deduceris, ad cuius [illegible]

Templi Bethlehem descriptio.

ſa[illegible]um

scamnum est, cui insedit, id vero iam planè putre est & cariosum. De hoc suggestu omnes nationes minuta quædam segmenta abscissa, signum se eum auferunt, ut & quibusdam in locis ita conscissum est, ut pugnū per foramen trāsmittere queas. E suggestu egressus ulterius ascendis, & pervenis in hypocaustum atque cubiculum, in quo Hussius habitavit. Hypocaustum omnino incrustatum est, habetque versus ortum solis duas fenestras atavito modo factas, per quas lumen hypocaustum irradiavit. Atque hæc de templo Bethlehem deque Hussii habitaculo, qui alias etiam in Collegio Caroli IV. quod alias *Collegium maius* dicitur, in parvio quodam & satis obscuro hypocausto habitavit, in cuius honorē Nicodemus Frischlinus manu propria disthichon hoc ianuæ inscripsit:

Frischlinus manu propria:

Hæc olim hæreseos damnati crimine falso
Hussi, dum vixit, parva taberna fuit.

Capvt IX.

[1] Albicus Archiepiscopatum vendit. [2] Hussius Romam à Papa citatus, [3] graviter in Papam dicit. [4] Gerson ad Archiepiscopum Pragensem literas dat. [5] Papa Hussii procuratores Romæ iniquius tractat. [6] Praga sacra suspendit. [7] Hussius Praga abit, [8] à Papa ad Deum opt. max. appellat. [9] in arcem Cracovitiam se confert. [10] cum rustico confabulatur. [11] dissidium Pragæ exortum [12] Legati Hussii causa Romam missi. [13] Papa ad Regem Wenceslaum dat literas. [14] prodigia bellum Hussiticum præcedentia. [15] Cometa. [16] eclipsis. [17] turbo. [18] tenebræ [19] nix sanguinea. [20] crux cum serpente & gladio.

ALBICVS Archiepiscopus profundum avaritiæ barathrum, visis Pragæ seditionibus terreri, quidque factu optimum esset, cogitare, & quia neminem edenrem æquis oculis videre poterat, cum Westphalo quodam Conrado, Decano Wissegradensi, regnique Bohemiæ (ut vocant) SubCamerario, de Archiepiscopatu contrahere, in quo contractu eum aliqua pecuniæ vi divendere. Quare Conradus, Regis Pragensiumque conventus (*capitulum* dicere solent) permissu eum 15. Calend. Februar. anni 1413. acceptare Hussium frequenter ad se vocare, doctrinęque suæ rationem audire, parum tamen, nisi ut de indulgentiis sileret, efficere. *Albicus Archiepiscopatum divendit.*

Germani, cognito quid Hussius Pragæ de indulgentiis fecisset, maxima lætitia perfundi, facile conicientes, ipsum semet in summum periculum coniecisse, rem ad Papam deferre, [2] qui extemplo M. Iohānem Hussium Romam, rationem redditum, evocare. Hussius, si se sisteret, quid de se futurum esset, prospiciens, sibi metuens eoque abire recusans, [3] in omnibus & singulis concionibus suis in Papā invehi, cui, quod æqualis ipsi sacerdos esset, nec ius, nec autoritas ipsum vocandi esset. Videns etiam hoc plebi probari, pergere, Wiclephique libros, quos Archiepiscopus Suinco per summam iniuriam exurendos curarat, commendare, dicens, ipsum de Papa quod cæteris similis esset, rectè scripsisse: item, de statuis, quod nō necessariæ sive inutiles: de sacerdotibus, quod pauperes esse deberent: confessionem auricularem, inutilem: mortuos non necessario in cœmeteriis sepeliendos: horarum observationem, quæ fiat à precantibus, abstinentiamq; , traditiones humanas esse, nullo in sacris literis fundamento nixas. Cui proposito suo sacrifici se ubiq; opponere, Hussiū in suis pulpitis supra modum criminari, id quod Rex quidem scire, nihil tamen dicere. ad omnia connivere, in arcibus Toccenicea, Ziebracca, & Cuntatice commorari, nec Pragam, ne in seditione quadam forte caperetur, concedere velle. *Hussius Romā citatur.* *in Papam strenue invehitur.* *Sacrifici Hussium criminantur.* *Rex Wenceslaus ad omnia connivet.*

[4] Anno Domini 1413. 5. Cal. Iunii Ioannes Gerson, Theologicæ facultatis Parisiensis Decanus, ac postea Regis Galliæ Cancellarius, datis ad Archiepiscopum Pragensem literis ipsum, ut zizania (quibus doctrinam à M. Ioanne Hussio in Bohemia sparsam significans) ex agro Domini evelleret, (ita scribere pergit) potestatemque secularem, re ita postulante, ultra Regis operam assumeret. Circa finē suarum literarum inquit, se ipsi Regis Galliæ, ut & Academiæ Parisiensis diploma apertū mittere. Sed quid bonus ille Archiepiscopus faceret? res apud nobiles ignobilesq; & proceres eo devenerat, atq; in tantum excreverat, ut nullo modo op- *Gerson ad Archiepiscopum dat literas.*

primi ſupprimique poſſet: imò, quod & amplius erat, Archiepiſcopus Huſſium ne extremo leviſſimoque digito quidem attrectare auderet; ſed rem omnem, quo erat loco, relinquere cogeretur. Multæ interea literæ, multi arcani clandeſtinique nuncii, quibus, quæ literis committenda non putabantur, expedienda verbis cōmittebantur & demandabantur, Romam mitti. Quare ſanctus pater Papa aliud conſilium capere, & quia Cardinales, quos dixi, Huſſiū excommunicarant, [5] procuratoribus ipſius Huſſii ardenti ſtudio inſtantibus ſilentium indicere, cui quidā refragantes in ſævos carceres coniici, cæteri Roma expelli. [6] Præterea Papa 8. Id. Iunii eiusdem anni omnibus ſacrificis, qui Pragæ erant, Miſſæ celebratione, aut ullius ſacri, veluti ſepulturæ mortuorum, baptiſmi infantum & ſimilium adminiſtratione, quantiſper Huſſius (quem concionari, ſacra celebrare, cæterosque eccleſiaſticos ritus uſurpare omnino prohibebat) Pragæ eſſet, interdicere. Quo mandato publice promulgato omnes ſacrificiſacra intermittere, niſi in ſolo templo Wiſſegradenſi: unde nova turba & rixa, cædesque inter eos, qui Huſſium vel laudabant, vel vituperabant, exoriri.

Papa procuratores Huſſii iniquius tractat.

Praga ſacrorū celebrationem ſuſpendit.

[7] Huſſius viſo quid, ſe Pragæ remanente, fieri poſſet, ultro Praga exire, ſeque ad Dominū ſuum, Nicolaum de & in Huſſinecz (abs quo pago M. Ioannes cognomen ſuum traxit) conferre. Quo in loco multos libros ſcribere, qui tomis ſuis (poſtea anno 1558. à Petro Montano, & Ulrico Neuber Norimbergæ in folio, quod dicūt, excuſis) inſerti ſunt, populum quoque docere, plurimosq; in ſuas partes pertrahere, [8] atque à Papa ad iuſtiſſimum Ieſu Chriſti tribunal ſequentibus verbis provocare: *Siquidem omnipotens, unus eſſentia, trinus perſonis, Deus, omnium, qui opprimuntur, perfugium & præſidium eſt, veritatis conſervator æternus, eorumque, qui ob eam iniuſte patiūtur, vindex, qui vinctos ſolvit, voluntatem eorum, qui liberali timore ipſum proſequuntur, adimplet, qui, abs quibus diligitur, eos ſervat; qui autem obfirmati in peccatis peccare pergunt, iuſtis pœnis afficit; & Ieſus Chriſtus, verus Deus & verus homo, in graviſſimis ſuis malis à ſummis ſacerdotibus, legūperitisque & phariſæis, falſis iudicibus teſtibusque ignominioſa ſua morte, ab æterna damnatione à Deo ante iacta mundi fundamenta, electos Dei filios redimere & liberare voluit; ſucceſſoribus ſuis inſigne hoc exemplum reliquit, ut omnipotenti cunctaque ſcienti Deo res ſuas demandent, hiſce verbis:* Domine, reſpice mala mea, in me enim adverſariū mei inſurgunt, & tu mihi adiutor es, tu meus es liberator. Id quod tu, Domine, mihi notum feciſti, & intellexi, tu mihi conſilia ipſorum apetuiſti, & ego eram ut mitis agnus, qui ad occiſionem ducitur, nec ſenſeram. Conſilia enim adverſus me ceperunt, dicentes, venite adoriamur eum, & è terra viventium extermineremus, ne nominis ſui memoria redintegretur. At vero tu, Domine Zebaoth, qui iuſte iudicas, cordaque & renes ſcrutaris & exploras, ſuſcipe vindictam mei, deque ipſis pœnas ſume, tibi ego cauſam meam commiſi: illi enim multi ſunt, qui me vexant, conſilia in me ſtruunt, dicentes: Dominus ipſum dereliquit: eia, perſequimini & capite ipſum. Reſpice me, Domine, & perpende: tu mea es patientia, libera me ab hoſtibus meis. Domine, tu mihi es adiutor, ne recede à me: nam urgeor anguſtiis, nec eſt qui me liberet. Deus mi, Deus mi, reſpice me: quid me dereliquiſti? canes me circundederunt, malorumque caterva me cingit. Doloſe veteratorieque & vafre mecum loquuti ſunt, virulentis ſuis ſermonibus me circumvenerunt, nulloq; labore me ſuperarunt. Dum me amare deberent, infenſi mihi ſunt: bonum malo compenſant, amorem, quo me proſequi debebant, in odium cōverterunt. *Sancto hoc itaq; mei redemptoris exemplo, ego falſa iniuſtaque ſententia, diris Papæ à Scribis, Phariſæis & iudicibus, Moſis cathedræ inſidentibus crudeliter oppreſſus, Deum meum appello: ipſi cauſam meam commendo: ſancti Patriarchæ Conſtantinopolitani Ioannis Chryſoſtomi, à duobus Epiſcopis eccleſiaſticisque Conciliis condemnati, & ſancti Epiſcopi Andreæ, quōdam Archiepiſcopi Pragenſis, Robertique Epiſcopi Linconienſis exemplis, qui à Papa ad ſummū iuſtiſſimumq; iudicem, nullo metu contremiſcentem, nullis donis inflexilemq; & corruptibilem, qui nullis falſis teſtibus decipi ſeducig; poteſt, humiliter ſummo ſuo bono iniquiſſime oppreſſi provocarunt. Ex intimo quoq; cordis affectu opto, ut omnes Chriſtiani, Principes inprimis, Deſpotæ equites, ſubditi cæteriq; regni Bohemiæ incolæ hoc reſciſcant, mihiq; diris illis, quas dixi, oppreſſo, impulſoribus ſaltem meis acerrimis adverſariis, Michaele de Cauſis, opera & Conſilio Canonicorum Pragenſium, qui eas è Petro ſancti Angeli, Romanæ eccleſiæ Diacono, quem Ioānes XXIII. iudicem delegit, extorſerunt, qui tamen meā cauſam agentibus Advocatisq; & Procuratoribus integrum*

Huſſius Praga excedit.

à Papa ad Deū opt. max. provocat.

Pſal. 25. Ier. 11. v. 18.

Pſal. 71. v. 11.

Pſ. 22. v. 12.

Pſ. 35. v. 12.

integrum fermè biennium neutram aurem præbuit, id quod tamen nulli vel Iudæo vel Ethnico vel hæretico denegandum: imo neque solidam excusationem, cur ipse emanserim, neq; me Romæ sistere & valuerim & voluerim, audire voluit, multo minus Academiæ Pragēsis testimoniū sigillo eiusdē munitū, ut neq; quorundā Notariorū, ceu testiū, subscriptione confirmatū documētū acceptavit. Ex quo, me nullo modo contumacē fuisse, siquidē nō ex contēptu, sed legitimis de causis, vocatus ad Pontificiam sedē, non comparui, luce meridiana clarius videre est. Insidiæ mihi ubiq; structæ erant: aliorū pericula me cautiorē reddebant, procuratores mei me improbo incendium sese subituros & ipsi spondebant, quem cum plena potestate Romā ablegaveram, nulla (arbitror) de causa in carcerem coniectus est. Quoniā igitur omni iure, tum divino veteris & novi testamenti, tum civili cautum est, ut iudices locum, in quo factum commissum & perpetratū est, adeant, atq; invisant, de rei cōditione eos, qui ex quotidiana conversatione ipsū probe norunt, nō aūt adversarios ipsius aut calūniatores, verū viros bonos Deiq; præceptorū amore flagrantes interrogent; deniq; quia mihi reo & vocato nec locus tutus dictus, iudexq; & testes mei hostes sunt; occasionē cōparendi mihi sublatā atq; resectā esse, meq; corā Deo à contumacia crimine vanisque illis diris atq; execrationib. excusariq; & liberari patet. Hoc meæ provocationis documētū ego Ioannes Hussius Domino meo Iesu Christo, iustissimo iudici, & uniuscuiusq; hominis iustam causam cognoscenti, tuentique & vindicanti, trado.

in arcem Cracovetiam se confert.

[9] E patria sua Hussius in arcem Cracovetiā se cōferre, passim in circūiacentibus oppidis pagisq; & vicis cōcionari, multāq; plebem ad se allicere, quæ ipsum catervatim sequi, doctrināq; ipsius præclarè commendare.

cum rustico confabulatur.

Accidit autem ut aliquando in deserto quodam Nachlistiovio in Papā & Cardinales (id quod in concionib. suis plerisq; omnib. facere solebat) vehementer inveheretur,[10] qua concione finita rusticus quidam fidelem se simplicēq; simulans ipsum adire, ac dicere: *dic, quæso, nobis domine Magister mi, quid Papa aut Cardinalis Bohemice significet: aut nū ipsorū, de quib. tot verba facis, quenquā videris?* cui Hussius: *nullū ego, homuncule mi, vidi, nec videre cupio. Quorsum ergo,* inquit rusticus, *nobis tā multa de ipsis, eosq; quos nunquā videris vel exploraveris, tā graviter accusas? equidē aliquando cum parente meo Romā peregrinatus sum, ubi Papā nonnullosq; Cardinales vidi, quos etiānū pietati ita intētos esse arbitror, quales unquā viderim. Cum ergo tibi mi senex, ita placeant* respondere Hussius, *redi ad ipsos, & cum ipsis mane, ævū exigens.* Rusticus caput quassans, regerere: *ego iam consenui, Magister mi, neq; possum strenue pergere; tu vero iuvenis es: abi igitur, quæq; hic garris, ipsis in os dic, qui tibi mox respondebunt* Quo rustici nobilis audito ipsi silentium indicere: M. vero Hussium secum in arcem suam assumptum benigneq; & honorifice habere.[11]

Dissidium Pragæ exortum.

Ut autem ad Pragam redeam, Hussio inde digresso maior populi motus fieri: maior enim populi pars doctrinæ ipsius desiderio flagrare: cæteri vero, qui Papæ adhærescebant, quiq; ob pulsos Germanos ipsum oderant, ne unquam pedem in urbē figeret, precari. Et quia diplomate Pontificis Wiclephi libros exurere, Hussii doctrinā exstinguere, intra novem menses ad sedem Petri mittere, qui husce cæterisq; omnibus ex asse satisfactum referrent, debitāq; obedientiā omnē spondetent, utq; Hussius Romam veniret efficerent, Pragenses Bohemiq; & Moravi iubebantur;[12] Pragenses Bohemicæq; gentis nobilitas doctos sapientesq; & prudentes viros, qui Hussium (id quod ipsi quoq; consultum erat) venire nolentē, omnemq; Bohemiā excusarēt, proq; ipso orarent, ablegare.[13]

Legati Hussii causa Romam missi.

Verùm Papa iratus audire nolle; sed 4. Id Iunii literis ad Wenceslaum datis atrociter ipsi, nisi Wiclephi doctrinā opprimeret, minitari: Rege vero seditionem populi pertimescente, nec illius huius rei, donec M. M. Ioannes Hussius & Hieronymus Pragensis exusti, bellaq; mota fuissent, omniumq; rerum maxima esset perturbatio, curā gerente, Papæ conatus isti omnes irriti esse. Ante vero quam ad causarū belliq; cōmemotationē deveniā,[14] ostenta quędā, quæ præcessere, puto operæ precium esse ut enarrem.

Portenta bellū Hussiticum portendentia.

4. Cometæ

[15] Inprimis, cuius tamen causæ naturales sunt, anno &c. 1401. 1402. 1403 & 1404. quatuor Cometæ apparuere, singulis annis novus.

Eclipsis.

[16] XVII. Cal. Iulii anni &c. 1406. tanta erat eclipsis solis, ut qui paululum à sese invicē distarent, se vix possent agnoscere.

Turbo.

[17] Anno Domini 1413. 8. Cal. Decembris biduū integrū tantus erat turbo, qui arcibus, templorū turribus, urbibus, oppidis, pagis, inprimis autē sylvis magnum damnū attulit.

Tenebræ.

[18] Anno &c. 1415. 7. Id. Iunii sole in 24. gradu manè tantæ fuerunt exortæ tenebræ, ut volucribus in terram delapsis stellæ apparerent. Ideoq; M. Laur. in suis historiis scribit, *Constantiæ absq; candelæ lumine Missam*

» *nullam celebrari potuisse, in testimonium, solem iustitiæ, Christum, in Prælatorum, qui Hussium*
» *interimere iam decreverant, cordibus obfuscatum esse.* [19] Præterea anno &c. 1416. 8. Cal. Martii mane iubare diei exoriente in multis Bohemię locis sanguinea nive tellus digitum altè cooperta est. [20] Circa Meridionalem quoq; plagā iuxta sanguineum serpentemq; & gladiū purpurea crux, & ipsa tandem, sole ad occasum vergente, in ensem conversa eodem anno 6. Cal. Octobris multis visa est. Quid eiusmodi portenta portendant, ex hisce commentariis attētus lector facile perspiciet. Sunt (ut breviter dicā) Dei opt. max pœnā maturantis, præcones & apparitores.

Nix sanguinea. Crux purpurea iuxta serpentē & gladium sanguineum.

CAPVT. X.

[1] Dissidium inter tres Papas. [2] Sigismundus à Papa Concilium efflagitat. [3] Constantia Concilii locus. [4] Hussius ad Concilium vocatur. [5] Pragam venit [6] Programma figit. [7] doctrinæ suæ rationem ecclesiasticis Pragensibus reddere vult. [8] à Rege contra ecclesiasticos Pragenses testimoniū petit. [9] Episcopus Nazarenus Hussio bonū testimoniū impertit. [10] Comitia Pragæ facta. [11] Hussius ab Archiepiscopo testimoniū postulat. [12] Bohemici proceres Hussio ab Imperatore publicæ fidei diploma impetrant. [13] Hussio comites adduntur. [14] Hussius abit Constantiam [15] ipsius literæ, quibus Bohemis valedicit.

SIGISMUNDUS Imperator, acer amator Christiani decori ordinisq; in dissidia Christianismi, maxime vero Romæ, ubi à morte Innocentii VII. qui Benedicto XIII. (qui vixerat usq; ad Concilium Constantiense) successerat, magnum certamen erat, oculos convertere. Gregorius enim XII. ecclesia Christiana poscente, se Papali dignitate se abdicaturū iureiurando cōfirmarat, id q; tamē, etiā Concilio Pisano postulante, (q; & Alexandrū V. elegerat, q saltem 11. menses sederat, quo vita functo Ioannes XXIII. electus est, q cū Bened. XIII. & Gregorio XII. p̄sidebat) quia dulce erat, isq; dignitate & amplitudine illa mirifice delectabatur, p̄stare recusabat. Trium itaq; Pontificū quisq; alterū dirarū fulmine petere: primus Romæ sedi B. Petri insidēs Ioannes XXIII. alias *Balthasar Costa* dictus: alter Gregorius XII. alias *Angelus de Corario* appellatus, & Arimini in Italia habitans: tertius, iā pridē remotus, erat Bened. XIII. alias *Petrus de Luna*, sedē suā in Hispania habens. [2] Quā ecclesię Romanę lacerationem Sigism. Imp. resarcire volens, crebris literis, ut cōmodo in loco Conciliū convocaret, à Papa postulare. [3] Ioannes Papa, paparū suum à Concilio approbatū iri putans, acquiescere, Constantiāq; Germaniæ urbē ad id eligere. Cæsar lætari, unoq; anno Germaniā, Galliā, Hispaniā, Angliā, Italiā peragrare, apud omnes Principes Christianos, ut Cōcilio adsint, eiq; se submittāt, instare: [4] præcipue vero Bohemi, & ex iis M. Ioannes Hussius eo vocari, qui nō cunctati, ab arce Cracovecia [5] Pragā redire, ibiq; aliquandiu privatus vivere. [6] Iamiam aūt abiturus, ad basilicas cæteraq; templa omnia, ad collegia, ad monasteria pontemq; Pragensem programma affigere, quo significare, se Concilio se staturū, ibiq; doctrinæ suæ rationē redditurum: [7] q; si tamē Archiepiscopus postularet, se in p̄ximo omniū Prælatorū atq; religiosorum Pragensium conventu summisse cōpariturum, ipsorumq; sententiā auditurum. Eodē etiā die Bohemico quoq; idiomate programma eiusdē fere argumēti, sed quo ad verba aliquanto asperius, p̄pterea quod adversarios suos aliquanto gravius adoritur, seq; ab ipsis calumnia opprimi, nulliusq; erroris convinci asserit, affigendum curare.

Tres Papæ simul. — Dissidium inter ipsos. — Sigismundus Imp. à Papa Concilium efflagitat. — Constantia Concilii locus. Hussius ad Concilium vocatus. Pragam redit. — programma figit. — Pragensibus ecclesiasticis doctrinæ suæ rationem reddere vult.

[8] Aliquot dieb. post ad Regē Regināq; literas dare, quib. ait, se ab Archiepiscopo petiisse, ut audiretur, &, quem vocant, hereticus error diiudicaretur: quo facto cum ille supsederit, eius rei testimonium sibi suppliciter à Rege omnino efflagitādum esse [9] Utq; insuper eo melius sese muniret, à Nicolao Episcopo Nazareno, Regni Bohemiæ Inqsitore missis p̄curatoribus petere, ut ubi & quo modo erraret, ipsi indicaret: quodsi autē nullū errorē in ipso animadverteret, id testimonio scripto cōfirmaret. Qua petitione audita Episcopus respondere se p̄sentibus multis bonis viris & notariis publicis cum Hussio sæpius contulisse, *ipsumq; doctum sapi-*
» *entem piumq; & orthodoxum deprehensum esse*, nec sese habere, quod in ipso reprehen-
» dat, nisi quod Papa excōmunicatus sive dirarum fulmine tactus atq; p̄scriptus esset, cuius quidē rei testimoniū Episcopus scripto, quod sigillo suo munierat, ipsi pe hibere.

A Rege Reginaq; contra ecclesiasticos testimonium petit. — Episcopus Nazarenus Hussio bonum testimonium dat.

[10] Interea Pragæ in cœnobio Iacobæo panegyris celebrari, in qua ordines frequentes congregari: [11] cum Hussius ad Dominos, Equites, civitatumq; p ocercs scripto petere, ut Archiepiscopum in suum & totius ditionis honorem interrogādum curarent, an Hussius hæretica doceret? quod si ipsi ulla ex parte ostenderetur

Comitia Pragæ gesta. — Hussius ab Ar-

tur, sese Archiepiscopo in Bohemia docilem se præbiturum, beneq; monenti obsequuturum: sin minus, orare, ut scripto suo testimonio id comprobarent. Domini exemplo ad Archiepiscopum super ea re mittere, respōsumq; accipere, *Hussium ab ipso hæreseos convinci non posse: saltem ipsi obstare, quod Papæ execrationibus devinctus & constrictus esset, quibus sese expediret, necesse esset.* [12] Quo audito Domini Cencho Wartembergius, Burggravius Bohemiæ, Bocceccus Poggiembracius, Guilielmus Wartembergius literis ad Sigismundum Imperatorem Romanū datis petere, ut Hussio diplomate caveret, cuius præsidio tutus & cōcilium adire, & inde domum reverti posset. [13] Interea Bohemorum Rex Hussio ꝓmptioris defensionis ergo Dominum Wenceslaum à Lesten (alias à Duben vel Quercu denominatum, quæ familia, iam Despotæ à Berca dicuntur, primiq; Despotę in Bohemia sunt, qui à Iaromiro Duce privilegia sua anno 1003. acceperūt, quoniā ipsum Hoguora è Guirschovicciorum manibus liberavit) & Ioannē Chlumæum comites addidit, abs quibus Constantiā deducendus & inde in Bohemiā reducendus esset. [14] Hussius ergo Cracovetia exsurgens 5. Id. Octob. anni 1414. cum suis comitibus, Deo auspice, Constantiam abituriens has ad Bohemos vernacula lingua literas dare:

ehiepiscopo testimonii petit.

Despota Bohemici ab Imp. Sigismundo fidem publicam Hussio efflagitant.

Hussio comites adduntur.

Hussius Constantiam abit.

[15] *M. Ioannes Hussius, spe Dei servus, omnibus fidelibus fratribus atque sororibus, qui verbum Dei ex me audiverunt, atque acceperunt, à Deo patre & Spiritusancto in nomine Domini nostri Iesu Christi pacem solidamq; consolationem, qua firmi via Domini insistere possitis, imprecor & exopto. Vos aliquandiu a me bona fide verbum Dei, nec a Christiana religione alienam hæreticamve doctrinam edoctos esse, dilecti fidique fratres, probe nostis, dum etiam vixero, animarum vestrarum salutis studiosus ero. Ante quam Constantiam abirem, concionem equidem habere, qua vobis extremam salutem dicerem, falsaque testimonia una cum ipsis testibus, quibus me disperdere cogitant, refellere constitueram: temporis autem angustia prohibitus, idque in aliud tempus differre coactus sum. Quotquot igitur hoc nostis, ne me erroneis dogmatis ergo grave aliquid fortasse subiro cogitate, misericordia divina confisi in vero persistite, veritatem enim Deus opt. max. vobis per me bonum fidumq; animarum vestrarum pastorem agnoscendam, mihique, ut vos vobis à falsis doctoribus cavere possitis, defendendam tradidit. Ego iam libero regioq; comitatu munitus ad plurimos potentissimosque hostes abeo, nec, id quod re ipsa experiemini, falso in me testimonio parcetur. Plures insuper in Concilio mei hostes erunt, atque Domini servatoris nostri Christi fuerunt, primum quidem ex Episcoporum atque Magistrorum, deinde è profanorum Principum & pharisæorum numero: Ego vero Deo opt. max. creatori & redemptori meo innitor, qui sua promissionis virtute assiduisque & ardentibus precibus vestris (in quo se facilem præbet) evictus, me sapientem facundumque reddet, ita ut ipsis resistere sanctique spiritus ope in veritate sua persistere potuisim, ita ut ne inferni quidem portæ me ab ipso divellere valeant. Nec mihi dubium est, quin gratiam suam mihi sit impertiturus, qua confirmatus læto constantiq; animo tentationes, vincula carceres, ipsamq; quātumvis ignominiosam mortem aspernar, quemadmodum etiam Christum suorum causa passum esse videmus, quo quidem exemplo nos sua causa nostroq; bono patienter omnia negligere docuit. Ille ille Deus est, nos res ab ipso condita: ille Dominus, nos servi ipsius: ille totius mundi dominus, nos miseri homunciones: ipsi nulla re; nobis omnibus opus est: ipse passus est; quid ni ergo & nos patiamur, passione inprimis sua nos à peccatis mundante? revera qui in ipsum credit, inque veritate ipsius persistit, disperéat fieri nequit. Proinde, dilecti, ut me, si ad sanctissimi nominis sui gloriam vergat, spiritu instruat, qui me ita confirmet, ut in agnita veritate persistam, quiq; me ab omni malo liberet, precibus assiduis contendite, utque mortem meam, si ea Dei gloriam celebrare debeat, acceleret, gratiamq; suam mihi largiatur, ut malum illud, qualecunque sit, alacri animo perferam. Quodsi vero mihi salutis sit, & ad vos redire valeam: fac dilecte pater, ut absque omni conscientiæ meæ labe atque violatione redeam, id est, ne vel minimum à sancti evangelii Iesu Christi veritate recedam: verum ut claram hanc salutaremque veritatem magis magisque addiscam, AntiChristi doctrinam deleam, fratribus nostris insigne exemplum, quod imitentur, relinquam. Me Praga forte posthac non iterum videbitis. Quodsi vero Deus opt. max. ex divina suæ voluntatis ratione hoc omnino faciat: tanto maiore alacritate in lege Dei addiscenda proficiemus, maxime vero, ubi in æterna lætitia gloriaque convenerimus. Iustus est Deus & misericors, suisque & hic & illic pacem dat, eosque gaudio complet. Ille, qui nos, suas oves, sanctissimo pretiosissimoque sanguine suo redemit atq; mundavit, cuius sanguis causa salutis est, vos servet atque custodiat, eamque vobis gratiam, qua voluntatem suam adimplere valeatis, qua perfecta pacem æternamq; beatitudinem cum omnibus præceptorū ipsius observantibus cōsequamini, largiatur per Christum Iesum, verum Deum & verum hominem, è B. virgine Maria natum, cui honor in omnia secula. Cracovetia 6 Id. Octobris.*

ipsius ad Bohemos litera, quibus ipsis valedicit.

Hanc epistolam Bohemice scriptam adversarii ipsius sinistre in Latinum sermonem transferre, & contra ipsum in Concilio producere.

CAPUT XI.

[1] *Ioannes Papa Hussium expectat.* [2] *Hussius Norimbergam perveniens programma figit.* [3]

cum

cum ecclesiarum ministris confert. [4] *inde ad Bohemos scribit.* [5] *Imperatoris diploma, fidem publicam concernens accipit, cuius verba recitantur.* [6] *pervenit Constantiam.* [7] *legatos ad Papam mittit.* [8] *Papae responsum.* [9] *Hussii hostes.*

Ioannes Papa Hussium expectat.

IOANNES Papa in Concilio ad Cal. Novembreis anni 1414. indicto, reliquos duos Papas remotum, se verò in Papali dignitate confirmatum iri putare, ideoq; satis tempestive splendideq; Constantiam advenire, Hussiiq; cuius causa in Cōcilio cognoscenda erat, ardenti desiderio expectare. [2] Hussius autem sensim è Bohemia in Sueviam abire, in omnibusque oppidis, quae transibat, dicere, M. Ioannem Hussium iam Constantiam doctrinam ibi suam defensum, proficisci, & 11. Cal. Novemb. Norimbergam perveniens, quę sequuntur verba, Germanice Latineque ad valvas templorum urbis affigere: *M. Ioannes Hussius iam Constantiam tendit, fidem, quam habuit, etiamnum habet, & Deo opt. max. clementer aspirante, usque ad vitae suae finem habiturus atque servaturus est, defensum. Unde, sicut & in toto Bohemiae regno publicis literis testatum fecerit, se religiosis omnibus congregatis praesente Episcopo comparere, atque ante abitum suum fidei suae rationem reddere velle: ita & in hac imperiali urbe libera publice testatū facere, se iam Constantiam abire, & unicuique, qui ipsum erroris convincere velit, aspirante divina ope, respondere paratum esse.* [3] Quibus publice affixis à prandio multi senatorii ordinis, mercatores, ecclesiastaeque ipsum convenire, in primis vero M. Albertus, ecclesiastes ad D. Sebaldi, de religionis negocio privatim cum ipso conferre cupere, Hussius a. denegare, dicens, malle se publice de eo differere: id quod ipsi non gravatè acceptare, & penè quatuor horas de omnibus materiis, in quibus Hussius errare dicebatur, pluribus conferre, denique etiam bona pace ab ipso discedere, [4]. Norimberga Hussius hanc epistolam ad Bohemos scribere:

Hussius Norimbergam advenit.

cum ecclesiarū ministris cōfert.

hinc ad Bohemos scribit.

A Christo Iesu vobis omnia bona precor. Noveritis fratres dilecti, me nunquam vultu personato; sed libere candideque & aperte ab eo die, quo Bohemia egressus sum, equitem ita fecisse; & ante, quam Bernaviam pervenirem, ab ecclesiaste & praesule expectatum, qui me quoq; postquam in hospitium intraveram, magno vini cantharo donare, cum suis doctrinam meam placidè benigneque acceptare, seque veterem meum, nec mihi tamen notum, amicum dicere. Postea Neapoli Germani omnes me aequissimis oculis aspicere, & Vandali multi nos regionem suam transeuntes cum admiratione intueri. Sulzbachium quoque pervenientes, in aedes illas, in quibus eodem die iudicium provinciale celebratum fuerat, divertimus, & quia coss. scabinique etiamnum congregati erant, aiebam: ecce ego sum ille M. Ioannes Hussius, de quo procul dubio tam multa mala inaudistis: nunc itaq; num ea vera sint, experiri potestis: *qui postea quàm pluribus inter nos contulissemus, omnia gratis animis acceptare. Tandem Herespontum transeuntes Lavaci pernoctavimus, cuius quidem loci pastor, iuris non imperitus, & praesul nos convenire, quibus cum ego conferre, & ipsi in me placide acquiescere. Nos inde Norimbergam pervenire, ubi quibusdam mercatoribus de nostro adventu certioribus factis, populus se in omnes vicos plateasq; effundere, nos aspicere, & quaerere, quisnam ergo Hussius esset? Magister Ioannes Helvelius quoque, pastor ad D. Laurentii, schedula quadā ad me missa mihi significandum curare, se cupere mecum colloqui: cui ego ei dem schedulae inscribens respondere, iubens ipsum statim alacriter ad me venire, id quod ille facere. Mihi programma meū publice affigere volenti Dominus Wenceslaus iam studio suo praecurrere, mihiq; indicare, multos & cives & ecclesiastas ante hospitium nostrum stare, qui me cum conferre cuperent: ideoq; ego mox de mensa surgens ipsos adire, qui petere, ut secreto secum de quibusdam capitibus conferrem: quod autem dicerem, me publice docere, velleque, ut qui vellent, me audirent, illi acquiescere, & ab eadem hora praesentibus Coss. atq; senatoris ordinis viris usq; ad vesperam me cum conferre atque disputare, in quorū numero Carthusianus quidā Doctor valde indoctè inconsideratesq; & ineptè argumētari: ego populari approbatione M. Alber. ecclesiastē ad D. Sebaldi offensum perspicere. Ut sūmatim dicā, omnes Magistriq; & cives in me acquiescere. Sciatis quoq;, me necdū in hostē ullū incidisse, & cuiq; hospiti à me discedēte, loco extremae salutis dicēdae, Decalogū cōmēdari. Hospites cauponesq; me ubiq; benigne excipiūt, nulla re mihi interdicitur, Germanicū imprimis programma omnes mirifice laudāt. Quare Bohemis acriores inimicos mihi nō esse cōfiteri cogor. Et quid plura addā? Domini Wēceslaus & Ioannes me honeste benigneq; fovēt, suntq; mei quasi praecones, aut, ut rectius loquar, patroni veritatis, quorū ope proxime à Deo opt. max. omnia in melius versum iri spero atq; confido. Imperator iā in imperii ditionibus est, ad quē D. Wenceslaus proficiscitur; nos autem Cōstantiā, quorsum & Papa se cōfert, properamus. Dominus Wenceslaus Imperatorem 60. miliaria (quod arbitramur) sequi cogetur, ac tum demum Norimbergam veniet. Data Norimberga:*

Hac

Ibid. Imperatoris diploma fidem publicam concernens accipit.

[5] Hac in urbe quoq; Hussius Cæsareum diploma, Germanicū pariter atq; Latinum, quo ipsi securitas præstabatur, accipere, cuius hæc ferè erant verba:

Sigismūdus D.G. electus Rom. Imp. semper Augustus, Germaniæ, Hungariæ, Dalmatiæ Croatiæ & Sclavoniæ Rex &c. omnibus Principibus, religiosis & profanis, Ducibus, Marchionibus, Comitib. Despotis sive Baronibus, Nobilibus, Magistris equitū, Chiliarchis, & quacūq; autoritate publica insignibus, imò & militibus quibuscunq;, equitibus & peditibus, ut & subditis, seniorib. proceribus, iudicibus, senatoribus, publicanis cæterisque officio publico defungentibus, quacunq; in urbe, pago aut civitate sive communitate republicave, locoque, qui nobis sacroq; Romano imperio subiecti fidē præstant, hasce literas aspecturis aut audituris, Gratiam nostram & omne bonum. Reverendissimi, illustrissimi, nobilissimi, carissimique & fidissimi, clarissimum dominum Ioannem Hussium S. Theologiæ Baccalaureum, & liberalium artium Magistrum, hac vobis exhibentem atque è Bohemia ad universale Concilium, Constantiæ habendum, proficiscentem, in nostram, & S. imperii tutelam atque clientelam suscepimus, præcipimusque vobis omnibus atque singulis, ut ipsum defendatis, ad vos venientem benigne suscipiatis, honeste habeatis, omnibus, quibus in profectione sua iuvari, & in tuto collocari possit, terra marique, ipsum adiuvetis, vosque erga ipsum benevolos exhibeatis, ipsum cum suis administris, omnibusque, quæ se cum habet, bona pace per omnes aditus, portus, pontes, terras, ditiones, tractus, territoria, urbes, oppida pagos perque omnia loca absque argenti solutione, immunem à vectigali, tributo, omnique onere, transire, ibidem commorari, redireq; permittatis, imò &, re ita postulante, de singulari comitatu, nostro honori, nostræque Maiestatis gloriæ, ipsi prospiciatis. Datum Spiræ anno Domini 1414. 15. Cal. Novembris, regnorum nostrorum Hungarici 33. Romani 5.

Ad mandatum Domini Regis proprium

Michael de Pazest, Canonicus Vratislaviensis subsc. &c.

Constantiam pervenit.

Legatos ad Papam mittit.

Papæ responsum

Hussii hostes.

[6] Quo accepto Hussius Constantiam vehementer properare, & 3. Non. Novembris eò appellere, ad honestam viduam, *Fidam*, divertere, [7] & seq. die Dominos Ioannem Chlumæum & Henricum. Lazenbogium ad Papam ablegare, qui mox admitti, & dicere, M. Ioannem Hussium Cæsareo munitum diplomate, quo in tuto collocaretur, ad œcumenicum Concilium à se deductos. Proinde ipsos à sua sanctitate petere, ut efficeret, ut Hussius absq; periculo & impedimento Constantiæ esse posset. [8] Papa primum Bohemis pro obedientia gratias agere, Hussiūque, si vel Germanum ipsius, [Papę], interemisset, tutū futurum polliceri. [9] Interea & adversarii Hussii, M. Stephanus Palecius, quem Hussius à puero plurimis beneficiis affecerat, & M. Stanislaus à Snoyma, societatem inire, Stanislaus tamen, cuius modo mentio facta est, ante quam Bohemia exiret, repentino mori.

CAPUT. XII.

[1] M. Stephani Palecii propositum contra Hussium. [2] Patres Concilii Hussium advocandum curant. [3] vocantibus is respondens cū ipsis & Domino Ioanne Chlumæo ad illos abit. [4] qui venientem alloquuntur. [5] Hussius ipsis respondet. [6] custodes ipsi p onuntur. [7] explorator quidam Hussium tentat. [8] explorator ille quis fuerit. [9] Hussio captivo [10] Despota Chlumæus domum redire iubetur. [11] is ad Papam accurrit questum. [12] Papæ responsum.

M. Stephani Palecii propositum contra Hussium.

PALECIUS autem Constantiam properare, ibi in M. Michaelem de causis, Hussii hostem capitalem, incidere, ipsi se adiungere, qui coniuncto studio ex Hussii libris quædam capita excerpere, nec pauca fingere, omnesq; cogitationes suas eo conferre, quo ipsum è vivis tollere possent. Ideoque ad omnes Cardinales, Monachos, Prælatos, Episcopos & sacrificos accurrere, ea ipsis ostendere, utque rem bene perpenderent, ipsumque custodiæ traderent, hortari. Quid fit? Concilio 17. Cal. Decembris per Ioannem XXIII. Papam, (patres ex 8. cap. v. 16. Zachariæ, *diligite veritatem & iustitiam, & iudicium pacis iudicate in portis vestris*, exhortantem) inchoato, [2] Patres 8. Cal. secundum M. Laurentium, aut iuxta M. Petrū de Mladonovecia 5. Cal. Decēbris, congregari, & circa meridiem Episcopos, Augustanum & Tridentinum, cum Cos. Constantiensi & quodam Nobili in M. Ioannis Hussii hospitium mittere, qui ipsi indicarent, ut è vestigio ex mandato Papæ & Cardinalium ad ipsos veniret, doctrinamq; suam defenderet: ipsos enim ipsum audire promptos esse. [3] Quibus Hussius: *non huc veni, reverendi domini & patres, secreto à Papa Cardinalibusque audiendus & iudicandus; sed liberè aperteque & in pleno Concilii consessu iustam meam causam defensurus, divinaque aspirante ope ad omnia, de quibus interrogari possim, responsurus: Quia tamen hoc ex mandato Cardinalium à me petitis,*

Patres Hussiū advocandum curant.

vocantibus Hussius respondens cum ipsis ad illos abit.

etsi

esse scio, quomodo me excepturi sint, quam primum me sistam. Ea enim Dominum meum Iesum Christum, qui me ita confirmabit, ut propter suam gloriam, vitam meam citius profundam, quàm à semel agnita veritate recedam, fiducia complector. Episcopi autem, ut è vestigio

ò dolum malum

se sisteret, valde humaniter amiceque instare, & clàm in ædes illas atque vicinas, armatos milites abdiderant, id quod tamen nec Hussio, nec Domino Iohanni Chlumæo innotuerat, ideoque tanto æquiore animo erant, inprimis Hussius, qui equuleum suum producendum curans, cum Episcopis, Dominoque Chlumæo ad Cardinales venire, eosq; humiliter salutare: [4] qui statim sic ordiri: *Multæ variæque querelæ, M. Ioannes Hussi, de te ad nos delatæ sunt, quod si res ita habet, nullo modo feremus. Maximus enim rumor est, graves manifestosque errores contra orthodoxam ecclesiam abs te sparsos esse, quos quidem in Bohemia docens sparseris. Ideoque consulto te ad nos vocandum curavimus, ut quo modo res sese haberet, rescíscere possemus.* [5] Hussius respondere: *me eo esse animo, qui mortem oppetere malim, quam ullius hæreseos, non dicam multorum, gravium, quos dicitis, errorum convinci, patres dilecti, noveritis. Proinde tanto alacrius ad oecumenicum hoc Concilium veni, vobis pollicens, si errare deprehensus fuero, à me errorem eum revocatum iri, meque eum statim abiuraturū.* Ad quæ Cardinales, *recte respondes*, [6] abeuntesq; Ioanni Hussio & Ioanni Chlumæo satellites custodes ponere.

Patres quidam Hussium alloquuntur.

Hussius ipsis respondet.

Hussio custodes ponuntur.

Explorator quidam Hussium tentat.

[7] Digressis ipsis astutus veterator, hominem se simplicem simulans, Hussium armatis custodibus stipatum accedere, ac dicere: *reverende domine Magister, ego simplex rudisque & plebeius homo volui te conventum, cupiens abs te doceri, maxime quia multa abs te in Romanam ecclesiam tradita dicuntur, id quod animum meum veritati semper assentiri promptum, non leviter permovet. Ergo per ipsam veritatem te oro, me simplicem certi aliquid doceas, & quia, quod panis post consecrationem panis maneat, docuisse diceris, dic mihi quid sentias.* Hussius, falso id sibi intentari. Ille, *quæso te*, inquit, *nonne id sentis? nequaquam*, inquit Hussius. Illo iterum instante, Dominus Iohannes Chlumæus animo commoveri, & dicere: *quid tu nobis negocii facessis? dixit tibi: equidem sufficere puto.* Monachus respondere: *quæso, generose Domine, ne mihi verte vitio. Miser & simplex idiota sum, bonoque animo facio*, seque ad Hussium convertens dicere: *domine Magister mi, quæ est illa naturarum unio, divinæ infinitæ cum humana circūscripta sive finita?* Hussius ipsum intuens ad Dominum Chlumæum Bohemico idiomate dicere, *hic homo revera non ita simplex est, atque se esse fingit, id quod hac gravi quæstione prodit*, hisque dictis monacho respondere: *frater mi, tu te simplicem fingis, veteratorque videris esse callidissimus.* Monachus negare. Hussius autem dicere: *non te fugit, frater mi, sermone & animo dissentientibus anguem in herba latere. Verbis quidem maximam simplicitatem simulas: animus tamen & intellectus tuus, id quod ex hac quæstione liquet, in magnis, arduisque & gravibus rebus captiosisque quæstionibus exercitatus est. Quod tamen utut sit, unionem illam esse personalem, inseparabilem, naturæ terminos modumque excedentem noveris.* Quo audito Monachus Hussio gratias agere & abire. [8] Papæ satellites ab Hussio rogati, quisnam hic esset? respondere, M. Didacum, præstantissimum totius Lombardiæ Theologum fuisse.

Explorator iste quis fuerit.

„ [9] Circa vesperam, hora 4. Cardinales iterum in Papæ cœnaculo convenire, ut,
„ quid de Hussio facerent, statuere possent: quod vero Palecius & Michael de Cau-
„ sis inter cæteros vehementer instarent, ille captivus detineri. Idcirco hi duo Hussium ludere, dicentes: *tandem aliquando te habemus, hinc certe, nisi ultimo quadrante exsoluto, non exibis.* Sub noctem Romanæ aulæ Magister adveniens Domino Chlumæo indicare, ut domum se conferret; aliam enim Hussii rationem esse. [10] Quo audito Dominus Chlumæus commoveri, celerrimè ad Papam accurrere, petereque ut imperiale diploma respiciens, suorum etiam ipsius verborum meminisset: [11] Papa respondere, *non suo iussu hæc fieri*: inprimis autem ad Dominum Chlumæū: *ecquid mihi eius rei culpam imputas? nonne me in horum* (Episcopos & Cardinales innuens) *potestate esse vides?* Nocte ingruente, illi Hussio in Cantoris in templo Constātiensi ædes deducto multos corporis custodes ponere.

Hussio captivo Dominus Chlumæus ad Papam accurrit, questum.

Papæ responsum.

Capvt XIII.

[1] Imperator Constantiam advenit. [2] [6] Bohemici proceres ad Imperatorē literas dant. [3] [5]. [7]. quid iis effecerint. [4] Bohemicorum Despotarū, qui Hussio comites additi fuerant, ad Imp. litera.

Hussius

Hussius monachis Franciscanis traditur. [8] *prima sessio a Concilio habita, in qua Papa Ioannes XXIII. dignitate exuitur.* [9] *secunda sessio, in qua huius facti causa redduntur.* [10] *quarta & quinta sessio.* [11] *Papa mutato habitu de nocte effugit.* [12] *iterum prehensus, Ludovico Bavariæ Duci committitur.* [13] *eiusdem epitaphium.* [14] *Hussius Episcopo Constantiensi traditus.*

Imperator Constantiam advenit.

IMPERATOR in Concilio sibi omninò comparendum, controversiasq; decidendas esse videns, Aquisgrano Constantiã omni studio contendere, & 9. Cal. Ianuarij eo pervenire, Hussio iam 4. hebdomadas livore religiosorum, nec (quod Hagecus vult) instinctu Cæsaris, in vincula coniecto. In festo natalis Domini nostri manè Papæ Missam celebranti & Imperator ipsus adesse, depositoque imperiali ornatu amiculo linteo indutus evangelium, *Factum est autem ut exiret decretum à Cæsare Augusto &c.* canere, [1] at miser Hussius interea in vinculis detineri, id quod Bohemos valdè male habere, qui ad Imperatorẽ, quæ sequitur, epistolam mittere.

Bohemicorum procerum ad Imp. litera.

Nos Cenco Wartembergius, supremus Burggravius Pragensis, Boczecus Cunstadius, Gulielmus Wartenbergius, testamur atque notum facimus, nos frequentes in panegyri quadam nostra necessariis de rebus consultantes à reverendo domino M. Ioanne Hussio per literas rogatos, ut ex Archiepiscopo nostro Conrado, nobis tum assidenti cognosceremus, an ipse, quem diximus, M. Ioannes Hussius quicquam Christianæ doctrinæ ipsique veritati contrarium repugnansve docuisset: reum enim sese pœnæ ultro submissurum: contrarii autem demonstrati testimonium ab Episcopo sub episcopali sigillo suo petiisse. Quod quidem negocium habita deliberatione à nobis susceptum, episcopumque consultum, qui aperte liberéq;, nulla vi coactus edicere, ne verbulum quidem erroneum in doctrina ipsius se reperire potuisse; nec se ipsius accusatorem esse: quod si etiam apud Papam delatus sit, ipsi respondere debere. In cuius rei testimonium annata nobis sigilla apposuimus, Cæs. M. T. orantes, Hussium, quem diximus eo clementer favore prosequatur, ut è carcere emissus, vinculisque liber publicè audiatur: ne inauditus falso adversariorum suorum testimonio calumniisque summa nostra, nostra, inquam, Bohemorum ignominia opprimatur. Ardui certè huius negocii feliciter expediẽdi spẽ proxime à Deo opt. max. in nullo, nisi in A. M. T. repositam habemus, cui nosque remque omnem humiliter summisséque committimus. Pragæ anno Domini 1414. dominica post Francisci.

Quid literis hisce effectum.

[3] Qua epistola Constantiam perlata res verti, inque deteriorem partem mutari. Nam 3. Non. Ian anni 1415. Hussius è Cantoris ædibus in Monachorum ordinis Prædicatorum cœnobium deduci, ibique in odore fœdum iuxta Rhenum & cloacam quandam horribilem carcerem condi, in eoque, idque non sine extremo vitę suæ periculo, aliquandiu detineri. in letalem etenim febrem incidere, ita ut de vita sua dubitari inciperet. Inde igitur in mundum conclave delatum, ne tam leviter periret, medici, quibus id demandatum fuerat, curare. [4] Bohemici autem illi proceres qui ipsi additi fuerant comites, non quiescere, sed de omnibus medijs, quibus liberari posset, cogitare, iamque ad Cardinales, iam ad Cæsarem accurrere, proque ipso liberando suppliciter orare, [5] nihil tamen omnino imperrare. Hinc rem ad Bohemos deferre, qui dominica ante Bacchanalia hisce literis Imperatorẽ compellare. [6] *Augustissime Princeps, clementissime Imperator ac Domine, A. M. T. noverit, Iohannem Hussium, Theologum doctum, Constantiam ad oecumenicum concilium venisse, non coactum,* sed sponte sua, *ut nimirum falsas illas criminationes, non ipsi tantum, sed & nobis Bohemis omnibus oblatas, refellat. Ex toto quoque cordeque & animo petit, ut in Concilio, quod dictum est, omnis generis suspiciones, mendacia, sinistramq; famam solido responso diluere, seque Bohemosq; omnes ea liberare, & deniq; purã sanamq; doctrinam suã omnibus orthodoxis tradere possit, quã ipsam, ubi falsa inventa fuerit, sed quod nos tamẽ nondũ deprehẽdere quivimus, dãnare atq; abiicere promptus ac paratus est. Præterea à M. T. diploma accepit, quo in tuto collocatus est, de quo nõ in Bohemia solum, sed & in Moravia omnib. constat, quo etiã ipse Hussius nixus Constãtiã abiit, ubi, quod penitus cognovimus, in detestabilem carcerem inauditus, nedum convictus, cõtra omnia iura augustissimæque C. M. T. diploma, coniectus est. Quod quidem factum ex quo apud nos aliosq; percrebuit, cur S. pater Papa eo usq; manum suã extendere ausit, ut contra omnia iura & C. M. T. diploma iustum innocentemque virum absque omni causa in tam sævis vinculis habere pergat, Principes ac proceres, divitesque & pauperes magnopere mirantur. Id quod A. M. T. bene perpendat, efficiatq; ut M. Iohannes Hussius vinculis emissus libertati restituatur, bonamque causam suam in publico frequentis concilii examine defendere, divinamque veritatẽ tueri possit per Deũ opt. max. rogamus. Nec vero cupimus, ut convictus, falsaq; doctrina ipsi ostensa, impunitus abeat; sed tum, pro eo ac potest, cum ipso agat, deque ipso, quod vult, faciat.*

Desperatum Bohemorum, Hussi comitũ, studium.

Effectus.

Bohemorum ad Imp. litera.

Iam saltem, ne A. M. T. fidem illam publicam violari permittat, oramus. Ex hoc etenim facto A. M. T. omnique Bohemiæ non leve malum exorietur: siquidem vir iustusq; bonusque, & quidem A. M. T. fide publica munitus, adeoque omni protectione dignus, omnis generis malis cruciatibusque divexabitur. Quicquam quod in A. M. T. contumeliam vergere posset, accidisse, nedum ipsum tam enormi iniquitate (quod tamen Deus avertat) sese pollusse si resciceremus, Deo opt. max. corda hominum scrutante teste, maximè doleremus. Hac enim res aliis malo exemplo est, ita ut deinceps A. M. T. fidem publicam liberumque commeatum quilibet aspernetur atque contemnat, ut iam quoque multi de eo asperrime loquuntur. A. vero M. T. pro singulari sua sapientia & prudentia hac omnia facile corrigere, remque sententia sua decidere potuerit: cuius certè, inprimis autem & eius, quod A. M. T. bona fide causam hanc susceperit, neve calumnia veritati dominetur effecerit, à Deo opt. max. remunerationem fore, nullam dubitationem habet.

Laczecus Cravatzius Marchionatus Moraviæ Capitaneus.
Boccecus senior Cunstadius & Podiebradius.
Erhardus iunior Cunstadius.
Gulielmus Vrsopetraus, vulgo Bernsteinius.
Iohannes Lomnicius, supremus Camerarius Curiæ Brinnensis.
Iohannes Leippaus, supremus regni Bohemiæ equitum magister.
Petrus Cravartius & Straczniccaus supremus mensæ regiæ quæ est Olomucii, Camerarius.
Iodocus Lucius, Poschieeaus.
Vdalricus Hlavatitius, Marchionatus Moraviensis SubCamerarius, cum cæteris Despotis iam Meceritiæ congregatis.

Effectus. 7 Quibus quidem literis etsi satis dentatis, tamen, animo videlicet Imperatoris à religiosis nimium occupato, nihil effectum.

Cochlæus lib. 2. (quod tamen cæterorum Scriptorum nullus habet) Hussium 5. Non. Martii ferè elapsum asserit: sed hoc à Monachis ipsum in aliud antrum detrudendi (quod & fecerunt, cum discalceatis sive Franciscanis traditus, atque ab ipsis usque ad diem Iovis, qui palmarum festũ præcedebat, captivus detentus est) ansam captantibus fictum esse verisimile est.

Hussius Franciscanis traditus.

Concilii sessio 1 in qua Papa depositus. 8 Concilii patres interea pergere, & aliquoties cõsidere, ubi primum Papæ Ioanni XXIII. deposito modum, ad quem se papali honore abdicare deberet, constituere. At iste cum primo, propterea quod sese à Concilio in ea dignitate confirmatum iri speraret, non acceptare velle, id quod patres malè habere, qui ipsum eo adigere. 9 Secundum considentibus patribus, qua ratione Papa Ioannes de sede Petri deturbatus esset, palam omnibus prælegi, idem quoque à se observandum atque præstandum Ioannes voce manuque, imo & iureiurando interposito, polliceri. Quid autem fit? 10 quartum & quintum considentibus patribus, viso suum papatum sive papalem dignitatem planè evanuisse, aliumque, Martinum V. iam electum, dignitate ea sese abdicare nolle; sed quibuscunque modi[illegible]et, t[illegible]versari, 11 tandem autem habitu veredarii assumto, arcuque de collo suspe[illegible]o noctu eques sese in fugam dare, Suevorumque quorundam nobilium ope eff[illegible]. Quia vero omnes, qui ipsum foverent aut ipsi suppetias ferrent, Concil[illegible] detestabatur, Cæsarque proscribebat: pergere non posse, 12 sed captivus Const[illegible]tiã reductus Duci Ludovico Bavaro, ne n[illegible]vo motus cieret, comme[illegible]ari, qui satis diu ipsum captivum detinere, randem tamen cum sibi ad bell[illegible] pec[illegible]a o[illegible] esse cerneret, ipsi pro magna pecuniæ vi redemptionem [illegible]i concedere. 13 In hu[illegible] episcopum hoc tandem epitaphium scriptum est:

Sessione 2. causa commemorantur.

Sessio 4. & 5.

Papa Iohannes mutato habitu effugit.

Reductus Ludovico Bavaro committitur.

Ipsius epitaphiũ.

Balthasar inprimis vocitabar, deinde I[illegible]hannes,
depositus rursum Balthasar ipse [illegible]or.
Dives eram nuper, quo nullus maior in Orbe,
en, mihi delicias abstulit hora brevis!
Dum cathedram Petri lustro paucisque diebus
possedi, plures procubuere mi[illegible]s.
Pestis avaritiæ me cæcum reddidit, aurum
plus iusto sitiens munera sacra dedi.

Hu

Hei mihi, quam duxi, sponsa Christi sine ruga
scandala magna nimis sordida vita dedit.
Propter quæ scelera excelso Synodus sacra Petri
me velut indignum depulit è solio.
Pontifices igitur moniti sint temporis huius,
exemplo nostro ne sacra dent precio.

Eodem die, quo Papa sub noctem effugerat, Papæ administri Hussium custodientes, dominum suum sequi. [14] Ideoque Hussius Episcopo Constantiensi tradi, qui ipsum Gottlebiam in bene munitum carcerem mittere, in quo miser suum paschatis festum celebrare.

Hussius Episcopo Constantiensi traditus.

Capvt XIV.

[1] *M. Hieronymus Pragensis ob Hussium contra fidem datam desertum à quibusdam reprehensus,* [2] *ad Concilium proficiscitur.* [3] *M. Iacobelli programma Pragæ fixum de S. cœna sub utraq; specie celebranda.* [4] *Disputatio, eiusq; inchoandæ gratia habita oratio.* [5] *is doctrinam eam publice in suggestu asserit.* [6] *idem facit Sigismundus Rsepanskius.* [7] *id Hussius in carcere accipit.* [8] *ipsius hac de re iudicium.* [9] *& ad pastorem quendam Pragensem literæ.* [10] *Hieronymus Constantiam petit.* [11] *Iberlinga per literas Imperatorem fidem publicā eiusq; diploma rogat.* [12] *Imp. denegat* [13] *Hieronymus programma publice affigit.* [14] *Bohemici proceres Hieronymo dant testimonium.* [15] *hostes Hussii efficiunt, ut M. Hieronymus citetur.*

At vero hæc Bohemos non diu latere posse; sed assidue carceris Hussii mentio fieri, in qua multi M. Hieronymum reprehendere, quod in hoc periculo ipsum desereret, atque destitueret, cum tamen nullo modo se ipsi defuturum sive ipsum deserturum Praga discessuro promisisset, hisce verbis: *Quæ hactenus, domine Magister mi, in superbiam, avaritiam, & cætera religiosorū vitia è divinis literis voce scriptisq; docuisti, iis firmus insiste. Si negocium tibi nimis arduum fuerit, vel tibi aliquid accidere rescivero, confestim mea sponte tibi suppetias feram.* [2] M. Hieronymus hisce sibi aliquoties obiectis & exprobratis, promissis stare cogitans, exsurgere, & prid. Non. April. anni 1415. Constantiam venire. Quo digresso, quod eo tempore factum, quo abstinentia à carnibus 40. dies præstatur, hebdomade illa, quæ à passione Domini nostri peculiare apud Germanos nomen habet, ingruente, [3] M. Iacobellus Misnensis surgere, publicūq; programma figere, quo, quod pridē ab Hussio didicerat, quā tum observabant lege ecclesiastica seposita neglectaque, Sacramentum altaris (quod vocabant) sub utraque specie misera: quoque plebi porrigendum atq; præbendum statuere, [4] ad eamque disputationem omnes Magistros, Baccalaureos, Studiosos, quibus saltem opponere animus esset, invitare. Populus atque Studiosi die stato in collegium Caroli IV. convenire, quo M. Iacobellus veniens, sic ordiri. *A me in verbo Dei viam vitæ inventam esse, fratres filiique mei dilecti, noveritis: ubi nempe scriptum est: nisi ederitis carnem filii hominis,* & sanguinem ipsius biberitis, *non habebitis vitam in vobis. O quam male nobiscum actum, qui hæc ab antecessoribus nostris non edocti sumus, qui proculdubio omnes via, quæ ad orcum ducit, insistunt. Quid vobis videtur? scriptura S. certa est: verba, ipsius Domini Christi sunt; agite, veritati locum demus, populum rectè doceamus, ne tacendo in divinam iram pœnasque incurramus.* Quo audito cæteri professores se ipsis vehementer opponere: tandem M. Elias dicere: *M. Iacobelle, tu toto cœlo erras: Christus enim illo in loco non de corporali, sed de spirituali usu verba fecit.* Quibus dictis Testamenti codicem aperire, & ex cap. 6. Ioannis v. 63. hęc verba recitare: *Spiritus est, qui vivificat; caro nihil prodest. Verba quæ loquor, Spiritus sunt & vita &c.* Hæc insuper addere: *quod si res ita habere deberet, Iacobelle mi, quidni tum corpus suum sumendum destinavit præscripsitq;, aut sumtionem instituit?* cui Iacobellus: *at vero post S. agni cœnam omnibus ita sumere præcepit.* M. Elias respondere; *quin ergo & tu post cœnam sumis, sed mane? Iam itaq; differ, œcumeniciq; Concilii sententiam expecta.* M. Iacobellus tum usque ad seq. diem Iovis quiescere, [5] quo ad D. Michaelis hoc publicè docere, ac dicere: *evangelistæ omnes ita descripserunt, Christus ita instituit. itaque inde nec ad dextram, nec ad sinistram deflectendum.* [6] Postero die alius quidam sacerdos, Sigismundus Rsepanskius ad D. Martini multis hac de re differens, populum ad institutionem Christi observandam hortari, & sub finem dicere, ut & iuniores & adul-

M. Hieronymus ob Hussium contra fidem datam desertū reprehensus.

proficiscitur ad Concilium.

M Iacobelli programma.

Disputatio, eiusque incohandæ gratia habita oratio.

M Iacobellus doctrinam eam publice in suggestu asserit.

idem facit Sigismundus Rsepanskius.

tiores ad se venirent, se ipsis ita præbiturum. Populus catervatim accedere, ut & ad Iacobellum aliosque plures, qui S. cœnam secundum institutionem ritumque Christi distribuere inciperent. Tum id, quod pridem in lucem venerat, ipso actu quoque perfectum est. [7] Eo autem M. Ioannes Hussius in carcere audito perterritus dicere: [8] *intempestivum hoc inceptum mihi causa mortis erit.* Hoc dum Pragæ ita gereretur, diversa iudicia fieri: quidam dicere, eadem ab Hussio docente proposita fuisse; alii hoc negare, dicentes imo ne vel verbulo quidem unquam ab ipso significata esse, affirmare. Ad ipsum igitur literas dare, rogantes, ut suam sententiã ipsis exponeret, id quod ille promte facere, libellumq; in carcere scribere, qui tomo I. operum ipsius habetur, vbi qui legere vult, inquirat. [9] Ad Pragensem quoq; pastorem quendam hanc, quæ sequitur, epistolam scribere:

Hussius hac in carcere edocetur. ipsiusq; ea dere iudiciũ.

Literæ ad quendam pastorem.

Galle mi, frater dilecte, verbi divini præco, quæso te, ne te totius venerabilis sacramenti usurpationi, quam Christus ita instituit, & à discipulis suis ita observata est, opponas. Non est ulla sacræ Scripturæ litera, quæ ipsi adversetur, sola consuetudine excepta, quæ ex negligentia quadã ut equidem arbitror. enata est. Concilium, veteri consuetudine utens, proxime Laicis calicem porrigere vetuit, distribuentemque, nisi resipiscat, ceu hæreticum puniendum voluit. Per Deum opt. max. te oro, ne te M. Iacobello opponas, ne, quo Diabolus gaudet, inter fideles dissidium oriatur. Te quoque, frater mi, ad aliquid pro calice perferendum accinge, Christique veritati absque turpi metu, cum tuorum fratrum solatio, ut evangelio Christi adhæreścant, firmus insiste. Rationes, ex quibus quis ad sumendum calicem moveatur, ipsi tibi, ut arbitror, tradiderint, & ego eas Constantiæ in carcere meo conscripsi. Christianos omnes meo nomine saluta. Dabam in catenis & vinculis 5. Id. Maii.

M. Hieronymus Constantiam tendit.

[10] Ut autem ad M. Hieronymum redeam, postquam Constantiam pervenisset, Hussioq; nullas ad sui defensionem aures præberi, nec patere, suis oculis vidisset: die octavo properè surgens, Iberlingam, quæ est urbs imperialis, non multum à Constantia distans, abire, [11] è qua ad Imperatorem totumque Concilium scribere, ab ipsisque publicæ fidei diploma, liberamque tum commeandi, tum remeandi copiam atque potestatem petere, unicuiq; absquo ullius hæreseos accusetur, cuiuscunque ordinis aut dignitatis ille sit, in facie frequentis Concilii, inprimis autem si publicè audiatur, respondere sese paratum asserens. [12] Imperator in Cardinalis Cameracensis ædibus hoc, nonnullis, quas prætexebat, ex causis subito simpliciterque denegare. Præterea vero qui à Concilio ad id designati erant à Bohemis requisiti, respondere, *veniendi quidem, non autem iterum abeundi copiam potestatemque facile à nobis impetrabit.* [13] Quo ipsorum responso percepto M. Hieronymus subito aliud consilium capere, Constantiam redire, portis urbis, valvis templorum, monasteriorum, summorumq; Cardinalium ædium ianuis sequens scriptum affigendum curare:

publica fidei diploma ab Imp. &c. petit.

Imperator ipsi denegat.

M. Hieronymi programma Constantia affixum.

Illustrissimo invictissimoq; Principi ac Domino, Domino Sigismundo D. G. electo Rom. Imp. semper Augusto, Hungariæ &c. Regi, ut & S. œcumenicæ synodo S. P. Hieronymus Pragensis, in celeberrimis Academiis, Parisiensi, Coloniensi, Heidelbergensi & Pragensi liberalium artiũ Magister, me adversariis meis calumniatoribus atq; obtrectatoribus laudatissimi celeberrimiq; Bohemiæ regni respondere paratum, meaq; sp̃ote, nulla vi coactum, puram orthodoxamq; doctrinam nostram iuxta & innocentiæ meæ vindicationem, non secreto remotisq; arbitris, aut privatim; sed publice & coram universo frequentique Concilio defensum, Constantiam venisse, publico hocce scripto meo cunctos certiores facio. Si quos ergo, cuiuscunq; gentis aut ordinis is sint, me calumniandi libido titillat, aut me ullius vel criminis, vel hæreseos quocunq; ea nomine appelletur, coram Concilio accusare veline: innocentiam meam sufficiẽter probabo, doctrinæq; puritatẽ demonstrabo, ad iustam quoq; modo ullius hæreseos convincar, pœnam subeundam me ipsum offero. Itaq; A. I. M. universumq; S. Concilium per Deum opt. max. oro, ut me honesto huic necessarioque & utili proposito exsequendo tutò veniendi iterumq; abeundi copiam à se impetrare sinant: Quodsi vero me ultro sistam, & ante, quam convincar, in angustias redigar, aut in carcerẽ coniiciar, aut alia aliqua violenta iniuria afficiar: oecumenicum hoc Concilium nõ ex iustitia & æquitatis ratione me cum aget, propter ea, quod me sponte mea huc venientem, quo minus summa hac æquitate uti potuerim, impedierit, id quod tamen in tam sancto Concilio à tot tamq; sapientibus eruditisq; viris factum iri ut credam, adduci nullo modo possum.

[14] At vero cùm neque hoc suo programmate Latino, Bohemicoq; & Germanico liberam commeandi remeandiq; potestatẽ impetrare potis esset: Despotæ Nobilesq;

bilesq; & milites, in primis Bohemicæ gentis, testimonium, in quo Hieronymo attestabantur ea, quę gesta erant, sigillis suis munitum dare, quo testimonio assumto Hieronymus in Bohemiã redire velle. [11] Interea vero M. Michael de Causis, M. Stephanus Palecius ceteriq; hostes Hussii Concilio instare, ut M. Hieronymus ob publicè affixum programma suum citaretur, id quod paulo post fieri, libellusque iste omnibus templis, urbisque portis affigi, cuius hæc fuere verba:

Despecta cæterique proceres Bohemici testimoniũ suũ M. Hieronymo fere prodant.

Caput XV.

[1] Verba quibus M. Hieronymus ad Concilium vocatus. [2] Concilium dat M. Hieronymo fidẽ publicam. [3] Septima Concilii sessio Wiclephum planè Diabolo tradit. [4] in 8. sessione 4. Commissariis à Concilio delectis doctrina Hussii contrahenda traditur. [5] M. Hieronymus tristis Pragam redire incipit. [6] in itinere capitur. [7] vinctus Constantiam devehitur. [8] Ioannis Comitis Palatini literæ ad Concilium. [9] M. Hieronymus cur Constantia discesserit. [10] Gerson M. Hieronymo adversatur. [11] hic sese defendit. [12] non recusat mori. [13.17] coniicitur in carcerem. [14] M. Petrus Notarius M. Hieronymum invisit. [15] abigitur. [16] & Domini Ioannis Chlumai famulus captus mox iterum dimittitur. [18] Hieronymus in letalem morbum incidit.

SANCTA synodus œcumenici Concilii Constantiensis, in spiritu sancto legitime cõgregata, & ecclesia Christiana militant. Hieronymo Pragensi, qui se liberalium artium in multis Academiis, quæ tamen omnes medium servant, neq; ultra modum sapiunt, magistrum profitetur. Die Dominica Quasimodogeniti *Constantiensis urbis portis templorumq; valvis affixũ, teq; autorem referens programma, nobis oblatum est, in quo calumniatoribus, adversariisq; & obtrectatoribus tuis, qui te erroris aut hæresis insimulare ausint (ut sane falsæ doctrinæ, in primis autẽ erroris Wiclephi aliarumq; doctrinarum erronearum veræ catholicæ fidei repugnantium nomine sæpe multumq; apud nos in suspicionem adductus es) respondere fide publica munitum te paratum esse innuis. Cum autem, ut vulpes, vineam Domini Zebaoth vastare volentes agnoscamus, multum nostra intersit: autoritate & potestate S. huius Concilii te, qui multorum errorum, falsæ doctrinæ, temerariarum argumentationum nomine apud nos in suspicionem incidisti, sæpe etiam accusatus et, publico hoc edicto intra dies 15. ex quo hoc edictum publicum factum est (quorum quidem quinq; primi, quinq; secundi, & 5. tertii ultimiq; termini loco statuimus, atq; peremptorie definimus, aut si eo die Concilii patres non consederint, proximo, quo consederint, die post) vocamus, volumusq; ut ipse, non per ullum Substitutum aut procuratorem, compareas, ad tibi ab uno vel pluribus in religionis negocio obiecta (è programmatis tui verbisq; & mente) respondeas, in omnibus iustitiæ te summittas, eiq; satisfacias. [2] Ad quod tibi adversus vim (absque violatione iustitiæ) fidem publicam, quantum quidem in nobis est, quatenus id pura fides exigit, ex huius scripti verbis satis commode sufficienterq; damus. Insuper autem & indicamus, sive eo tempore compareas, sive non, tamen sanctum hoc Concilium per eos, quos ei negocio destinarit, nullo obstante in te acturum. Datum Constantia, universali concilio sextum considente. 17. Cal. Maii, sub quatuor nationum præsidum sigillo.*

Verba quibus Hieronymus ad Concilium vocatus.

Concilium M. Hier. dat fidem publicã.

Gumberdus Fabri, nationis Germaniæ notarius subscripsit.

In eodem cõsessu & Wiclephi, panem Cœnæ Dominicæ manere panem, nec, ut & vinũ, in corpus aut sanguinẽ Domini converti asserentis, doctrina damnari.

Wiclephi doctrina de S. cœna damnata.

[3] Septimum considentes, Wiclephum, de quo modo, diabolo planè mancipare hæresiarcham dicere, effossumq; ipsius corpus exurendum curare.

Septima Sessio Wiclephum plane Diabolo mancipat.

[4] Octavum considentibus, quatuor à Concilio eligi, videlicet Archiepiscopus Syracusanus, Italus: Episcopus Flebensis, Germanus, M. Ursinus Zalvenda, Gallus; & M. Guilielmus Comes, Anglus, qui de Hussii doctrina contrahenda mandatum à Concilio habuerunt.

Doctrina Hussii quatuor cõmissariis contrahenda traditur.

[5] Dum hæc Constantiæ aguntur, M. Hieronymus mœrens, testimoniis instructus iis, quæ ab universa nobilitate acceperat, in Bohemiam redire velle, ubi eum non latere, quam ampla scurrilis dicacitatis materia ipse Bohemis futurus esset, tũ etiam quoniam in carcere detento socio suo nullam opem ferre poterat. [6] Hirsaviam aũt perveniens, impulsoribus adversariis suis à præfecto Ioannis Comitis Palatini, Sultzbachii degentis capi, & 8. Cal. Maii Sultzbachiũ deduci: id quod mox Concilio innotescere, quod literis ad Comitem Palatinum datis etiam atq; etiam rogaret eum, quo deberet, mitteret: id quod ille non gravare facere; [7] sed paulo post M. Hieronymus currui impositus ferreis clavis affigi, Constantiamq; devehi,

M. Hieronymus tristis in Bohemiã redire cogitat.

capitur.

vinctus Constantiam devehitur.

quò perductum & longam valdeq; sonantem catenam brachio trahentem, tt[...] piorisque ludibrii causa à satellitibus consistentibus detentum (qua eadem con[...] tumelia postea quoq; in Minoritarum sive Franciscanorum cœnobio conventu[...] quò se & Cardinales, Episcopi, Prælatiq; & universus clerus contulerant, avi[...]me expectatum affecere) Comitis Palatini, quem dixi, cognatus, Ludovicus Bav[...]rus, anteire. [8] Quo capto in ipsorum conspectu stante, accusariq; expectante, ipsi ordiri, literasq; Ioannis Comitis Palatini huic prælegere, quib. ille enarrare, ut casu, nec sine providentia numinis iste Hieronymus Pragensis, cõmuni fama & sermone male audiens, falsæq; Wiclephi doctrinæ nomine valde suspectus, in ipsius manus incidisset, quem iusta pœna afficiendum Concilio traderet, quia non [...] magno Cæsaris labore id hæresibus exstirpandis inceptum, quemadmodum & iã nunc magno ecclesiæ Christianæ bono fidum ei pastorem præfecisset, qui n[...]lo alio ipsi intercedente, sapientia sua Christianismũ regeret, id quod hactenus, tribus Papis, Gregorio XII. ultrò se abdicante, altero prudentia ipsorum eò adacto, tertio Alexandro, contumaciter emanente, ideoq; ab ecclesia Christiana pl[...]è excluso, fieri non poterat. Summum quoq; ipsorum studium ex virulentæ Wiclephi hæreseos, quæ huius Bohemorum defectionis causa esset, condemnatione elucere. Hæc & similia de Comitis Palatini literis, tum vero & quod supra diximus, diploma, quo citatus fuerat, ipsi prælegi. [9] Quibus omnibus peractis, Episcopus quidam sic ordiri: *audi, Hieronyme, cur hinc discessisti? quidni citatus te stitisti?* ad quę Hieronymus: *quia nec à vobis, nec ab Imperatore publicam fidem impetrare potui, id quod è Despotarum illorum scriptis, quæ habetis, cernere est; ego quoq; multos meorum hostium hic esse sensi: itaque temere me in magnum periculum conicere nec volui, nec debui: quodsi vero hoc scivissem, aut diploma, quo citatus sum, accepissem, sanè & è Bohemia huc redissem.* Quibus dictis tota ipsorum caterva surgere, quorum hic hoc, ille illud, atque alius aliud magno clamore strepituq; proferre. [10] Facto tandem silentio, Gerson, Academiæ Parisiensis Cancellarius dicere: *mi homo, Parisiis facundiâ tuâ tibi angelus è cœlo esse videbare, Academiam concitabas universam, multos erroneos falsosq; & ineptos syllogismos cum annexis corollariis, inprimis autem de universalibus & ideis aliisq; pluribus offensionem habentibus, publice proponebas.* [11] Ad quæ Hieronymus: *quæ Parisiis publica disputatione proposui, ea philosophus & Magister illius Academiæ philosophicis quoque argumentis defendi. Si autem erroneum quid statui, vel docui, quæso me doceas meliusq; informes.* Vix hęc effatus e[...]r, cum alius surgere & dicere: *imo & Coloniæ in thesibus tuis falsa proponebas.* Ad quę Hieronymus: *dic, quæso, quænam?* ille autem territus respondere: *iam mihi non occurrit; postea tibi exprobrabitur. Quid?* alius rursum: *an non Heidelbergæ clypeo picto S. Trinitatem quo ad personas, aquæ, nivis, & glaciei comparans falsum docuisti?* cui Hieronymus: *quod Heidelbergæ scripsi, idem & hic quoq; scribere ausim. Ostendas, domine mi, falsum esse, ego libenter revocabo.* [12] Ibi omnes incipere exclamare, *ad rogum, ad rogum.* Hieronymus respondere: *si mihi vitam eripere velitis, in nomine Domini* Ad quæ Episcopus Iuvaviensis, sive Salinarum Noricarum, (vulgo Salisburgensis) *minime vero, Hieronyme: minime vero: scriptum est enim:* nolo mortem peccatoris; sed ut convertatur & vivat. [13] Tandem ipsum satis divexatum lictoribus tradere, cum mandato, ut eum noctu in carcerem coniicerent: ipsi vero in sua hospitia se conferre.

Litera Ioannis Comitis Palatini ad Concilium.

Gerson M. Hieronymum obiurgat.

M. Hieronymus se defendit.

non recusat mori.

coniicitur in carcerem.

[14] Interea Petrus notarius, postea M. Petrus de Mladonowitz dictus, ad fenestram venire, Hieronymum vocare, dicens: *ecquid agis, M. Hieronyme?* cui Hieronymus: *bene veneris, frater mi* cui Petrus: *domine Magister mi, sis bono præsentiq; animo, nec pro veritate, de qua liber vinculisq; solutus multa disseruisti, mortem oppetere verearis. Verum dicis,* inquit Hieronymus: *multa de ea à me dicta esse scio: reipsa igitur ea quoque comprobabo.* [15] Petrum hunc plura cum ipso cõferre volentem lictore[s] accurrentes [...]s cedere iubere: ni faceret, vim ei inferendam minitari. Is ergo i[...]i valedicens mœstus & invitus abire; [16] post quem al[i]us, nomine *Vitus.* Despotæ Chlumæi f[amu]lus venire ac dicere: *ut vales, domine Ma[gis]ter?* qui respondere, *bene adhuc, Deo laus.* At & iste capi[...] mox tamen, simul atque in[iu]riam à sese nunquam acerbe vindicatum iri prom[i]sisset, iterum liber dimitti.

M. Petrus Notarius ipsum invisit.

abigitur.

& Despotæ Chlumæi famulus captivus &c.

vide supra num. 13.

[17] Episcopus R[...]ensis circa vesperam missis famulis suis M. Hier. viciendi[...]m arcteq; constringe[n]dum, catenâq; collum ipsius circundan[...] curare, quæ cum aliquot horas ita tenere, donec nox ingrueret, ubi quadrupedem cõstrictum trun

c[...]que

eoque alligatū, quem in turri quadam ad D. Pauli in cœmeterio erectum pensilem fecerant. Erat autem truncus ille in modum lintris, è quo sues vorarent, factus, in „ cuius concavam partem M. Hieronymum catenis vinctum, atq; ita constrictum, „ ut sese movere non posset, intrudere. In ea turri undecim dies noctesq; stans detineri. „ Biduum nemini quicquam de ipso constare, tertio die excubitor quidam in Petrum, de quo paulo ante, incidens, ipsi indicare, M. Hieronymum ibi in vinculis detentum solo pane & aqua sustentari. Quo audito Bohemi quotidie ipsi cibū mittere, [18] donec in letalem morbum illapsus cōfessarium postularet, quem sancti patres ipsi denegare, ac ne vix quidem plurimis etiam pro ipso intercedentibus ipsi concedere velle: ut autem eum catenis solverent, impetrari nullo modo posse: nihilominus tamen per totum eum annum, quem in hac turri captivus detentus fuit, amicis suis aditus ad ipsum patere.

M. Hieronymus in letalem morbum incidit.

Caput XVI.

[1] Bohemiæ procerum ad Imp. literæ. [2] Hussius è carcere ad Dominum Ioannem Chlumaeum scribit. [3] qui literas illas in Bohemiam mittit. [4] Hussii comites una cum Nobilitate Polonica, quæ Constantiæ, ad Patres Concilii scribunt. [5] Lytomyslius Episcopus sibi malè cōscius, se purgare nititur. [6] Responsum Bohemis ad literas suas datum. [7] replica Bohemorum & Polonorum. [8] Bohemi iterum ad Concilium scribunt. [9] Patriarcha Antiochenus responsum nomine Concilii. [10] Bohemi ad Imp. literas dant.

HUssio igitur Constantia avecto nec Bohemici quidem proceres ociari, sed ea ad Bohemos scribere, addito, quod à Concilio, quod Hussiū in fumo ad superos mittere decrevisset, planè nihil impetrare possent. Quare cū Moravis Brinnæ in Moravia convenientes, tertium ad Imperatorem scribere:

Bohemicorum procerum ad Sigismundum Imp. literæ.

Superioribus literis nostris, clementissime Imperator, mœrorem nostrum exposuimus, quo M. Ioannis Hussii, pii fidiq; divini verbi præconis, (quo nomine ipsum universa Bohemia & Moravia commendet oportet) captivitatem mœremus. Ab infensissimis enim hostibus suis fictorum criminum aut hæreseos accusatus, nec ipse solus, sed & omnis Bohemia, quæ ipsius causa communi sermone rumoreq;, licet innocens, male audit, doctrinæ suæ in frequentis Concilii consessu conspectuq; astruendæ, eorumq;, quorum nomine tum ipsum, tum universum regnum nostrum criminantur, refellendorum causa. Constantiam se contulit. Ut autem eo tutior esset, ab A. M. T. sub fide publica liberam tutamq; atque adeo securam eo veniendi simul atq; huc redeundi potestatem copiamque impetravit, quo tamen illi viro bono, pio, honestoque & candido, modo illi causam ipsius bene & satis accurate cognoscendam suscipere voluissent, minime opus fuisset. Cum Constantiā doctrinæ suæ rationem redditum advenisset, nunquam ipsi libere, quæ sentiret, eloquendi copia facta fuit; sed contra divina & humana iura, contra omne ius & fas, contra bonam fidem indicta causa in carcerem coniectus est. Quo quanta A. M. T. ut de cæteris taceamus, labes aspergatur, ex eo liquet, quod omnes populi sanctam, liberam, tutamq; fidem publicam, violatam esse aperte dicunt. Proinde, clementissime Imperator A. M. T. splendorem ita obfuscari & inquinari, propterea quod fides illa publica violata est, non leviter dolemus, cum insuper, propterea quoque, quod hereditario iure nobis quoq; dominatur, & nobis id sit ad dedecus. M. Ioannem Hussium singulari divinarum literarum amore flagrantem virum A. M. T. intercessione publice auditum iri ut in frequenti Concilio innocentiam suam ostenderet, contra adversarios suos confictaq; ab ipsis crimina veritate se tueretur; aut erroris convictus, publicam, non privatam pœnam sufferret, in bona quidem spe ponebamus: at ante, quam verbulo se defendisset, in vincula carceremq; coniectus: inprimis autem autore Papa, ab Episcopo Constantiensi in alium carcerem, quo nullus intolerabilior esse posit, deductus est, in quo miserrime habetur, nec ille, (Episcopus sc.) ut veritatis clientem ab ipsa veritate defendi permitteret, ullo modo adduci potuit, id quod tamē in ethnicum sive profanum quendam hominem iniquum fuisset. Supplices itaque ad A. M. T. confugimus petentes ut ea Dei gloriam & veritatem ex officii ratione consideret, suam ipsius universiq; S imperii, cuius & nos membrum sumus, autoritatem reputet, fidem publicam servet præstetq;, necbonus innocensque vir ille tam misere opprimatur. Quod si A. M. T. fecerit, apud omnes bonos laudem sibi gloriamq; comparabit, Deusque opt. max. procul dubio remunerabitur. Nostras certe mentes cogitationesque spes hæc valde sustentat: ab A. M. T. officio studioque nostro, quod semper hac tenus perspexit, lacessita, rem ita directum iri, ut eam ab æquitatis & iustitiæ norma ne latum quidem unguem recessisse palam perspici possit. Brinnæ, pridie ascensionis Domini nostri Iesu Christi, in procerum frequenti consessu.

H[u]ssius è carcere ad Despotam Ioann. Chlumaeum scribit.

[2] In hocce peregrino ignotoq; loco commorari Hussio valde grave erat, ideoq; ipse ad Despotam Chlumaeum literas dare, quibus per Deum opt. max. orare [...] apud Imperatorem instaret, ut audiretur, quoniam hoc promisso inductus e[...], ut forte hoc, nec minus publicã fidem servaret. Graviter etiam de Imperatore c[o]queri, quod contra promissa carceribus ira in ipsum saeviret. Iisdem quoque literis optare, ut potius ad rogum deduceretur, quam ita in carcere ad cippos al[li]gatus cõficeretur. [3] Hoc scriptum Dominus Ioannes Chlumaeus in Bohemiã mittere, addito, Bohemos in Concilio ita spretos, ut vel fex vulgi ipsos irrideret: [4] utque nulla, ne vel minima quidem in parte studium ipsorum desiderari posset, cum nobilitate Polonica, quę Constantiae erat, se coniungere, communiq; opera prid. id. Maii anni 1415 haec ad patres Concilii scribere:

Despota Ioh. Chlumaeus M. Hussii literas in Bohemiã mittit.

Hussii comites una cum nobilitate Polonica ad Patres concilii scribunt.

Non potest sibi temperare, venerandi Patres, Bohemicae Polonicaeq; gentis nobilitas, quae iam hic est, quin vobis, qui frequentes iam iterum consedistis, significet, illustrissimum Principem ac Dominum, Dominum Sigismundum, electum Rom. Imp. semper Augustum, & Hũgariae, Croatiae, Dalmatiae &c. Regem, ex quo in Bohemia, nonnullas controversias exortas esse inaudiit, honoris illius regni ratione habita, de negocio hoc suscipiendo, administrandoq; & conficiendo cogitasse, & deniq; M. I. Hussium sub fide publica per Desp. Wencesl. Dubaum, & Ioh. Chlumaum, qui praesentes adsunt, ad sacrum oecumenicum Concilium vocandum atq; deducendum curasse, ut adversariis fidei suae rationem redderet, id quod Despotae illi, quos diximus, cum Ioanne Hussio summisse praestiterunt. Hussium autem sub fide publica huc venientem, indicta causa diro carceri inclusum esse, in quo etiamnum vinculis constrictus fame sitiq; crucietur. Et licet in Concilio Pisano anno &c. 1410. qui condemnati fuerunt haeretici, tuti securiq; & inviolati domum reversi fuerint: noster tamen dominus M. Hussius hoc impetrare non potuit; at neq; convictus, neque condemnatus, sed inauditus, ante quam ullius Regis, Principis, aut Academiae legati advenissent, in carcerem coniectus est. Imperatore quoq; una cum hisce, qui hic adsunt, nobilibus saepe à vobis postulante, ut decoris sui fideique publicae ratione habita, M. Ioannem Hussium audiretis, fidei suae rationem publice postularetis, convictumque, quod sacrae scripturae cõtraria docuisset, de concilii sententia corrigere cogeretis: non tamen impetrare voluisse; sed, quem iam saepe diximus, M. Hussium duriori carceri inclusum, arctioribus vinculis constrictum, illiberali cibo pastum, atq; ita consumptum esse, ut periculum sit, ne cum corporis, animi quoque sui vires deficiant. Et licet hi Despotae, qui iam hic adsunt, apud Bohemos omnes male forte audituri sint, propterea quod, quid de Hussio fiat, videant, nec tamen rem apud Imperatorem eo deducant, ut fides illa publica, quae ipsi cautum est, servetur praesteturq; nec adversariis eam violare vel infringere concedatur, propterea quod hoc laudatissimo Bohemiae regno, quod à primo Christianae religionis exordio nunquam à debita Romanae ecclesiae obedientia deflexit atque descivit, contumeliosum est: ne tamen sancti huius concilii turbandi ansa praeberetur, omnia ista in hanc usque horam patientissime tulerunt. Proinde, venerandi patres ac domini, Bohemici hi Polonicique nobiles apud vos cupide etiam atque etiam instare voluerunt, ut ex ratione fidei publicae, gloriaeque tum regni, quod diximus, tum vestrae ipsorum amplificandae, in M. Ioannis Hussii causam incumbatis, remque maturetis, (siquidem ingens in vestra mora periculum est) divinaque adiuti ope feliciter perficiatis, in quo quidem singularem de vobis spem concipiunt. Praeterea quoniam iidem, de quibus dictum est, Despotae resciverunt, à quibusdam Bohemicae gentis calumniatoribus sparsum esse, à quibusdam in Bohemia sacratissimum Domini nostri Iesu Christi sanguinis sacramẽtum in profanis vasis circumferri, item à sutoribus peccata confitentes audiri, sacramq; coenam distribui: idcirco orant, ne huiusmodi calumniatoribus ullam fidem habeatis, propterea, quod nefarii isti nebulones in regnum, quod iam saepe diximus falsum testimonium evomunt. Quin potius, dilecti patres, hosce, nostrum regnum ita calumniantes, nihili homines esse perspicietis, quibus, re ita postulante, ad frigidas suas ieiunasq; calumnias ita respondebimus, ut A. M. S vestraq; ora turpes erubescant.

Lytomystius Ep[iscop]us sibi male conscius se purgare nititur.

[5] Quibus in Concilio relectis extemplo sorex indicio sese suo prodere. Lyto[m]ystius enim Episcopus surgere, suique, propterea, quod sese ultimo hoc capite tactum sentiret, purgandi copiam a patribus petere: qui in eo acquiescentes 16. Cal Iunii, quo simul & Bohemis respondere vellent, statuere. Stato igitur die adventante Lytomystius episcopus, repente [p]rius ultimo Bohe[mi]caru[m] [li]te[r]arum capite apologiam primum suam scripto offer[r]e: deinde referre, quanto cum dolore, Wiclephi doctrinam in Bohemia sparsam, a virisque & mulieribus utr[i]nq[u]e S. coenae elementum sumique & percipi viderit: ex quo benedictum il[lud] vi[num]

in vasis, ut corpus in pyxidibus circum maximeque ad ægrotos deferri, *non solum colligere potueris*, sed & è fide dignis resciverit. A fœmina quoque quadam hostiam è parochi manibus ereptam sumtamque, sibi ex aliis auditum; non se aurore sparsum: proinde eos ipsi testimonium daturos: deniq; petere, ut Concilium ad hasce hæreses salutare remedium inveniat.

Responsum Bohemis ad suas literas datum.

[4] Lyromysth scripto perlecto alius Episcopus surgere, Bohemorumque scripto in hæc verba respondere: *Pro Ioanne Hussio, legitime nomine Concilii huius in vincula cõiecto, in proximo consessu supplices oravistis, ut libertati restitutus publice audiretur. Concilii patres igitur certe deliberantes hoc nequaquam faciendum esse statuerunt, mihiq;, ut vobis breviter responderem iniunxerunt. Et quia primum fidem publicam urgetis, eam nullo modo violatam esse patres respondent: siquidem Hussio tum ea nondum cautum fuerit; sed 15. demũ die ex quo in carcerem coniectus est, eam acceperit, id quod è fide dignis audierint.* Hoc ad primum. Deinde *patres mirari, Bohemos audere scribere, nondum esse auditum, itaque inaudita causa non damnatum in carcerem missum. A Papa etenim Alexandro Romam evocatũ fuisse, constare omnibus, unde tamen contumax emanserit, procuratoribus suis saltem missis, quibus auditis, quia falsus fallaxq; deprehensus fuerit, damnatum, & à Papa exsecratione devinctum, qua quidem exsecratione etiamnum partim constrictus teneatur, adeoque hæreticorum princeps habendus sit, qui contumaciter hac in urbe concionari insuper ausus fuerit. Nec videns*, inquit, *patres, quid velitis, dum in Concilio Pisano damnatos hæreticos tutos fuisse scribitis. Fortasse Pontificis legatos innuitis, qui ob ecclesiæ pacem, cuius spes qualiscunq; affulgebat tolerati sunt. At huiusmodi pacis ergo cæteros condemnatos hæreticos in huncce consessum admittendos putatis, id quod in tam sancto loco ipsis concedere, longe absurdissimum esset. Denique ut ad Hussium deprecationis huius, qua pro ipso ad illos usi estis, aliquem fructum redire dilucide perspicere possitis, à se proxima occasione negocium eius institutum iri, pollicentur.*

Replica Bohemorum & Polonorum.

Quibus ab Episcopo in medium adductis Despotæ bidui moram petere, qua elapsa ad ea respondere vellent. [7] Qua impetrata 14. Cal. Iunii ita ipsis intercedere: *Siquidem, venerandi patres, ad Bohemicorum & Polonicorum procerumque & nobilium petitionem proxime respondistis, ex quo responso vestro, vos male, quæ causam hanc concernunt, edoctos esse perspexerunt: omnino, quæ sequũtur, regerere coacti sunt: non eo quidẽ, quo vos accusent, sed ut rectius hanc edocti causam, rectius & diiudicare possitis. Ad primum ergo sic respõdent, malè vos edoctos esse, quandoquidem M. Io. Hussius valde tempestive, ante quam Constantiam perveniret, publicæ fidei diploma accepit: id quod vel inprimis Despota Ioannes Chlumæus qui hic astat, comprobare potest, qui a Papa præsentibus plerisq; omnibus eo ipso die, quo in vincula carceremq; coniiceretur, interrogatus, an publicæ fidei diploma haberet, respondit, habere, iterumq; interrogatus comprobavit, exemplumque eius postulanti oblaturus fuisset. Unde postridie ut & seq. die post apud Papam graviter de eo conquestus est, quod, cui fide publica cautum esset, is in carcerem mitteretur, multis etiam ipsum diploma authenticum exhibuit, id quod permulti Comites, Despotæ, Nobilesq; & egregii cives testimonio suo comprobare possunt. Ipse quoq; nisi id certo sufficienterq;, re ita postulante, probaverit, quamlibet pœnam pendere non recusabit. Insuper autem quosdam Electores, Principes, Episcoposq; & Notarios, qui A. I. M. tum aderãt, appellat, quib. præsentib. A. I. M. ardore studioq; singulari præceperit, ut de fidei publicæ diplomate ipsi prospiceretur. Ex quo quasi oculis vestris perspicere potestis, vos de fide illa publica à Desp. hisce multo certius doceri posse, quã ab iis, qui vos falsa docuerunt: nec tantum A. I. M. eiusq; Curiæ amanuenses; sed & Bohemicam Nobilitatem, perinde ac si fidei publicæ diploma malis artib. suffurati fuerint, accusant. Orantes simul hisce fide dignis hominibus ne ullam fidem habeatis, sed & partem adversam audiatis, atque ita rem penitus cognoscatis. Quod ad alterum caput attinet, de Papæ exsecrationibus sibi nihil constare: quod autem ipse Romæ non comparuerit, se è bonis viris accepisse, etiam Bohemorum Regem Wenceslaum una cum omnibus nobilibus testimonio suo comprobaturos, cum libenter sese sistere voluisse, stiturumq; omnino fuisse, nisi ubique structæ ipsi insidiæ deprehensæ fuissent. Porro procuratores ipsius Romæ ipsum defendentes alii in carcerem missi, alii male excepti sunt. Ipsas Pontificis diras non contumax, sed publice appellans, vanas & irritas iudicavit, ut & ad Acta, causam suam concernentia, provocat, quæ quidem ex scripto illo, quod protocollo quoque insertum, quodque vobis tradidimus, perspicere potestis. Quod autem in hac urbe concionatus esse dicitur, ad hoc respondent, inprimis vero Despota Chlumæus, qui, ex quo hic fuit, nunquam ab ipsius*

latere discessit, quicunq; Hussium quantisper Constantiæ fuit, concionatum esse dicit, falso de ipso spargere: imo Despota Chlumæus iis, qui vos hæc ita docuerunt, testimonio quo par est, id comprobare valentibus, ad quamlibet pœnam, sive ea cum vitæ periculo, sive cum bonorum iactura coniuncta sit, alacriter subeundam ultro sese offert. Et quia, quod dixistis, non assequimini, quos in Concilio Pisano damnatos hæreticos intelligamus, diversosque nobis hæreticos dixistis: utrunque igitur genus à nobis intelligi noveritis, nihilq; nobis amplius in votis esse, quam ut M. Ioannes eadem immunitate frui possit, qui ad hoc Conciliũ venit, ut fides suæ professionem doctrinaque suam sanctæ ecclesiæ summitteret, quæ ipsi, ubi errasset, ostenderet, ut errore correcto & cæteros idem docere prohiberet, eoque modo tristem illam, quam laudatissimum Bohemiæ regnum collegit, famam reprimere posset. Denique quandoquidem, venerandi patres, ad causæ caput benigne respondistis, Hussii causam proxima quaque occasione, quæ se divina aspirante gratia offerat, à vobis susceptum & diiudicatum iri: pro hoc responso, qui adsunt, Despotæ, vobis gratias, quas possunt maximas agunt, quod Deo opt. max. clementer adiuvante feliciter peractum, non hic tantum, sed & in Bohemia maximis laudibus ornabunt, maximamque vobis gratiam referent.

Bohemi iterum ad Concilium scribunt.

[8] Ergo Bohemi nullum rei finem ex promisso Concilii videntes, iteru[illegible] ad Concilium scribere, & simul Episcopi Nazareni, à se nullam in Hussio hæresin inventam esse comprobantis, testimonium addere. Exemplum literarum hoc est: *Proxime, venerandi in Christo patres, Despotæq; & Equites Bohemicæque & Polonicæ gentium à vobis supplices petierũt, ut, quam falso, imo quam manifesto cum mendacio Hussii adversarii fidem publicam cæterosque articulos, quos proxima nostra apologia demonstravimus, vos docuerint, perpenderet.*

Quoniam autem necdum responsum accepimus: Despotæ ii, de quibus modo dictum, coram vobis comparent, orantes, ut causa mente agitata atque revoluta responsum ipsis detis. Inprimis autem etiam hæc Hussio ex mera invidia (id quod etiam ex apologia nostra liquet) affingi perpendatis. id quod etiam hoc ostendemus, quod omnibus Despotis, Nobilibus, civibus, religiosisq; & politicis notum est, M. videlicet Ioannẽ Hussium in omnibus scholarum & ecclesiarũ, actis, maxime vero in concionibus suis, aperte & ingenue professum esse, id, quod & absque omni dolo, quem quidẽ adversarii probare valeant, sensit. quodque ea, de qua modo, protestatio, arduæ
,, *quæstionis decisioni annexa ostendit, quæ hæc est:* Cum inprimis Dei opt. max. gloriam &
,, propagationem ecclesię quærã, ut genuinum membrum Domini mei Iesu Christi
,, sim, qui redemptæ sponsæ suæ, ecclesiæ Christianæ, caput est: nihil à me docente
,, hac tenus pertinaciter propositum, nec in posterum similiter proponendum e[illegible]se,
,, quod veritati repugnet, ut hac tenus sæpius, ita iam iterũ publice profitebor. Po-
,, stremo, quia semper veritatis observans fui, & esse ex intimo cordis affectu [illegible]pio:
,, vel summa cum ignominia atque dedecore, Deo opt. max. clementer adiuvante,
,, perire malo, quam errorem verbo Dei contrarium defendere: imo miseram meã
,, vitam pro lege Christi profundere malim, quam vel minimum ipsius apicem, in-
,, stinctu sacrosanctæ Trinitatis per spiritum sanctum nostro hominum bono datũ,
,, transiliendo violare. Credo etiam omnia divinæ legis capita, eo sensu, quo san-
,, ctissima & super omnia omni laude cumulata Trini[illegible]as credenda præce[illegible]it. Q[illegible]a-
,, propter ut in responsionibus omnibusq; actionibus, tum in scholis, tum in temp[illegible]is
,, me sæpius divinæ legi submisi, sic & nunc & in posterum faciam: quin & falsi con-
,, victus revocare promptus atque paratus ero.

Ex qua cæterisq; M. Ioannis Hussii publicis professionibus quid sentiat que & senserit, videre est, nihil nempe, quod quidem erroneum offensum, seditiosumque & a piorum mentibus alienũ, aut omnino hæreticum esset (cuius tamen adversarii, quos habet, ipsum falso insimulant) eum in libris, scriptionibus, docendoq; & publice concionando scribere, dicere, aut statuere voluisse verũ ultra hanc protestationem ea semper ipsum mente fui[illegible], ut omnia capita omnesque conclusiones, quæ quidem in suis libris scriptisque & doctrina reperiantur, fundamento evangelicæ veritatis, sacræ scripturæ, eiusq; a sanctis ecclesiæ doctoribus explicationi inæd[illegible]anda censeret, & si quod forte caput mancum sive imperfectũ reperiretur, aut ab aliis non recte intellectum fuisset: id a se, ubi rectius edoctus fuerit, suppletũ, correctũ, illustratum atq; perfectius in lucẽ editũ, nec ullum contra S. Romanam ecclesi[illegible] demq; catholicã pertinaciter retentum atq; defensum iri. At vero M. Ioannis Hussii adversarii, venerãdi patres, summa malevolentia & livore quæd[illegible] capita, de quib. ipsum accusarent, ex ipsius libris corradẽtibus, truncata allegantibus, atq; ita corradẽtibus, eorum probationẽ cum allegatis testimoniis omittentib. distinctiones negl[illegible]gentibus, multa qu[illegible]q;

con-

to [illegible] sine confingentibus, ut amore Christiano planè neglecto ipsum & honore & vita exuere possint, contra fidem publicam ipsi ab illustrissimo Principe ac Domino, Domino Sigismundo Rom. & Hungarorum Rege benigne datam, qua Hussius ab omnium adversariorum suorum insultu sese excusare, vanam ipsorum criminationem, qua in Hussium totumque Bohemiæ regnum usi sunt, elidere, & eiusmodi obtrectatores tam lividos in Bohemia & alibi exsurgentes cōpescere possit; siquidem Imp. Romanus (tanquam hæres & Dominus regni) tam periculosum dissidium in Bohemia nequaquam ferre deberet: hinc Despota, de quibus supra, iterum à vobis supplices petunt, ut ea, quorum facta est mensio, & contumeliam Bohemicæ genti impositam perpendatis, officii vestri rationem habeatis, modumque præscribatis, ad quem M. Ioannes Hussius à clarissimis, inque Dei verbo exercitatissimis viris, de omnibus capitibus, quæ ipsi vel proposita sunt, vel in futurum proponentur, legitime audiatur, utque animum mentemque suam explicet, ecclesiæ doctorum, quorum testimoniis ad suam sententiam probandam usus est, discrepantes sententias illustret, erroremque, quem quis in iis committere posset, ostendat. Quemadmodum certè hostes ipsius in hisce duobus satis desudant, testibusq́, qui iam perdiu capitales ipsius hostes fuerunt, impulsoribusq́ suis adversariis eo rem deducere cogitāt, ut miser ille captivus Hussius indicta causa miserrime condēnetur. Id quod vos, patres venerāds, denegare nō potestis, quia ipsius defensione doceri potestis, & quia ipse Hussius sese legitima Cōcilii sententia submittere promptus est. Perniciosa namq́ capita à M. Hussio in docēdo proposita esse, id quod ab adversariis suis, venerāds patres, accepistis, falsissimū esse dilucide perspicietis. In cuius rei fidē vobis reverendi in Christo patris ac domini, Nicolai episcopi Nazarethensis, diœceseos Pragēsis Inquisitoris hæretica pravitatis, ab apostolica sede ad id peculiariter constituti, testimoniū offerimus, quod diligēter vobis perpendendum, atq́; M. Ioannes Hussius, nondum convictus, neque condemnatus, è carcereque & vinculis emittendus, nonnullisq́ Episcopis aut Commissariis, qui à Concilio ad id constituantur committendus est, ut amissas vires recuperare, tantoque rectius ab ipsis examinari possit. Quod ut tanto validius confirmetur, Despota & Nobiles, de quibus supra, res isti eiusmodi hominibus cavebunt, qui ne totius quidem mundi splendoreq́ & opibus fidem datam factaq; promissa fallere cogitant, quiq́ ita expromittent, ut ex eorum, quibus tradetur, manibus, ante quam causa ad exitum pervenerit, effugere nequeat. Quocirca, dilecti patres, gloriam laudatissimi Bohemiæ regni, Romaniq́ Imp. fidem publicam in tota hac actione diligenter perpendite: ac denique ne Bohemicæ gentis adversarii, Despotarumque, de quibus supra, obtrectatores ipsis aliquid affingant, perinde ac si absurda vel iniqua postulassent; orant, ut, nostros hosce libellos supplices per vestrum, dilecti patres, Notarium instrumento inserendum, nobisque tradendum curetis.

[9] Quibus literis perlectis Patriarcha Antiochenus Concilii nomine paucissimis ad omnia capita respondere: & primum quidem, [1] *utrum publica illa ab Hussio facta professio vera seriaque fuerit, causa exitus ostendet.* [2] *nū capita illa ab adversariis suis falso è libris eius exscripta sint, tum quoque apparebit: eius enim convicti, revera infames fient.* [3] *Vades autem vel mille pro tali viro accipere, se omnino non posse, propterea quod ipsi Hussio nulla fides haberi possit.* [4] *Se tamen curaturos, ut Non. Iunii Constantiam reducatur, publiceque audiatur.* *Patriarcha Antiochenus nomine Concilii Bohemis ad suas literas respondet.*

Eodem ipso quoque die & Bohemici proceres datis ad Imp. literis primum indicare, quod hasce (quas verbo tenus repetebant) literas ad Concilium dedissent: tum vero orare, ut fidei publicæ, quam ipsi dedisset, memor esset; nomenque & gloriam regni Bohemiæ perpenderet, suaque autoritate patribus Concilii intercederet, ut è carcere emissus publice audiretur: postremo petere, ut hæc ipsorum scripta à se perlecta, sua subscriptiono testaretur. *Bohemorum ad Imp. litera.*

Caput XVII.

[1] Concilium Ioannem Hussium indicta causa damnare cogitat. [2] Petrus Mladonovicius hoc Despotis Wenceslao Dubeo & Ioanni Chlumao indicat. [3] qui celeriter se ad Imperatorem conferunt. [4] Is Patres Concilii remoratur. [5] Hussio sui libri exhibentur. [6] suos agnoscit. [7] Concilii iniquitas. [8] Imperator in Patrum Concilii conventum ingreditur. [9] Hussius à Patribus examinatur. [10] Hussii cum quibusdam disputatio de universalibus. [11] secundum caput, Wiclephi doctrina Hussio exprobrata. [12] tertium caput, quod Hussius animam suam à morte sua cum Wiclephi anima esse optarit. [13] quarto capite Hussius seditionis accusatur. [14] quintum caput, quod Hussius Academiam Pragensem vastarit. [15] Hussius episcopo Rigao traditur. [16] Cardinalis

dinalis Cameracensis Hussium monet, ut se Concilio summittat. [17] *cui Imperator succenset.* [18] *de D. Fiscellino historia memorabilis.*

Concilium Ioannem Hussiũ indicta causa damnare cogitat.
M. Petrus Mladonovicius id auditum Despotis Wenceslao Dubao & I. Chlumae indicat.
Despotae W. Dubaus, & Ioannes Chlumaus celeriter ad Imp. sese conferunt.
Imperator Patres concilii remoratur.

ERGO Non. Iunii pleriq; omnes Cardinales, Episcopi, Prælati, cum omni clero in Minoritarum sive Franciscanorum cœnobio convenire, iubereque ut capita & testimonia, prius, quam Hussius produceretur, legerentur, quo facto ipsum absentē, qui neque vel verbulo se defenderat, condemnare velle.[2] At hoc M. Petrus Mladonovicius, simul cum ipsis ingressus audire, confestimq; ad Despotas Wenceslaum Dubæum & Ioannem Chlumæum advolare, Hussium ab ipsis inaudita indictaque causa damnari dicens. [3] Qui quam celerrime ad Imperatorem accedere, gravissimeque hoc nomine conqueri, remque eo deducere, ut [4] Imperator [5] Ludovico Bavariæ Duce & Marchione Friderico, Burggravio Norimbergensi ad Concilium missis in Hussii negocio, dum ipse quoq; advenisset, & ille benigne audirerut, pergere vetaret, per eosque postularet, ut Cardinales omnia illa capita, quæ ipsis erronea viderentur, ad ipsum Imperatorem, qui ea quoque doctis aliis tradere, eorumq; iudicium de iis audire vellet, mitterent. In priore Conciliũ acquiesceret, exsecutionemq; suspenderet, oportere: alterum autem caput Cæsari simpliciter denegare. Bohemici proceres interea ad Cardinales accedere, Hussii libros, è quibus capita illa excerpta erãt, offerre, ea tamen lege, ut pro libitu suo eos reposcerent atque reciperent. Libris oblatis Hussioque in medium producto

M. Hussio libri sui exhibentur. suos agnoscit.
Concilii iniquitas.

Principes abire: [5] Hussius a. à Concilio rogari, *num hi libri sui essent? an eos agnosceret?* ibi Hussius meditatus petere ut sibi exhiberentur: quo facto respondere, [6] *omnino, esse suos, erroremq;, quiscunque in illis ostenderetur, à se libentissimè correctum iri*: Ibi capita contra ipsum prælegi cœpta. [7] Hic autem erat agendi modus: perlecto uno capite, paucisque nominatis testibus, Hussioq; respondere volente, tantus exoriri clamor atque strepitus, ut nemo vel verbulum audire posset: verum (M. Petro Mladonovicio teste oculato comprobante) meras beluas inter sese dimicãtes esse putavisses, nedum viros doctos, quibus de tam arduis rebus iudicandum ac decernẽdum fuisset. Sedato paululum strepitu, Hussioque sacras literas allegante, omnes exclamare: *hoc nihil ad rem*. quidam ipsum criminari, alii ipsum ludificari, ita ut omnino cõticescere vellet. Hinc illi se iam victores arbitrati; sed, quod dicitur, Gyrgathum spirare: cunctis enim exclamantibus, *en tibi, nonne iam silet? hinc hoc caput hæreticum ab ipso docente propositum fuisse liquet*: Hussius respondere: *atqui me auditum iri putaram, quod quoniam ob tantum strepitum impetrare nequeo, conticescere cogor, id quod attẽte auditus minime facerem*. Quod dictum nonnullis prudentioribus probari, qui rẽ in alium diem, quo à linea, quod aiunt, inciperent, differendam iubere, id quod & factum.[8] Quia vero Bohemici proceres videbant, quid de Hussio, dum audiretur, fieret, Imperatorem adeuntes omnem agendi modum ipsi exponere rogareq; ut ipse ei actui adesse, utq; omnia ordine gererentur, efficere vellet, quem quidem laborem Imperator suscipere, seque 7. Id. Iunii in Cœnaculum Minoritarum conferre.

Imperator in Patrum Concilii conventum ingreditur.

Hussius à Patribus examinatur.

[9] Universa igitur religiosorum turba congregata multis satellitibus armatis Hussium vocandum atq; adducendum curare: tum primum prælegi. *Hic Ioannes Hussius Pragæ in templo Bethlehem aliisque in locis multos errores tum è Wiclephi libris, tum à semet excogitatis hæresibus (quas defendit pertinaciter) docuit.*

1. *Primum docuit, à consecratione in S. Domini Cœna naturalem panem remanere, id quod Ioannes Protivva, ecclesiastes ad D. Clementis, Pragæ, Ioannes Peclo, ecclesiastes ad D. Ægidii, Benes, concionator aulicus, Andreas Broda, Canonicus aliique religiosi plures audiverunt.* Ad quæ Hussius: *atqui me nunquam adduci potuisse, ut hoc crederem, multo minus ergo docuisse, Deum testem cito. Christum quidem rectè panem vocari posse docui, licet hoc Episcopus Pragensis vetuerit, quia Christus se ipsum Ioann. 6 panem angelorum appellat: Me vero tum de materiali pane verba fecisse, nemo citra iniuriam dixerit.*

Hussius cum quibusdam disputatio de universalibus.

[10] Tum Cardinalis Cameracensis [illegible] in manus sumta dicere, sibi eam nudiustertius à quodam eruditione [illegible] S. Theologiç Doctore oblatam atque traditam esse, ex qua hæc verba legere: *num Universalia, Ioannes Hussi, de parte rei esse censes, cuius sunt universalia?* Hussius respondere: *imo vero: nam & Anselmus aliique plures idem docuerunt.*

Tum

Tum Cardinalis pergere ac dicere: *ergo à recitatione verborum institutionis materialem panem remanere necessario consequitur: id quod sic probabo:*

Pane post consecrationem in corpus Christi, ut inquis, converso natura universalis aut remanet, aut abolevur.

Iam priore concesso, panem materialem remanere doces, id quod perspicuum est: posteriore autem sumto, speciali natura universalem interire consequitur.

Ad quod Hussius respondere: *manente hac rei conversione, universalem naturam in hoc singulari contra naturam interire, in cæteris autem remanere oportet.* Quo dicto Anglus quidam surgere ac dicere: *cæteris omnibus naturis singularibus universalem naturam retinentibus hic idem fiat oportet.* Ibi Hussius: *puerile hoc est argumentum, quod & pueri in scholis trivialibus norunt. An tu theologum esse, nec tamen, quanta divinarum naturæq; terminos excedentium, & naturalium rerum differentia sit, scire? aut, si scis, quid duas diversas materias confundere vis?* Hunc alius Anglus vindicare volens, dicere: *materialis panis nisi maneat, evanescat oportet, id quod tamen non fit.* Ioannes Hussius respondere: *etsi materialis panis remanet, arcano tamen modo in corpus Christi convertitur.* Alius Anglus hoc audiens, sic ordiri: *Hussius planè ut Wiclephus loquitur, omnia concedens, & tamen à consecratione naturalem panem remanere censens: ab Hussio præterea Wiclephi illud caput de materia, in sua scripta Bohemico sermone translatum.* Hussius autem ingenue, quod sentiret, firmissimeq; asseverans Anglo interrogāti: *num corpus Christi totum & essentialiter in eucharistia esse crederet,* respondere: *imo verò: corpus Christi ex Maria virgine natum, passum, mortuum, sepultum, quod resurrexit, atque in cælum ascendit, iamq; sedet ad dexteram Dei patris cælestis, revera & essentialiter in S. Cœna esse, firmissime credo.* Illis autem multa de Universalibus in medium adducentibus Anglus ille, naturalem panem remanere contendens, argumentoq; quod non evanesceret, probare cupiens, dicere: *diu multumque de universalibus disputare, quid facit ad salutem æternam? de S. cœna, quantū equidem audio, rectè sentit.* Ibi Anglus quidam, nomine Srockes, *Pragæ,* inquit, *libellum vidi, qui tuus esse dicebatur, in quo hoc docebas.* cui Hussius: *hoc vero, salva gratia, est putidissimum mendacium.*

Ex omnibus igitur sermonibus ipsius nihil extorquere valentes, testium dicta urgere: Hussio vero hoc prohibere volente, Cardinalis Florentinus, *tu Magister,* inquit, *in ore duorum aut trium veritatem omnem consistere scies. Atqui hic plures vicenis doctos, prudentes, magnosq; viros omnes id asserentes cernis.* Hussius, *at hæc,* inquit, *mihi nunquam in mentem venisse, multo minus à me docente proposita fuisse, Deus & conscientia mea testimonio suo comprobabunt.* Ad quæ Cardinalis Cameracensis: *ex conscientia tua nos iudicare nequimus; nos ea, quæ testes dixerunt, observamusq; & sequimur, quæ ipsi quoq; de te non odio dicunt; sed eiusmodi rationes adducunt, ut in iis acquiescere cogamur, nec de ipsorum fide dubitare possimus. M. Stephanum Palecium tibi præ cæteris infensum esse dicis, qui capita quædam è libris tuis vafre excerpserit, quæ postea in medium adducentur: at revera ipsum iniuria afficis: quantum enim equidem iudicare possum, multo tolerabilius & maiore fide descripsit, ac unquā vel uspiam in libris tuis reperiri possint. Similia de aliis præstantissimis viris, abs te spargi, inprimisque Cardinalem Parisiensem, D. Gersonem, cui viro vix ullus in mundo similis, tibi suspectum esse audio.*" Ecce autem ipso respondere volente, secundum caput legi: " *Ioannes Hussius etiam hæreticos Wiclephi articulos in universa Bohemia docuit.* " Ibi Hussius: *nullum errorem vel Wiclephi vel alius ullius à se docente traditum. Quodsi Wiclephus omnino errarit, id ex Anglis, qui audiri possint, sciri posse.* Quo dicto adversarius ipsius surgere ac dicere: *Videte, sancti patres, vult negare, & publice cunctis Wiclephum damnantibus Romæq; & in papali consilio, & Pragæ in Academicoque & Episcopali consistorio restitit, seque opposuit.* Hussius respondere: *intempestivæ illi sententiæ, qua omnia capita vere Catholicæ religioni adversa, erronea, hæreticaq; esse, offensionemque habere iudicata sunt, me me opposuisse fateor, cum præsertim & hoc caput simul cum cæteris condemnatum sit, quo Constantinus Imp. & Sylvester Papa, concessis ecclesiæ tot tantisq; immunitatibus atque privilegiis, errasse dicuntur. Similiter & quod Papa vel Episcopus mortalis peccati reus, neq; S. cœnam legitimè administrare, neque quenquam baptizare possit. Quod ultimum caput ita contraxi, ut à mortalibus peccatis immerso digne sacram cœnam administrari, aut quenquam baptizari negaverim.* Quibus dictis adversarii sui omnes insurgere, totum articulum totidem verbis è Wiclephi libris, in librum, quem in Palecium scripserit, trāslatum dicere, id quod multis quoque testibus comprobare. Hussio vero dicente, *nisi libri ita, ut ego dico,*

Secundum caput accusationis.

Wiclephi doctrina Hussio exprobrata.

» *habeant, vitam meam profundam* : Bohemici proceres urgere, ut libri ipsius exhibe- » rentur, qui exhibiti verba, ut ea Hussius allegarat, referre. *Porro neque ideo sententiam, inquit, istam probare volui, quoniam & illud caput improbat, quo Wiclephus decimas stipem sive eleemosynam esse ait. Quid?* ait Episcopus Florentinus, *an non hoc est erroneum? ecce stips sive eleemosyna libere absque omni mandato debitove datur: decimæ vero non libere, sed ex mandato debitive ratione persolvuntur. Hinc decimæ non sunt stips sive eleemosyna.* Hussius respondere: *Maior huius syllogismi, reverende pater, falsa est.* Christus enim ipse Matth. 5. *sex illa misericordiæ opera recensens divites non ultro seu sponte; sed animarum suarum periculo eleemosynam dare iubet. Quid audio?* inquit Episcopus Anglicanus: *qui ergo sex illa misericordiæ opera non navant, damnatione tenentur: quorsum ergo inopes, qui ea navare non possunt? an ergo & hi damnatione tenentur?* Hussius, *de divitibus saltem*, inquit, *ut & Christus, quique opibus pollent, dixi; non de pauperibus. Tum vero & domini Cardinalis minor falsa quoque est. principio enim decimæ liberæ fuerunt; posterius autem quodam quasi debiti iure exactæ & acceptatæ sunt.* Quod probaturus silere iussus est. Plures etiam allegare rationes, ex quibus in capitum Wiclephi condemnationem consentire noluerit. Tandem nullum Wiclephi articulum à se vel approbatum, vel, quia necdum ullus ex verbo Dei falsus esse ostensus fuerit, damnatum fuisse. *Id quod, inquit, non ego solus; sed & cæteri Academiæ Pragensis Magistri fecerunt. Præterea Archiepiscopo Suincone omnes Wiclephi libros, quotquot Pragæ essent, ad se deferri postulante, ipse quoque nonnullos, quos habebam, ipsi tradidi, simulque rogavi, ut si quis in esset error, eum diligenter annotaret, eum à me quoque publice reiectum iri. Archiepiscopus autem nullo errore commonstrato omnes congestos libros unà cum meis exurere, quod tamen à Papa Alexandro V. mandatum non habere; sed dolo diplomatis cuiusdam, quod à Iaroslao, episcopo Sareptano accepit, quo Bohemiæ Regem cæterosque proceres eo à se adactum iri putabat, ut in erroneorum Wiclephi librorum condemnationem consentiret, etiamsi ipse nullum errorem ostendisset. Sed longè alium ipsique inopinatum res eventum sortiri. Et quanquam nonnullos Theologos convocandos curarat; tamen hoc saltem ideo factum est, ut res ea tanto honestiorem speciem haberet. Academia vero hoc comperto Regi supplicans petere, ut cœptum hoc negocium impediret, id quod Rex quoque quibusdam, qui rem omnem rescirent, ad Episcopum missis fecit: Episcopus vero nihil à se, Rege invito, in libros Wiclephi tentatum iri asserere: & licet eos postridie exurendos curare vellet: id tamen, quod sibi à Rege metueret, intermitti. At Alexandro V. Papa, vita functo, & diplomatis sui vim simul sepultam Episcopus cogitare, ideoque Palatium Episcopale occludendum, armatisque stipatoribus bene muniendum, librosque exurendos curare. Ergo non tantum iniquitate illa gliscente, sed & Episcopo sub fulmine execrationis, ne quis amplius in templo concionaretur, vetante: ego Papam appellare, quo mortuo, ad successorem ipsius Ioannem XXIII. provocare. Procuratoribus autem meis pene biennium non auditis, ad summum iudicem Iesum Christum provocare.* Quo dicto illi ipsum interrogare: *num à Papa absolutus esset?* ipso respondente; *quod non*, pergere: *an etiam ad Christum provocare, eumque appellare fas esset*: ibi Hussius dicere: *omnino: atque hoc vobis omnibus dico: nullam vel iustiorem vel efficaciorem appellationem esse. Quod enim in iure legitur*, Appellatio est, cum superior iudex requiritur: *Iam quis est Christo superior iudex? quis iustius æquiusque iudicare valet Christo?* quo dicto ab univeso Concilio irrideri. [12] Deinceps legi: *Ioannes Hussius, ut indoctam plebem ad se alliceret, Wiclephumque commendare posset, docuisse fertur, in Anglia quosdam religiosos in templo quodam disputando se Wiclepho opposuisse: Deo opt: max. autem id intolerabile visum, ideoque ædem ab ipso fulmine tactam esse, ut adversarii ipsius vix effugerint* : item: *optasse, ut anima sua eum in locum, in quo Wiclephi esset, transferretur. Ad quæ Hussius: primum, quod de me confictum est, nunquam cogitavi, & hoc ipso die primum audio. Ad alterum respondeo: libris quibusdam philosophicis Wiclephi ante annos 12. in Bohemiam delatis, qui mihi mire placebant. hic sermo mihi excidit*: Wiclephū hunc virum ingenuum honestumque fuisse audio: ideoque ipsum æternæ beatitudinis hæredem esse omnino spero: & quanquam de beatitudine sua quadamtenus etiamnum dubito: tamen opto, ut anima mea ad ipsum perveniat. [13] Ad hæc illi ipsum iterum ridere & ludificari, novumque caput legendum curare: *Ioannes Hussius quoque plebi consuluit, ut, Mosis exemplo, omnibus religionis suæ adversariis gladio non inique resisterēt.* Hinc statim programma publicum affigi, quo quisque gladio cingi nec fratri amicove aut vicino parcere iuberetur: Hussius dicere, se ab hostibus suis & hac in parte summa iniuria affici. Se enim populo, ut se galea fidei & ense iustitiæ,

Tertium caput accusationis Hussi.

quartum caput accusationis Hussi.

iuſtitiæ,nec materiato corporeoq; armaret, ſemper autorem fuiſſe; de programmate vero illo,ut & de gladio Moſis, ſibi ne verbulum quidem conſtare. [14] Ad quod cum reſpondiſſet,legi: *Ioannis Huſſii doctrina multam offenſionem habet, eccleſiaſticumq; & politicum ordinem inter ſe commiſit,ex quo religioſorum & Epiſcoporum perſecutio & ſpoliatio exorta eſt,& celeberrima Pragenſium Academia interiit.* Huſſius reſpondere,eius rei culpam ſibi nullo modo imputari poſſe. *Nam quod ad priorem huius capitis partem attinet,religioſorum & politicorum diſſidium hinc exortum: Gregorio XII.dum eligeretur pollicito,ſe,ubi cardinalibus videretur, Papali dignitate ſe abdicaturum, & contra Regem Wenceslaum, Bavariæ Ducem, Robertum Rom. Imp. confirmante; paucis vero annis poſt, Cardinalibus poſtulantibus,ſe papatu abdicare recuſante, Cardinales ad Bohemiæ Regem literas dare,& petere,ne huic Papæ,de quo modo dictum,ſe ſummitteret, quo facto facile fieri poſſe, ut à novo papa Romanum imperium recuperaret: id quod Rex facere,ſeque indifferentem præbere, ita ut neutram in partem propenderet,ſive,ut neq; Gregorium,nec Benedictum, qui etiam Papa eſſe volebat,Petri ſucceſſorem agnoſceret. Archiepiſcopo Sueucone autem repugnante, nonnullisque religioſis ſacra numinisq; cultum intermittentibus, Rex in eo quoq;, quod à quibusdam bona religioſis eriperentur,redditusq; ſubtraherentur,connivere: inprimis autem quoniam & ipſe Archiepiſcopus non niſi ſepulchro Wenceslai violato & ſpoliato diſcederet. Ex quibus omnibus Huſſium eius rei culpam non commiſiſſe,perſpicuum eſt.* Quibus dictis quidam, nomine Naſo,ſurgens,dicere: *ideo religioſi ſuo munere defungi noluerunt, quia bona ipſis erepta eſſent; nec ideo,quod regio mandato parere noluerint.* Iam inquit Cardinalis Cameracenſis, *mihi quoque aliquid in mentem venit. His enim in Bohemia geſtis mihi Roma equiti egreſſo Bohemicos quosdam Prælatos obvios factos interrogati,quid bonorum novorum ſe cum adferrent,reſpondere,ſe indignis modis exceptos,religioſosq; bonis ſuis ſpoliatos eſſe.* Huſſius autem dicere: nullam aliam præter hanc cauſam eſſe,id quod diligenter & accurrate inquirens inventurus eſſet. Quod porro de Pragenſis Academiæ diſſipatione accuſetur,ſe iniuria affici: *Bohemiæ enim Rege, iuxta diploma Academiæ primordia ſua capiente confectum, Bohemis tres ſententiæ ferendæ calculos, Germanis autem ſaltem unum addicente, Germani ſeſe religione, imo ſub periculo vitæ bonorumq; amittendorum, ne quis in ea remaneret, in eamve rediret, obſtringere. A me quoq; variis meorum precibus expugnato negocium hoc apud Regem actum,imo actitatum,patriaque meæ honoris rationem habitam eſſe confiteor. Utq; mihi fidem habere poſſitis,en vobis Albertum Wartntrapium aſſidentem,tum philoſophicæ facultatis Decanum,qui ſeſe eodem cum ipſis ſacramento diſceſſurus obſtrinxerat, qui rem omnem modo velit,rectè enumerare poterit.* Alberto huic ſurgenti ſilentium imponi: Naſo vero incipere ac dicere: *Res omnis mihi penitus nota eſt. tum temporis enim, tribus ſcilicet hisce gentibus, Bavarica, Saxonicaq; & Sileſia Regi de benigno reſponſo inſtātibus, ego Regi in ſua regia inſerviebam, qui ipſis molliter reſpondere: tandem autem in Huſſiū & Hier. qui in ipſum aſſidue incurſabant, Rex excandeſcere, ac dicere*: vos duo mihi non paululum moleſtiæ faceſſitis: quod niſi ceſſaveritis, iiq; quibus cauſam hanc commiſi, quod officii ſui ratio poſtulat, fecerint; ego igne eam expediā. *Ex quo, venerandi patres, quo favore Rex hosce viros proſecutus fuerit, qui me, ſub publica Regis fide incedentem vexare auſi fuerunt, perſpicere poteſtis.* Huic Palecius ſuccenturiare: *imo*, inquit, *venerandi patres, non exteros modo, ſed & multos Bohemos ipſos, eruditione præſtantes, & in Moravia exulantes, expulerunt.* Huſſius reſpondere: *qui vero diſcedere coactos, à me, non amplius Pragæ degente expulſos eſſe verum ſit?*

Quintum caput accuſationis Huſſii.

Diſſidium religioſorum & politicorum Pragæ unde exortū.

[15] Hæc eo die geri: nocte vero ingruente Huſſius Epiſcopo Rigenſi, M. Hieronymum quoque captivum teneri, tradi: ante vero quam abduceretur, Epiſcopus Cameracenſis ipſum hisce affari: *Audi, Huſſi, primum in medio propoſitus dicere au ditus es, niſi volens ad Concilium veniſſes, nunquam futurum fuiſſe, ut vel ab Imperatore, vel à Rege, nedum à Concilio adduceretis, ut compareres.* Huſſius hęc reſpondere: *imo dixi: multi n. Domini in Bohemia mei tam ſunt amantes, ut me clam ſuſtentare facile valuerint.* Tum Cardinalis indignari, atq; ad Imperatorem dicere: *quam impudens hic homo ſit, hinc apparet*: & quia murmur exoriri ſtrepitusq; excitari, Deſpota Chlumæus dicere: *bene dixit: etſi ego tenuiore fortuna Dominus ſum: tamen integrum annum, Deo favēte, adverſus Imp. Regemq; protexiſſem. taceo alios opulentiores Dominos, quibus plures, quam mihi meisq; prælustriores arces propugnaculaq; ſunt* Epiſcopus reſpondere: *Hæc omittamus: Tibi vero, Ioannes Huſſi, dico, quod & in carcere pollicitus es, Concilio te ſummittas: quod ſi feceris, bono tibi fuerit.* [16] Ad quæ Imperator Huſſium hisce verbis ad hortari: *Etſi te*

Huſſius Epiſcopo Rigeo traditus.

Cardinalis Cameracenſis Huſſium adhortatur.

decimo quinto demum die, ex quo in carcerem missus fueris, publicæ fidei diploma à nobis accepisse nonnulli dicunt: tibi tamen ante, quam Praga discederes, redditum fuisse, nonnullorum Principum, multorumq; præstantissimorum virorum testimonio confirmare possumus. Polliciti quoq; tibi sumus, nos, ut libere audireris, effecturos, id quod venerãdi Cardinales Episcopiq; &c. fecerunt, licet ipsorum multi nullius heretici, aut qui hæreticus habeatur, rationem habendam putent. Ideoq; idem consilium, quod Dominus Cardinalis, tibi damus, volumusq;, ut te Concilio summittas. Quodsi feceris, pro autoritate nostro, Dominiq; fratris nostri, Bohemiæ Regis, laudatiq; Bohemiæ regni nomine rem eo deducemus, ut tolerabili satisfactione absolvaris, bonaque pace hinc discedas: sin minus, patres scient, quid de te statuturi sint. Nos sane neq; te, neque errores tuos tutabimur; quin potius manibus hisce nostris ignem, quo comburaris, accendemus: quam te tam contumacem feramus. Quare de nostro Conciliiq; consilio, quicquid Concilium decreverit, acceptabis. Hussius respondere: *pro fide illa publica A.M.T. gratias, quas possum maximas ago.* Et quod Despota Chlumæus terrore commotum contumaciæ culpam, quam Imperator ipsi imputabat, haud diluere videret, accedens ipsum eius admonere. Tum Hussius, *Deum opt. max.* inquit, *testem invoco, clementissime Imperator, nunquam me erroneum quicquam pertinaciter tueri animo meo concepisse; sed meliora edoctũ correctionem adhibere huc venisse.* Quo dicto illi abducendum curare. [17] Tum considentibus Patribus memorabile quiddam accidit, quod Dubravius libro 25. & Sylvius lib. 4. Comment. in res gestas Alphonsi consignarunt. Imperatorem Hussium auditum ire volentem, quidam Despotæ, Nobilesque & Doctores comitari. Considente autem Imperatore quisque ad sui similes se recipere. At Imperator ante paucos dies I. V. Doctorem quendam, *Georgium Fiscellinum*, extulerat, & nobilitatis honoribus atque privilegiis decoraverat. Hic subsistere, nec quo se cõferret, videre, tandem autem Doctoribus missis Nobilibus assidere, id quod Imperatori cachinnum movere, qui & dicere: *mirus sane homo es, qui nobilitatem eruditioni prafert. Nonne vel sexcentos rusticos uno die à me immunitate donari, atque ad nobilitatis fastigium evehi; toto vero vitæ meæ tempore, ex ipsis omnibus ne unum quidem doctum effici posse cernis?*

Memorabilis historia de D. Georgio Fiscellino nobilitato.

Capvt XVIII.

[1] *Alia sessio patrum Concilii.* [2] *capita de quibus Hussius interrogatus.* [3] *Cardinalis Cameracensis oratio ad Hussium.* [4.6] *Hussii responsio.* [5] *Card. Camerac. replicatio.* [7] *Imperator Hussium alloquitur.* [8] *Hussius abducitur, Imperatorq; sententiam in ipsum fert.* [9] *quosdã ad ipsum ablegat.*

Alia sessio patrum Concilii

Postridie, sexto videlicet Id. Iunii, omnes iterum convenire, Cæsar, Cardinales, Episcopi &c. Hussio autem in medium adducto primum triginta novem capita, quæ in libris ipsius haberi dicebant, ipsi prælegi, quorum is quædam, quæ nempe sua erant, fateri; quædam, quæ nempe dolo malo allegata erant, numero non pauca, reiicere; quædam, quæ plane probari demonstrarive non poterant, omnino aversari. Hæc capita, ut lector, cur ipsum exusserint, & quomodo ipsum verbo Dei convicerint, perspicere possit, recensebo.

Capita de quibus Hussius interrogatus.

[2] Quia vero capita dolo malo allegata è libro *de ecclesia*, item *contra Stanislaum & Stephanum Palecios*, exscripta fuerunt: Hussii responsum brevitatis ergo omittere, prudentemque lectorem ad primum tomum Hussii operum, quæ Hussius in carcere suo in unum coegit, atque in Bohemiam misit, remittere volui.

1. Ut autem ad rem accedam, primo capite lecto, *Hussius docuit, esse saltem unam sanctam Christianam catholicam ecclesiam, quæ omnium ad vitam æternam prædestinatorum cõgregatio sit*: Hussius dicere: *fateor: quoniam & D. Augustinus idem docuit*: id quod Cardinales suos notarios consignare iubere.

2. Ad alterum caput: *Paulus nunquam fuit membrum Diaboli, licet peccaret, ut neque Petrus, qui etsi gravi lapsu peccavit, tamen ecclesiæ membrum fuit. Atq; Deus hunc lapsum permisit, ut, lapsus tanto maiore fiducia resurgeret.* Hussius dicere: *hoc caput in libris ex Augustino satis demonstratum est.*

3. Ad tertium: *nullum membrũ veræ ecclesiæ ab ea recessit, quia amor prædestinationis, eam constringens, non recedit*: Hussius respõdere: *hoc fateor: atq; ex* Ro. 8. & 1. Co. 13 *probo.*

4. Ad quartum: *à Deo electus, sanctæ ecclesiæ membrum est, etsi tum propter atrocia peccata sua non est cum Deo in gratia*: Hussius respondere: *non de omnibus, sed de iis saltem hoc intelligendum est, qui ovile Christi nondum ingressi sunt.*

Ad quintum: *nullus honos, nulla amplitudo, nulla dignitas, aut electio humana vel alia* 5.
quæcunq; aspectabilis nota, quenquam facit membrum ecclesiæ: Hussius dicere: *verum est.*
Ad sextū: *nullus infidelis verum ecclesiæ Christianæ membrū est*: Hussius dicere: *verum.* 6.
Ad septimum: *Iudas non fuit verus Christi discipulus*: Hussius dicere: *fateor*:
Ad octavum: *congregatio eorum, qui ad vitam æternam prædestinati sunt, sive ii cum Deo* 7.
in gratia sint, sive nō sint, est ecclesia Christi. atq; hic est articulus fidei: hæc enim est, quæ nec ma- 8.
culam, nec rugā, nec eiusmodi quid habet, quamq; Dominus Christus sponsam suam dicit: Hus-
sius dicere: *hoc fateor, quatenus tamen accurata vocis* ecclesia Christiana, *quæ in sacra
scriptura significationem variat, ratio habetur.*
Ad nonum: *Petrus non est caput ecclesiæ*: Hussius dicere: *si Christus est, Petrus esse non
potest.* 9.
Ad decimum: *si Christi vicarius sive legatus Christum in doctrina vitaq; imitetur, est i-
psius legatus: quod si vero aliter doceat aut vivat, est tuba AntiChristi, Christo Petroq; contra-* 10.
rius: imo Iudæ legatus: Hussius dicere: *hoc trado.* Quo dicto Cardinalis alius alium in-
tueri, caput quassare & ridere.
Ad undecimum: *omnes avari & criminosi sacerdotes septem Sacramenta flocci faciunt*: 11.
Hussius respondere: *caput hoc mancum est*: eumque ad codicem reversum esset, hoc
ita se habere compertum, ipseque verum dixisse deprehensus est.
Ad duodecimum: *Papæ dignitas sive eminentia ab Imperatore est*: Hussius dicere: *o-* 12.
*mnino: Constantinus enim doctrinam ipsi tradidit: (humanitus autē loquor: alias enim à Chri-
sto est.)* Quo dicto Cardinalis Cameracensis exordiri, ac dicere: *nonne in synodo Ni-
cæna Romano Episcopo primus locus datus est? quid tu ergo Concilio istud adimis?* Hussius re-
spondere: *equidem de eo loquor, abs qui donatio illa facta est.*
Ad decimumtertium: *nemo, nisi speciali oraculo edoctus, aut alia quadam singulari reve-* 13.
latione scire potest, an ecclesiæ membrum sit: Hussius dicere, *verum est: Christus enim Lucæ
17 inquit*: cum omnia feceritis, dicite, servi inutiles sumus.
Ad decimumquartum: *nemo scire potest, an Papa sit caput ecclesiæ à Deo electum*: Hus- 14.
sius dicere, *verum hoc esse Agnetis, quæ Papa facta fuit, exemplo liquet. &c.*
Ad decimum quintum: *nisi Papa Christo Petroq; similis sit, potestas ipsius vana est*: Hus- 15.
sius dicere: *hoc fateor*, & ad id explicantem Cardinales dicere: *ubi habetur hæc glossa
sive explicatio in tuis scriptis?* Hussius respondere: *in tractatu contra Stephanum Paletum.*
Ibi sese invicem intueri, sibique arridere.
Ad decimumsextum: *Papa non ideo, quia in Petri sede considet, est sanctissimus; sed quia* 16.
maximis animi bonis instructus & exornatus est: Hussius dicere: *hoc falsa allegatum est.* In-
quisitus ergo locus id ostendere: sic enim codex: *idcirco Papa sanctissimus est: quia
Christum in humilitate imitatur.*
Ad decimumseptimum: *nisi Cardinales Apostolorum vestigiis insistant, non sunt veri* 17.
eorum successores: Hussius dicere: *etsi non iisdem verbis in libro meo scripsi: tamen ita sen-
sisse fateor.* Verbis suis è codice recitatis, eum ad ea verba perventum esset, *verum i-
psi Cardinales non intrant per ostium ovilis, qui est Christus, quia ceu fures & latrones aliunde
ingrediuntur*: tum Cardinalis Cameracensis usitatum sibi epiphonema addere: *nē-
pe, ne, qui capita illa conscripserunt, multo molliora ediderunt, quam in suis libris reperiantur.
Hussi, Hussi, tuis concionibus scriptisq; tuis modum servare plane nequivisti. Nonne te ad audi-
tores tuos accommodare debuisti? Invectiva illa in Cardinales ad vulgus habita, quem usum ha-
buit. in os ipsis dicere debuisses.* Hussius: *quoniam meis concionibus sacerdotes & docti quoq;
interfuerunt, ut sibi à falsis illis Cardinalibus caverent, omnino mihi monendi fuerunt.* Tum
Cardinalis: *in eo vero in peccas, quod catholicæ ecclesiæ consensum divellere cogitas.*
Ad decimumoctavum: *nullus hæreticus, nisi Christiana ecclesiæ iudicio in errore depre-* 18.
hensus, magistratui politico qui in eum supplicio utatur, tradendus est: Hussius, ait: *hoc satis
superq; in libro meo demonstratū est.* Cum ergo ad codicem reversum esset, hæc inventa
sunt verba: *Inauditum enim politico magistratui tradentes, sunt similes pharisæis, sibi non lice-
re quenquam interficere fatentibus, Iesumq; Pilato tradentibus, qui, iuxta verba Christi, non ita
graviter peccavit, atq; pharisæi*: Quibus auditis, murmurans quoque auditi fremitus:
illique Hussium interrogare: *quis pharisæis similis est?* Hussius respondere: *qui inno-
centem magistratui politico, qui de eo supplicium sumat, tradunt.* Cardinales dicere: *minime
vero: tu de doctorib. hic loqueris.* Inprimis Cardinalis Cameracensis suo more dicere.
passim in scriptis atque concionibus suis vehementior fuit, quam exscripta capita secum afferant.

homo Rex esse debebat? Atqui David ne vel impio quidem Regi, Sauli, manus afferre volebat, quoniam Domino consecratus atq; unctus erat. Hussius dicere: *Quid ergo Cyprianus? is nō est vere Christianus, qui non Christiane vivit.* Palecius respondere: *ecce, quam stultus hic homo sit, ausus allegare, quod huc non quadrat: cum norit, Regem esse nomen officii; Christū autem, meriti.* Hussius dicere: *Si Ioannes fuit verus Papa, cur eum papali sua dignitate privastis?* Imperator respondere: *Imo Cardinales sentiunt, eum fuisse verum Papam: ob gravia vero delicta sua loco motum.*

Ad vigesimumoctavum: *æterna ad vitam prædestinationis gratia, vinculum est Christianæ ecclesiæ proprium:* 28.

Item ad vigesimumnonum: *Papa impius, est fur & latro, ut & Iudas; nec caput ecclesiæ*: Hussius respondere: *bene:* 29.

Ad trigesimum: *Cardinales impii, sunt lupi rapaces:* Hussius dicere: *hæc non ita simpliciter scripsi*: lectoq; codice, obesus sericeaq; veste amictus monachus surgere ac dicere: *Cavete diligenter, Patres, ne vobis Hussius imponat. Ego cum ipso hac de re contuli, dixiq; quod si ita docuisset, bene: iam vero sententiam meam libro suo indidit.* Hussius respondere: *an vero tu librum, ante quam Constantiam veni, scriptum esse non vides? verum autē esse, Papa Ioannes XXIII. ostendit,* Quo dicto Cardinales sese invicem intueri, ac dicere: *atqui fuit tamen verus Papa.* 30.

Ad trigesimumprimum: *Papa non debet dici sanctissimus, nec officii quidem sui ratione; nam & Reges, imo & carnifices atq; diabolos sanctos appellari oporteret*: Hussius dicere: *hæc aliter* (id quod postea quoque factum) *invenientur.* 31.

Ad trigesimumsecundum: *Papa Christo contrarius etiam legitime electus, tamen aliunde in ovile Christi ascendit, nec per genuinam ianuam intrat*: Hussius dicere: *hoc docui.* Palecius respondere: *videte, quam stultus & insanus sit: Iudam à Christo apostolum electū fuisse; & tamen aliunde quam per ianuam ovilis ingressum esse docet.* Hussius respondere: *hoc facile verum esse potest.* Palecius dicere: *nonne quis legitime potest creari Papa, & tamē Christo adversari? propterea tamen non aliunde ascendit in ovile.* Hussius respondere: *dico iterum, quisquis Episcopus, aut Papa, est eo animo, ut largitione munus suum consequi, in eoq; luxu superbiaq; diffluere velit: is aliunde in ovile ascendens est fur & latro.* 32.

Ad trigesimumtertium: *quadraginta quinq; illa Wiclephi capita iniuste damnata sunt; perperam quoq; Doctores illi capita illa omnia hæretica, erronea & offensionem habentia iudicarunt*: Hussius dicere: *de hisce quid sentiam, iam ante satis indicavi.* Cardinale autem Cameracensi dicente: *atqui Wiclephi errores abs te defensum iri non putaram; iam vero eos abs te publice doceri video*: Hussius respondere: *dixi quidem hoc, venerande pater, sed ea tamen conditione, quod doctrinam suam, quæcunque vera est, bona conscientia reiicere non possim.* 33.

Ad trigesimumquartum: *ideo quis non est papa, quia à Cardinalibus eligitur; sed quia ea, quæ in Papa requiruntur, in ipso reperiuntur*: Hussius dicere: *hoc verum esse in Agnete liquet, quæ ad Papalem dignitatem evecta, &* Ioannes *dicta fuit.* 34.

Ad trigesimumquintum: *electum Papam non esse caput ecclesiæ,* 35.

& ad trigesimumsextum: *non esse necesse, in rebus sacris habere caput ecclesiæ*: Hussius respondere: *verum est. Quæ enim hæc est similitudo? quemadmodum Bohemiæ Rex Bohemorum caput est: ita & Papa est Christianismi, quia Christus caput sit.* 36.

Trigesimumseptimum: *à Christo per veros suos discipulos, absq; monstrosis istis capitibus ecclesiam suam regi posse* Hussius approbare. 37.

Ad trigesimumoctavum: *Petrus non fuit caput Christianismi: multo minus ergo Papa Romanus esse debet.* Hussius dicere: *etsi verum est; tamen ultimum hoc caput in meis scriptis non habetur.* 38.

Ad trigesimumnonum: *Apostoli discipuliq; ipsorum ecclesiam rexerunt ante ullum in mundo Papam; idem ergo etiamnum facerent, etiam nullo Papa*: Cardinales dicere: *ecce Hussius est propheta*: Hussius autem dicere: *atqui hoc verum esse, vos ipsi vestro exemplo docetis. iam enim nullum habetis Papam; & tamen ecclesiam à vobis regi asseritis.*

Hisce igitur trigintanovem capitibus, quorum causa Hussius ut hæreticus exustus est, recitatis, Cardinalis Cameracensis ita ordiri: *Quam graviter atque frequenter, Ioannes Hussi, erraveris, audivisti: iam de eo, quid tibi faciendum sit, cogitare, tuum & penes te est. Bivium tibi à Concilio ostenditur, alterutram eius partem ineas oportet: primum Concilio te summittas, & quod uno omnium consensu decernitur, patienter feras. Quod si*

Cardinalis Cameracensis Hussium alloquitur

feceris, & in clementissimi Rom. Imp. qui hic adest, & A.M.S. dilectissimi Domini fratris Regis Bohemiæ, honorem tuamq; propriam salutem debita humanitate ac benevolētia te cum agemus. Quodsi etiamnum nonnulla, quæ recitata sint, capita defendere cogitas, non prohibeberis. Sed cogita tecum, & perpende rem: tot etenim hic tamq; illustres viros, tam valida argumenta contra tua allaturos cernis, ut mihi prorsus persuadeam, fore, ut ad ea solide respondere nequeas: atq; ut queas, faciasq; id tibi gravissimo damno futurum. Hoc tibi dico, non iudex, sed amicus te præmonens. Idem omnes ferè Cardinales facere, Hussiumq; admonere, quibus ille

Hussii responsio.

summisse respondere: *Me libere huc venisse, venerandi patres, non pertinaciter quicquā defendere; sed melius à vobis edoctum discere, sæpe dixi. Proinde rogo vos, ut me animum meum vobis explicare volentem benigne ulterius audiatis. Nisi enim rem, quod satis erit, demonstravero, libentissime vos audiam, vestramq; institutionem acceptabo.* Quo dicto quidam magno cum clamore dicere: *videte, quam callidus sit*; institutionem *dicit, non* reformationem, *aut* sententiam definitivam. *Imo*, Hussius dicere, *ut vultis*, institutionē, reformationem, *aut* sententiam definitivam: *Me enim ex animo loqui Deum testem cito.*

Cameracensis replicatio.

Ad quæ Cardinalis Cameracensis: *quando te Concilio summittes? Hoc abs 50. sacræ scripturæ doctoribus, quorum quidam abierunt, in quorum locum Parisienses successerunt, decretum est, cui ne unus quidē in toto Concilio contradixit: primum, ut te Concilio summittas, humiliterque errorem tuum confitearis: deinde ut deieres ea iterum vel docere, vel etiam credere: denique ut omnia revoces.*

Hussii responsio.

Quod multis ipsorum suadentibus, Hussius dicere: *iterum dico, doctrinam sive institutionem libenter admittam sive recipiam: interim tamen etiam per Deum opt. max. oro, ne me ad quidquam adigatis, quod tum conscientia mea, tum æternæ pœnæ (quam omnia ista capita defendens mihi accerserem atq; attraherem) ratione facere non possum. In Canone namq; legi*: abiurare nihil aliud est, quam à priore errore recedere: *Qui igitur errores illos, quorum accusatus sum, quos tamen nunquam docui, abiurare possim? à meis autem, nisi vos me meliora doceatis, recedere non possum.*

Imperator Hussium alloquitur.

Ibi Imperator incipere ac dicere: *quidni absq; periculo omnem errorem, etiam falso testimonio tibi attributum, abiures? equidem omnem errorem abiurarem, nec quicquam tamen, à me falsa proposita esse inde evincere posset. Clementissime Cæsar*, Hussius dicere, *A.M.T. vocabulum* abiurandi *aliter accipit, atque accipi soles.* Quod animadvertens Cardinalis Florentinus, dicere: *scripto levis faciliisq; modus tibi tradetur: itaq; num eum acceptare velis, te cum cogita.* Tum Imperator: *iam bivium tibi ostensum audivisti, cuius altera pars est, ut à damnata tua doctrina recedas, Concilioq; te summittas, id quod tibi bono erit: quodsi autem sententiam tuam tueri perrexeris, certe quod hi secundum leges de & in te statuere debeant, scient.* Hussius respondere: *quicquid à Concilio in me statutum fuerit, non recusabo: Hoc solum peto, ut conscientiam meam mihi liberam relinquatis, neq; ulterius de religiosorum amplitudine differentem audiatis.* Illis autem priora repetentibus, & ipso suę sententiæ firmiter insistente, Cæsar dicere: *satis maturæ es ætatis, ea, quæ tum heri, tum hodie tibi dixi, prorsus intelligens. Quia in ore duorum aut trium testium omnis veritas consistit: multo magis in tot tantorumq; virorum, quorum testimoniis fidem habere nos oportet. Si sapis, obtempera Concilio, & abiura illa capita: sin minus, iam, quid faciendum sit, exploratum habent.* Tum senex quidam Episcopus Polonus incipere: *quid de hæreticis faciendum sit, probe novimus.* Hussius dicere: *falsa à me docente proposita fuisse demonstrate*: alii: *ecce, quam pertinax est?* quodam etiam dicente, non esse admittendum ad iuramentum, quod diceret, *os, non cor iurare*: Hussius respondere: *hoc falso mihi attribuitur.*

M. Stephani Palecii & M. Michaelis de causis color.

Quibus multis transactis, quæ tamen eodem rebidebant, omnes tacere: ibi M. Stephanus Palecius & Michael de Causis sese excusare, quod hæc non odio, sed vi iurisiurandi, quod sacris initiati præstiterint, fecissent. Hussius dicere: *ego rem omnem Deo commendo.* Tum Cardinalis Cameracensis: *nos omnes pietatemq; & humanitatem horum virorum, quam erga hunc hominem in hisce capitibus (quæ multo graviora in libris suis inveniuntur) exercuerunt, haud satis admirari possumus:* Deinde Hussium abducendum curare.

Hussius abductus. & ab Imperatore sententia in ipsum lata.

Tum Imperator: *quot errores hic homo docuerit, vos Concilii patres, audivistis, qui omnes, quantum equidem iudicare possum, imo & singuli, morte digni sunt. Nisi eos abiurarit, comburendum curate: si eiuraverit, nolite committere, ut in posterum suggestum conscendat, neve in Bohemiam revertatur: ab errore namq; suo non recedet; sed suorum ope plura capita inveniet. Tum vero capitum suorum refutationem, addito simul mandato de iis exstirpādis, totaq; illa doctrina ita prorsus delenda, in Bohemiam & Poloniam mittendam: denique & asseclas sive sectatores*

tores suos, inprimis Hieronymum, severe puniendos censeo. Cæsar i hæc dicenti illi respondere: *magistro punito, discipulus quoq; iam voluntate remittet*: hisq; dictis ab invicem digredi.

Septimo Id. eiusdem mensis Imperator Episcopos illos quatuor, de quibus diximus, una cum Despotis Ioh. Chlumæo & Wenceslao Dubæo ad Hussium mittere, rogatum, *utrum iam demonstrata capita illa pertinaciter defendere; an vero sponte sua abiurare vellet.* His ergo in Minoritarum cœnaculum pervenientibus, Hussioq; adducto, sic Despota Chlumæus ordiri: *nos indocti idiota, dilecte domine Magister, in hac causa te consilio invare non possumus: tu, quid tibi faciendum sit, ipse scias oportet: utrum videlicet eorum errorum, quorum à Concilio accusaris, convictus sis; nec ne? Convictum ab errore recedere nec pigeat, nec pudeat: conscientia vero tua tibi innocentiam tuam contestante, cave in teipsum iniurius in q; Dei conspectu mendax sis, aut ut ullo vita periculo à veritatis tramite abripiaris.* Ad quæ Hussius amarissimarum lachrymarum vim profundere, dicens: *Deum opt. max. testem cito, generosissime atq; clementissime Domine, si quicquam scirem, quod contra verbum Dei, aut orthodoxam ecclesiam docuissem, aut scripsissem, libentissime ab eo recederem, idque revocarem: imo etiam nunc è sacris literis melius doceri cupio: si ipsi quoque meliora doceant, quam ego unquam docui, idque demonstrent, libentissime à meis recedens, illa toto pectore amplectar.* Quo dicto quidam incipere: *ecce, tune toto frequentiq; Concilio doctior esse vis?* ad quod Hussius: *per Deum opt. max. vos oro, date mihi vel minimum ex hoc Concilio, qui me e verbo Dei aliter doceat, libenter ei assipulabor, ut totum Concilium taceam*: Ad quod Episcopi: *videte, quam in haresi sua pertinax sit.* Quo peracto abeuntium iussu Hussius in carcerem conici.

Quatuor Episcopi & quidā alii ab Imperatore ad Hussiū ablegati.

Hussii responsio

CAPUT. XIX.

[1] *Epistola aliquot M. Ioannis Hussii, è carcere suo ad Bohemos scripta.* [2] *epistola prima.* [3] *D. Katharina virginis in fide Christiana constantia.* [4] *secunda epistola.* [5] *vaticinium Hussii.* [6] *tertia epistola.* [7] *quarta epistola.* [8] *quinta epistola.* [9] *Bohemia & Moravia à lata abs Concilio sententia tumultuantur.*

HUSSIUS autem, quem diximus, peculiares quasdam epistolas lectu dignissimas Bohemico idiomate in patriā suam scripsit, quas alii feliciter interpretati sunt: ideoq; earum versionem in benevoli lectoris gratiā huc asscribere visum est.

Exemplum primæ epistolæ, M. Iohannis Hussii:

[2] *M. Ioannes Hussius, spe Dei servus, omnibus fidelibus Bohemis, Dei ex toto pectore amantibus, gratiam ipsius precor.*

Vos à me admoneri, fratres in Christo dilecti, necessarium putavi, ut nempe perpenderetis, meos libros Bohemice conscriptos in Concilio Constantiensi, superbia, avaritia, omniq;, ad quod pietas offensionem atque fastidium habeat, plenissimo, velut hæreticos damnatos esse, qui tamen nulli nec visi, nec lecti, imo ut lecti, tamen non intellecti fuerunt. In hoc enim Concilio meri sunt Itali, Galli, Hispani, Angli, Germani aliorumq; idiomatum homines, nisi forte Episcopus Lytomysliius intellexerit, qui et synodo interfuit, cum quibusdā aliis Bohemis & sacerdotibus Pragensibus, qui primi omnium convicium fecerunt tum verbo Dei, tum communi patria nostra, terra Bohemica, quam ego tamen, quia in ea verbum Dei & omne honestum expetitur, atq; magno in honore habetur, piis Christianis esse refertam arbitror, Deoq; autore spero simul & cōfido. Quod si igitur vos ipsi Constantia fuissetis, Concilii huius (quod tamen sanctum dicique & haberi vult, perinde atq; si errare non posset) detestandam turpitudinē vidissetis. Ipsi etenim Suevi, id quod ex ipsis audivi, urbem suam Constantiam omnibus illis peccatis, qua in hoc Concilio tam turpiter admissa sunt, expiandis intra triginta annos haud sufficere dicunt. Ad summam omnes hoc Cōcilio offenduntur, quod omnia tā turpiter administrantur atq; geruntur. Primum in hoc Concilium productus, ut me ab adversariis meis defenderē, visa hac tanta confusione tantoq; tumultu atq; clamore in me profuso, dixi: in hoc Concilio omnia honestius meliusq; gestum, maioremq; ordinis rationem habitum iri speraram. *Ibi supremus Cardinalis me surgio adoriri, dicens*: siccine hic loqui audes? in arce moderatior in sermone fuisti: *ego vero ipsi dicere*: in arce non erat tantus in me clamor; iam omnes clamorem profundi. tis. *Quoniam ergo, dilecti in Domino, in hoc Concilio nullus omnino servatur ordo: ne sententia ista in libros meos lata terreamini. Ipsos sane ut tineas dispersum iri, doctrinamq; & indiciū vel sententiam ipsorum non aliter atque aranea telam constituram videbitis atque experiemini. Me quidem à veritate Christi deterrere conati sunt, idque tentarunt;*

divinam autem virtutem sive robur in me, superare non potuerunt. Nec vero ex sacris literis mecum agere unquam ausi sunt, id quod nonnulli generosissimi Despotæ, Dominus Wenceslaus Dubæus & Dominus Ioannes Chlumæus (hos duos enim Imperator Sigismundus ad Concilium me cum admisit) testabuntur, qui veritate Christi impulsi omnem contumeliam ferro parati fuerunt, mihiq; astiterunt. Deinde cum institutionem me admissurum pollicerer, si ubi forsan erravissem: Despotæ, quos modo dixi, audiverunt, supremum Cardinalem respondisse ac dixisse: quod si igitur te docilem præbere vis, doctrinam tuam omnem, ex quinquaginta horum S. Theologiæ Doctorum (*insani vero Sophistæ erant*) præscripto revoces oportet. *Quid quæso, vobis de hoc videtur? annon hoc est instituere, docere, erudire?* Idem planè de S. virgine Katharina legimus, quæ ideo, quod 50. Magistros vel Doctores adversarios haberet, Christianam fidem negare debebat: verum pia virgo noluit, fideiq; Christianæ usq; ad mortem adhæsit, & 50. illos Magistros ad fidem convertit: ego vero hosce convertere non valui. Quæ omnia, dilecti fratres, ad vos scribere volui, ut, non sacris literis nec aliis modis licitis; sed saltem terrore minisq;, quo revocarem, me cum actum esse sciretis. At Deus opt. max. cuius verbum ego maximi feci, mihi adfuit, etiamnum adest, aderitq; in posterum, id quod mihi de se polliceor, meque sua gratia vel in mortem usq; conservabit. Amen. Dabam die Mercurii ab Ioannis Baptistæ, in carcere, quo mortem expecto, etsi Deus iudicium suum adeo tegit, ut, quam nunc ad vos mitto epistolam, ultimam esse dicere non ausim. Omnipotens etenim Deus me facile eripere & liberare potest. Amen.

D. Katharinæ virginis constantia celebratur.

Exemplum secundæ epistolæ.

EGO M. Ioannes Hussius, spe Dei servus, omnibus credentibus, Deiq; & verbi sui amantibus, veritatis agnitionem Deiq; gratiam precor. Ne eo nomine, dilecti à me fratres, quod adversarii mei libros meos exurere decreverint, metueretis, neve terreremini; sed idem Ieremiæ prophetæ à populo quoq; suo accidisse; nec conciones ipsius tamen ideo oppressas atq; sepultas fuisse cogitaretis, vos monere volui. Combustis enim illis Deus opt. max. omnia iterum & quidem cumulatius aucta scribenda præcepit, id quod & factum est. Propheta enim Ieremias in carcerem coniectus librarium suum conciones illas ex ipsius ore denuo conscribentem secum habuit, ut è libro vaticiniorum Ieremiæ 36. cap. [v.v. 23. 28. 32.] legere est. Biblia quoq; combustæ, eosque apud quos reperta fuissent, interfectos, in Maccabaorum quoque libris legitur. Similiter & sanctos à Christi nativitate una cum libris à tyrannis exustos esse, in historiis legere est. Ac quidam Cardinales multos libros S Gregorii combusserunt, nec ullum omnino superstitem reliquissent, nisi Deus opt. max. id per Petrum, Gregorii ministrum præcavisset. Sanctum quoq; Chrysostomum ceu hæreticum duo Concilia damnaverunt, & tamen sententiæ ipsorum iniquitas à viri sancti morte tandem luce meridiana clarius innotuit. Eiusmodi historiis admoneamini, ne metu quodam aut libros meos negligatis, aut adversariis meis exurendos tradatis: sed Despotæ servatoris nostri, quem diximus, memores vos eo confirmetis quod Matth. 24. inquit ante diē novissimum tanta erit afflictatio, quanta nunquam fuit ab initio mundi, nec quā ta unquam erit: ita ut, si fieri posset, etiam electi in errorem inducerentur: sed eorum causa dies isti pauciores erunt. Huius admonitionis, dilecti à me fratres, memineritis, & imperterriti sitis: Deo enim opt. max auspice, fore ut Anti Christi sedes sibi à vobis metuat, vosq; missos faciat, & Constantiense Concilium vix in Bohemiam perveniat, confido Multos quoq; ei interesse puto, qui prius, quam vobis meos libros eripiant, morte obita extinguantur. Imo ab hoc Concilio in ciconiarum morem hinc inde dispergētur, & hyeme addiscent quid æstate fecerint. Ecce, Papam, caput suum, quorundam atrocium peccatorum nomine morti addixerūt: Ubi ergo iam sunt Papæ oratores sive concionatores? respondeant hisce, qui pro suggestu clamant, Papam esse Deum terrestrem, nec posse sacra divendere quod iurisperiti dicunt: esse caput sanctæ ecclesiæ Christianæ, eam enim ab ipso regi: eum esse cor ecclesiæ, quod ei vitam spiritualē det: esse fontē, e quo omnis virtus & omne bonum effluat: esse solem sanctæ ecclesiæ Christianæ, unicū thesaurum, quem omnes Christiani studiose inquirere debeant. Ecce caput hoc gladio abscissum, Deum illum terrestrem vinctum, & peccata ipsius luce palam, fons hic exaruit, sol hic exstinctus est, cor hoc è corpore raptum & abiectum, ne quis unquam ad id confugiat. Papam quoq; in Concilio idcirco dānaverunt, quod indulgentias, episcopatus, sacerdotia, sive, quas vocant, præbendas & similia argento vendidit. Multi vero suū quoq; calculū sententiæ ferendæ addiderūt, qui tamē hæc & similia à Papa redemerūt, aliisq; divendiderunt. Lytomyslius enim Episcopus (qui & ipse adest) bis Episcopatū Pragensem emere voluit; ast alii ipsum anteverterūt. Nonne igitur hi sunt profani nebulones? trabē nō extrahūt è suis oculis, cū tamē propriū ipsis ius dicat, ei, qui eiusmodi

facer-

sacerdotium argento emat, adimendum, ipsumq; eo privandum esse. Quisquis igitur aut emit, aut vendit, aut ullo modo sese ei negociationi interponit, palam damnandi sunt. Ea ratione Petrus Simonem, argento spiritum sanctum emere volent damnavitē, & exsecratus est. Idcirco & in hoc Concilio ita res gesta est, ut Papa ideo damnaretur atq; proscriberetur, quod eiusmodi mercaturas fecerit. illi vero, qui ab ipso redemerunt, & eiusmodi contractus permiserunt, immunes abeunt: imo in ipso Concilio eiusmodi emptionem & venditionem fecerunt. Hic enim Constantia duo sunt, quorum alter episcopatum suum vendidit, alter emit: Papa vero accepto ab utroque argento contractum firmavit. Similia in Bohemia quoq; contingere nostis. Utinam a, in hoc Concilio Deus dixisset: qui vestrum immunis est à peccato, is sententiam ferat de Ioanne. procul dubio alius alium pedetētim secutus fuisset, tantisper dum omnes sese subduxissent. Cur ante hac se ipsi inflexerunt, pedesq; ipsius exosculati sunt, sanctissimum ipsum appellantes, cum tamen hæreticum, latronem, imo damnandum peccatorem esse scirent & viderent, quorū omnium sufficientibus testimoniis manifeste convictus est? imo cur Cardinales eiusmodi hominem elegerunt, abs quo priorem Papam interfectum esse sciverunt? cur, ipsi, iam Papa eam sacrorum mercaturam facere permiserunt? ideo namq; sanè ipsius consiliarii sunt, ut optima queq; ipsi suggerant, ipsumq; ad ea persequenda adigant: cum autem ipsi non faciant, æque ac ipse reprehendendi sunt, maxime verò, quia ipsi, ipsi, inquam, ad multa talia perpetranda suam operam ei navarunt. Quid causæ est, cur nullus ipsorum ei hoc ante, quam Concilium haberi inciperet, exprobrare ausus fuit; sed tanquam sanctissimo paruerunt? iam vero, quia imperium politicū, divino quodam eoq; singulari fato, eum in carcerem miserat, omnes idem aque student, ut scilicet interficiatur. AntiChristi turpissima imo detestanda opera iam in lucem exisse, piosq; Christianos iam procul dubio videre, quidq; Christus sic dicto illo Matth. 24. voluerit, cum videritis abominationem desolationis, de qua propheta Daniel, qui legit, intelligat &c: singularemq; & intolerabilem superbiamq; & avaritiam atq; Simoniam religiosorum Prælatorum, esse veram illam abominationē desolationis, sub qua nec pietas, nec humilitas, nec aliæ virtutes locum habent intelligere certè reor. Si mihi temporis satis esset, quæ iam ex hominibus intellexi scelera, ad vos omnia perscriberem, ut nimirum pii sibi tanto melius cavere possent, alios tamen, qui hoc gnaviter præstituri sint, à Deo opt. max. post me excitatum iri confido: quemadmodum iam nonnulli sunt, qui AntiChristi nequitiam palam facient, atque in apertam lucem proferent, vitamq; suam pro Domini nostri Iesu Christi veritate libenter profundent, qui quidem Dominus noster Iesus Christus mihi vobisque vitam æternam dabit. Amen. Dabam die Ioannis Baptistæ, in carcere, vinculisq; & catenis, & D. Ioannem in carcere propter verbum Dei capite plexum esse reminiscens.

Vaticinium Hussi.

Exemplum tertiæ epistolæ.

EGO M. Ioannes Hussius, spe Dei servus, omnibus fidelibus Bohemis, Deiq; amantibus, ut in gratia Dei vivantq; & moriantur, atq; tandem æternum beati reddantur, ex animo precor. Amen.

Vos potentes, divitesq; & pauperes, ut Deo obediatis, verbum suum magni faciatis, atq; secundum id vivatis, vos rogo simul & moneo. In Dei veritate, quam è verbo suo sanctisque doctoribus vobis & voce & scriptis tradidi, persistatis oro. Si quis etiam vestrum in publica concione, aut alias, aliquid ex me audivit, aut in meis scriptis legit, veritati divinæ contrarium (etsi nihil usquam tale unquam à me scriptum mihi in mentem venit) ne id acceptet, obsecro. Si quis leviter aliquid à me vel dictum vel factum unquam animadvertit, ne me hac in parte imitetur; sed Deum, ut gravem levitatis illius culpam mihi clementer condonet, pro me precetur, oro. Ecclesiastas, pro eo ac debent, honestam vitam agentes, inprimis autem in verbo Dei tractando occupatos, ut ametis, atq; præ cæteris honore dignos iudicetis, oro. A malis vobis, quæso, caveatis, inprimis autem, à profanis impiisq; flaminibus & sacrificulis illis, de quibus Dominus dixit, quod veste ovem referant; intus autem sint lupi rapaces. Vos Despotas, quæso, subditis vestris moderate utamini, rempublicamq; bene geratis: vos cives oro, quisq; in suo vitæ genere ita vivat, ut bona conscientia sustentemini. Vos opifices quæso, opus bona fide faciatis, victūque cum pietate quæratis: Vos servos quæso, dominis vestris bona fide inserviatis. Vos ludimagistros oro iuventutem vobis commendatam habeatis, eamq; diligenter & bona fide instituatis: primum ut Deum timeant, & semper ante oculos positum habeant: tum ut, non avaritiæ aut ambitionis ergo: sed in Dei honorem, reipublicæ emolumentum, suamque ipsorum æternam felicitatem atque beatitudinem omni studio literis incumbant. Vos Studiosi in Academia Pragensi, cæterique scholastici omnes, obsecro vos, magistris vestris in omnibus rebus

honestis

honestis atq; laudabilibus obtemperetis, honestamq; ipsorū vitam imitemini, diligenterq; libris incumbatis, ut Dei gloria per vos augeatur, & vos una cum aliis ita aedificemini. Deniq; vos omnes oro, ut generosissimis Dominis, Despotis Wenceslao Dubao, Ioanni Chlumaeo, Henrico Blablavio, Guilielmo Lepori, Domino Nicolao caeterisque Despotis Bohemis, Moravisq; & Polonis gratias agatis maximas, studiumq; ipsorum probetis: saepius enim sese universo Concilio opposuerunt, veritatem fortiter defenderunt, omnibusq; viribus ipsos aggressi sunt, ut me liberarent: inprimis vero Despota Wenceslaus Dubaus & Ioannes Chlumaus, quibus bene fidem habebitis in omnibus, quibus omnem hunc actum vobis exponent. Aliquot etenim, nec omnino paucos, dies mihi, me coram concilio defendenti, adfuerunt, Bohemosq; illos, qui tam inique graviterq; detulerunt, utque omnis conventus clamorem in me profuderit, & ego ad omnia interrogata responderim, noverunt. Oro vos etiam, pro Romano vestroque Rege, una cum ipsius coniuge, regina vestra, Deum opt. max. serioque & ardenter invocate, ut & ipsis & vobis & in hac & in illa vita adsit. Amen. Hanc epistolam in carcere catenis vinctus, crastino die Concilii sententiam de me comburendo expectans, scripsi: prorsus tamen in Deo confido, me à se non desertum iri, nec ipsum permissurum, ut veritatem suam negem, aut revocans errores illos confitear, qui falsis testimoniis mei esse dicti sunt. Quam benigne autem Deus opt. max. me cum agat, mihiq; in mirandis illis tentationibus adsit, tum, cum Christi ope in futura vita laeti nos invicem iterum videbimus, experiar. De dilecto à me socio meo, M Hieronymo, nihil audio, nisi quod in dirum carcerē missus, propter fidem, quam contra Bohemos illos strenue defendit, mortem (ut ego) in dies expectat. Verum illi Bohemi, nostri hostes infensissimi, nos aliorum hostium custodiae carcerisq; dediderunt. Oro vos, Deum pro ipsis orate. Praeterea vos Pragenses seorsim oro, ut templum, nomine Bethlehem, *ametis, omnique studio id agatis, ut quamdiu Deus opt. max. volet, verbū ipsius in eo publice annuncietur. Et enim templo Diabolus singulariter infensus est, atque in id hos ecclesiastas sacrificosq; concitavit: eo enim, regno suo plurimum adimi videt. Ego vero de Deo opt. max. quod, quam diu volet, templum hoc servaturum, utque verbum suum per alios magis adaugeatur, quam per me miserum hominem factum est, effecturus sit, spero. Vos invicem ametis, veritate neminem prohibeatis, neve pii opprimantur, caveatis oro. Data die Lunae vesperi, pridie S. Viti, per eximium tabellarium.*

Exemplum quartae epistolae.

D*OMINVS vobiscum, dilecti à me in Domino. Cur literas illas, quas proxime ad vos dedi, ultimas esse cogitarem, causa mihi fuit & multa & gravis satis: propterea scilicet, quod mortis meae terminus iam instaret: iam vero cum eam differri audiam, plura ad vos scribere posse, mihi summo gaudio est, utque me erga vos gratum ostendam, iam iterum ad vos scribo. Quantum autem mortem meam concernit, novit Deus causam, cur ego & dilectus à me frater meus M. Hieronymus, supplicio nōdum affecti simus, qui, ut spero sanctus & plane innocens morietur, eumque tam ad cruciatus atq; mortem subeundam me misero peccatore multo alacriorem esse novi. Ut autem admissa peccata nostra eo rectius perpendere, eaque eo maiore fiducia lugere atque deplorare possemus, Deus opt. max. nos tantisper in carcere detinuit, nobisque satis temporis dedit, utque diuturnitate & gravitate afflictionis peccatorum magnitudine aestimata, consolatio tanto facilior esset: item ut eo maiore fiducia summam ignominiam horridamque mortem dilecti à nobis Regis, Domini nostri Iesu Christi, perpendere possemus, & alacriores ad patiendū essemus, atque ita ad aeterna gaudia non huius mundi deliciis pervenire, sed pios per multas afflictiones & angustias in caelum penetrasse disceremus. Quidam enim eorum in frusta dissecti sunt, quidam verubus transfixi, quidam elixi, quidam tosti, quidam vivi deglubiti, sive excoriati, vivi sepulti, lapidibus obruti, in crucem acti, inter lapides molares commoliti, atque hinc inde distracti, donec morerentur, quidam aquis submersi, combusti, suspensi, dilacerati, & ante, quam morerentur, contumeliose simul & misere in carcere excepti & habiti. Sed quis omnis generis cruciatus atq; tormenta, quibus sancti tum in veteri foedere, tum deinceps quoque, praecipue vero maximeque qui religiosis, sese opposuerunt, eorumque nequitiam patefecerunt, divexati sunt, recenseat ideoque mirum iam esset, nisi iam quoque ii, qui prava reprehendunt, in primis autem religiosos, qui tamen reprehendi nolunt, omnis generis malis divexarentur. Quod meos libros, in quibus ipsorum nequitiam non obiter delineavi, legere coacti sunt, equidem Laetor: & scio eos diligentius ab ipsis lectos esse, evangelio ipso ut saltem aliquid invenirent, quod reprehendere possent.* Datae die Iovis ante *vincula Petri.*

Exemplum quintae epistolae.

S*Alutem à Christo Iesu Palecū, amiciq; & fautores mei, mihi hoc consilii dedisse noveritis, ut nimirū non curandi dedecus, sed utilitatem inde resultantem perpenderem. Cui ego, me ab*

ignominia illa mihi non metuere; quia multo maius sit damnari, atq; exuri, quam eierare. Dic mihi tamen (*inquam*) quid faceres? si nullum eorum errorum, qui tibi attribuerentur, unquam fovisses, ipsosne deierares? *ibi ille respondere*: grave est: *& lachrymari. De multis inter nos contulimus, quæ ego probare non potui.* Michael de causis (*accipias, benevole lector*) *aliquoties una cum Commissariis in carcerem meum veniens mihi adfuit, intereaq; dum ego cum Commissariis locutus sum, custodibus meis dixit*: brevi, Deo volente, hæreticum istum, qui me tot nummis aureis, (*quos* Ducatos *dicimus*) orbavit, exuremus. *Verum hæc à me non eo, quo vindictam postulem, scripta esse sciatis: Deo opt max. ego rē omnem commisi. & pro ipso ardenter oro. Ulterius autem vos admoneo, ut literas diligenter curetis. Michael enim effecit, ut nemo amplius ad me in carcerem admittatur, nec excubitorum sive custodum ipsorum uxores quidem.* Deus meus! Deus meus! quanta quamque valida est AntiChristi potentia & crudelitas? eam tamen à fidelibus revelandam & tandem abrumpendam spero. *Fidelium certe suorum, quos ante iacta mundi fundamenta elegit, corda Deus opt. max. confirmabit, ut nunquam marcescentem gloriæ coronam adipiscantur. AntiChristus fremat ut velit, in Christo tamen devincendo vires in ventum effundet, qui spiritu oris sui ipsum interimet, ut Apostolus loquitur, & tum condita omnia à corruptionis servitio in filiorum Dei suamq; libertatem vindicabuntur. Domini servatoris nostri dictū*: quod si homines vos oderint, vosq; à se separarint, vos exsecrantes, vestrumq; ceu facinorosorum nomen detestantes, propter filium hominis: beati estis. Gaudete & exultate: ecce enim magna est mercēs vestra in cœlis, Lucæ 6. *mire me solatur. Grata sane & insignis: sed quæ intellectuq; & opere sive factu gravis, quæq; nos in istis afflictionibus consoletur. Regulam tamen hanc probe intellexit D. Apostolus Iacobus, inquiens*: omne gaudiū existimate, fratres mei, cum in tentationes varias incideritis: scientes quod probatio fidei vestræ, patientiam operatur: Patientia autem opus perfectum habeat, ut sitis perfecti & integri, in nullo deficientes. *In tentationibus animo immoto gaudere lætariq;, revera arduum est; facile quidem dictu; difficile vero factu: siquidem patientissimus & animosissimus heros Christus, qui se tamen tertia die à morte resurrecturum, morteq; sua suos hostes omnes à se devictum, electosq; ab æterna morte redemptum atq; liberatum iri scivit, ab ultima cœna sua spiritu contristari, ac dicere*: tristis est anima mea usque ad mortem. *Ipsum quoq; mærere & contremiscere cœpisse, ita ut angelus cœlitus ipsum consolari iussus fuerit. quin cum morte luctaretur, sudorq; ipsius, ut guttæ sanguinis in terram deciderēt, evangelista testantur: in gravissimis tamen malis suis ad discipulos suos dixit.* ne terreatur cor vestrum, *ne metuite vobis ab hostium vestrorum sævitia: me enim semper vobiscum habetis, ut hostium nequitiam devincere valeatis. Hinc dilecti apostoli suum gloriæ Ducem, quinimo regem semper ob oculos sibi statuere, maximaq; mala sustinere, flammas nudasq; transire, & animæ ipsorum consanescere, coronamq; gloriæ a Domino Deo suo accipere, de qua D. Iacobus in sua epistola loquitur*: Beatus vir, qui suffert tentationem: quia probatus accipiet coronam vitæ, quam Deus se diligentibus promisit. *Huius corona, ut firmiter credo, meq; vosque, ceu Christum, pro nobis passum, nobisq; exemplo, quod imitemur, præeuntem, ardenti amore complectentes, Deus participes faciet. Ipsum necesse fuit pati: nos ergo sua membra, cum capite quoq; oportet patiamur, maxime quoniā dicit*: qui meus discipulus esse volet, abneget se ipsum, tollat crucem suam, & sequatur me. *O benigne Domine Iesu, nos infirmos trahe ad te: nisi enim tu hoc facias, nos te sequi non possumus. Da nobis validum spiritum, qui etsi caro infirma est, omnia inchoare, ad medium pergere, atq; ad finem perducere instructus sit & valeat: sine te enim nihil possumus præstare, nec acerbæ mortis vim sustinere. Da nobis spiritum promptum, cor cordatum, veram fidem, validam spem, sinceram perfectamq; dilectionem ut propter te vitam nostrā patiēter & cum gaudio profundentes offeramus. Amen. Amen. Scripta in sævo carcere meo, in catenis & vinculis pridie Ioannis Baptistæ, in carcere, quod malitiam & improbitatem culpasset, capite plexi.*

Ioannes Hussius, certa spe Dei servus.

Atq; hæ, benigne lector, fere sunt maxime præcipuæ literæ, quas M. Ioan. Hussius in diro suo carcere, calamitateque & angustiis, in vinculis, in dilectam à se patriam suam Bohemica dialecto scripsit, ex quibus, qui vir fuerit, facile perspici potest. * Ut autem quid latam in Bohemos Moravosq; sententiam (id quod 17. Cal. Iulii factum, quo die omnes HÆRETICI, damnati) statim subsecutum sit: in Bohemia Moraviaq; horrendas seditiones exortas esse sciendum est. Quidā enim sententiam exsequendam velle; cæteri, istis omnibus viribus repugnare: ut & III. Cal. Iulii Olomuciæ duo à quibusdam studiosis hæreseos accusariq; & comburi.

Bohemia & Moravia tumultuantur.

CAPVT XX.

Vltimus actus, quo Hussius exustus est.

[1] Species considentium iudicum. [2] Landini Episcopi (alias monachi) oratio. [3] Heinrici, Concilii oratoris oratio. [4] Hussium se defendere volentem iudices impediunt. [5] iniquitas Concilii summa. [6] Hussius Christum alloquitur. [7] Imperatorem erubescere cogit. [8] Sententia in Hussium lata. [9.15] pro suis adversariis orat. [10] profanatur. [11.14] animam suam Christo Deoque commendat [12] alacri animo ad locum supplicii pergit. [13] libros suos exuri videt. [16] custodibus suis valedicit. [17] palo alligatur. [18] in igne canit. [19] moritur. [20] cineres in Rhenum effunduntur. [21] Carmina quædam in honorem martyris Hussii conscripta.

Vltimus actus de Hussio.

PRIDIE Non. Iulii (quidam falso *Iunii* scribunt) ultimus actus de M. Ioanne Hussio haberi, isque hoc modo: Secunda ab ortu solis hora Episcopus Rigæus in cœnobium Minoritarum venire, Hussium è carcere evocandum, atq; ad summum templum, in quo Cardinales, Episcopi, Prælati, Sacerdotes, Monachi, multaque plebs, quæ spectatum venerat, congregati erant, deducendum curare. Ad templum pervenientes ipsum in atrio relinquere, ne hæreticus, dum Missa perageretur, sacra profanaret. Qua peracta, in examen, quod non secus ac apes altiora subsellia ad parietes circumcirca affixa, occuparat, introduci. [1] Imperator ipse sub aurea corona regio solio insidere, iuxta quem Ludovicus Bavariæ Dux auream illam sphæram, cui crux imposita; ab altero latere Burggravius Norimbergēsis strictum gladium tenere. In medio templo mensa editior exstructa, in qua vestis sacerdotalis, qua Hussius profanandus erat. Ad hanc igitur mensam ipsum in genua prolapsum & aliquandiu precantem, statuere. [2] Interea Episcopus Landinus, qui alias *Monachus* dicebatur, suggestū, de quo decreta sua legere soliti erant, conscēdere, longumq; ex 6.c. epistolæ D. Pauli ad Romanos, (qui inquit: *Quid ergo hic dicemus? an ergo in peccatis perseverabimus?*) verba facere, in qua concione, quot quātorumque malorum autor esset hæresis, Christianam ecclesiam dissipās, homines Christo abducens, Diabolo in fauces intrudens, fuse docere. Dicere quoque, politici magistratus esse, eam opprimere, eiusq. autores è medio tollere: Hos etenim hæreticos tyranno quocunque multo deteriores esse. *Quare æquum tuaq; A.M. est, invictissime Imperator pertinacem hunc hæreticum, quoniam in manibus nostris iam est, ad supplicium abripere, quo A.M.T. tam eximium Deoq; perplacens facinus edens, tum apud pueros, tum apud adultos immortalem nominis gloriam assequetur.* [3] Quo sermoni finem imponente, quidam, *Heinricus* nomine, Concilii orator, ascendere, totamque concionem hortari, ut rem diligenter perpenderēt, nec quiescerent cessarentve, tantisper dum pertinacē istū hæreticū, propterea quod adeo pertinaciter in damnato errore persisteret, exussissent. Post hunc Episcopus quidam surgere, ad pluteū, de quo alias sua Decreta recitare solebant, accedere, quid Hussio cum Archiepiscopo Pragensi, quid item cum iis, quos *Capitulares* appellant, negocii fuisset, recensere: omnia quoque, quæ illi cum ipso egerant, relegere: tandem etiam quorum testes ipsum arguerent, & similia relegi. Cum autem primū caput legeretur, *Hussius docet, esse unam sanctam catholicam ecclesiam, quæ est multitudo omnium recte credentium ad vitam æternam, à Deo electa, id quod hæreticum est*: Hussius alta voce respondere: *esse sanctam ecclesiam Christianam, quæ est congregatio omnium electorum tum in hac, tum in futura vita, plane non dubito.* [4] Ad quæ Cardinalis Cameracensis: *quin contines vocem? fine lectioni imposito responde. Quid?* inquit Hussius, *an & iam mihi os obturare vultis? quomodo ad omnia respondeam, quæ tam multa sunt, ut non omnia memoria retinere queā?* Ad aliud, quod legebatur, responsuro Episcopus Florentinus (qui iudicum unus erat) dicere: *sile hæretice*, lictoribusq;, ut ad id ipsum cogerent, iniūgere. Ibi Hussius incipere, manus ad cœlū tendere: altaq; voce dicere: *per Deum opt. max. vos oro, audite me, saltem eorū causa, qui circum astant, ut me excusem, suspicionemq; ex eorum cordibus eximā: quo facto de me facite, quod potestis.* Cū necdū impetrare posset ut audiretur, in genua prolabi, oculosque & manus ad cœlum tendere, Deo rem committere, idq; dum illi legerent, præsæpe facere. [5] Cum testium dicta legerentur, (idque summa cum iniquitate & iniuria, quia nemo hominum, quisnam edixisset, scire poterat, exempli causa, lecto capite quodam, illi addere, *id duo Canonici Pragenses, duo pastores, Diaconus & Doctor quidam audiverunt*) ille silere, usque dum lectum esset: *Hussius docuit,*

Iudicum considentium species sive forma, pōpaq; & apparatus.

Landini Episcopi, alias Monachi, oratio.

Heinrici Concilii oratoris oratio.

Hussium se defendere volentē iudices impediunt.

Iniquitas Concilii summa.

post

post verba institutionis super pane recitata esse & manere verum, naturalemq; & essentialem panem, id quod hæreticum est: item, *à pastore peccatis morte expiandis immerso, nec sacramentum altaris rectè distribui, nec Baptismum administrari posse, id quod hæreticum est*: ibi Hussius se non continere posse, & velle respondere; sed Cardinalis Florentinus ipsi silentiũ indicere, quod ille præstare nolle; sed dicere: *at vos per Deum opt. max. oro sinite me loqui, saltem propter eos qui circum astant, ne hæc à me docente proposita fuisse credant. Primũ enim, non fateor, me panem benedictum, simplicem naturalemque panem esse, unquam credidisse, nedum docuisse. Deinde dico, omnia ea, quæ à sacerdote peccatis morte expiandis irretito geruntur, Deo exsecranda atq; detestabilia esse.* Cũ legeretur, *Hussius docuit esse quatuor personas Deitatis, id quod hæreticũ est, idq; audivit Doctor quidam*; Hussius dicere: *proferatur mihi nomen huius Doctoris*: id quod Episcopus legens recusare, dicens: *iam non est necesse.* Ad quæ Hussius: *absit ut ego misera creatura quartam Deitati personam addam: hoc mihi, Deo teste, totum vitæ meæ tempus nunquam in mentem venit, nedum docui, qui semper unicam divinam essentiam in tribus personis. patre, filio, & spiritu sancto confessus sum, atque etiamnum confiteor, idq; morte mea testificabor.* Tum prioribus capitibus hoc addere: *Hussius hic coram omnibus ad Christi tribunal provocavit, id quod hæreticum est*: [6] Hussius dicere: *ecce, Domine Christe, Concilium hoc legem & mandata tua hæretica habet, qui tamen ipse ab hostibus tuis oppressus cœlesti patri tuo, iusto iudici, negocium tuum commisisti, nobis miseris imbecillibusq; hominibus, qui in nostris afflictionibus atq; angustiis ad te iustissimum iudicẽ recurreremus, summisseq; opem quæreremus exemplum relinquens: ego vero Dominum Christum, qui nulla largitione corrumpitur, nullis falsis testibus decipitur, nec ullo dolo elabi potest, qui solus iusta rependit, certissime tutissimeq; appellari dico.* Deniq; ipsum cõdemnare, *quod Papæ exsecrationes aspernatus fuisset.* Ad quod Hussius: *minime vero aspernatus sum; sed publice ad iudicem provocavi. Præterea ter ad Papam misi, qui meo nomine respondere debebant (gravibus enim de causis ipse comparere non potui) qui, quod satis notum est, indignis modis excepti sunt. Quidam in carcerem coniecti, quidam non auditi, quidam aliis modis vexati fuerũt: Ideoq; satis tempestive sub fide publica Romani Imperatoris, qui hic adest, ad hoc Concilium veni, bona spe fretus nunquam fore, ut ulla hac in parte mihi fieret iniuria; sed ut saltem meam innocentiam ostenderem.* [7] Hoc dicens Imperatorem Romanum intueri, in eoque defixus hærere, qui sanguineo rubore vultum perfundi. [8] Quibus peractis iudex Põtificius, senex calvus, natione Italus, surgere, sententiam de Hussio latam legere: quæ capita Hussius refellere cogitarat, id quod certe fecisset, nisi lictores intercessissent: Cum tamen multos annos in hoc errore pertinaciter perseverasse legeretur, Hussius dicere: *hoc non fateor, quia semper, ut & hodie quoque validioribus sacræ scripturæ argumentis erudiri cupio: atque utinam vel unica litera in divinis literis esset, ego libenter recantarem.* Illis, quos de ecclesia, una cum aliis Latina & Bohemica dialecto cõscripserat, aut per alios in alias linguas Constantiæ pluribusq; in locis interpretatus erat, libros comburendos curantibus, Hussius respondere: *quo iure scripta mea damnare potestis quia semper melius doceri cupivi, id quod adhuc non factum, multo minus unica litera falsa in ipsis ostensa est? præterea, cur ex mandato vestro libri mei exuruntur, quos nunquam vidistis, aut si vidistis, tamen Bohemici sermonis ignari non intelligitis?* [9] Quo dicto illis in sententia legenda pergentibus, in genua procumbens, oculos in cœlum attollere, atque ita precari: *ex intimo corde te precor, Domine Deus, per immensam misericordiam tuam hoc meis adversariis ignoscas. Tu enim me falso accusatum, falsis testibus confictisq; erroribus gravatum, & inique condemnatum probe nosti. Quapropter per misericordiam tuam, quam nemo unquã oratione comprehendere valebit, te oro, ne hoc in ipsis vindices.* Quod cum alta voce dixisset, sacrifici, maximeq; Episcopi, ipsum torve intueri, & ridere. [1] Tum septem Episcoporum, qui ipsum profanaturi erant, iussu vestes sacerdotales induere: calasiridem autem (quam vulgo *Albam* dicunt) induens, dicere: *Domino meo Christo à Pilato ad Herodem misso etiam alba veste illusum est.* Vestibus ergo omnibus indutum Episcopi, ut errores, dum tempus esset, agnosceret, abiiceret, eiuraret hortati: ille vero ad populum conversus cum lacrymis dicere: *ecce, hi Episcopi me ad errores eiurandũ hortantur: at ego id facere metuo, ne in Dei conspectu mendax inveniar, qui me ipsum falso erroris arguam, & conscientiam meam divinamq; veritatem offendam: quia capita illa, quæ falsis testibus mihi attributa sunt, nunquam docui. Præterea non ausim facere, ne pios auditorum meorum, quos recta docui, animos violem, atq; cum cæteris fidis divini verbi ministris à veritate abducam.* Sermonem finiente, Episcopi totusq; clerus

Hussius Christum alloquitur.

Imperatorem erubescere cogit.

Sententia in Hussium lata.

Hussius pro adversariis suis orat.

profanatur.

profanatur.

exclamare: *quam in improbitate pertinax & in haresi occacatus sit, iam videmus; descende de mensa, descende modo.* [10] Cum descendisset, Episcopi ipsum hoc modo profanare incipere: primo calice ab ipso accepto dicere: *o detestabilis Iuda, qui deserto consilio pacis cum Iudæis conspirasti, consiliumq; cepisti, ecce calicem hunc, in quo sanguis Iesu Christi in remissionem peccatorum offertur, abs te auferimus.* Hussius autem dicere: *Ego spero, mihiq; de Deo & Servatore meo polliceor, mihi à se calicem salutis non ablatum iri, in eoq; persisto, me eum hodie in regno suo bibiturum. Illi autem cætera vasa vestesq; eo, quo soliti erant, ordine ipsi eximentes, ad singula, huius exsecrationis verba repetere:* ad quæ Hussius: *hæc omnia veritatis & Domini nostri Iesu Christi ergo ex animo perfero.* Tandem omnibus vestibus sacerdotalibus exuto capitis quoque rasuram illi turpificare velle, ubi inter id facere conantes Episcopos & sacerdotes nova lis oriri: quidam enim novacula hoc facere velle; cæteri dicere, si forficula fieret, sufficere. Ipsis ergo ita vehementer inter sese altercantibus Hussius se ad Imperatorem convertere, ac dicere: *proh! inter hos Episcopos, quomodo mihi satis illudant, convenire non potest.* Conciliati igitur inter se, rasuram nota decussem referente, notare, ac dicere: *S. Concilium Constantiense Ioannem Hussium ex sancto & augusto sacerdotali ordine, in quo fuit, eiicit, eoq; ostendit, eum sese ab ecclesia Christiana separasse, in cuius potestate non amplius est. sed sub politico magistratu.*

animam suam Christo commendat.

Ante autem, quam papyraceam coronam ipsi imponerent, dicere: *animam tuam diabolis commendamus.* [11] Hussius manibus complosis cœlum suspiciens dicere: *atqui ego eam Domino meo Iesu Christo commendo.* Visa autem corona, dicere: *Dominus meus Iesus Christus pro me misero peccatore multo graviorem è spinis coronam usq; ad ignominiosam crucis mortem gestavit: quapropter ego miser peccator hanc multo leviorem, licet mihi in dedecus factam, alacris feram.* Dimidiam plus minus ulnam alta erat corona illa, forma quasi pyramidali, in qua tres tetri magniq; & horribiles cacodæmones depicti, addita hac inscriptione, *Hæresiarcha.* Paulo post Imperator ad Ducem Ludovicum dicere: *abiens trade eum lictoribus.* Dux secedere, depositoq;, quo Cæsari præstolabatur, ornatu, illum lictoribus tradere, cumq; usque ad locum supplicii, ubi combustus est, deducere sive comitari.

Dressorus. Gasparus Schlick, Comes, adversus Hussi condemnationem protestatur.

Qui Imperatori erat à libellis, *Casparus Schlick*, Comes, vir eruditus, sapiens, prudens, quique trium Regum (id quod Sylvius summopere admiratur) Cancellariæ, idq; sine ulla fortunæ mutatione, præfuit, & ab omnibus pulchras urbes, ut Passoniam, Albecclesiam, (abs qua generosissimi Domini Comites Schlickii etiamnum agnomen trahunt) Cubitum, Gradicium sive Grecium in Stiria dono accepit, audita hac sententia è templo egressus palam contestari, se tam præcipiti sententiæ ferendæ bona conscientia adesse non posse.

Hussius alacri animo ad supplicium pergit.

libros suos exuri videt.

[12] Hussius ergo condemnatus papyracea corona coronatus, dum ad rogum à carnifice deduceretur, gaudere, id quod & adversarii ipsius de ipso ut & M Hieronymo testantur, & inprimis Sylvius, (postea papa factus) cap 36. perinde ac si ad epulas, vel (quod Germani dicere solent) ad choream accessurus esset. [13] Videns autem suos libros in cœmeterio exuri, stans ridere: pergens autem, populum hortari, ne propter errorem rogo damnatum crederent: pauca n. quædam capita falsis capitalium suorum hostium testibus de ipso probata, quæ tamen ipse nunquam docuerit; cæterorum errorem, quod tamen admodum flagitarit, nondum demõstratum esse. Populus autem simul egrediens, omnis, inprimis autem, qui ad hoc requisiti erant, cives, armis tegi. [14] Cum igitur ad locum supplicii pervenissent, ubi comburendus erat; ibi Hussius in genua sua procidere, cœlum suspicere, trigesimumq; & quinquagesimum psalmos precari: præcipue vero subinde hunc versiculum repetere: *in manus tuas, Domine, commendo spiritum meum, tu eum redemisti, optime & fidissime Deus.* Quo quidam è plebe audito, dicere: *quid iste homo antea docuerit, scire non possumus; iam sane mere sancta verba ex ipso audimus.* Alii dicere, *confessarium ipsi adiũgendum.* Obesus autem aliquis sacrificus e quo insidens, amictus viridi toga, quam ruber pannus subditicius duplicabat, dicere: *non est audiendus iste hæreticus, neq; debetur ipsi confessarius.* Hussius autem septimo die ante mortem suam à Monacho quodam, quem Concilium ipsi addiderat, cui peccata sua confiteretur, absolutus erat. Illi coronam, quæ inter preces Hussii capiti deciderat, iussu quorundam, diabolos cum Diaboli servo comburendos dicentium, huic satis ridenti rursum imponere. Hic iussu carnificis rectus stans alta voce ita preces exordiri:

diri: *horribilem hanc & ignominiosam mortem, Domine Iesu Christe, euangelii diviniq; verbi tui gratia alacris oppetam:* [15] *tu hostibus meis hoc ipsorum peccatum remitte.* Hisce carnifex ipsum, populo valedictum, circumducere, quem is vehementer orare, ne ullũ errorem verbo Dei contrarium à se docente propositum crederet. [16] Tandem custodum, qui ipsi in carcerem coniecto adfuissent, ultimum compellandorum copiam petere, ad quos perveniens dicere: *maximas, dilecti à me fratres, pro iis, quibus me in diuturno meo carcere affecistis, beneficiis, vobis gratias ago: non enim custodes, sed fratres mihi fuistis. Me quoq;, quod cum Servatore meo, cuius ob nomen hanc necem oppeto, hodie regnaturus sim, etiamnum firmiter credere noveritis.* [17] Quibus dictis lætus absque omni trepidationis aut mœroris signo truncum terræ infossum adire, cui lorarius eum manibus à tergo revinctis retrorsum sex funiculis alligare, id quod tamen lorarii non recte expedierant, propterea quod ipsius vultum solis ortui obvertissent: hæreticum ergo istum iussi occasum versus converrere, collum ipsius veteri & ærugino-sa catena, perinde ac nova indigni, circundare: qua visa ridens dicere: *Dominus meus Christus mea causa multo duriore catena vinctus est: cur ergo ego ista veteri & aruginosa vinciri erubescam? pedibus ipsius, in quibus etiamnũ erant* ferreæ cõpedes, duos sarmentorum fasces subiicere, circum ipsum multa ligna, stramenq; & sarmenta usq; ad collum. Ante vero quam carnifices ea accẽderẽt, Ludovicus Bavariæ Dux una cum S.R.Imperii Mareschallo seu magistro equitum equites ipsum accedere, ipsumq; ut ab errore (quem dicebant) recederet, doctrinamq; suam & conciones eiuraret, adhortari. Ibi ille in medio rogo alta vocè: *ea, quibus me falsò testimonio onerarunt, nunquam à me docente proposita, nec scripta; sed omnes meas conciones, institutiones, atq; omnia scripta mea eo à me directa fuisse, ut homines à peccatis aversos Deo in regnum suum adducerem, ipsum testem cito. Eam veritatem, quam concionatus docui, scriptisq; propagavi, ut quæ cum verbo Dei consentit, tuebor, atq; morte mea obsignabo.* Quibus illi auditis, manus collidere, ac discedere, carnifices mox ignem accẽdere, qui, propterea quod multum straminis ligno immistum esset, mox accendi. [18] Inde M. Ioannes Hussius viso fumo distincte canere: *Christe, fili Dei, miserere mei:* tertium autem dicere volentis, *Christe fili Dei, è pura virgine nate,* vultum flamma occupare, vocem ei eripere, ut dicere non posset, *miserere mei:* sed orare, & capite nutare tantisper dum orationẽ dominicam forte absolveres, [19] atque ita mori. Lignis igitur combustis, mortuum attamen ultra dimidium combustum corpus etiamnum de palo dependens carnifices perticis contisque detrudere, pluribusq; adiectis lignis ossa perticis confringere, ut eo citius comburerentur, caput inprimis confringere: cor vero inter exta repertum perticæ, quam acuerant, infixum ita assare. Ludovicus Bavariæ Dux, cognito quod carnificis servus Hussii pallium, cingulum, aliasq; vestes plures haberet, ut ea omnia comburerentur, præcipere, ne (id quod certe quoque factum fuisset) Bohemi ea sanctorum reliquiis æquipararent: carnifex id primum recusare, certæ tamen argenti summæ promissionem habens, in ignem coniicere: [20] deniq; omnibus in favillas redactis, cineres una cum terra aliquot pedes alte effossa curtui imponere, atque in Rhenum effundere. Locus autem ubi hæc ita gesta sunt, est inter hortos suburbii, iuxta viam, quæ Gottlebiam deducit. Sunt qui ibi fuerunt, qui eum locum ne in hunc usque diem quidem viridanti cespite obduci sive gramine vestiri dicant; utrum verum sit, ego nescio.

Custodibus suis valedicit.

palo alligatur.

in igne canit.

moritur.

cineres in Rhenum effunduntur.

Ex hac actione videre est, an verum sit, quod Sylvius cap. 36. scribit, Hussium quod satis sit, auditum, ab erroribus ut recederet, admonitum, imo sacris literis convictum fuisse. Ex hisce enim quæ enarravimus, quæq; à quibusdam Notariis consignata sunt, eos cum ipso disputare noluisse, sed saltem, ut doctrinam suam deieraret, ipsum cogere voluisse manifestum est. Nonne 17. Cal. Iunii vehementer oravit, ut vel minimus ipsum aliquid in suis scriptis ex sacris literis repugnans doceret? Sed de his satis, æquus lector ipse facile iudicabit. [21] In ipsius M. Ioannis Hussii honorem M. Matthæus Colinus hæc scripsit:

Carmina manibus Hussianis pientissimus decantata.

HVSSIVS atherei sincerus servus Iesu,
Boemi populi pastor apostolicus,
in Constantensi synodo est exustus inique:
cælum animam, cineres ossaq; Rhenus habet.

Ille renascentis Verbi sine labe fidelis
præco, bonus vita, dogmatibusq; bonus.
Christe Bohemorum genti concede, perenni
Vt studio cantus anseris huius amet.

Aliud carmen elegiacum & satis iucundum, in quodam m ſ. legi, quod lectori literato asscribere volui.

Manes Hussi gloriæ Christi vindicis, tutoris testamenti eiusdem, & martyris Bohemici:

Q*VISQVIS adet, gressus paulum retineto, viator,*
qui fuerim, exiguas, disce, videq; notas.
Ille ego, defuncti cuius timet hactenus umbram
turba mitratorum cornigerumq; Patrum.
Corporis exuvias terra nec in aere quære:
excepit cineres Rhenus ab igne meos.
Talem ego, Christe, TV A retuli pro laude coronam:
sic tuus Antistes TE tuaq; ornat, amat.
Miror, qui stimulos ego pectore figo virorum
mortuus? ipsa modo nominis umbra super.
Tisiphone tantum colubris armata flagellat
censoris pectus, si minus æquus erit.
Non cadit in synodum hoc: regitur quia numine sacro:
tartareo nisi tunc recta fit illa duce.
Parcite, sævitum in corpus: non longius itur:
ringimini? supra stat mea fama rogos.
Tuq; etiam in civem o civis male grate Boheme,
& libertatis proditor ipse tuæ;
ecce tibi ad cœlos spinis tribulisq; remotis
expedii magna dexteritate viam!
obstruis hanc iterum? larvam Papæ induis ultro?
& rursum prudens das tua colla iugo?
triticea siliquas pro messe atq; eligis ervum?
proq; uvis tribulos infatuatus amas?
Proditor o patria, Christi desertor & osor,
quo te gloriala? quo trahit æris amor?
Tam vili precio Christus iam prostat, & ipsa
religio in quæstu pro meretrice sedet.
Non est in nostro pietas sita nomine; templis
euce doctrinam, tunc abolere potes.
Non evangelium Christi quia desinit esse,
amborum pariter terminus unus erit.
Nulla apud ingratos si constat gratia facti;
Hussus apud gratos vivet eritq; super.

Annum mortis Hussii eleganti hocce disticho comprehendit M. Ioannes Rosinus;

VItaM (heU!) ConstantI ConstantIa UtabstULIt HUsso,
reLLIqUIIsqUe UstI RhenUs UbIqUe VIget.

Caput. XXI.

[1] Concilii Patres in Bohemiam literas mittunt. [2] earum effectus. [3] Comitia Pragæ gesta. [4] ordinum Bohemicorum responsoria ad Concilii literas. [5] earum effectus. [6] Concilium adigit Hieronymum ad revocandum. [7] is recantat.

Concilii patres in Bohemiam literas mittũt.

HUSSIO combusto eadem ipsa die Patres sub sigillo Concilii ad Bohemos & Moravos scribere, quo scripto referre, à se Ioãnis Wiclephi Angli, & Ioannis Hussii doctrinam legitimis de causis damnatam, seq; Bohemis, ut ab hoc Hussii errore recederent, contra vero fidiq; & obsequentes Romanæ Catholicæ ecclesiæ

liberi

liberi essent, autores esse. [2] Scripto hoc in Bohemiam delato res in peius mutari. Plebs in Pragensium urbibus omnes lites seditionesq; serere, cædesq; perpetrare, & maxime quidem noctu, ubi Pontificii & Hussitici sibi invicem acclamare: una pars clamare: *Wicleph, Huß*: altera (quod Bohemico idiomate rythmum efficit) regerere: *Papa devoravit frustum (salva gratia) merda.* Rex Wenceslaus propterea valde anxius nolle Pragæ commorari, quod sibi metueret, ne iterum captivus in carcerem mitteretur, ideoq; iam in arce Tocceniccia, iam in Zibraccia, iam in Cũraticecommorari. [3] Proceres regni, quibus negligentia ipsius satis perspecta erat, convenire, ad regem mittere, atq; ut, quibus seditio præcaveretur, comitia indiceret, petere. Rex legatis in arce Zibraccensi auditis respondere: *respondete proceribus, licere ipsis Comitia indicere, quomodo, quando, & ubi sibi libeat: ego satis multa, in quæ ipsi consenserunt, indixi; tam ego semel in ab ipsis indicta Comitia consentiam.* [3] Proceribus hæc auditu mira videri, una cum Moravis anni 1415. mense Septembri Pragæ convenire, ac primum de condemnatione Ioannis Hussii & Hieronymi, quem iam exustũ putabant, deliberare. [4] Tandem Concilio respondendum decernere, id quod 4. Non. Septemb. fieri, quo dentaras literas ad Concilii Patres mittere, quibus duos illos eruditos, sapientes, innocentesq; viros impie, iniuste turpiterq;, & absurde in meram Bohemorum atq; Moravorum contumeliã ab ipsis exustos scribere. Quibus quidem literis subscribere, easq; sigillis suis munire ii, quorum nomina iam sequuntur:

tarum effectus.

Comitia Pragæ gesta.

Ordinũ Bohemorum responsoria ad Concilii literas

Cenco Weselinus & Speculemontanus, vulgo	*Iaroslavius Stellemontanus & Weselinus.*
Wartembergius, summus Pragæ Burgg.	*Erhardus iunior Cunstadius.*
Laccecus Cravartius, Marchionatus Moraviæ	*Hermannus Choralithius, vulgo à Landstein.*
Capitaneus.	*Ioannes Rosavallensis.*
Boziecus senior Cunstadius & Podiebradius.	*Sigismunds Milotas, BaciZancZovii, fratres.*
Ioannes à Leippe, regni Bohemiæ summus equitum magister,	*Petrus Scrzmiccaus.*
	Driceslaus Zuircetius.
Petrus Cravartius & Straznicceius, mẽsæ regni,	*Wockius Hylolithius, vulgo Waldsteinius.*
quæ est Olomuciæ, summus Camerarius,	*Wenceslaus Zuirceticius.*
Ioannes Lommicius summus Camerarius iudicis provincialis Brinnæ.	*Ioannes à Wlaschimë.*
	Ioannes Choralithius
Gulielmus Zuirceticius,	*Sdeniecus Medeccus, Teinicius.*
Ioannes senior, à Nova-domo.	*Sdeniecus Rosavallensis.*
Heinricus Speculamontanus, Burggravius Regino Gradetsensis.	*Cunieciius Dracobucius.*
	Stephanus Speculamontanus
Guilielmus Arctolithius, vulgo Bernsteinius.	*Dobeschius Zimburgicus.*
Mikeßius à Bodstein & Schambach.	*Milota Tuorcovius.*
Heinricus Scopecius, Tubæus.	*Heinricus Hylolithius.*
Vdalricus à Nova-domo	*OZorius BotZcovitius.*
Ioannes, iunior, PocZnæus.	*Heinricus à Leippe.*
Waneccius Boscovicius & Nigromontanus.	*Nicolaus Hylolithius.*
Ioannes Bitovæus.	*Petrus Ianovecius & Chlumecius.*
Aleschius Cunstadius,	*Arclebius WitterZovius.*
Bavorius Arctolithius	*Sitinco Dubravitius.*
Senilius Stellamontanus.	*Sitinco Stricilecius.*
Hiniecius Cruschinæus Facemontanus, vulgo	*Nicolaus Minchovius.*
Lichtembergius.	*Ioannes Miliccinus & Costelecius.*
Bocciecius iunior, Cunstadius.	*Ioannes Caschomontanus, &c.*

Hi pluresq; literas ad Concilium dare: [5] quibus in Concilio palam lectis, patres varia cogitare, ut nescirent, quid de M. Hieronymo, qui in turris ad cœmeterium D. Pauli carcere constrictus tenebatur, facerent. Iram habentes erga literas illas, libenter ipsum supplicio affecissent: sed quod Bohemi hoc non inultum relicturi essent animadvertentes, ut causæ suæ palliandæ pallium invenirent, [6] 15. Cal. Octobris, pedibus ipsius iam putrescere incipientibus, ipsum è turri eximere, mortẽque præsentissimam ipsi minitari, semper tamen, ut doctrinã suam abiuraret, Hussiiq; mortem approbaret, instare; [7] ut tandem humana infirmitate, præcipue vero

earum effectus.

Concilium adigit Hieronymũ ad recantandũ.

ut eo citius liberaretur, pro ipsorum voluntate ex præscripto, in summo templo publice in publico consessu in hunc modum iuraret:

Formula qua Hieronymus revocans usus est.

Ego Hieronymus Pragensis, liberalium artium Magister, confiteor veram catholicam ecclesiam, & apostolicam fidem, damno omnes hæreses, & quidem eas præcipue, quarum nomine accusatus fui, quæq; à Ioanne Wicleph & Ioanne Hussio in suis ad plebem & ad religiosos concionibus atq; scriptis tradita atq; scripta sunt, qui etiam idcirco ab hoc Concilio recte damnati sunt. Ex intimo quoq; cordis affectu omnibus orthodoxis sacræq; Romanæ ecclesiæ & apostolicæ sedi, sanctoq; huic Concilio in omnibus assentior, præcipue vero in potestate clavium, de Sacramentis, de vocatione Sacerdotum, de ipsorum officio, de Christianæ ecclesiæ iudicio, de Indulgentiis, de sanctorum reliquiis, de Christianæ ecclesiæ libertate, de ceremoniis & ritibus in ecclesia usurpari solitis, una cum aliis ad Christianam religionem pertinẽtibus, quæ S. Rom. ecclesia, apostolica sedes, sanctumq; hoc Concilium confitentur, consentio: præcipue vero quoniam hisce capitibus quædam erronea insunt, quorum bona pars est hæretica, à veteribus ecclesiæ doctoribus damnata, alia sunt blasphema, pars erronea, aut offensionem habentia, pars pios animos violantia, vel alioqui temeraria & seditiosa, cuncta Concilio improbata, cunctisq; Christianis, quæ dixi capita, docere, aut pro concione proponere sub pœna proscriptionis prohibita. Præterea ego Hieronymus, qui supra, quoniam in quibusdam liberalibus disciplinis, esse universalem naturam realem, separatam ab omnibus specificis, ut specifica est ab individuis, quemadmodũ alia natura est hominis, & alia Hieronymi, Ambrosii, Augustini &c. ostendere volui, atq;, ut hoc ostenderem, triquetrum figuravi, quod scutum fidei *appellavi: dico ergo fateorq;, siquidem quidam in eo hallucinari & offendere possent, triquetrum hoc nequaquam à me eo formatum, aut* scutum fidei *dictum esse, ut sententiam illam de universalibus tam alte super alias extollere vellem, ut eam* scutũ fidei *dixerim, ut sine qua vera Catholica fides defendi non posit, aut ego ei pertinaciter adhærere, nec saltem figura illa, quam dixi, docere voluerim, divinam essentiam tribus naturis subditam esse, ut Deum Patrem, Filium & Spiritum sanctum, quod quidem caput de sacrosancta Trinitate insignis fidei catholicæq; veritatis clypeus est. Vtq; omnes sciant, cur me Hussio adhæsisse putarint: fateor ex quo ipsum sæpius concionantem & in Academia docentem audivi, ipsum mihi pium honestumq; virum, nec Christianæ ecclesiæ in ullo capite repugnantem visum esse. Imo, quod amplius est, cum in hac ipsa urbe ex suis ipsius scriptis desumpta capita mihi ostenderentur, ea ipsius Hussi esse ut crederem, adduci me non potuisse, donec quidam eximii S. Theologiæ Doctores atq; Magistri id confirmarent. Ibi ego mnss. Hussii petere, ex quibus, ut ex sua ipsius manu, quam æque probe ac meam ipsius novi, eandem, eiq; similem esse, iuxta quam damnata erant. perspicere. Non immerito igitur ipsius doctrinam atq; ipsum à concilio reiectum complector, & supra complexus sum; iam autem aperte simul clareq; edico (ut qui sufficienter hanc doctrinã à Concilio edoctus sum) me absq; omni conditione cum sancta catholica ecclesia contra doctrinam personasq; Wiclephi simul & Hussii sentire atq; credere. Idem ego Hieronymus, qui supra, coram pie venerandis patribus, dominis Cardinalibus, Prælatis, Doctoribus cæterisq; reverendis huius Concilii patribus hoc in loco sententiam meam exponere atq; illustrare volens, sponte mea Christianam ecclesiam in tres partes divisi, quod quidam (id quod postea comperi) ita acceperũt, perinde ac si dicerem, etiam triumphantem ecclesiam fide vivere, quæ tamen haud mea mens est, siquidem eam beata inspectione Dei frui plane credo, non similitudine, sed de facie ad faciem. Denique quicquid tum sive ante dixi, id omne S. Concilio Constantiensi summisse subiicio. Me præterea semper absque omni dubio in veritate Catholicæ ecclesiæ permansurum, per sacrosanctam Trinitatem perq; sanctum evangelium suum iuro. Damno igitur omnes, quicunque unquam ei repugnantia docuerunt: imoq; si ipse quoq; aliquando (quod tamen Deus opt. max. clementer avertat) hisce contraria docere aut scribere voluero, me æterna solum pœna dignus sim; sed & secundum leges de me statuatur. Quam confessionem meam œcumenico concilio sponte mea trado, cui etiam manu propria subscripsi, atq; hæc omnia conscripsi.* Quo peracto ipsum, non tamẽ tam arcte, atq; ante, constrictum, in turrim coniicere, quiq; sufficerent, custodes ipsi ponere.

CAPVT XXII.

[1] *Quid Hussii mortem in Bohemia consecutum sit.* [2] *monasterii Opatovitii spoliatio.* [3] *eiusdẽ conditor quis, & quæ occasio.* [4] *Regis Wratislai à fratre suo Iaromiro Episcopo dissidiũ. Caroli quarti desiderium videndi thesauri huius monasterii.* [6] *Monachi thesaurum ipsi ostendunt.* [7] *Abbas Imperatori annulum donat.* [8] *Pretium thesauri.*

Quid Hussii mortem in Bohemia consecutum sit.

DUM hæc Constantiæ geruntur, seditio sensim in Bohemia gliscere, quotidie cædes, direptionesq; committi, & sanguis effundi, unaquæque pars alteram crimi-

trim[illegible],præcipue vero plebs Huſſii mortem graviter lugere.[2] Ioannes Hereczmanovius Mieſteczkius eo, maxime vero direptionibus illis, permoveri; ut duobus ſaltem aſſumtis comitibus monaſterium Opatovitium, non longe à Regino-Graditio diſtans, ſublimis in equo adiret, Abbatemq; *Petrum Laczurem*, hoſpitium per noctem rogaret, id quod Abbas ſtatim annuere atque polliceri. Poſt horam tres alii, eiusdem Mieſteczkii miniſtri, mox decem, ac deniq; viginti, ita ut omnes triginta ſex fuerint. Ab ultimis his in monaſterium immiſſis omnes obvii interfici ita ut valde pauci monachi fuga ſalutem quærerent. Abbatem Mieſteczkius graviſſimis cruciatibus excruciandum, & ubi monaſterii theſauri eſſent reconditi, interrogandum curare. Bonus tamen Abbas ille omnia tolerare, cruciatusq; omnes patienter perferre, nihilq; omnino enunciare. Itaq; illi, quæ in prõptu erat, 8000. florenorum ſummam, & vaſa templi 20000. florenis digna, ſecum auferre: ſub terram autem defoſſum theſaurum vel inviti relinquere. Abbas nona ab hinc ſeptimana, dolorum illorum vi, rebus humanis excedere. Mieſteczkius contra ſuis, cũ coniugis ſuæ gynæceo, convocatis, de præda, quam dixi, 16. dies epulas præbere, reliquo arcem *Opoczno* emere. Rex cognito Mieſteczkium citare, qui non, niſi cõfecto planeq; ſepulto hoc negocio, ſeſe Regis conſpectui exhibere.

Monaſterium Opatovitium direptum.

[1] Monaſterium hoc à Wratiſlao primo Bohemorum Rege anno Chriſti 1089. hac occaſione conditum fuerat. Beneda quidam egregius eques nobilis, in quem animus regis erat offenſior, ditione pulſus ad Boleſlaum Poloniæ Regem confugere, cuius coniugi Wiſcheslaviæ longum tempus inſervire, donec tandem aliquando Regis iram deferviſſe ſperans in Bohemiam, patriam ſuam, rediret. Quo perveniens Regis generum Wigebertũ fruſtra ſollicitare, qui tamen ipſi hoc conſilii dare, ut interea aliquandiu in urbe Miſna ad Epiſcopum Bennonem diverteret, ſeſe interea, num aliquid efficere poſſet, tentaturum. At vero Rex Wratiſlaus ignominiam illam, qua filius ſuus ante annum in Albi fluvio, nõ procul à Lupfurdo, infeliciter lotus, in quem deprehenſum Miſnenſes irruerant, multosq; Bohemos trucidarant, affectus fuerat, vindicare volens, copias conſcribere, in Miſniam ire, ubi, quod Beneda Bẽnoni adeſſet, reſciſcere, quem ſub fide publica ad ſe vocare, quam ille acceptare, atque ad Regem venire, qui cum ab exercitu ſeparatum aliquem in locum, quaſi ſecreto cum ipſo collocuturus, abducere, ibiq; doloſe interficiendum curare. [4] Quo facto Epiſcopus Iaromirus, alio nomine *Gebhardus*, vehementer offendi, Regemq; hoc nomine ſæpe aſperius alloqui, ſæpe Rege præſente miſſam celebrare ſacraque peragere nolle, propterea quod Rex tam pium fortemq; equitem ſub fide publica perimendum curaſſet. Quo rex irritari, præcipue vero & quia ipſius odio Epiſcopus Diaconos ipſius in carcerem mittendos curaret, ideoq; ab Urbano, Papa Romano, impetrare, ut templum in Viſſegradẽſi extrueret, idq; DD. Petro & Paulo dicaret. Hoc templum Papa tanta immunitate donatum ita condecorare ut Epiſcopo Bohemico ſubditum non ſit; ſed ipſe nihil in id iuris habeat, utq; diebus feſtis Patronorum Bohemicorum, qui ſunt *Vitus, Wenceslaus, Adalbertus, Sigiſmundus, Procopius & Ludmilla*, infulis ornati ſacris aſſtarent. Imo Rex ipſe legem ferre, qua templi huius Præpoſitus, tum is, qui iam erat, tum qui poſtea futurus erat, regni Bohemiæ Cancellarius conſtituebatur. Hoc epiſcopi Regisque diſſidium multam offenſionem habere, magniq; & acerbi odii cauſa exiſtere. Rex ſuperbia mundana, Epiſcopus ambitione efferri: hinc quoties Rex præire velle, toties frater ipſius, Iaromirus Epiſcopus, ſubſequi nolle. Tãdem Rex, fratris odio, quendam Weneeslaum Moraviæ Epiſcopum eligere, id quod Iaromirus concedere nolle; ſed ad Papam Urbanum tendere, in via tamen ad Regem Hungariæ Wladiſlaum, cuius ope tanto citius ad Papam ſe perventurum putabat, divertere: ſed morbo correptus Strigonii in Hungaria mori. Quo Rex Bohemiæ audito, animo angi, culpam hanc à Deo opt. max. deprecari velle, monaſterium hoc exſtruendum curare, largis amplisque reditibus augere, unde id ſupra modum ditari. Atque hæc de huius monaſterii exſtructione ſufficiant.

Conditor & occaſio condendi huius monaſterii.

Regis Wratiſlai à fratre ſuo Iaromiro diſſidium.

Ut autem, benevole lector, ſcire queas, quomodo Mieſteczkius aliquid de theſauris hiſce inaudierit: iucundã tibi, licet huc non pertinentẽ, hiſtoriã enarrabo: [5] Anno Dn. 1359. Carol. IV. Imp. theſauros huius monaſterii videre geſtiẽs triginta ſuorũ famulorũ ſive adminiſtrorũ accerſitis, tanquã animi gratia eques exiturus,

Carolus IV. huius monaſterii theſauros videre geſtit.

Regino-Gradicium tendere, seq. die mane ante lucem duobus fidissimis suorum aulicorum assumtis strenue ad monasterium tendere, quo perveniens Abbatem torumq; Monachorum cœtum salutare, confestim mensæ assidere: Abbas proculdubio magnum virum potentemq; heroem esse videns, mirari, ideoque tanto lautius ipsum habere. Finito convivio Abbas ipsum rogare, ut nomen suum ederet, cui Cæsar id polliceri, si prius assumtis duobus ætate provectissimis huius sui cœnobii fratribus, quos sibi putaret fidissimos, templum ingrederetur: id quod Abbas libenter facere. Cum in templum perventum esset, paulum precari: tum Cæsar dicere: *Reverende Abbas, cum nomen meum scire volueris, me Carolum Romanorum Imperatorem, Bohemiæ Regem, Dominum vestrum esse scias.* Abbas animo horrere, & respondere: *mihi quidem, celeberrime Imperator, is esse videbaris, quod tamen nullos ministros vel servos tecum viderem, non sine divino quodam fato te satis agnoscere nequivi.* Cui Cæsar: *famulos meos Gradicii consulto reliqui, ut vobiscum, patres dilecti, de iis, quæ necessitas postulat, tanto liberius conferre possem: Attamen, quæso, indica mihi, num hi ætate provectissimi cœnobioq; vestro fidissimi fratres, eiusq; arcanorum secretarii sint?* Abbas affirmare: Tum Imperator: *Iam vobis Dei loco adventus mei causam exponam. Esse vobis in hoc monasterio amplissimum thesaurum, mihi renunciatum est: quod si ergo res ita habet, nolite me Dominum & protectorem vestrum, eum celare. Eius vel minimum quidem, nec per me, nec per alios, ullo modo, quicunq; excogitari possit, vobis subtractum iri, cæsarea fide interposita polliceor: nec quicquam amplius cupio, nisi thesaurum videre:* Quo audito fratres in conspectu Cæsaris obstupescere, tandem ipsum orare, deliberandi spacium, id quod ille libenter concedere. Postquam diu consultassent, Abbas Cæsarem adire ac dicere. *Quoniam, clementissime Imperator ac Domine, A.M.T in monasterii nostri thesauros inquirit: sciat nobis tribus, qui iam hic sumus, exceptis, superesse quinquaginta quinq;, quorum nulli vel minimum quidem verbulum de eo constet. Est hic quidam thesaurus, nobis tribus, nec ulli alii homini notus, unoq; nostrum Dei opt. max. voluntate ex hoc mundo evocato alii aperitur, ita ut nunquam tribus plures sint, quibus de eo constet, qui tres gravissimo iureiurando astricti sumus, ne ulli vivo aperiamus. Est insuper ad eum accessus periculosus, adeoq; qui A.M.T. dedeceat.* Imperator nonnullis huius responsi capitibus prætermissis hoc saltem petere, ut se in hanc notitiam quartum asciscerent, à se idem iuramentum libenter præstitum, remque secreto servatum iri. Ibi callidi monachi ad callidum responsum iterum consultare, cuius quidem consultationis hoc erat argumentum: *nos, clementissime Imperator ac Domine, omnino dedecet hoc facere; multo magis te protectorem nostrum celare. Ideoq; A.M.T. horum duorum alterum eligat: aut locum A.M.T. nec thesaurum; aut thesaurum, non tamen locum ostendemus.* Imperator secum cogitare, ac respondere: *ostendite mihi thesaurum, & plane conquiescam.* Illi dicere: *siquidem A.M.T. hoc elegit, oportet ut ex nostro præscripto vivat.* Imperator dicere: *vita mea, patres dilecti, in vestris est manibus: quicquid mihi præceperitis, id exsequar.* [6] Monachi arrepta Cæsaris manu ipsum in tenebricosum conclave lateribus stratum deducere, duos cereos accendere, vestem monasticam sumere, inversam ipsi inducere, qui nihil videre posse (perinde atque qui in tenebris iacet) nisi quæ ante pedes erant, ubi observare, lateribus quibusdam exemptis cavernam in quam sibi & quidem satis alte descendendum erat. Ad imum pervento, Cæsarem capite aliquoties circumagere, donec vertigine corriperetur, tum brachiis apprehensum in meatum subterraneum duos vicos longum deducere, cucullum ipsi abstrahere, amplamq; cameram laminis argenteis refertam ostendere: postea ipsum in aliam argillæ cretæq; incisam deducere, in qua innumeræ laminæ aureæ: deniq; in cameram quandam pervenire, in qua ipsi varias fabrefactas aureas cruces, Pacificalia, & similia templorum ornamenta preciosis gemmis exornata, & similia ostendere. Quibus visis Abbas ad Imperatorem dicere: *Hi thesauri omnes A.M.T. sunt, ipsiusq; legitimorum successorum bono servantur atq; custodiuntur: proinde licet A.M.T. iterum, quicquid libet, auferre.* Imperator resiliens respondere: *at Deus hoc avertat, ut ego vel minimum de thesauris ecclesiasticis auferam.* [7] Abbas qui proculdubio non inaniter ista dixerat, respondere: *Ergo & A.M.T. ex hoc gazophylacio inanem absq; ullo μνημοσύνῳ dimitti, turpe esset*: atq; his dictis annulum cui preciosus & lucidus (sicut gemmæ humidioribus locis fere nitorem suum retinere solent) adamas inclusus erat, Imperatoris digito indere, qui eum grato animo accipere. Quo facto reversuri, Cæsari cucullum iterum inducere, ipsum capite rursum aliquoties circumagere, ut loci memoria ipsi excideret. In cameram igitur illam, in qua

Monachi thesaurum ipsi ostendunt.

Abbas Imperatorem annulo donat.

Cæsar primo fuerat,reversi,cucullum ipsi detrahere,Imperator ad aram in genua procumbere,Deo gratias agere,atq; insuper ita Monachos affari: *quod vos adeo benevolos mihi præbuistis,patres dilecti,thesauros hosce mihi ostendistis,fidemq; mihi præstitistis, perplacet mihi,illustriq; cum gratia accepto. Insuper autem oro,dicite mihi num iis, quibus singularem fidem habeo,amicis meis ausim referre,eiusmodi thesaurum in meo regno esse,ita tamen,ut locum non significem?* illi respondere: *A.M.T.hac in parte faciat,quod volet.* Hisce Imperator ipsis valedicere,atq; inter alia dicere, *annulum hunc mihi longe carissimum & esse & in perpetuum futurum sciatis,totoq; vitæ meæ tempore digito meo indutum circumferam; imo & in ultimo agone,ne mihi eum eripiant,sed me cum sepeliant, iubebo*, id quod & factum. Reversus Regino-Graditium Imperator, mensæ accumbens, quam amplum thesaurum viderit,referre. Publico alias officio defungentes,tum Imperatoris comites,duos illos cubicularios percunctari,qui referre,se cum ipso in monasterio opatovicensi fuisse,in quo Cæsar satis diu cum Abbate duobusq; ætate provectis monachis cũctatus fuerit. Sic igitur res manifestari & Miesteczkius hũc thesaurum ex Abbate variis tormentis expiscari velle. [8] Thesaurus hic à Cæsare quem diximus,quadragies centenorum millium florenorum summam æquiparare iudicatus est. Hæc ego,etsi plane ad rem non pertinentia,tamen in lectoris gratiam hic referre volui,qui me excusatum habeat.

Precium thesauri.

CAPUT XXIII.

[1] *Monachis quibusdam,rerum Bohemicarum statum perpendentibus Hieronymus suspectus,ideoq; Constantiam abeunt.* [2] *Iudicum & Cardinalis Cameracensis consilium.* [3] *Doct. Nasonis & aliorum improbitas.* [4] *iudicum petitio de aliis huic negocio præficiendis,idque hostibus Hieronymi demandatum & commissum.* [5] *Hieronymi mens.* [6] *Actus concilii cum ipso.* [7] *ipsius querela de diro suo carcere & iniquitate Concilii.* [8] *Strepitus Hieronymo verba faciente excitatus,* [9] *ipsius astuta ad capita quædam prælecta responsio.* [10] *quorundam capitum in aliud tempus reservatio atq; reiectio.*

MONACHI Pragenses ad B. Virginis nivem, cognita fratrum suorum opatovicensium calamitate,ut & Hieronymi revocatione, periculosissimam miserrimamq; Bohemiæ conditionem fortunamq; omni studio perpendere,ipsoque dimisso,abs qui res omnis,quo pacto nempe Concilium ipsum excepisset atq; habuisset,populo certo certius referretur,seditioq; in religiosos commoveretur,in se fabam cusum iri probe scire. Hinc constantiam abire, M. Stephano Palecio & Michaeli de causis sese adiungere,nova in Hieronymum actionis capita proferre, patresq;,ne ipsum dimitterent,adhortari. [2] Iudices autem à Concilio delecti,rẽ, ea scilicet à Monachis ex mero odio gravibusq; inimicitiis suscepta esse,facile sub odorari,ideoq;,inprimis autem Gardinalis Cameracensis, omne studium in ipso liberando collocare: ut & hic in pleno consessu contra hostes ipsius tum Germanos,tum Bohemos ipsius liberationem frustra petere. [3] Ipso enim hoc proponente omnes exclamare: *proh? quid agendum? hic ne dimittendus, qui verba sua revocans retractans ve saltem effugere atq; elabi cogitat,id quod è verbis suis liquido apparet:* præcipue vero quidã, Doct. Naso surgere, Cardinalesq; ita affari: *vos reverẽdi patres,pro pestifero hoc hæretico,abs quo nos in Bohemia tot tantaq;,quot quantaq; & vobis ipsis dare posset,mala accepimus atq; perferre coacti fuimus,orare,summopere miramur. Vos aut à Bohemiæ Rege, aut fortassis ab hæreticis largitione corruptos ipsius liberationem ipsis tam pollicitos esse,somniamus.* [4] Quo audito,iudices consurgere,utq; demandatum ipsis negocium,in sese receptatum alii committerent, concilii frequentis Patres orare,id quod fieri,Hieronymiq; hostibus committi,Patriarchæ nimirum, quem dicebant, Constantinopolitano,Doctori cuidã Germano,aliisq; pluribus, qui negocium statim omni studio peragendum suscipere,atq; ad Hieronymum in carcerem, ut cum ipso agerent,venire. [5] Hieronymus viso se omnino liberari non posse, mox aliud consilium capere,ne verbulum quidem respondere,mentem tamen suam in publico concilii frequentis consessu aperire velle. Quatuor nationum Præsides hoc rescisceere,nihilq; aliud,quam eum, quæ retractarat, repetiturum atq; ita confirmaturum,cogitare,animumve suum aliter inducere posse,diem 8. Cal. Iunii currentis anni 1416. dicere. [6] Quo cũ illuxisset,Hier. è carcere,ut publice audiretur, in summum templum,in quo concilium frequens convenerat, deduci,quo inter ipsos stante,107. capita à testibus, omnibus suis adversariis, confirmata prælegi. Quo facto ad ea ordine respondere iussus,id denegare atque recusare: *prius enim*

Monachis quibusdam rerum Bohemicarum statum perpendentibus, Hieronymus Prag. suspectus.

Iudicum & Cardinalis Cameracensis consilium.

Improbitas quorundam.

& inprimis D.Nasonis.

Iudicum petitio de aliis huic negocio præficiendis,idq; Hieronymi hostibus demandatum.

Hieronymi mens.

Actus Concilii cum Hieronymo.

honestis atq; laudabilibus obtemperetis, honestamq; ipsorũ vitam imitemini, diligenterq; libris incumbatis, ut Dei gloria per vos augeatur, & vos una eum aliis ita ædificemini. Deniq; vos omnes oro, ut generosissimis Dominis, Despotis Wenceslao Dubæo, Ioanni Chlumæo, Henrico Blablavio, Guilielmo Lepori, Domino Nicolao cæterisque Despotis Bohemis, Moravisq; & Polonis gratias agatis maximas, studiumq; ipsorum probetis: sæpius enim sese universo Concilio opposuerunt, veritatem fortiter defenderunt, omnibusq; viribus ipsos aggressi sunt, ut me liberarent: inprimis vero Despota Wenceslaus Dubæus & Ioannes Chlumæus, quibus bene fidem habebitis in omnibus, quibus omnem hunc actum vobis exponent. Aliquot etenim, nec omnino paucos, dies mihi, me coram concilio defendenti, adfuerunt, Bohemosq; illos, qui tam inique graviterq; detulerunt, utque omnis conventus clamorem in me profuderit, & ego ad omnia interrogata responderim, noverunt. Oro vos etiam, pro Romano vestroque Rege, una cum ipsius coniuge, regina vestra, Deum opt. max. serioque & ardenter invocate, ut & ipsis & vobis & in hac & in illa vita adsit. Amen. Hanc epistolam in carcere catenis vinctus, crastino die Concilii sententiam de me comburendo expectans, scripsi: prorsus tamen in Deo confido, me à se non desertum iri, nec ipsum permissurum, ut veritatem suam negem, aut revocans errores illos confitear, qui falsis testimoniis mei esse dicti sunt. Quam benigne autem Deus opt. max. me cum agat, mihiq; in mirandis illis tentationibus adsit, tum, cum Christi ope in futura vita læti nos invicem iterum videbimus, experiar. De dilecto à me socio meo, M Hieronymo, nihil audio, nisi quod in dirum carcerẽ missus, propter fidem, quam contra Bohemos illos strenue defendit, mortem (ut ego) in dies expectat. Verum illi Bohemi, nostri hostes infensissimi, nos aliorum hostium custodiæ carcerisq; dediderunt. Oro vos, Deum pro ipsis orate. Præterea vos Pragenses seorsim oro, ut templum, nomine Bethlehem, *ametis, omnique studio id agatis, ut quamdiu Deus opt. max. volet, verbũ ipsius in eo publice annuncietur. Etenim templo Diabolus singulariter infensus est, atque in id hos ecclesiastas sacrificosq; concitavit: eo enim, regno suo plurimum adimi videt. Ego vero de Deo opt. max. quod, quam diu volet, templum hoc servaturus, utque verbum suum per alios magis adaugeatur, quam per me miserum hominem factum est, effecturus sit, spero. Vos invicem ametis, veritate neminem prohibeatis, neve pii opprimantur, caveatis oro. Data die Lunæ vesperi, pridie S. Viti, per eximium tabellarium.*

Exemplum quartæ epistolæ.

D*OMINVS vobiscum, dilecti à me in Domino. Cur literas illas, quas proxime ad vos dedi, ultimas esse cogitarem, causa mihi fuit & multa & gravis satis: propterea scilicet, quod mortis meæ terminus iam instaret: iam vero cum eam differri audiam, plura ad vos scribere posse, mihi summo gaudio est, utque me erga vos gratum ostendam, iam iterum ad vos scribo. Quantum autem mortem meam concernit, novit Deus causam, cur ego & dilectus à me frater meus M. Hieronymus, supplicio nõdum affecti simus, qui, ut spero sanctus & plane innocens morietur, eumque iam ad cruciatus atq; mortem subeundam me misero peccatore multo alacriorem esse novi. Vt autem admissa peccata nostra eo rectius perpendere, eaque eo maiore fiducia lugere atque deplorare possemus, Deus opt. max. nos tantisper in carcere detinuit, nobisque satis temporis dedit, utque diuturnitate & gravitate afflictionis peccatorum magnitudine æstimata, consolatio tanto facilior esset: item ut eo maiore fiducia summam ignominiam horridamque mortem dilecti à nobis Regis, Domini nostri Iesu Christi, perpendere possemus, et alacriores ad patiendũ essemus, atque ita ad æterna gaudia non huius mundi deliciis pervenire, sed pios per multas afflictiones & angustias in cœlum penetrasse disceremus. Quidam enim eorum in frusta dissecti sunt, quidam verubus transfixi, quidam elixi, quidam tosti, quidam vivi deglubiti, sive excoriati, vivi sepulti, lapidibus obruti, in crucem acti, inter lapides molares commoliti, atque hinc inde distracti, donec morerentur, quidam aquis submersi, combusti, suspensi, dilacerati, & ante, quam morerentur, contumeliose simul & misere in carcere excepti & habiti. Sed quis omnis generis cruciatus atq; tormenta, quibus sancti tum in veteri fœdere, tum deinceps quoque, præcipue vero maximeque qui religiosis, sese opposuerunt, eorumque nequitiam patefecerunt, divexati sunt, recenseat? ideoque mirum iam esset, nisi iam quoque ii, qui prava reprehendunt, in primis autem religiosos qui tamen reprehendi nolunt, omnis generis malis divexarentur. Quod meos libros, in quibus ipsorum nequitiam non obiter delineavi, legere coacti sunt, equidem Lector: & scio eos diligentius ab ipsis lectos esse, evangelio ipso ut saltem aliquid invenirent, quod reprehendere possent.* Datæ die Iovis ante *vincula Petri.*

Exemplum quintæ epistolæ.

S*Alutem à Christo Iesu. Palecium, amiciq; & fautores mei, mihi hoc consilii dedisse noveritis, ut nimirũ non curandi dedecus, sed utilitatem inde resultantem perpenderem. Cui ego, me ab*

gno-

ignominia illa mihi non metuere; quia multo maius sit damnari, atq; exuri, quam eierare. Dic mihi tamen (*inquam*) quid faceres? si nullum eorum errorum, qui tibi attribuerentur, unquam fovisses, ipsosne deierares? *ibi ille respondere* : grave est : *& lachrymari. De multis inter nos contulimus, quæ ego probare non potui.* Michael de causis (*accipias, benevole lector*) *aliquoties una cum Commissariis in carcerem meum veniens mihi adfuit, intereaq; dum ego cum Commissariis locutus sum, custodibus meis dixit*: brevi, Deo volente, hæreticum istum, qui me tot nummis aureis, (*quos* Ducatos *dicimus*) orbavit, exuremus. *Verum hæc à me non eo, quo vindictam postulem, scripta esse sciatis: Deo opt max. ego rē omnem commisi, & pro ipso ardenter oro. Ulterius autem vos admoneo, ut literas diligenter curetis. Michael enim effecit, ut nemo amplius ad me in carcerem admittatur, nec excubitorum sive custodum ipsorum uxores quidem.* Deus meus! Deus meus! quanta quamque valida est AntiChristi potentia & crudelitas? eam tamen à fidelibus revelandam & tandem abrumpendam spero. *Fidelium certe suorum, quos ante iacta mundi fundamenta elegit, corda Deus opt. max. confirmabit, ut nunquam marcescentem gloriæ coronam adipiscantur. AntiChristus fremat ut velit, in Christo tamen devincendo vires in ventum effundet, qui spiritu oris sui ipsum interimet, ut Apostolus loquitur, & tum condita omnia à corruptionis servitio in filiorum Dei suamq; libertatem vindicabuntur. Domini servatoris nostri dictū*: quod si homines vos oderint, vosq; à se separarint, vos exsecrantes, vestrumq; ceu facinorosorum nomen detestantes, propter filium hominis: beati estis. Gaudete & exultate: ecce enim magna est merces vestra in cœlis, Lucæ 6. *mire me solatur. Grata sane & insignis: sed quæ intellectuq; & opere sive factu gravis, quæq; nos in istis afflictionibus consoletur. Regulam tamen hanc probe intellexit D. Apostolus Iacobus, inquiens*: omne gaudiū existimate, fratres mei, cum in tentationes varias incideritis: scientes quod probatio fidei vestræ, patientiam operatur: Patientia autem opus perfectum habeat, ut sitis perfecti & integri, in nullo deficientes. *In tentationibus animo immoto gaudere lætariq;, revera arduum est; facile quidem dictu; difficile vero factu: siquidem patientissimus & animosissimus heros Christus, qui se tamen tertia die à morte resurrecturum, morteq; sua suos hostes omnes à se devictum, electosq; ab æterna morte redemptum atq; liberatum iri scivit, ab ultima cœna sua spiritu contristari, ac dicere*: tristis est anima mea usque ad mortem. *Ipsum quoq; mœrere & contremiscere cœpisse, ita ut angelus cœlitus ipsum consolari iussus fuerit quum cum morte luctaretur, sudorq; ipsius, ut guttæ sanguinis in terram deciderēt, evangelistæ testantur: in gravissimis tamen malis suis ad discipulos suos dixit.* ne terreatur cor vestrum, *ne metuite vobis ab hostium vestrorum sævitia: me enim semper vobiscum habetis, ut hostium nequitiam devincere valeatis. Hinc dilecti apostoli suum gloriæ Ducem, quinimo regem semper ob oculos sibi statuere, maximaq; mala sustinere, flammas undasq; transire, & animæ ipsorum consanescere, coronamq; gloriæ à Domino Deo suo accipere, de qua D. Iacobus in sua epistola loquitur*: Beatus vir, qui suffert tentationem : quia probatus accipiet coronam vitæ, quam Deus se diligentibus promisit. *Huius coronæ, ut firmiter credo, meq; vosque, ceu Christum, pro nobis passum, nobisq; exemplo, quod imitemur, præeuntem, ardenti amore complectentes, Deus participes faciet. Ipsum necesse fuit pati: nos ergo sua membra, cum capite quoq; oportet patiamur, maxime quoniā dicit*: qui meus discipulus esse volet, abneget se ipsum, tollat crucem suam, & sequatur me. *O benigne Domine Iesu, nos infirmos trahe ad te: nisi enim tu hoc facias, nos te sequi non possumus. Da nobis validum spiritum, qui etsi caro infirma est, omnia inchoare, ad medium pergere, atq; ad finem perducere instructus sit & valeat: sine te enim nihil possumus præstare, nec acerbæ mortis vim sustinere. Da nobis spiritum promptum, cor cordatum, veram fidem, validam spem, sinceram perfectamq; dilectionem ut propter te vitam nostrā patiēter & cum gaudio profundentes offeramus. Amen. Amen. Scripta in sævo carcere meo, in catenis & vinculis pridie Ioannis Baptistæ, in carcere, quod malitiam & improbitatem culpasset, capite plexi.*

Ioannes Hussius, certa spe Dei servus.

Atq; hæ, benigne lector, fere sunt maxime præcipuæ literæ, quas M. Ioan. Hussius in diro suo carcere, calamitateque & angustiis, in vinculis, in dilectam à se patriam suam Bohemica dialecto scripsit, ex quibus, qui vir fuerit, facile perspici potest. * Ut autem quid latam in Bohemos Moravosq; sententiam (id quod 17. Cal. Iulii factum, quo die omnes HÆRETICI, damnati) statim subsecutum sit: in Bohemia Moraviaq; horrendas seditiones exortas esse sciendum est. Quidā enim sententiam exsequendam velle; cæteri, istis omnibus viribus repugnare: ut & III. Cal. Iulii Olomuciæ duo à quibusdam studiosis hæreseos accusariq; & comburi.

Bohemia & Moravus tumultuantur.

CAPVT XX.

Vltimus actus, quo Hussius exustus est.

[1] Species considentium iudicum. [2] Landini Episcopi (alias monachi) oratio. [3] Heinrici, Concilii oratoris oratio. [4] Hussium se defendere volentem iudices impediunt. [5] iniquitas Concilii summa. [6] Hussius Christum alloquitur. [7] Imperatorem erubescere cogit. [8] Sententia in Hussium lata. [9.15] pro suis adversariis orat. [10] profanatur. [11.14] animam suam Christo Deoque commendat [12] alacri animo ad locum supplicii pergit. [13] libros suos exuri videt. [16] custodibus suis valedicit. [17] palo alligatur. [18] in igne canit. [19] moritur. [20] cineres in Rhenum effunduntur. [21] Carmina quaedam in honorem martyris Hussii conscripta.

Vltimus actus de Hussio.

PRIDIE Non. Iulii (quidam falso *Iunii* scribunt) ultimus actus de M. Ioanne Hussio haberi, isque hoc modo: Secunda ab ortu solis hora Episcopus Rigaeus in coenobium Minoritarum venire, Hussium è carcere evocandum, atq; ad summum templum, in quo Cardinales, Episcopi, Praelati, Sacerdotes, Monachi, multaque plebs, quae spectatum venerat, congregati erant, deducendum curare. Ad templum pervenientes ipsum in atrio relinquere, ne haereticus, dum Missa perageretur, sacra profanaret. Qua peracta, in examen, quod non secus ac apes altiora subsellia ad parietes circumcirca affixa, occuparat, introduci.[1] Imperator ipse sub aurea corona regio solio insidere, iuxta quem Ludovicus Bavariae Dux auream illam sphaeram, cui crux imposita; ab altero latere Burggravius Norimbergēsis strictum gladium tenere. In medio templo mensa editior exstructa, in qua vestis sacerdotalis, qua Hussius profanandus erat. Ad hanc igitur mensam ipsum in genua prolapsum & aliquandiu precantem, statuere.[2] Interea Episcopus Landinus, qui alias *Monachus* dicebatur, suggestū, de quo decreta sua legere soliti erant, conscēdere, longumq; ex 6. c. epistolae D. Pauli ad Romanos, (qui inquit: *Quid ergo hic dicemus? an ergo in peccatis perseverabimus?*) verba facere, in qua concione, quot quātorumque malorum autor esset haeresis, Christianam ecclesiam dissipās, homines Christo abducens, Diabolo in fauces intrudens, fuse docere. Dicere quoque, politici magistratus esse, eam opprimere, eiusq. autores è medio tollere: Hos etenim haereticos tyranno quocunque multo deteriores esse. *Quare aequum tuaq; A. M. est, invictissime Imperator pertinacem hunc haereticum, quoniam in manibus nostris iam est, ad supplicium abripere, quo A. M. T. tam eximium Deoq; perplacens facinus edens, tum apud pueros, tum apud adultos immortalem nominis gloriam assequetur.* [3] Quo sermoni finem imponente, quidam, *Heinricus* nomine, Concilii orator, ascendere, totamque concionem hortari, ut rem diligenter perpenderēt, nec quiescerent cessarentve, tantisper dum pertinacē istū haereticū, propterea quod adeo pertinaciter in damnato errore persisteret, exussissent. Post hunc Episcopus quidam surgere, ad pluteū, de quo alias sua Decreta recitare solebant, accedere, quid Hussio cum Archiepiscopo Pragensi, quid item cum iis, quos *Capitulares* appellant, negocii fuisset, recensere: omnia quoque, quae illi cum ipso egerant, relegere: tandem etiam quorum testes ipsum arguerent, & similia relegi. Cum autem primū caput legeretur, *Hussius docet, esse unam sanctam catholicam ecclesiam, quae est multitudo omnium recte credentium ad vitam aeternam, à Deo electa, id quod haereticum est*: Hussius alta voce respondere: *esse sanctam ecclesiam Christianam, quae est congregatio omnium electorum tum in hac, tum in futura vita, plane non dubito.* [4] Ad quae Cardinalis Cameracensis: *quin contines vocem? fine lectioni imposito responde. Quid?* inquit Hussius, *an & iam mihi os obturare vultis? quomodo ad omnia respondeam, quae tam multa sunt, ut non omnia memoria retinere queā?* Ad aliud, quod legebatur, responsuro Episcopus Florentinus (qui iudicum unus erat) dicere: *sile haeretice*, lictoribusq;, ut ad id ipsum cogerent, iniūgere. Ibi Hussius incipere, manus ad coelū tendere: altaq; voce dicere: *per Deum opt. max. vos oro, audite me, saltem eorū causa, qui circum astant, ut me excusem, suspicionemq; ex eorum cordibus eximā: quo facto de me facite, quod potestis.* Cū necdū impetrare posset ut audiretur, in genua prolabi, oculosque & manus ad coelum tendere, Deo rem committere, idq; dum illi legerent, praesepe facere. [5] Cum testium dicta legerentur, (idque summa cum iniquitate & iniuria, quia nemo hominum, quisnam edixisset, scire poterat, exempli causa, lecto capite quodam, illi addere, *id duo Canonici Pragenses, duo pastores, Diaconus & Doctor quidam audiverunt*) ille silere, usque dum lectum esset: *Hussius docuit,*

Iudicum considentium species sive forma, pōpa, & apparatus.

Landini Episcopi, alias Monachi, oratio.

Heinrici Concilii oratoris oratio.

Hussium se defendere volentē iudices impediunt

Iniquitas Concilii summa.

post

post verba institutionis super pane recitata esse & manere verum, naturalemq; & essentialem panem, id quod hæreticum est: item, *à pastore peccatis morte expiandis immerso, nec sacramentum altaris recte distribui, nec Baptismum administrari posse, id quod hæreticum est*: ibi Hussius se non continere posse, & velle respondere; sed Cardinalis Florentinus ipsi silentiũ indicere, quod ille præstare nolle; sed dicere: *at vos per Deum opt. max. oro sinite me loqui, saltem propter eos qui circum astant, ne hæc à me docente proposita fuisse credant. Primũ enim, non fateor, me panem benedictum, simplicem naturalemque panem esse, unquam credidisse, nedum docuisse. Deinde dico, omnia ea, quæ à sacerdote peccatis morte expiandis irretito geruntur, Deo exsecranda atq; detestabilia esse.* Cũ legeretur, *Hussius docuit esse quatuor personas Deitatis, id quod hæreticũ est, idq; audivit Doctor quidam*; Hussius dicere: *proferatur mihi nomen huius Doctoris*: id quod Episcopus legens recusare, dicens: *iam non est necesse.* Ad quæ Hussius: *absit ut ego misera creatura quartam Deitati personam addam: hoc mihi, Deo teste, totum vitæ meæ tempus nunquam in mentem venit, nedum docui, qui semper unicam divinam essentiam in tribus personis, patre, filio, & spiritu sancto confessus sum, atque etiamnum confiteor, idq; morte mea testificabor.* Tum prioribus capitibus hoc addere: *Hussius hic coram omnibus ad Christi tribunal provocavit, id quod hæreticum est*: [6] Hussius dicere: *ecce, Domine Christe, Concilium hoc legem & mandata tua hæretica habet, qui tamen ipse ab hostibus tuis oppressus cælesti patri tuo, iusto iudici, negocium tuum commisisti, nobis miseris imbecillibusq; hominibus, qui in nostris afflictionibus atq; angustiis ad te iustissimum iudicẽ recurreremus, summisseq; opem quæreremus exemplum relinquens: ego vero Dominum Christum, qui nulla largitione corrumpitur, nullis falsis testibus decipitur, nec ullo dolo elabi potest, qui solus iusta rependit, certissime tutissimeq; appellari dico.* Deniq; ipsum cõdemnare, *quod Papæ exsecrationes aspernatus fuisset.* Ad quod Hussius: *minime vero aspernatus sum; sed publice ad iudicem provocavi. Præterea ter ad Papam misi, qui meo nomine respondere debebant (gravibus enim de causis ipse comparere non potui) qui, quod satis notum est, indignis modis excepti sunt. Quidam in carceres coniecti, quidam non auditi, quidam aliis modis vexati fuerũt; Ideoq; satis tempestive sub fide publica Romani Imperatoris, qui hic adest, ad hoc Concilium veni, bona spe fretus nunquam fore, ut ulla hac in parte mihi fieret iniuria; sed ut saltem meam innocentiam ostenderem.* [7] Hoc dicens Imperatorem Romanum intueri, in eoque defixus hærere, qui sanguineo rubore vultum perfundi. [8] Quibus peractis iudex Põtificius, senex calvus, natione Italus, surgere, sententiam de Hussio latam legere: quæ capita Hussius refellere cogitarat, id quod certe fecisset, nisi lictores intercessissent: Cum tamen multos annos in hoc errore pertinaciter perseverasse legeretur, Hussius dicere: *hoc non fateor, quia semper, ut & hodie quoque validioribus sacræ scripturæ argumentis erudiri cupio: atque utinam vel unica litera in divinis literis esset, ego libenter recantarem.* Illis, quos de ecclesia, una cum aliis Latina & Bohemica dialecto cõscripserat, aut per alios in alias linguas Constantiæ pluribusq; in locis interpretatus erat, libros comburendos curantibus, Hussius respondere: *quo iure scripta mea damnare potestis quia semper melius doceri cupivi, id quod adhuc non factum, multo minus unica litera falsa in ipsis ostensa est? præterea, cur ex mandato vestro libri mei exuruntur, quos nunquam vidistis, aut si vidistis, tamen Bohemici sermonis ignari non intelligitis?* [9] Quo dicto illis in sententia legenda pergentibus, in genua procumbens, oculos in cœlum attollere, atque ita precari: *ex intimo corde te precor, Domine Deus, per immensam misericordiam tuam hoc meis adversariis ignoscas. Tu enim me falso accusatum, falsis testibus confictisq; erroribus gravatum, & inique condemnatum probe nosti. Quapropter per misericordiam tuam, quam nemo unquã oratione comprehendere valebit, te oro, ne hoc in ipsis vindices.* Quod cum alta voce dixisset, sacrifici, maximeq; Episcopi, ipsum torve intueri, & ridere. [illegible] Tum septem Episcoporum, qui ipsum profanaturi erant, iussu vestes sacerdotales induere: calasiridem autem (quam vulgo *Albam* dicunt) induens, dicere: *Domino meo Christo* à Pilato ad Herodem misso etiam alba veste illusum est. Vestibus ergo omnibus indutum Episcopi, ut errores, dum tempus esset, agnosceret, abiiceret, eiuraret hortari: ille vero ad populum conversus cum lacrymis dicere: *ecce, hi Episcopi me ad errores eiurandũ hortantur: at ego id facere metuo, ne in Dei conspectu mendax inveniar, qui me ipsum falso erroris arguam, & conscientiam meam divinamq; veritatem offendam: quia capita illa, quæ falsis testibus mihi attributa sunt, nunquam docui. Præterea non ausim facere, ne piorum auditorum meorum, quos recta docui, animos violem, atq; cum cæteris fidis divini verbi ministris à veritate abducam.* Sermonem finiente, Episcopi totusq; clerus

Hussius Christum alloquitur.

Imperatorem erubescere cogit.

Sententia in Hussium lata.

Hussius pro adversariis suis orat.

profanatur.

diri: *horribilem hanc & ignominiosam mortem, Domine Iesu Christe, evangelii diviniq; verbi tui gratia alacris oppetam:* [15] *tu hostibus meis hoc ipsorum peccatum remitte.* Hisce carnifex ipsum, populo valedictum, circumducere, quem is vehementer orare, ne ullũ errorem verbo Dei contrarium à se docente propositum crederet. [16] Tandem custodum, qui ipsi in carcerem coniecto adfuissent, ultimum compellandorum copiam petere, ad quos perveniens dicere: *maximas, dilecti à me fratres, pro iis, quibus me in diuturno meo carcere affecistis, beneficiis, vobis gratias ago: non enim custodes, sed fratres mihi fuistis. Me quoq;, quod cum Servatore meo, cuius ob nomen hanc necem oppeto, hodie regnaturus sim, etiamnum firmiter credere noveritis.* [17] Quibus dictis lætus absque omni trepidationis aut mœroris signo truncum terræ infossum adire, cui lorarius eum manibus à tergo revinctis retrorsum sex funiculis alligare, id quod tamen lorarii non recte expedierant, propterea quod ipsius vultum solis ortui obvertissent: hæreticum ergo istum iussi occasum versus convertere, collum ipsius veteri & æruginosa catena, perinde ac nova indigni, circundare: qua visa ridens dicere: *Dominus meus Christus mea causa multo duriore catena vinctus est: cur ergo ego ista veteri & æruginosa vinciri erubescam? pedibus ipsius, in quibus etiamnũ erant* ferreæ cõpedes, duos sarmentorum fasces subiicere, circum ipsum multa ligna, stramenq; & sarmenta usq; ad collum. Ante vero quam carnifices ea accẽderẽt, Ludovicus Bavariæ Dux una cum S.R.Imperii Mareschallo seu magistro equitum equites ipsum accedere, ipsumq; ut ab errore (quem dicebant) recederet, doctrinamq; suam & conciones eiuraret, adhortari. Ibi ille in medio rogo alta vocẽ: *ea, quibus me falso testimonio onerarunt, nunquam à me docente proposita, nec scripta; sed omnes meas conciones, institutiones, atq; omnia scripta mea eo à me directa fuisse, ut homines à peccatis aversos Deo in regnum suum adducerem, ipsum testem cito. Eam veritatem, quam concionatus docui, scripsiq; propagavi, quæ cum verbo Dei consentit, tuebor, atq; morte mea obsignabo.* Quibus illi auditis, manus collidere, ac discedere, carnifices mox ignem accẽdere, qui, propterea quod multum straminis ligno immistum esset, mox accendi. [18] Inde M. Ioannes Hussius viso fumo distincte canere: *Christe, fili Dei, miserere mei:* tertium autem dicere volentis, *Christe fili D i, è pura virgine nate,* vultum flamma occupare, vocem ei eripere, ut dicere non posset, *miserere mei;* sed orare, & capite nutare tantisper dum orationẽ dominicam forte absolveres, [19] atque ita mori. Lignis igitur combustis, mortuum attamen ultra dimidium combustum corpus etiamnum de palo dependens carnifices perticis contisque detrudere, pluribusq; adiectis lignis ossa perticis confringere, ut eo citius comburerentur, caput inprimis confringere: cor vero inter exta repertum perticæ, quam acuerant, infixum ita assare. Ludovicus Bavariæ Dux, cognito quod carnificis servus Hussii pallium, cingulum, aliasq; vestes plures haberet, ut ea omnia comburerentur, præcipere, ne (id quod certe quoque factum fuisset) Bohemi ea sanctorum reliquiis æquipararent: carnifex id primum recusare, certæ tamen argenti summæ promissionem habens, in ignem coniicere: [20] deniq; omnibus in favillas redactis, cineres una cum terra aliquot pedes alte effossa curtui imponere, atque in Rhenum effundere. Locus autem ubi hæc ita gesta sunt, est inter hortos suburbii, iuxta viam, quæ Gottlebiam deducit. Sunt qui ibi fuerunt, qui eum locum ne in hunc usque diem quidem viridanti cespite obduci sive gramine vestiri dicant; utrum verum sit, ego nescio.

Custodibus suis valedicit.

palo alligatur.

in igne canit.

moritur.

cineres in Rhenum effunduntur.

Ex hac actione videre est, an verum sit, quod Sylvius cap. 36. scribit, Hussium quod satis sit, auditum, ab erroribus ut recederet, admonitum, imo sacris literis convictum fuisse. Ex hisce enim quæ enarravimus, quæq; à quibusdam Notariis consignata sunt, eos cum ipso disputare noluisse, sed saltem, ut doctrinam suam deieraret, ipsum cogere voluisse manifestum est. Nonne 17. Cal. Iunii vehementer oravit, ut vel minimus ipsum aliquid in suis scriptis ex sacris literis repugnans doceret? Sed de his satis, æquus lector ipse facile iudicabit. [21] In ipsius M. Ioannis Hussii honorem M. Matthæus Colinus hæc scripsit:

Carmina manibus Hussianis pientissimis decantata.

HVSSIVS æthereri sincerus servus Iesu,
Boemi populi pastor apostolicus,
in Constantiensi synodo est exustus inique:
cœlum animam, cineres ossaq; Rhenus habet.

Ille renascentis Verbi sine labe fidelis
praeco, bonus vita, dogmatibusq; bonus.
Christe Bohemorum genti concede, perenni
Vt studio cantus anseris huius amet.

Aliud carmen elegiacum & satis iucundum, in quodam m s. legi, quod lectori literato asscribere volui.

Manes Hussi gloria Christi vindicis, tutoris testamenti eiusdem, & martyris Bohemici:

QVISQVIS ades, gressus paulum retineto, viator,
qui fuerim, exiguas, disce, videq; notas.
Ille ego, defuncti cuius timet hactenus umbram
turba mitratorum cornigerumq; Patrum.
Corporis exuvias terra nec in aere quaere:
excepit cineres Rhenus ab igne meos.
Talem ego, Christe, TV A retuli pro laude coronam:
sic tuus Antistes TE tuaq; ornat, amat.
Miror, qui stimulos ego pectore figo virorum
mortuus? ipsa modo nominis umbra super.
Tisiphone tantum colubris armata flagellat
censoris pectus, si minus aequus erit.
Non cadit in synodum hoc: regitur quia numine sacro:
tartareo nisi tunc recta sit illa duce.
Parcite, saevitum in corpus: non longius itur:
ringimini? supra stat mea fama rogos.
Tuq; etiam in civem o civis male grate Boheme,
& libertatis proditor ipse tuae;
ecce tibi ad coelos spinis tribulisq; remotis
expedii magna dexteritate viam!
obstruis hanc iterum? larvam Papae induis ultro?
& rursum prudens das tua colla iugo?
triticea siliquas pro messe atq; eligis ervum?
proq; uvis tribulos infatuatus amas?
Proditor o patriae, Christi desertor & osor,
quo te gloriolae? quo trahit aeris amor?
Tam vili precio Christus tam prostat, & ipsa
religio in quaestu pro meretrice sedet.
Non est in nostro pietas sita nomine; templis
eiice doctrinam, tunc abolere potes.
Non evangelium Christi quia desinit esse,
amborum pariter terminus unus erit.
Nulla apud ingratos si constat gratia facti;
Hussius apud gratos vivet eritq; super.

Annum mortis Hussii eleganti hocce disticho comprehendit M. Ioannes Rosinus:

VItaM (heU!) ConstantI ConstantIa UtabstULIt HUsso,
reLLIqUIIsqUe UstI RhenUs UbIqUe VIget.

CAPUT. XXI.

[1] *Concilii Patres in Bohemiam literas mittunt.* [2] *earum effectus.* [3] *Comitia Pragae gesta.* [4] *ordinum Bohemicorum responsoria ad Concilii literas.* [5] *earum effectus.* [6] *Concilium adigit Hieronymum ad revocandum.* [7] *is recantat.*

Concilii patres in Bohemiam literas mittit. HUSSIO combusto eadem ipsa die Patres sub sigillo Concilii ad Bohemos & Moravos scribere, quo scripto referre, à se Ioãnis Wiclephi Angli, & Ioannis Hussii doctrinam legitimis de caussis damnatam, seq; Bohemis, ut ab hoc Hussii errore recederent, contra vero fidiq; & obsequentes Romanae Catholicae ecclesiae

liberi essent, autores esse. [2] Scripto hoc in Bohemiam delato res in peius mutari. Plebs in Pragensium urbibus omnes lites seditionesq; serere, cædesq; perpetrare, & maxime quidem noctu, ubi Pontificii & Hussitici sibi invicem acclamare: una pars clamare: *Wicleph, Huss*: altera (quod Bohemico idiomate rythmum efficit) regerere: *Papa devoravit frustum (salva gratia) merdæ*. Rex Wenceslaus propterea valde anxius nolle Pragæ commorari, quod sibi metueret, ne iterum captivus in carcerem mitteretur, ideoq; iam in arce Toccenïecia, iam in Zibraccia, iam in Cũratice commorari. [3] Proceres regni, quibus negligentia ipsius satis perspecta erat, convenire, ad regem mittere, atq; ut, quibus seditio præcaveretur, comitia indiceret, petere. Rex legatis in arce Zibraccensi auditis respondere: *respondete proceribus, licere ipsis Comitia indicere, quomodo, quando, & ubi sibi libeat: ego satis multa, in qua ipsi consenserunt, indixi; iam ego semel in ab ipsis indicta Comitia consentiam.* [3] Proceribus hæc auditu mira videri, una cum Moravis anni 1415. mense Septembri Pragę convenire, ac primum de condemnatione Ioannis Hussii & Hieronymi, quem iam exustũ putabant, deliberare. [4] Tandem Concilio respondendum decernere, id quod 4. Non. Septemb. fieri, quo dentatas literas ad Concilii Patres mittere, quibus duos illos eruditos, sapientes, innocentesq; viros impie, iniuste turpiterq:, & absurde in meram Bohemorum atq; Moravorum contumeliã ab ipsis exustos scribere. Quibus quidem literis subscribere, easq; sigillis suis munire ii, quorum nomina iam sequuntur:

earum effectus.

Comitia Pragæ gesta.

Ordinũ Bohemicorum responsoria ad Concilii literas

Cenco Weselanus & Speculamontanus, vulgo Wartembergius, summus Pragæ Burgg.
Laccecus Cravartius, Marchionatus Moraviæ Capitaneus.
Boziecus senior Cunstadius & Podiebradius.
Ioannes à Leippe, regni Bohemiæ summus equitum magister,
Petrus Cravartius & Strazniccius, mẽsæ regni, quæ est Olomuciæ, summus Camerarius,
Ioannes Lommicius summus Camerarius iudicis provincialis Brunnæ.
Guilielmus Zuirceticius,
Ioannes senior, à Nova-domo.
Heinricus Speculamontanus, Burggravius ReginoGradicensis.
Guilielmus Arctolithius, vulgo Bernsteinius.
Mikeßius à Bodstein & Schambach.
Heinricus Scopecus, Tubaus.
Vdalricus à Nova-domo
Ioannes, iunior, Poczneus.
Wanecius Boscovicius & Nigromontanus.
Ioannes Bustovaus.
Aleschius Cunstadius,
Bavorius Arctolithius
Senilius Stellamontanus.
Hinecius Cruschinaus Facemontanus, vulgo Lichtembergius.
Bocciecus iunior, Cunstadius.
Iaroslavius Stellamontanus & Weselanus.
Erhardus iunior Cunstadius.
Hermannus Choralithius, vulgo à Landstein.
Ioannes Rosævallensis.
Sigismunds Milotai, BaciZancZovii, fratres.
Petrus Scrznicceaus.
Driceslaus Zuircetius.
Wockius Hylolithius, vulgo Waldsteinius.
Wenceslaus Zuirceticius.
Ioannes à Wlaschimi.
Ioannes Choralithius
Sdenecus Medeccus, Teinicius.
Sdenecus Rosævallensis.
Cunecius Dracobucius.
Stephanus Speculamontanus
Dobeschius Zimburgicus.
Milota Tuorcovius.
Heinricus Hylolithius.
OZorius BorZcovitius.
Heinricus à Leippe.
Nicolaus Hylolithius.
Petrus Ianovecius & Chlumecius.
Arclebius WitterZovius.
Sutuco Dubravitius.
Sutuco Stricilecius.
Nicolaus Minchovius.
Ioannes Miliccinus & Costelecius.
Ioannes Caschomontanus, &c.

Hi pluresq; literas ad Concilium dare: [5] quibus in Concilio palam lectis, patres varia cogitare, ut nescirent, quid de M. Hieronymo, qui in turris ad cœmeterium D. Pauli carcere constrictus tenebatur, facerent. Iram habepres erga literas illas, libenter ipsum supplicio affecissent: sed quod Bohemi hoc non inultum relicturi essent animadvertentes, ut causæ suæ palliandæ pallium invenirent, [6] 15. Cal. Octobris, pedibus ipsius iam putrescere incipientibus, ipsum è turri eximere, mortẽque præsentissimam ipsi minitari, semper tamen, ut doctrinã suam abiuraret, Hussiq; mortem approbaret, instare; [7] ut tandem humana infirmitate, præcipue vero

earum effectus.

Concilium adigit Hieronymũ ad recantandũ.

ut eo citius liberaretur, pro ipsorum voluntate ex præscripto, in summo templo publice in publico consessu in hunc modum iuraret:

Formula qua Hieronymus revocans usus est.

Ego Hieronymus Pragensis, liberalium artium Magister, confiteor veram catholicam ecclesiam, & apostolicam fidem, damno omnes hereses, & quidem eas pracipue, quarum nomine accusatus fui, quaeq; à Ioanne Wicleph & Ioanne Hußio in suis ad plebem & ad religiosos concionibus atq; scriptis tradita atq; scripta sunt, qui etiam idcirco ab hoc Concilio recte damnati sunt. Ex intimo quoq; cordis affectu omnibus orthodoxis sacraq; Romana ecclesia & apostolica sedi, sanctoq; huic Concilio in omnibus assentior, pracipue vero in potestate clavium, de Sacramentis, de vocatione Sacerdotum, de ipsorum officio, de Christiana ecclesia iudicio, de Indulgentiis, de sanctorum reliquiis, de Christiana ecclesia libertate, de ceremoniis & ritibus in ecclesia usurpari solitis, una cum aliis ad Christianam religionem pertinētibus, qua S. Rom. ecclesia, apostolica sedes, sanctumq; hoc Concilium confitentur, consentio: pracipue vero quoniam hisce capitibus quadam erronea insunt, quorum bona pars est heretica, à veteribus ecclesia doctoribus damnata, alia sunt blasphema, pars erronea, aut offensionem habentia, pars pios animos violantia, vel alioqui temeraria & seditiosa, cuncta Concilio improbata, cunctisq; Christianis, qua dixi capita, docere, aut pro concione proponere sub pœna proscriptionis prohibita. Praterea ego Hieronymus, qui supra, quoniam in quibusdam liberalibus disciplinis, esse universalem naturam realem, separatam ab omnibus specificis, ut specifica est ab individuis, quemadmodū alia natura est hominis, & alia Hieronymi, Ambrosii, Augustini &c. ostendere volui, atq;, ut hoc ostenderem, triquetrum figuravi, quod scutum fidei *appellavi: dico ergo fateorq;, siquidem quidam in eo hallucinari & offendere possent, triquetrum hoc nequaquam à me eo formatum, aut* scutum fidei *dictum esse, ut sententiam illam de universalibus tam alte super alias extollere vellem, ut eam* scutū fidei *dixerim, ut sine qua vera Catholica fides defendi non poßit, aut ego ei pertinaciter adhærere, nec saltem figura illa, quam dixi, docere voluerim, divinam essentiam tribus naturis subditam esse, ut Deum Patrem, Filium & Spiritum sanctum, quod quidem caput de sacrosancta Trinitate insignis fidei catholicaq; veritatis clypeus est. Vtq; omnes sciant, cur me Hußio adhasisse putarint: fateor ex quo ipsum sapius concionantem & in Academia docentem audivi, ipsum mihi pium honestumq; virum, nec Christiana ecclesia in ullo capite repugnantem visum esse. Imo, quod amplius est, cum in hac ipsa urbe ex suis ipsius scriptis desumpta capita mihi ostenderentur, ea ipsius Hußii esse ut crederem, adduci me non potuisse, donec quidam eximii S. Theologia Doctores atq; Magistri id confirmarent. Ibi ego mmss. Hußii petere, ex quibus, ut ex sua ipsius manu, quam aque probe ac meam ipsius novi, eandem, eiq; similem esse, iuxta quam damnata erant. perspicere. Non immerito igitur ipsius doctrinam atq; ipsum à concilio reiectum complector, & supra complexus sum; iam autem aperte simul clareq; edico (ut qui sufficienter hanc doctrinā à Concilio edoctus sum) me absq; omni conditione cum sancta catholica ecclesia contra doctrinam personasq; Wiclephi simul & Hußii sentire atq; credere. Idem ego Hieronymus, qui supra, coram pie venerandis patribus, dominis Cardinalibus, Pralatis, Doctoribus caterisq; reverendis huius Concilii patribus hoc in loco sententiam meam exponere atq; illustrare volens, sponte mea Christianam ecclesiam in tres partes divisi, quod quidam (id quod postea comperi) ita acceperūt, perinde ac si dicerem, etiam triumphantem ecclesiam fide vivere, qua tamen haud mea mens est, siquidem eam beata inspectione Dei frui plane credo, non similitudine, sed de facie ad faciem. Deniq; quicquid tum sive ante dixi, id omne S. Concilio Constantiensi summisse subiicio. Me praterea semper absque omni dubio in veritate Catholica ecclesia permansurum, per sacrosanctam Trinitatem perq; sanctum evangelium suum iuro. Damno igitur omnes, quicunque unquam ei repugnantia docuerunt: imoq; si ipse quoq; aliquando (quod tamen Deus opt. max. clementer avertat) hisce contraria docere aut scribere voluero, ne aterna solum pœna dignus sim; sed & secundum leges de me statuatur. Quam confessionem meam œcumenico concilio sponte mea trado, cui etiam manu propria subscripsi, atq; hac omnia conscripsi.* Quo peracto ipsum, non tamē tam arcte, atq; ante, constrictum, in turrim coniicere, quiq; sufficerent, custodes ipsi ponere.

CAPVT XXII.

[1] Quid Hußii mortem in Bohemia consecutum sit. [2] monasterii Opatovitii spoliatio. [3] eiusdē conditor quis, & qua occasio. [4] Regis Wratislai à fratre suo Iaromiro Episcopo dissidiū' Caroli quarti desiderium videndi thesauri huius monasterii. [6] Monachi thesaurum ipsi ostendunt. [7] Abbas Imperatori annulum donat. [8] Pretium thesauri.

Quid Hußii mortem in Bohemia consecutum sit.

DUM hæc Constantiæ geruntur, seditio sensim in Bohemia gliscere, quotidie cædes, direptionesq; committi, & sanguis effundi, unaquæque pars alteram crimi-

criminari, præcipue vero plebs Hussii mortem graviter lugere.[2] Ioannes Hereczmanovius Miesteczkius eo, maxime vero direptionibus illis, permoveri, ut duobus saltem assumtis comitibus monasterium Opatovitium, non longe à Regino-Gradizio distans, sublimis in equo adiret, Abbatemq; *Petrum Laczurem*, hospitium per noctem rogaret, id quod Abbas statim annuere atque polliceri. Post horam tres alii, eiusdem Miesteczkii ministri, mox decem, ac deniq; viginti, ita ut omnes triginta sex fuerint. Ab ultimis his in monasterium immissis omnes obvii interfici ita ut valde pauci monachi fuga salutem quærerent. Abbatem Miesteczkius gravissimis cruciatibus excruciandum, & ubi monasterii thesauri essent reconditi, interrogandum curare. Bonus tamen Abbas ille omnia tolerare, cruciatusq; omnes patienter perferre, nihilq; omnino enunciare. Itaq; illi, quæ in prõptu erat, 8000. florenorum summam, & vasa templi 20000. florenis digna, secum auferre: sub terram autem defossum thesaurum vel inviti relinquere. Abbas nona ab hinc septimana, dolorum illorum vi, rebus humanis excedere. Miesteczkius contra suis, cũ coniugis suæ gynæceo, convocatis, de præda, quam dixi, 16. dies epulas præbere, reliquo arcem *Opoczno* emere. Rex cognito Miesteczkium citare, qui non, nisi eõ facto planeq; sepulto hoc negocio, sese Regis conspectui exhibere. *Monasterium Opatovitium direptum.*

[3] Monasterium hoc à Wratislao primo Bohemorum Rege anno Christi 1089. hac occasione conditum fuerat. Beneda quidam egregius eques nobilis, in quem animus regis erat offensior, ditione pulsus ad Boleslaum Poloniæ Regem confugere, cuius coniugi Wischeslaviæ longum tempus inservire, donec tandem aliquando Regis iram defervisse sperans in Bohemiam, patriam suam, rediret. Quo perveniens Regis generum Wigebertũ frustra sollicitare, qui tamen ipsi hoc consilii dare, ut interea aliquandiu in urbe Misna ad Episcopum Bennonem diverteret, sese interea, num aliquid efficere posset, tentaturum. At vero Rex Wratislaus ignominiam illam, qua filius suus ante annum in Albi fluvio, nõ procul à Lupfurdo, infeliciter lotus, in quem deprehensum Misnenses irruerant, multosq; Bohemos trucidarant, affectus fuerat, vindicare volens, copias conscribere, in Misniam ire, ubi, quod Beneda Bẽnoni adesset, rescíscere, quem sub fide publica ad se vocare, quam ille acceptare, atque ad Regem venire, qui eum ab exercitu separatum aliquem in locum, quasi secreto cum ipso collocuturus, abducere, ibiq; dolose interficiendum curare. [4] Quo facto Episcopus Iaromirus, alio nomine *Gebhardus*, vehementer offendi, Regemq; hoc nomine sæpe asperius alloqui, sæpe Rege præsente missam celebrare sacraque peragere nolle, propterea quod Rex tam pium fortemq; equitem sub fide publica perimendum curasset. Quo rex irritari, præcipue vero & quia ipsius odio Episcopus Diaconos ipsius in carcerem mittendos curaret, ideoq; ab Urbano, Papa Romano, impetrare, ut templum in Vissegradẽsi extrueret, idq; DD. Petro & Paulo dicaret. Hoc templum Papa tanta immunitate donatum ita condecorare ut Episcopo Bohemico subditum non sit; sed ipse nihil in id iuris habeat, utq; diebus festis Patronorum Bohemicorum, qui sunt *Vitus, Wenceslaus, Adalbertus, Sigismundus, Procopius & Ludmilla*, infulis ornati sacris asstarent. Imo Rex ipse legem ferre, qua templi huius Præpositus, tum is, qui iam erat, tum qui postea futurus erat, regni Bohemiæ Cancellarius constituebatur. Hoc episcopi Regisque dissidium multam offensionem habere, magniq; & acerbi odii causa existere. Rex superbia mundana, Episcopus ambitione efferri: hinc quoties Rex præire velle, toties frater ipsius, Iaromirus Episcopus, subsequi nolle. Tãdem Rex, fratris odio, quendam Wenceslaum Moraviæ Episcopum eligere, id quod Iaromirus concedere nolle; sed ad Papam Urbanum tendere, in via tamen ad Regem Hungariæ Wladislaum, cuius ope tanto citius ad Papam se perventurum putabat, divertere: sed morbo correptus Strigonii in Hungaria mori. Quo Rex Bohemiæ audito, animo angi, culpam hanc à Deo opt. max. deprecari velle, monasterium hoc exstruendum curare, largis amplisque reditibus augere, unde id supra modum ditari. Atque hæc de huius monasterii exstructione sufficiant.

Conditor & occasio condendi huius monasterii.

Regis Wratislai à fratre suo Iaromiro dissidium.

Ut autem, benevole lector, scire queas, quomodo Miesteczkius aliquid de thesauris hisce inaudierit: iucundã tibi, licet huc non pertinentẽ, historiã enarrabo: [5] Anno Dn. 1359. Carol. IV. Imp. thesauros huius monasterii videre gestiẽs triginta suorũ famulorũ sive administrorũ accersitis, tanquã animi gratia eques exiturus,

Carolus IV. huius monasterii thesauros videre gestit.

Regino-Graditium tendere, seq. die mane ante lucem duobus fidissimis suorum aulicorum assumtis strenue ad monasterium tendere, quo perveniens Abbatem totumq; Monachorum cœtum salutare, confestim mensæ assidere: Abbas proculdubio magnum virum potentemq; heroem esse videns, mirari, ideoque tanto lautius ipsum habere. Finito convivio Abbas ipsum rogare, ut nomen suum ederet, cui Cæsar id polliceri, si prius assumtis duobus ætate provectissimis huius sui cœnobii fratribus, quos sibi putaret fidissimos, templum ingrederetur: id quod Abbas libenter facere. Cum in templum perventum esset, paulum precari: tum Cæsar dicere: *Reverende Abbas, cum nomen meum scire volueris, me Carolum Romanorum Imperatorem, Bohemiæ Regem, Dominum vestrum esse scias.* Abbas animo horrere, & respondere: *mihi quidem, celeberrime Imperator, ut esse videbaris, quod tamen nullos ministros vel servos tecum viderem, non sine divino quodam fato te satis agnoscere nequivi.* Cui Cæsar: *famulos meos Graditii consulto reliqui, ut vobiscum, patres dilecti, de iis, quæ necessitas postulat, tanto liberius conferre possem: Attamen, quæso, indica mihi, num hi ætate provectissimi cœnobiiq; vestro fidissimi fratres, eiusq; arcanorum secretarii sint?* Abbas affirmare: Tum Imperator: *Iam vobis Dei loco adventus mei causam exponam. Esse vobis in hoc monasterio amplissimum thesaurum, mihi renunciatum est: quodsi ergo res ita habet, nolite me Dominum & protectorem vestrum, eum celare. Eius vel minimum quidem, nec per me, nec per alios, ullo modo, quicunq; excogitari possit, vobis subtractum iri, cæsarea fide interposita polliceor: nec quicquam amplius cupio, nisi thesaurum videre:* Quo audito fratres in conspectu Cæsaris obstupescere, tandem ipsum orare, deliberandi spacium, id quod ille libenter concedere. Postquam diu consultassent, Abbas Cæsarem adire ac dicere. *Quoniam, clementissime Imperator ac Domine, A.M.T. in monasterii nostri thesauros inquirit: sciat nobis tribus, qui iam hic sumus, exceptis, superesse quinquaginta quinq;, quorum nulli vel minimum quidem verbulum de eo constet. Est hic quidam thesaurus, nobis tribus, nec ulli alii homini notus, unoq; nostrum Dei opt. max. voluntate ex hoc mundo evocato alii aperitur, ita ut nunquam tribus plures sint, quibus de eo constet, qui tres gravissimo iureiurando astricti sumus, ne ulli vivo aperiamus. Est insuper ad eum accessus periculosus, adeoq; qui A.M.T. dedeceat.* Imperator nonnullis huius responsi capitibus prætermissis hoc saltem petere, ut se in hanc notitiam quartum asciscerent, à se idem iuramentum libenter præstitum, remque secreto servatum iri. Ibi callidi monachi ad callidum responsum iterum consultare, cuius quidem consultationis hoc erat argumentum: *nos, clementissime Imperator ac Domine, omnino dedecet hoc facere; multo magis te protectorem nostrum celare. Ideoq; A.M.T. horum duorum alterum eligat: aut locum A.M.T. nec thesaurum; aut thesaurum, non tamen locum ostendemus.* Imperator secum cogitare, ac respondere: *ostendite mihi thesaurum, & plane conquiescam.* Illi dicere: *siquidem A.M.T. hoc elegit, oportet ut ex nostro præscripto vivat.* Imperator dicere: *vita mea, patres dilecti, in vestris est manibus: quicquid mihi preceperitis, id exsequar.*

Monachi thesaurum ipsi ostendunt.

[6] Monachi arrepta Cæsaris manu ipsum in tenebricosum conclave lateribus stratum deducere, duos cereos accendere, vestem monasticam sumere, inversam ipsi inducere, qui nihil videre posse (perinde atque qui in tenebris iacet) nisi quæ ante pedes erant, ubi observare, lateribus quibusdã exemptis cavernam in quam sibi & quidem satis alte descendendum erat. Ad imũ pervento, Cæsarem capite aliquoties circumagere, donec vertigine corriperetur, tum brachiis apprehensum in meatum subterraneum duos vicos longum deducere, cucullum ipsi abstrahere, amplamq; cameram laminis argenteis refertam ostendere: postea ipsum in aliam argillæ cretæq; incisam deducere, in qua innumeræ laminæ aureæ: deniq; in cameram quãdam pervenire, in qua ipsi varias fabrefactas aureas cruces, Pacificalia, & similia templorum ornamenta preciosis gemmis exornata, & similia ostendere. Quibus visis Abbas ad Imperatorem dicere: *Hi thesauri omnes A.M.T. sunt, ipsiusq; legitimorum successorum bono servantur atq; custodiuntur: proinde licet A.M.T. detis, quicquid libet, auferre.* Imperator resiliens respondere: *at Deus hoc avertat, ut ego vel minimum de thesauris ecclesiasticis auferam.*

Abbas Imperatorẽ annulo donat.

[7] Abbas qui proculdubio non inaniter ista dixerat, respondere: *Ergo & A.M.T. ex hoc gazophylacio inanem absq; ullo μνημονικῷ dimitti, turpe esset:* atq; his dictis annulum cui preciosus & lucidus (sicut gemmę humidioribus locis fere nitorem suum retinere solent) adamas inclusus erat, Imperatoris digito indere, qui eum grato animo accipere. Quo facto reversuri, Cæsari cucullũ iterũ inducere, ipsum capite rursum aliquoties circumagere, ut loci memoria ipsi excideret. In camerã igitur illã, in qua

Cæsar primo fuerat, reversi, cucullum ipsi detrahere, Imperator ad aram in genua procumbere, Deo gratias agere, atq; insuper ita Monachos affari: *quod vos adeo benevolos mihi præbuistis, patres dilecti, thesauros hosce mihi ostendistis, fideniq; mihi præstitistis, perplacet mihi, illustriq; cum gratia accepto. Insuper autem oro, dicite mihi num vis, quibus singularem fidem habeo, amicis meis ausim referre, eiusmodi thesaurum in meo regno esse, ita tamen, ut locum non significem?* illi respondere: *A.M.T. hac in parte faciat, quod velet.* Hisce Imperator ipsis valedicere, atq; inter alia dicere, *annulum hunc mihi longe carissimum & esse & in perpetuum futurum scitis, totoq; vita mea tempore digito meo inditum circumferam; imo & in ultimo agone, ne mihi eum eripiant, sed me cum sepeliant, iubebo*, id quod & factum. Reversus Regino-Graditium Imperator, mensæ accumbens, quam amplum thesaurum viderit, referre. Publico alias officio defungentes, tum Imperatoris comites, duos illos cubicularios percunctari, qui referre, se cum ipso in monasterio opatovicensi fuisse, in quo Cæsar satis diu cum Abbate duobusq; ætate provectis monachis cũctatus fuerit. Sic igitur res manifestari & Miesteczkius hũc thesaurum ex Abbate variis tormentis expiscari velle. [8] Thesaurus hic à Cæsare quem diximus, quadragies centenorum millium florenorum summam æquiparare iudicatus est. Hæc ego, etsi plane ad rem non pertinentia, tamen in lectoris gratiam hic referre volui, qui me excusatum habeat. *Precium thesauri.*

CAPUT XXIII.

[1] *Monachis quibusdam, rerum Bohemicarum statum perpendentibus Hieronymus suspectus, ideoq; Constantiam abeunt.* [2] *Iudicum & Cardinalis Cameracensis consilium.* [3] *Doct. Nasonis & aliorum improbitas.* [4] *Iudicum petitio de aliis huic negocio præficiendis, idque hostibus Hieronymi demandatum & commissum.* [5] *Hieronymi mens.* [6] *Actus concilii cum ipso.* [7] *ipsius querela de diro suo carcere & iniquitate Concilii.* [8] *Strepitus Hieronymo verba faciente excitatus,* [9] *ipsius astuta ad capita quædam prælecta responsio.* [10] *quorundam capitum in aliud tempus reservatio atq; reiectio.*

MONACHI Pragenses ad B. Virginis nivem, cognita fratrum suorum opatovicensium calamitate, ut & Hieronymi revocatione, periculosissimam miserrimamq; Bohemiæ conditionem fortunamq; omni studio perpendere, ipsoque dimisso, abs qui res omnis, quo pacto nempe Concilium ipsum excepisset atq; habuisset, populo certo certius referretur, seditioq; in religiosos commoveretur, in se fabam cusum iri probe scire. Hinc constantiam abire, M. Stephano Palecio & Michaeli de causis sese adiungere, nova in Hieronymum actionis capita proferre, patresq;, ne ipsum dimitterent, adhortari. [2] Iudices autem à Concilio delecti, rẽ, ea scilicet à Monachis ex mero odio gravibusq; inimicitiis suscepta esse, facile sub odorari, ideoq;, inprimis autem Gardinalis Cameracensis, omne studium in ipso liberando collocare: ut & hic in pleno consessu contra hostes ipsius tum Germanos, tum Bohemos ipsius liberationem frustra petere. [3] Ipso enim hoc proponente omnes exclamare: *proh? quid agendum? hic ne dimittendus, qui verba sua revocans retractansve saltem effugere atq; elabi cogitat, id quod è verbis suis liquido apparet*: præcipue vero quidã, Doct. Naso surgere, Cardinalesq; ita affari: *vos reverẽdi patres, pro pestifero hoc haretico, abs quo nos in Bohemia tot tantaq;, quot quantaq; & vobis ipsis dare posset, mala accepimus atq; perferre coacti fuimus, orare, summopere miramur. Vos aut à Bohemia Rege, aut fortassis ab hæreticis largitione corruptos ipsius liberationem ipsis iam pollicitos esse, somniamus.* [4] Quo audito, iudices consurgere, utq; demandatum ipsis negocium, in sese receptarum alii committerent, concilii frequentis Patres orare, id quod fieri, Hieronymiq; hostibus committi, Patriarchæ nimirum, quem dicebant, Constantinopolitano, Doctori cuidã Germano, aliisq; pluribus, qui negocium statim omni studio peragendum suscipere, atq; ad Hieronymum in carcerem, ut cum ipso agerent, venire. [5] Hieronymus viso se omnino liberari non posse, mox aliud consilium capere, ne verbulum quidem respondere, mentem tamen suam in publico concilii frequentis consessu aperire velle. Quatuor nationum Præsides hoc rescisceere, nihilq; aliud, quam eum, quæ retractarat, repetiturum atq; ita confirmaturum, cogitare, animumve suum aliter inducere posse, diem 8. Cal. Iunii currentis anni 1416. dicere. [6] Quocũ illuxisset, Hiet. è carcere, ut publice audiretur, in summum templum, in quo concilium frequens convenerat, deduci, quo inter ipsos stante, 107. capita à testibus, omnibus suis adversariis, confirmata prælegi. Quo facto ad ea ordine respondere iussus, id denegare atque recusare: *prius enim*

Monachis quibusdam rerum Bohemicarum statum perpendentibus, Hieronymus Prag. suspectus

Iudicum & Cardinalis Cameracensis consilium.

Improbitas quorundam.

& inprimis D. Nasonis.

Iudicum petitio de aliis huic negocio præficiendis, idq; Hieronymi hostibus demandatum.

Hieronymi mens.

Actus Concilii cum Hieronymo.

inquiens, *de me ipso aliquid edisseram oportet, tum vero accurate respondebo.* Hoc patres Concilii male habere, qui, ut sine mora responderet, urgere atq; præcipere. [7] Ad quod Hieronymus: *Deus bone! quanam est hæc iniquitas? totos 340. dies me diro horrendoq; carceri, in quo nihil nisi sordes, fætor, stercus in extrema rerum omnium inopia, inclusum tenuistis. Meos adversarios benigne auditis; me ne paulum quidem audire vultis. Me esse teterrimum hæreticum, qui unquam in mundo fuerit, fidei hostem, ecclesiæ ministrorum persecutorem & quæcunq; eius generis sunt, meos adversarios hostesq; capitales, quibus aures vestræ semper patent, vobis persuasisse, mirum non est. Quid contra de me misero captivo fit? ad me ipsum defendendum ne vel minimam occasionem summis humilimisque precibus impetrare possum. Vos quoque, ante quam, quis essem, compertum haberetis, me ita impium hominem esse argumentati estis. Vos homines, non Deos esse; hallucinari, errare, falli seducique posse cogitare debebatis. Quod si in hac vita lux mundi, sapientesque viri nuncupamini, videte ne quid inconsiderate in iustitiam peccetis. Equidem homuncio sum, de cuius corio agitur, nec mea mortalis causa hæc loquor: cæterum à vobis sapientibus prudentibusque viris contra omnem æquitatem sententiam ferri, hoc me male habet.* [8] In qua sententia cum perrecturus esset, ingens strepitus & murmur exoriri, ut silere cogeretur. Quo sopito patres ipsi, ut primũ responderet, severissime iniungere, post responsum tamen, ea, quæ proferre vellet, auditum iri, ipsi polliceri. Tum quodque caput ordine legi, & ipse ad unumquodq; interrogari, suum ne agnosceret, & quid ad unumquodque responderet.

Hieronymi querimonia.

Strepitus Hieronymo sese defendente excitatus.

Hieronymi responsio qualis.

[9] Mirum fuisse, quam callide sufficienterq; ad sua capita responderit; contra vero non sua simpliciter omnino reiecerit, falso conficta dicens, & catholici & Hussitæ hoc loco scribunt. Prælecto inter alia, *esse apostolicæ sedis calumniatorem, Papæ Romani hostem, Cardinalium adversarium, Prælatorum omniumque religiosorum persecutorem*: ipse incipere, *quo me, Patres concilii, iam convertam? cuius opem iam implorem? quos orem? vos? isti vero infensissimi hostes mei animos vestros hoc medio alienarũt. Nõ inepte cogitarũt*: Quid de ipso faciemus? quæcunq; in ipsum protulerimus, leviora sunt, quam ut necem ei afferant. At, at hac aggrediemur via, Cardinales sua sentẽtia facile ipsum è medio tollent; *Quid ergo faciam? DOMINI voluntas fiat.* Quid de S. Domini cœna sentiret, rogatus, dicere: *priusquam verba super eo pronuncientur, est panis; deinde verum corpus Christi iuxta fidem.* Quibusdam dicentibus, *atqui te docere, esse simplicem sive nudum panem, communi rumore ad nos perlatum est*: respondere: *apud pistorem sane est simplex nudusque panis.* Reprehensus autem à Prædicatore quodam Monacho, dicente: *quid? vin' inficiari*: Hieronymus dicere: *Monache, hypocrita, tene os.* [10] Hoc itaque negocio die illo ulteriorem moram postulante, & ad quadraginta saltem capita responso (quo Hieronymus sacrificos interdũ ita faceto responso dimittere, ut magnus risus oriretur, inprimis vero quendam adversarium suum semper vel canem, vel asinũ appellare) in 4. Cal. eiusdem mensis, quo, qui supererant, articulos expediret, à Patribus res differri: interea vero ipse in consueto sibi hospitio, carcere videlicet, ut fortunam suam æqui bonique consuleret, patienterque ferret, cogi.

Capitum quorundam in aliũ diem reiectio.

Caput XXIV.

[1] *Hieronymus die dicto ad cætera capita respondet.* [2] *de seipso verba facit.* [3] *virorum summorum calumniis oppressorum exempla adfert,* [4] *nullum errorem agnoscit.* [5] *nihil retractare vult; sed Hussium laudat.* [6] *luget admissum revocationis peccatum & necis Hussii comprobationẽ.* [7] *Patrum fremitus in ipsum.* [8] *immanitas carceris sui.* [9] *hostes suos rubore perfundit.* 10. 12. 14. 16. 18. 20. 22. *Cardinales, & inter alios Florentinus, ipsum adhortantur.* 11. 13. 15. 17. 19. 2 . *ipsius responsio, qua in solis sacris literis acquiescit.*

Hieronymus ad cætera capita respondet.

DIE dicto Hieronymus rursum in medium produci, ad accusationis capita responsum, id quod pro more suo cum summa adversariorum suorum admiratione facere, ubi quamprimum qua effugeret, invenire, idq; ita subito, ut interdũ auditoribus magnum risum moveret; interdum etiam graviter ipsos redargueret ut Monachum illum dicentem, *hæc ab ipso esse tradita bona conscientia dicere possum*, responderet: *audi, monache, facilimus hic est aliquem decipiendi modus, si nescis.*

de seipso verba facit.

virorum summorum calumniis oppressorum exempla adfert.

[2] Omnibus autem ordine peractis de se ipso verba facere: primũq; Deum opt. max. orare, ut eam mentem easq; vires ipsi inderet, quæ ad miseræ animæ suæ salutẽ facerent. [3] Deinde recensere viros summos falsis testimoniis cõvictos damnari necariq;, nõ novum sive inauditum, sed veterẽ turpẽq; morẽ esse, idq; Socratis morte, Platonis carcere, Aristotel. fuga, Zenonis cruciatu, Rupilii exilio, Camilli,

Scipionis

Scipionis aliorumq́;, quorum Boetius meminit, eiectione comprobare: tum sacras literas allegare, Iosephi innocentiam, contumelias Mosi illatas, Heliæ fugam, Esaiæ omniumq́; prophetarum mortem commemorare, qui tanquam contemptores divini numinis, seditiosi, violatores pacis publicæ, variis suppliciis affecti sint: addere exemplum Ioannis Baptistæ, apostolorũ, Christi ipsius, & præcipue S. Stephani, qui non ob falsam doctrinam, sed falsa & iniqua sententia à religiosorum consistorio Hierosolymitano neci addictus fuit. Quæ omnia ille tam elegantibus verbis, sua vibus moribus, decente voce exponere, ut omnes ipsius commiserationem duci inciperent, præcipue vero cum testibus, qui hęc edixerant, propterea quod hostes ipsius capitales essent, nullam omnino fidem esse tribuendam ostenderet. Hoc etiam addere: *etsi, patres dilecti, me vobis non in omnibus consentire verum est, statimne ergo hæreticus exurendus sum? sanctissimis quibusq́; ex humana infirmitatis ratione hunc nævum, quod nimirum quibusdam in locis à se invicem dissentiant, atq́; de quibusdã dubitent, licet fundamenta salva retineant, commune esse num ignoratis? Nec vero hoc, Christianæ religionis ab ipsis opprimendæ, sed potius, (quod in D.D.D.D. Petro, Paulo, Augustino ac Hieronymo videre est) propagandæ ergo ab ipsis fit.*

[4] Quisque vero tempus illud, quo errores (quos illi putabant) eiuraret, precibusq́; ipsorum gratiam quæreret, ardente desiderio expectare: ille vero libere dicere, se non errasse, quia nihil, quo redargueretur, ex sacris literis allegatum esset, quod tamen petiverit, hoc autem tantum responsi acceperit: *nonne satis convictus es, cum Episcopi te errorem abiurare iubeant?* [5] tandem Wiclephum laudare, inprimis autem Hussium, quem pium, iustum, sanctum virum dicere, qui innocens ab ipsis exustus, quo in igne, perinde atque Elias, in cœlum ascenderit, ipsos, (Patres) apud Deum patrem cœlestem, ad gravissimum tribunal Iesu Christi citet, voceтq́;. Imo quæcunque sanctus ille Hussius in sacerdotes, & religiosorum superbiam, libidinem, blasphemamq́; vitam & crudelitatem scripserit, quæ refelli nequeant, iis se plenam fidem habere. [6] Nullius insuper peccati ex omnibus iis, quæ à iuventute sua in hunc usque diem admiserit, stimulis se crudelius stimulari atq́; sauciari, nisi eius, quod in pestifera hac sede admisisset, quo nimirum iniquam illam ipsorum sententiam, in sanctum Martyrem Ioannem Hussium latam, approbasset, fidissimumque præceptorem suum ex mera timiditate mortisq́; metu exsecratus esset. *Me itaq́; in hostium meorum gratiam graviter deliquisse atq́; peccasse, eodem ipso in loco, ope, solatioq́; & auxilio Dei spiritussancti libere, publice, corde, ore & voce confiteor, Deumq́; opt. max. ut ex divina sua gratia mihi hoc condonet, & ignoscat, omniumq́; peccatorum meorum, quorum hoc est gravissimum, nunquam meminerit, iuxta hanc promissionem suam consolationis plenissimam*: Nolo mortem peccatoris; sed ut convertatur & vivat, *simul ex intimo cordis affectu gemituq́; precor.* [7] Quibus dictis graviter animis pectoribusq́; commoti dentibus frendere ac dicere: *atqui iam ipse sese condemnat, quid pluribus opus est? pertinacem istum hæreticum oculis nostris aspicimus. Quid?* inquit Hieronymus, *mihine mortem exhorrescendam putatis?* [8] *vos me integrum annum horribili mihiq́; morte graviori carceri inclusum ferreis clavis affixum, Turca, Iudæo Paganoq́; crudelius habuistis. Ecce caro mea, vivo corpore meo putrescere incepit. Nec tamen hoc nomine conqueror; sed inhumanum hoc ne dicam Christiano homine indignum factum miror.* Ibi omnes ipsum criminari. Hieronymus autem, usque dum unus saltem audiretur, silere: tum vero cito, intrepide tantaq́; animositate respondere, perinde atq́; si nihil plane periculi sibi pertimescendum esset: [9] multis os obturare, multos cogere erubescere, sæpe multos simul clamantes strepentesq́; obiurgare, interdum, ut & sibi loquendi copia fieret, orare: se enim, quod nunquam amplius ab ipsis audiendus esset, exploratum habere. Tandẽ in priorem carcerem reduci, arctiusq́; atque antea, cippo alligari.

nullum errorẽ agnoscit.

nihil retractare vult: sed Hussium laudat.

luget admissum revocationis peccatum, & metu Hussi comprobationẽ.

Patrum fremitus in ipsum.

Immanitas carceris Hieronymi.

Hieronymus hostes suos rubore perfundit.

[10] In hunc carcerem multi Cardinales, & Episcopi ad ipsum venire, ipsum extrahendum curare, ut vitæ suæ parceret, doctrinam eiuraret, Hussii necem comprobaret, varie adhortari: [11] sed ille semper respondere: *faciam, ubi ex S. literis falsum esse ostenderitis.* [12] Interrogantibus an vitæ suæ ita infensus esset, [13] respondere: *quid, quæso, dicitis? an mihi vita mea ita cara sit, ut eam propter veritatem, aut dominum meum Iesum Christum, qui suam pro me profudit, profundere verear? vosne Cardinales aut Episcopi estis? an ignoratis quod Christus dixit*: Qui nõ mea causa animã suã perdiderit, me indignus

Cardinales & Episcopi ipsum in carcere adhortantur.

ipsius responsio, qua in solis sacris literis acquiescit.

est? *recedite à me, tentatores.* Tum illi ipsum vehementer increpare, rursumque in antrum coniiciendum curare.

Cardinalis Florentinus solus cum Hieronymo Pr. confert.

[14] Postremum omnium Cardinalis Florentinus ad eum venire, utq; produceretur, iubere: tum dicere: *vir doctus es, Hieronyme mi, liberalium disciplinarum Magister, habes à Deo opt. max. magna dona, quibus non ad tuam ipsius perniciem abuti; sed Christianæ ecclesiæ bono uti debes. Concilium frequens tibi condolet, teq. præstantium donorum tuorum causa igni adiudicari moleste fert. Posses promoveri, magnosq; honores consiqui, & ecclesiæ Christiana, magno esse emolumento, si te cum Petro & Paulo convertere velles. Ecclesia Christiana non adeo feraq. & immanis est, ut omnem tibi gratiam veniamq. deneget, modo in ea permanere cogites, sicut & tibi, te à nobis honestissime promotum, omniq. beneficiorum genere affectum iri, polliceor, simulatq. te ex animo & absque dolo sentire perspexerimus. Delibera tecum dum tempus est, parce tibi vitaq. tuæ, & quod æquum est, mihi animum tuum aperi,* [15] Ad quæ Hieronymus: *quod semper petii, etiamnum peto, quod si è sacris literis convinci possim, libenter veniam petam: sin minus, non, ne passum quidem, recedam. Hoc corpus, quod gravissimas istas carceris huius iniurias sustinere valuit, etiam ob veritatem Christique confessionem ignem perferre poterit.* [16] *Tune, Hieronyme mi,* inquit Cardinalis, *concilio sapientior esse vis?* [17] *Nequaquam,* inquit Hieronymus, *sed cupio erudiri: qui autem erudiri cupit, is certe nō vult esse sapientior.* [18] Cardinalis, *quomodo ergo,* inquit, *vis erudiri?* [19] Hieronymus, *sacris* inquit, *literis, quæ sunt lucerna pedibus nostris.* [20] *Hem,* inquit Cardinalis, *an vero omnia è sacris literis diiudicanda sunt? quis eas intelligere potest? nonne Patres explicandis adhibendi sunt?* [21] *Quid audio,* inquit iste, *Deine verbum falsum erit, aut falsò iudicabit? nonne solum audiendum est? Homines ne pluris erunt, quam sanctissimum Dei verbum? quin ergo D. Paulus suos Episcopos ad seniores audiendos adhortatus est, sed dixit,* sacra scriptura te potest erudire? *Ecce, o prophetica scripta, per spiritum sanctum scripta, hodierna iam pluris sunt, quam vos: minimi vero, minime: hoc equidem nunquam comprobavero. Sit sane actum de vita mea, Deus opt. max. eam mihi reddere potis est.* [22] Tum Cardinalis ipsum torve intueri, ac dicere: *Tu hæretice, tot à me tua causa suscepta & acturata esse, me pœnitet: te enim à diabolo, ne ipsum effugias, agitari video. Vos servi, abducite ipsum.* Sic iterum in carcerem coniici.

CAPUT. XXV.

[1] *Dies quo Hieronymus supplicio affectus.* [2] *Episcopus Rigæus ipsum in summum templum deducendum curat.* [3] *Hieronymus in eo publice confidenter loquitur.* [4] *Lugdunensis Episcopus ipsum nomine concilii condemnat.* [5] *Hieronymi apologia ad sententiam. Et vaticinium.* [6] *vaticinium de albo cygno.* [7] *formula sententiæ in Hieronymum latæ.* [8] *Hieronymus lætus & cantans adit locum supplicii.* [9] *precatur in igne.* [10] *quid exusto Hieronymo carnifices:* [11] *& quid Bohemi fecerint.*

1 Dies quo Hieronymus supplicio affectus.
Episcopus Rigæus ipsum in summum templum deducendum curat.
Hieronymus in eo publice confidenter loquitur.
Lugdunensis Episcopus ipsum nomine Concilii damnat.

CALENDIS Iuniis quibus Hieronymus exurendus erat, universa civitas armata convocari. [2] Episcopus Rigæus ipsum in summum templum deducendū curare, in quo, præsertim ea, quæ proxime elocutus fuerat, ut retractaret, moneri. [3] Ibi ille intrepide ordiri, ac dicere: *Deum opt. max. testem invoco, vobisq. omnibus palam testor, me in omnib. capitibus cum orthodoxa ecclesia consentire: sed ideo, quod sancti viri, innocenter damnati, propterea quod vitā vestram reprehēdit, necem comprobare nolo, flammis exurar.* Quibus dictis symbolum fidei Christianæ, confessionemq; D. Athanasii & concilii Nicæni recitare. Omnes eloquentiam ipsius mirari, plures ad ipsum accedere, ipsumq; cui mox alia retractationis formula dāda foret, ut recederet, hortari: ipse vero minime eos audire. [4] Lugdunensis ergo Episcopus surgere, cocionē ex ultimo capite D. Marci habere, in quo hæc habentur: *Novissime autem recumbentib. illis undecim apparuit, & exprobravit incredulitatem eorum & duritiam cordis, quia non crediderant: &c.* quibus subdere: *quemadmodum sanctum hoc concilium Constantiense non ita nuper Ioannem Wiclephum & Ioannem Hussium condemnavit; sic etiam ipsorum successorem Hieronymum, hominem pertinacem, ambitiosum, temerarium, qui in malitia sua callum obduxit, damnat, ut alii sibi exemplum ab ipso capiant: sibi metuant, nec hoc in posterum fiat. Quod si autem omnino, qui simili hæresi ecclesiam Dei polluunt, prodire cogitant: eos, qui omnium scelerum sibi conscii sunt, aut qui publica notati sunt ignominia, ut, latrones, scortatores, scorta, carnifices, sceleratos & fures, testes adversus ipsos produci iustatq. fas esto: quin imo si ne sic quidem probari possit, eculeo torqueantur, in errorem inquiratur, comburantur; si tamen resipiscant, vi-*

ta ipsis

tis ipsis donetur. De te vero, Hieronyme, quia priorem illam retractationem, canis ad vomitum rediens, non sine gravi offensione, summaq; huius concilii ignominia, resorpsisti, nequaquam isthæc intelligenda sunt, sed sententia à concilio de te ferenda iustissima simul est & æquissima. [5] In hanc sententiam peroranti Hieronymus respondere: *quod si aliis eruditis, sapientibus sanctisq; viris eadem à vobis illata esse me fugeret: cum omnino supra modum sine causa in me sæviatis, me promeruisse. plane mihi cogitandum esset. Neq; ego, neq; vos vel unicum caput novimus, in quo hæreticus fuerim, aut hæretica docuerim, aliudve ac discrepans à Christiana ecclesia senserim. Quod à doctis viris superbos, arrogantes, avaros, impiosq; sacerdotes culpatos laudo vos fortasse morte expiandum peccatum iudicatis. Sed est ne hæc mei interficiendi solida gravisq; causa? Eo sane vos iniustos iudices, nec fide dignos esse, satis superq; ostendistis: siquidem omnem formam iudicii in me inique comparastis.* Tandem sibi omnino moriendum esse videns, orditi: *ante quam quicquam in me invenissetis, iniuste simul & inique me necare constitueratis. Age, à morte mea stimulum in vestris cordibus, vermemq; rodentem in vestris cōscientiis relinquam. Ad iustissimum Iesu Christi tribunal etiam appello, ut centesimo ab hinc anno mihi ad hæc respondeatis.* [6] Sunt, quorum mmss. saltem extant, qui ab Hussio factū volunt: sed falsum est. Quidam similia ab Hussio, cippum Septentrionem versus vidente, hisce verbis: *hodie anserem assatis, centum ab hinc annis niveus cygnus veniet, quem occidere non valebitis*, prædicta esse asserunt. Sed hęc utut sint, vaticinium ea quod diximus, non est Hussii, sed saltem posterius hoc, si modo & ipsum suum, atq; ita ab ipso enunciatum sit, de quo non contendo.

Hieronymi apologia ad sententiam.

Vaticinium.

aliud de albo cygno.

[7] Ut autem ad rem redeam, his peractis sententia in Hieronymum legi, in hūc sensum: *Sanctum concilium Constantiense, sequens doctrinam Christi, dicentis*; qui nō māserit in me, eiicietur foras, & exarescet &c. *condemnat Hieronymum Pragensem de errore. falsa doctrina, & quia antea retractarat, in summam autem huius concilii ignominiam virus suum, quod evomuerat, resorpsit. Concludit præterea, ipsum, ut palmitem sive ramum aridum, resecandum esse, ut de ipso, quod de execrabili hæretico solet fieri possit. Magistratui politico, pro eo ac decet, puniendum tradit; simulq; orat ut pœna, licet omnino capitalis, tamen, quatenus fieri potest, leniatur.* [8] Tum corona, qualis & Hussio allata fuerat, ipsi adferri. Ipse vero M. Hieronymus pallium suum in medios sacerdotes, quod alias ipsum aversati fuissent, proiicere, coronam sibi ipse imponere, eductusq; ad supplicium, alta voce animo hilari Symbolum aliosq; Christianos hymnos canere, usq; dum ad locum, in quo Hussius exustus fuerat, perveniret. Ante palum, cui alligandus erat, constitutus, in genua prolapsus tacitus orare longum, usque dum à carnifice erigeretur: tum vestes exuere, se ipsum ad cippum constituere, seque alligandum præbere. Viso simplice agricola, ligna adferente, ridere & dicere: *o sancta simplicitas! te fallens mille modis peccat.* Postremo lignis ad collum usque cinctus, carnificē, ligna à tergo, ut ipse tanto minus terreretur, accendere volentem, affatus, dicere; *ecquid agis? huc tandem concede, lignaq; accende: quod si ignem horruissem, hic non alligatus starem.* [9] Uti autem incipiens Bohemice exclamare: *Deus mi, miserere mei, peccataq; mea mihi remitte: mandatorū tuorum me semper amantem fuisse scis.* Et super hæc, *in manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.* Ignę vero excrescente, secum dimidium horæ quadrantem orare, atq; ita mori. [10] Quo facto carnifices quicquid in carcere secum habuerat, ut lectum, stramen, comburere, curruique imposita in Rhenum effundere, eodem plane modo, ac fere ante annum cum M. Ioanne Hussio factū erat, ne Bohemi ista sacra putarent, [11] qui tamen postea terram, in qua hæc gesta sunt, in Bohemiam deferre atque custodire.

Formula sententia in Hieronymum lata.

Hieronymus lætus atq; cantans adit locum supplicii.

precatur in igne.

Carnifices mortuo Hieronymo quid egerint.

quod Bohemi.

CAPUT XXVI.

[1] Bohemiæ status turbulentus. [2] Ioannes Tysta prædo insignis. [3] cui Wenceslaus Rex bellum inferendum curat. [4] prædones obruuntur & occiduntur. [5] Tysta ira percitus terram variis malis divexat. [6] cum Rege in gratiam redit. [7] Arcis Fæminomontanæ, Germanicæ Frawenberg/ *descriptio. [8] de prima ipsius exstructione. [9] Albertus, Comes Altenburgensis, Heinrici Aucupis, Imperatoris filiam rapit. [10] Imperator ereptam sibi filiam invenit, [11] generum bello petit. [12] rogatus à Principibus, genero filiæque culpam remittit. [13] de Udalrico Bohemiæ Rege historia.*

HIs ita peractis, patres Concilii per æstatem suo more pergere: in universa vero Bohemia nihil nisi seditiones, latrocinia, cædes, inprimis Hussii causa, gliscere. Magistros etenim suos diris anno superiore devotos, hoc vero exustos, uni-

Bohemiæ status turbulentus.

versamq; regionem execrationibus devinctam, Despotarum, Equitumq; & civiũ ordo gravissime molestissimeq; ferre.[2] Inprimis vero hoc anno quidam, *Ioannes Tysta* nomine, è veterum Guirschouezorum prosapia huius gentis oriundus, in arce Fœminæmontana, (vulgo Frawenbergensi) residens, in itineribus, pagisq; inprimis autem regiis urbibus Pelsini tractus, populum vexare: nec tam facile, proprerea quod in munitissimam arcem se recepisset, cogi posse.[3] Proinde Rex Wenceslaus Ioannem Lesthcovæum, regni SubCamerarium mittere, qui regiis ministris aliisq; equitibus mille plus minus assumtis, ut sese in certas turmas dividerent, diversisq; è locis post primam ab ingruente nocte horã in silva, quæ ad arcis Fœminæmontanæ (quam diximus) radicem est (prædones etenim per noctem eam genio indulturos resciverat) convenirent. [4] Quo facto magno clamore intempesta nocte in oppidum irruere, prædones omnes ebrios quosdam choreis, quosdã lusui, quosdam somno deditos invenire, qui idcirco non illis resistere, sed 330. plus minus sese captivos dedere, quorum equos, prædamq; & omnia, quæ secum habebant, milites isti assumere, inter se dividere, prædones autem Pragam deducere, qui ibi suspendi, in quorum numero tres germani fratres bona forma esse, abs quibus multi suspendium deprecari. [5] Ioannes Tysta in arce tumultum quidem exaudire, sed quod à tantæ multitudinis vi sibi metueret, suis succurrere nõ audere: hoc ergo magis irritari, graviusq; terram vexare, donec anno sequenti in arce obsidendus esset: [6] id quod ille antevertere, cũ Rege in gratiam redire, atq; à præda in posterum cessaturum polliceri.

Ioannes Tysta prædo insignis.

Rex Wenceslaus ipsi bellum inferendum curat.

Prædones obruuntur & occiduntur.

Tysta ira percitus terram varius malis divexat.

cum Rege in gratiam redit.

Arcis Fœminomontanæ, vulgo Frawẽberg, descriptio.

[7] Arx hæc Fœminomontana vulgo **Frawenberg** (ut lector aliquam ipsius notitiam habeat) in excelsissima montis cuiusdam rupe sita, sed hoc tempore plane inculta, collapsaq; & deserta. Ad radicem montis è regione oppidi, etiamnum multa magna valla, longa quoq; & lata fossa ab arce, magna quidem ex parte collapsa, multis tamen in locis etiamnum novem aut decem cubitos alta, conspiciuntur, valla ista omnia, arcis, quam dixi, bono à veteribus facta sunt: nulla enim alia ex parte hostili incursu tentari, nec, nisi telis coniectis oppugnari potest, quodcunq; ad latus stativa facias. Ante quam in arcem pervenias, altus est & ex parte collapsus murus, paulum loci, in quo ortum versus porta, occasum autem versus stabulum est, complectens. Ex hoc loco in aspera rupe in arcem fere irrependum est, altissimo firmissimoq; muro, bene materiato, qui multos annos absq; tecto stetit, munitam, per quem murum est ostiolum angustum, in veræ arcis atrium deducẽs. In hoc atrio mediocris area est, in cuius medio pulcherrimus fons, lapidibus quadratis minoribus circundatus, in quo limpidissima purissimaq; unda, quam tam hyberno, quam æstivo tempore vel ense attingas. Ortum versus turris est altissimaq; & firmissima è sex orgyiarum lapidibus quadratis, cuius murus duas orgyias latus. At (quia scalæ computruerunt) absque scala non amplius ingressus datur. Septentrionem versus de muro prospectus est super rupem in præceps, in tantum, ut & fere visum amittas. Occasum versus quædam ædificia videre est, quę Desporæ Cygnomontani (vulgo Schuanbergenses) incoluerunt. A vestibulo arcis, iactũ lapidis plus minus, non procul ab illo loco, in quo Albertus opifices combussit, (qua de re mox in seqq.) elegans fons est, ex quo mediocris rivus emanat. Quæ omnia benevolo lectori locorum illorum ignaro, commemorare volui, ex quibus quam mire Deus opt. max. aquæductuum tuborumq; conficiendorum magister solertissimus, limphas ex altissimo monte deducere atq; derivare valeat, addiscere potest. Hic certe mons, quem diximus, omnibus ad aliquot miliaria circumiacentibus altior est: utpote de quo Pragam usq; oculorum aciem intendere valeas, nihilominus tamẽ in huius montis, rupibus ita referti, ut suffodi nullo modo possit, vertice perennis aqua est.

de prima huius arcis exstructione.

[8] At forte curiosus aliquis quærat, quis huius arcis sit conditor? ad hoc (licet hæc historia à nostro instituto sit aliena) ex Hageco de anno 1009. scribente, hoc respondeo: *Heinrico, hoc nomine primo, alias Aucupi dicto, Romanorum Imperatori speciosissimam filiam, Helenam nomine fuisse, Germanicis annalibus proditum est, inter quam & Albertum quendam comitem Altenburgensem mutuus, isq; flagrantissimus amor erat, hæc nanq; illius amore ad ipsam redamandam excitari. Comes, nisi rebus suis aliter consuleret, se quidem vano filiæ Imperatoris amore irretitum videre, proinde cum ipsa de se abducenda pacisci. At*

quod

quod parentis potentiam metuerent, se in sylvestria loca concessuros, ipsi proponere. Quid fit? Comes Imperatori in regia sua longum inserviens, patrimonium suum, comitatum Altenburgensem divendere, sese in Bohemicas sylvas conferre, locum opportunum quærere, hunc eligere, multos operarios colligere, argentoq; suo assumto, eos huc deducere, tum quibusdam arborum, aliis lapidum exscindendorum, aliis calcis coquendæ, peritioribus muri exstruendi, turrium ædificandarum, elegantium conclavium perficiendorum curas & actiones dare. Arci quoq; huic de necessariis ad vitam ita prospicere, ut sibi suisq; decem, victus in centesimum usq; annum sufficeret: tum vero & insignia arma, gladios, hastas, atq; missilia adducenda, in munitissimam hanc arcē deponenda, probeq; servanda custodiendaq; curare. Quibus omnibus peractis, convocatis opificibus cæteraq; familia, ut domum ad radicem montis, cui arx imposita, ædificarent, præcipere, id quod illi facere, in ea ille ipsos ad prandium vocare, dies aliquot ipsis curandæ pelliculæ suæ concedere, vinum ipsis large subministrare, tandem aliquando vero ipsos omnino ebrios una cum ædificio accenso, ne quis exstructam arcem prodere posset, cunctos miserrime comburere. Qua horrenda re gesta ad Imperatoris regiam redire, se ad omnia alacrem promtumq; præbere, perpetuo tamen Imperatoris filiæ amore, ceu flagranti igne torreri, nec tamen eius obtinendæ modum invenire, donec tandem ipsi, ut extra patriam arcem cum aliquot virginibus deambulatum prodiret, suggereret.[9] Ibi duo amantes convenire paucissimisq; verbis factis equos conscendere, ambo, quorum pectora pulsabant, concitatiore cursu Bohemicam sylvam petere. Comes virginem dominam suo equo vehere, quæ ipsum, ut omni festinatione properaret, instāter hortari. Ergo multo longoq; itinere in sylva confecto, tandem manè circa solis ortum ad arcem pervenire, quam ingressi, molliter vivere. Hæc omnia anno &c. 925. D. Wenceslao in Bohemia regnante geri. Imperator quinquennio à victoria de Hungaris parta (de qua, Paulo Constantino & Achille Garsero destitutus, Dresserum, millenario V. de Imperatorib. occidentis, consulat) regiam suā sedem Ratis-pona collocare, & quod semper venationis amans studiosusq; fuisset, in sylvas Bohemicas se conferre, oblatumq; sibi eximium cervum persequi, cum amissisq; vestigiis ipsa quoq; nota via excedere, atq; ita perplexus, ut quo se verteret, nesciret, hærere: tandem fumum exsurgētem videre, ibi equo exstimulato progredi, qui salebrosa, montosa, spinisq; & fruticibus enatis abundante via minus pergere posse, præterea nebula oriri, ita Imperator magno labore suo circa noctem ad arcem accedere. Volubilis atq; varia fortuna hoc casu duobus illis amantibus dolum nectere, quo Imp. in summū periculum coniiciēs, non iniucundū lusum præberet. Ad arcē enim perveniens omnia clausa invenire, stans graviter pulsare, nec quenquā evocare posse, tandē Albertus ad portam pontis prodire, & quisnam adesset? quidve quæreret? rogare. Imperator dicere: hospitio me excipite, obsecro, bolumq; panis mihi date: errore namq; viæ in hac solitudine triduum detentus per id tempus omni (id quod res erat) cibo abstinere coactus fui. Helena magno hominis cuiusdam videndi amore ducta (quinquennio enim eam huius vitæ pertæsum erat) etiam atq; etiā, ut exciperetur, orare, id quod ille facere, Imperatoremq; quem non amplius norant, intromittere. Causa autem, cur ita brevi tempore formam suam deposuisse visus sit, hæc est, quod nimirum eos annos, quos filiam suam amiserat, nec comā, nec barbā radendam curaverit.[10] Cæsare igitur arcem ingresso illi facem accendere, hic filiam generumq; agnoscere, & quoniam se in hostis sui manibus atq; potestate esse videbat, omnia gravia metuere, vocemq; itaq; quam poterat, commodissime mutare. Helena viso homine novo magnoq; gaudio perfusa liberaliter è popina culinaq; quæcunq; poterat, depromere, hospitem bono animo esse iubere, in cœna ipsum ambo cuias sit, interrogare: Imperator se equitem Hungarum, fortium præclarorumq; facinorum ergo diversis nobilium sedes Principumq; arces petisse atq; invisisse, iam viatico omni consumto, argento destitui, & errore viæ huc adductum esse, cum iam in patriam tendat, cuius videndæ amore maximo ducatur. Tum Helena: quid, quæso, nobilissime heros, de Imperatore Henrico audivisti? cui Cæsar subdole: quid? nihilne vobis innotuit? atqui iam annum vita functus est. Hoc audio lubenter, inquit Helena: o gratum nūcium! mea manu pulchrum mollemq; lectum tibi sternam, ut molliter cubes. Imperatori fortunam hāc bene volo. Genus quoq; meum omne extinctum velim: tū enim & ego & hic mihi dilectissimus libertatem nativitati plane comparandā recuperaremus. Imp. inquit, vah, ille iam pridē est, ubi Deus opt. max. animam suā esse vult. At, o lectissima hera, quod si Cæsarē in tua manu haberes, qualē me nunc habes, quid de se faceres? Helena de muliebri more futiliter: cum mihi dilectissimo id agerem, remq; eo deducerē, ne proxime venturam diem videret. Multis ergo iocosisq; sermonibus inter se collatis, illi tandem Cæsarem cubitum deducere, qui mane surgere, utriq; hospiti valedicere, & abire; & quia dies serenior, tractu probe observato meridiem versus tende-

Albertus Comes Altenburgensis Imperatoris Henrici aucupis filiam Helenam rapit.

Heinricus Imp. filiam amissam reperit.

re, salvusq́; & incolumis Ratisponam pervenire, cuius reditu omnes gaudere, inprimis Principes quidam reditũ ipsi gratulatum adventare; quib. ille gratias agere, utq; in ipsius gratiam armatas suas copias cum ipsius copiis coniungerent, hostemq; debellare adiuvarẽt, ipsos rogare. Illi precibus ipsius annuere. [11] *Cæsar multos lignatores conducere, ipse exercitum ducere, in densissimã*

generum bello petit.

sylvam pervento, arbores succidendas, viamq; usq́; ad arcem sternendam curare, tum cessationẽ indicere. Principes, Comites, Despotaq; & Equites, qui in Imperatoris gratiam iter emensi erant, quem hostem in hac solitudine haberet, interrogare: tum Imperator, improbum generum meum degeneremq; filiam meam, quæ me tot tantisq; curis divexavit, in hac arce residere noveritis: Itaq; invadite arcem, ipsosq; captivos ducite. *Servi promti arcem invadere, quibus ad arcem pervenientibus Albertus exclamare,* quid hic? quid hic? *illi respondere*: Heinricus Imp qui ꝓxime vobis adfuit, nobis præcepit, vos vel vivos, vel mortuos adducere. *Albertus respondere,* ego igitur me defendam, vimq; propulsabo: *hisq́; dictis arcum arripere: sed nervi iam putruerant, saxis itaq; se defenderet, oportebat. Helenæ propugnaculo conscenso exclamare*: me sane, à Domini mei, Comitis, morte ne unicã quidem horam supervicturam noveritis: nisi quis me interfecerit, ipsa mihi mortẽ

deprecantibus principibus generum filiãq; in gratiam recipit.

consciscam.[12] *Principes Equitesq; ipsam miserati, Cæsarem orare, ut ingentem amorem perpẽdens vita donatos in gratiam reciperet: Imperator animo varia revolvere, & dicere:* o amor, quot quãq; varios casus habes? fiat quod petitis. *Tum pactis sancitis arx exercitui reserata patere, Albertus & Helena Cæsari obviam procedere, coram ipso in genua prolabi, veniãq; petere, eamq; impetrare, postea thesauros suos quos subter ianua cænaculi defoderant, effodere, cũ Imperatore Ratisponam proficisci, atq; ita hac arx longum tempus inculta atq; deserta manere: hæc enim anno &c. 930. gesta sunt.*

de Vdalrico Bohemiæ Duce

[13] *Postea anno 1009. Vdalricus Bohemiæ Dux, qui virginem rusticam è pago, PerutZio nomine, uxorem duxit, cum suorum* Wladicorum *quodam (qui proximi à Rege erant, & reliquæ plebi imperabant, atq; ab hoc imperio* Wladici, *dicebantur,* Wladartz *enim aut* Wladyka imperantem *sive* dominantem *significat) arcem Drischtica inhabitãte aliquando venatum ire. In venatione igitur egregiam feram persequens à via aberrare, nec quo tendere debeat, scire: tãdem equum suum arbori alligare, pinum in excelsissimo monte stantem conscendere, arcem observare, ad quam tendens equo pergere non posse, sed ab eo descendere, viamq; ferro sternere. Ad arcem perveniẽs pulsare, neminem invocare posse, assumptum itaq; longum stipitem cameratæ fenestra applicare, in quo in arcem irrepere, in qua pontem versatilem attractum offendere, quod mirari, pergere, in arce multa vini dolia, nonnulla arma, putridaq́; vestimenta reperire, quæ omnia diligenter contemplari per fenestram iterũ exire, signa, quorum beneficio arcem hanc conspexisset, observare atq; arripere tantisper ortum versus eques ire, donec sub noctem, nõ sine magno labore in arcẽ Dischtacam ad suos rediret, qui tanto gaudio ex ipsius reditu perfundi, in quãto mœrore ex ipsius amissione versati fuerant. Dux fessus statim mensa accũbere, cænare, hospitem nomine* Wepucium *interrogare, num quicquam de deserta quadã arce in vasta hac solitudine sibi constaret? hospes negare: tum ille in mensa rem omnem omnemq́; ipsius conditionem enarrare, quæ omnia omnib. mira videri. Semotis aũt arbitris Ducem Preymus famulus ut arce ea ab ipso donaretur, summisse orare, cui petitioni Dux, per se Princeps liberalis atq́; munificus, facile annuere. Hinc ab hoc Preymo hæc arx hodie quoq; Bohemica lingua* Preymda, *Germanica vero* Frawenberg/ *appellari.* Hãc de arce Fœminæmõtana narrationẽ in lectoris gratiam huic loco inserere volui.

CAPUT XXVII.

1 Comitia Pragæ gesta: 2 Academiæ Pragensis edictum de S. cæna sub utraq; specie celebranda. 3 Bohemici proceres Regẽ Wenceslaũ adeunt: 4 quæstiones ipsi ab ipsis propositæ. 5 Rex cum ipsis Pragã abit. 6 Bohemi diem, quo Hussius & Hieron. supplicio affecti sunt, solennib. sacris celebrant. 7 Sigism Imp. Marchionatum sive provinciam Brandenburgen, cum d[illegible] alienat. 8 Ducum Heinrici & Ludovici Bavari dissidium. 9 Dux Ludovicus Heinricum ante Imperat. accusat. 1[illegible] Ludovicus Dux, vulneratur. 11. Czenco & Vdalricus Rosamontani (vulgo Rosenses vel Rosenbergenses) cultũ divinũ repurgãt.

Comitia Pragæ gesta.

VT autem ad rem redeam, Despotæq; & ordines Bohemici, satis perspecta Regis sui negligentia, tempore quadragesimæ Pragæ convenire, &, quod sacram cœnam sub utraq; specie sumere concilium ꝓhibuisset, quid facto opus esset deliberare. Præterea terra prædonibus referta erat, ut eius res deteriore loco vix esse possent. Quæ duo capita illi ita discutere: quia primum ecclesiasticum esset, animamq; concerneret, suis eruditis id cõmittere, & quicquid ii statuissent, perpetuo ratum habere velle. Quoad alterum, hoc ipsis ad Regem deferendum videri: hinc quibus id negocii demandarent, ex sese deligere.

Academia Pragensis edictum de S. Cœna sub utraq; specie celebranda.

[2] De re ad se delata Professi. diu multumq; deliberare: tandem autem M. Ioan. Cardin. Acad. Prag. Rect. q; sequitur edictum promulgare: *Omnib. & singulis Christianam fidem profitentib. Ioann. Card. liberalium artium Mag. & Decretalium Baccal. una cum cæteris Magistris Acad. Prag salutem, felicitatem, in veritate constantiam, & in timore Domi. ni*

ass[illegible]

assiduitatē precor. Sententiam nostram de cœna Domini, utrū nimirum ea, modo æternæ beatitudinis hæredes esse velimus, à pastorib. distribuenda, & à fidelib. sumēda sit, à multis orthodoxis Christianis, summisq; & infimis, rogati sumus. Quoniā ergo proximi cōmodis utilitatiq; servire, ipsumq; quantūcunq; possumus, iuvare iubemur: quid eos, qui inter alios eminēt, maioreq; autoritate pollent, decebit? nōne dāni ex eorū, qui præsunt negligentia exorientis periculū avertere tenentur? Nos igitur efflagitante id officii nostri ratione, nihil temere aut cōtumaciter adversus sanctā, cathol. apost. Romanamq; ecclesiā cū offensione ipsius cōcludimus, multo minus novis reb. studemus: sed, quod publice legitimeq; profitemur, ut honestissimæ ipsorū petitioni locū demus, nec piorū corda, forsitan hæsitantia, decipiantur, aut inter bonū & malū vacillent, neve deniq; vel ullius infamiæ, vel effrenatæ cuiuspiā violentiæ metu, veritatē illam (cōtra dictū Sapientis illius dicentis: pro anima tua ne cōfundaris dicere verū) *supprimere velle videamur: saltē fidei, quæ in nobis est, cuilibet poscēti rationē reddere conamur. Quoniā igitur Concil. Constant. potissimū, sacrā cœnā à Domino nostro Iesu Christo sub utraq; specie institutā esse, eamq; ipsius celebrationem & usū in primitiva ecclesia diu multūq; tēpus in usu fuisse cōfitetur: nos sane cōsilio hac nostra cōfessione respondemus, à Christo Domino & servatore nostro, postea quā in assumta carne sua officio suo cumulate satisfecisset, iamq; ex hoc mundo ad cœlestē suū parentē ire vellet, expletis omnib. typis legis veteris, hoc ad memoriā monumentū, quod ad fidei nostræ, inq; bonis operib. studii confirmationem facit, nobis relictū esse: utq; vere benedictā illā terrā, cuius incolæ civesq; esse debemus, atq; tandē æternū erimus, attingere possemus, nec unquam fessi cessaremus: sponte hunc agnū paschalē una cum Manna mysterii, sanctum videl. & venerandū altaris Sacrament omnib. Christianis ex singulari nec ulla mente satis cōprehēdēda liberalitate ac munificentia, nō sub una sed sub utraq; specie distributū esse. Etsi igitur Christus totus in pane, totus in vino ad nostri confirmationē, ad S. Cœnæ perfectionē, ad summi, quodq; cōprehēdi nequit, meriti additamentū sumitur: sub utraq. tamē specie, nēpe sub pane & vino sumēdus est: quia nimirū instituit, suoq; iuramento nos ad id astringit. Discipulis quoq; suis, ceu administris, hoc ita faciendū præcipit. Hoc n. medio modoq; mors Christi, donec veniat, annūciatur, id quod ex sacro evangelio luculenter est videre, præter Patrū, qui in primitiva ecclesia vixerūt, scripta, idē ita cōprobātia, ut hoc probare nullo metu, nullave animi abiectione prohibeamur, aut impediamur. Qui itaq; ad Christianæ doctrinæ fideiq; normā, bene atq; cū fructu erudiri, pia promovere, honesta arripere simul atq; probare, ac deniq; qui ad infirmitatē atq; nævos humanos, quis ardentē Domini amorē, quem nativitate, acerba passione & morte exeruit, cōmemorare qui cū ipso pati ac deniq; ipsius in æterna vita cohæres esse cupit. eum omnesq; eos, ut ad geminā hācce vivificā spem (unū tamen in fide sacramentū) in quā animarū nostrarū spiritualis utilitas, gratiæ prærogativa fidei incrementū, una cū omni quod animā delectat, aut immortalitatem adiuvat, de divino, quodq; nulla quātūvis acuta, imo nec acutissima accuratissimaq; investigatione indagari potest, consilio mire inclusa, ultraq; humanæ rationis captū cōgesta sunt, intenti sint, eāq; inprimis & ante omnia hac sumtione sæpius atq; subinde teneāt, quantūq; per humanā infirmitatem fieri potest, sibi applicent, seq; in beatissimo hoc, suiq; tolerātes beatos reddente, augustissimo, iucūdissimo, utilissimoq; & felicissimo labore, atq; opere exerceāt, ut ita salutifero hoc māna sive pane cœlesti, limpidissimaq; aqua rupis sive petræ, quæ est Christus, refecti in cœlestem illā patriā pervenire, eā occupare, æternūq; possidere possimus. Sed quid de maiorib. nostris, qui integri sacramenti usū intermiserūt, quid item nostris hisce temporib. nō modo de ægrotis, sed & de bene valentib. vel imperitia, vel simplicitate, vel alio quodā casu cōsulto, sed tamen utiliter intermittentib. sentiendū sit? A Deo igitur opt. max. aut simplicitatis ipsorū, aut nævi rationē habitū, eisq; pro immensa sua misericordia cōdonatū iri putamus. Quodsi a. divinæ huic institutioni ulla traditio humana repugnās, quæ è verbo Dei neq; probata sit neq; probari possit, (ut nulla potest) si ullus metus, qui nos terreat, si ullus angelus de cœlo vel aperto manifestoq; vel tecto clādestinoq; dolo nos alia, atque præceptor magisterque noster Iesus Christus, primus huius sacrificii autor atque doctor tradidit atque præcepit, traditione doctrinave ab illa abducere velit: doctrina illa tanquam humanum commentum, puræ evangelicæ veritati contraria nec ullo modo acceptāda: sed veritas autoritatis Christi, omne mādatū, omnem cōsuetudinem, omne inventū exuperās, diligentissime curānda, eiusq; ratio habenda est, quā autoritatē solā summo studio nobis cōservādā proponere debemus. P.P. Pragæ 6. Id. Mart. anni 1417. in omniū Magistrorū frequenti cōsessu, nostroq; sigillo munitū.*

¶ 3 His ita Pragę pactis regni proceres satis frequētes magnove numero in arcē Toceenicciā ad ignavū Regē suū Wencesl. ascēdere, *Bohemici proceres Regem Wenceslaum adeunt.* qui ipsos mox agnoscere, arcēmq; firmissime occludēdā curare. A procerib. id animadvertentib. duo Bohemici Despotæ, *Georg. Hradeccius Iustusq; Cziastalovicius*, ablegari, qui intromitti peterent, id qui isti facere, atq; tū canis suis propexisq; barbis gravissimaque autoritate rem eo deducere, ut vel timidissimus Rex ipsos in arcem Ziebracensem se cōferre iuberet, seq; ipsis mox adfuturū sponderet. In quo Boh. acquiescere, debitā

obedientiā præstare, atq; à Rege suo magnifice excipi, [4] finito cōvivio audiri, & Despota Guilielmus Rosæmontanus (Germanice von Rosenberg) in hunc sensum Regē alloqui: *universus Despotarū & Equitū ordo, inclyte Rex ac Domine, quæstionē A. M. T. humillime proponēdā obtulit: quæ hæc est: cur ea dilecti parentis sui omniūq; Bohemiæ Ducūq; & Regū, qui ante ipsā fuerunt, felicissimæ memoriæ, more, Pragæ domiciliū suum habere nolit, sed in husce arcib. perinde atq; mustela silvestris in rupib. delitescat, cum tamen A. M. T. in ea urbe quæ regionis caput sit, habitare, ut quisq; quod necesse est, proferre, sententiaq; ex iustitiæ & æquitatis ratione lata quietus vivere possit, lōge præstet. A quoq; M. T remp. plane nō esse curæ; sed prædonib. omnem petulātiā ab ipsa quasi cōcedi, summopere miratur. Ideoq; iam omnes A. M. T. modo hisce malis mederi velit, cōsilio, opera, re studioq; omni absq; ulla spe sui cōmodi bona fide præsto sese futuros pollicētur* Rex oratione hac audita, dicere: *me nō Pragæ, sed in hisce rupib. cōmorari, amice Guilielme, proceribus mirū videre refers? me mihi à Spinea* (q in veteris urbis curia carcer est, in quo ipse 15. hebdomadas captivus detentus fuerat, iā nefariæ mulieres in eū mittuntur) *metuere scias. Nec, quod me à vestro cōspectu sub-duco, mirum est. ante n. idem quoq; feci, nec tamen vel in monasterio Regiocuriensi, (vulgo Königs Saal) prope Beronā, nec in arce regis tutus fui. Me itaq; cōmodius Zibraci, quā in turri viennensi habitare reor.* Ad quæ Guili. Rosæmōt. *A. M. T. clementissime Rex ac Domine, omnes oramus, ut nobiscum Pragā cōtendat: nos tū nostro ipsorū, tū & cæterorum omnium nomine eos in te futuros, qui esse debemus, bona fide atq; sub periculo famæ existimationisq; nostræ pollicemur.* [5] Quib. Rex Wēcesl. auditis equos quāprimū insternēdos curare, atq; è vestigio cū legatis Pragā petere, & in arcem Wissegradēsem se cōferre, ubi molliter vivere. Post aliquot dies urbis Prag. legati una cū quibusdā Despot. atq; Nobilibus, Regē accedere, summisq; precib. ab ipso petere, ut aliquot tēpla ipsis cōcederet, in quib. populū, quæ vellēt, docere, & Sacramēta ex Christi institutione administrare, ac celebrare possent, id quod à Rege impetrare. [6] Ex quo quotānis M. M. Ioan. Hussii & Hier. Prag. memoriā prid. Non. Iulii sancte solēniterq; celebrādā, neque cōcilio obsequendū decernere.

quæstiones Regi à Bohemis propositæ.

Rex cum ipsis Pragam abit.

Bohemi diem supplicii M. M. Ioannis Hussi & Hier. Pr. solennibus sacris celebrant.

¶ [7] Dum hæc ita in Bohemia geruntur, Imp. Sigism. March. Brandenb. 14. Cal. Maii anni 1417. Iodoco, Lusatiæ Marchioni, oppigneratū, Friderico, hoc nomine primo, ea lege, ut, si Bohemos ferro ad Romanam fidē adigere cogeretur, equitum ac peditū auxiliis ipsi bona fide constātē opē ferret, dono dare. Quo Bohemi cognito Cæsari graviter succēsere, propter ea quod novus Marchionatus, ut & Lusatia ad Regnum Bohemiæ pertinentia, externo, & quidem ipsorum opprimendorum gratia donarentur. Subinde quidē rem ad Regem Wenceslaū deferre, attamen semper in cassum. Ille n. sibi ditionem primum à prædonib. repurgandā esse, in cuius rei gratiā, Heinr. Iablonskium, qui eos ex arcib. Leporipetræa (Germanice von Hasenstein) Lomniciaq; & Bradlicia iam expulisset, ablegarit, prætendere.

Sigismundus Imp. Marchionatum Brandeburgensem dono alienat.

¶ Hæc March. Brandenb. alienatio in cōcilio quoq; periculosas turbas dare. [8] Namq; Dux Ludovicus Bavarus (alias Ingolstad.) qui fere semper Regi aderat, Ducē Heinr. Landtshutensem clandestino eoq; novercali odio ꝑsequi, idq; hisce de causis: Quidā Nobil quorum nomina Avent. l. 8. recenset, libertatis & privilegiorum suorum causa in Heinr. Ducem cōspirarāt. Qua occasione arrepta, Ludov cognatum suum, Ducem Heinr. cuiusdā bonorum divisionis arcessere. Dux etenim Frid. Hein. Ducis pater, fratres suos, Duces Steph. & Ioan. in bonorū divisione multum fefellerat, ita ut totum Belgium superiore Germania uberius, sibi retineret; reliquis autem duob. fratrib. suis sola superiore Germania, q̄ inter sese partirentur, ipsis cederet. Octo millia Thalerorum tamen quotānis ipsis se additurum pollicitus fuerat, q; q̄dem argumentum iā 24. annos nō pependerat. Ideoq; Dux Ludovic. iterādā atq; ex æquo instituendā bonorum divisionē una cum debita illa pecuniæ vi, quiq; interea exinde redissent fructus, patruelē suum Ducis Steph. ex fratre nepotē, Ducē Hein. postulare. Deinde quia Sigism. Imp. Electoratum Brandenb. March. Frid. donarat, Dux Ludov. se ꝓpinquiorē adeoq; potiorē hæredē existimare. Carolus n. IV. Imp. Sigism. pater, ab Ottone Duce ditionē illā emerat, tam parvo tamē, ut vix, q; dicitur, pro nolarum restibus satisdaret, qui Otto agnomine sextus, Ludovici Ducis avi patruus, ut & Heinrici, fuerat. Præterea Georg à Gundelfing Duci Ludov. bellum indixerat, cui Dux Heinr. Sylvæ-petræ, (vulgo in Waldstein) quotiescunq; cognati sui ditionē vexare vellet, viamq; & actum cōcederet. [9] Horum trium nomine Ducem Heinr ante Imp. frequensq; Concilium accusare, æquā portionem, argentumq; & iā prid. exsolvendum debitum postulare, ipsum publicæ pacis violatorem, latronū prædonumq; receptatorē & occultatorem, & ꝓpterea q; cives suos Lādshutæ

Dissidium Ducum Heinrici Landtshutensis & Ludovici Bavari.

Dux Ludovicus Heinricum ante Imp. accusat.

huræ id q; ex Avēt l 8. videre est) interficiēdos curarit, sanguinariū appellare. Hein. Dux, statura parvus, vultu (qualis Landtsh. in monasterio Prædicatorū, q; dicuntur, depictus est) subfuscus animosusq; Princeps, dissimulato (quē inde pceperat gravissimo) dolore, dilationē desēsiōi suę cōscribēdæ petere, eáq; impetrare. Interea 12. Cal. Decēb. anni 1417. armis suis indui, quatuor equos sibi insternendos curare, tribus fidis armarisq; famulis cognato suo, Duci Ludov. cum Imp. Sigism. apud Epis. Patav. in Hungar. & Imp. à libellis (vulgo ipsius Cancellarium) cænanti, discedentiq; trib. saltem nobilib. pueris [ppterea q; cæteri famuli cænarent] assumtis hospitium suum petenti, insidiari,[10] in via in hunc cognatum suum incidēti, una cū suis ministris quatuor vulnera infligere, semanimemq; relinquere, urbisq; portas omni cōtētione petere. Sed vix exierat, cum tumultus in urbe oriri, q; libet arma rapere, Imp. Guntherum, comitem Schuartzemburg., supremum cameræ in Aula imperiali iudicem, ad illum persequendum mittere, ipse quoq;, sed tamen frustra, insequi, Dux Heinric. n. Cōradi Reisacensis, & Georgii Burgavii aliorumq; nobilium Suevorum ope effugerat. Hinc Imp. cor ira cumulari, ipseq; Ducem Hein. asstipulante frequenti cōcilio, pscribere, q̄ quidem pscriptionem etiam publice promulgasset, ipsoq; facto adimplesset, ni March. Frid. intercedens dilationem, usq; dum Dux Ludo. curaretur, impetrasset. Elapso igitur die stato, novoq; Papa Otrone Colūnio electo, q; postea Martinus V. dici, Cæs. Sigism. una cum March. Frid. ipsum in summum templum adducere, ubi ad Papæ pedes Ludov. procidere, vindictāq; petere; sed præter faustam imprecationem, qua Papa ipsi bene precatus est, nihil amplius impetrare. Interea res differri, donec à cōfecto bello Hussitico in Bohemia, aperto Marte de ea re decerneretur, cuius quidem eventum Avent. lib. citato prolixe describit, in quo, ut & in omnibus suis reb. gestis à morte Hussii, cui adfuit, Dux Ludov. infelicior fuit, ac tandem à proprio filio suo, Ludov. gibboso, Novomonti [vulgo zu Neuberg] anno 1443. circa D. Ioannis captus, & in Burghausen in carcerem coniectus est, in quo carcere anno 1447. vitā cum morte cōmuravit.[11] Hoc anno Hussitę Despotis Czenconi & Udalrico Rosæmontanis [Germanice Herren von Rosenberg] persuadere, ut ipsorum religioni fideive sese addicturos pollicerentur, Ecclesiastas suos omnes Crumaviā convocare, ibi dominus Diaconus, Ioan. Biscupecius, in templo suggestum de quo reliquiæ sanctorum populo ostendi solitæ conscendere, atq; in hanc sententiā eloqui: Despotæ Rosæmontani volunt, edicuntq;, ut omnes pastores in ipsorum ditione venerandum sacramentum sub utraq; specie distribuāt, illaq; capita, quæ M. Ioannes Huss. cōtra Papā docuit, observent: q; secus fecerint, intra sesquimensem locis suis moveantur. Ipsos silentes Despota ad prādium invitare, quo finito Despotarū, quos supra dixi, pater, Despota *Lopora*, sacerdotes iterū alloqui, atq; ut iam statim mētem suam exponerent, iubere: Abbas aūr Trzebnęus cum reliquis sacerdotib. conferens mensis spacium ad deliberādum, directeq; respondendū petere. Despotæ in id consentire, interim tamen M. Wischinum Suinoviensem & ecclesiasten Weleschinensem removere, eaq; sacerdotia, sive, quas vocant, parochias Hussitis committere.

Ludovicus vulneratur.

Despota Rosæmontani cultū divinum repurgant.

CAPUT XXIIX.

1 Patres concilii Bohemos sub fide publica citant. 2 Bohemi ipsis fidē habere nolunt. 3 plura templa à Rege sue petunt. 4 Rex eos arma sua ad se su arcem deferre iubet. 5. Ioannes Zisca Pragensibus bene consulit. 6. Pragenses Ziscam Ducem eligunt. 7. ei populus multus favet.

PAtres Concilii Bohemicarum rerum statu cognito; Hussiiq; & Hier. festo [Sylvio in chronicis suis universalibus teste] eadem sanctimonia pompaque, qua Petri & Pauli Romæ, ostentatis nempe circum templa à Rege imperrata, perq; plateas, vicosq; & compita S. eucharistiæ receptaculis, à Bohemis celebrari viso; religionisque reformationem à Despotis susceptam; 5. Id. Iul. sub fide publica, quam tum ipsi, tum Imperator ipsis præstare, eos ad Concilium vocare. [2] Illi vero innocentis M. Ioannis Hussii nece prætensa simpliciter recusare. Despotæ tamen Rosemontani, quominus in repurganda religione pergerent; sed eam in commodius tēpus differrent, eo permoveri, populusq; omnis in annum usq; sequentem tranquillo animo esse, frustraq; liberale Concilii responsum expectare. [3] Quod autem tale nihil omnino, quin imo se ab illis hæreticos dictos inaudirent: sequentis anni 16. Cal. Maii armati arcē Wissegradens. ascendere, Nicol. Hussinecciu [nobilem virū, eiusq; loci, unde M. Huss. originem duxit, dominum, nec novę urbis Pragensis, quod Hageeus vult, civem] ad Regem, plura templa, propterea quod populi multitudo cresceret, petitum

Bohemi sub fide publica ad Concilium citantur.

Bohemi ipsis fidem habere nolunt.

plura templa à Rege sue petūt.

ablegare. Rex terreri, & quòd aliud (ne nempe tertium captus in carcerem mitteretur) metueret, benigne respondere, octiduoq; ad se redirent, iubere: Interea ad Hussineccium mittere, qui ipsi indicarent, è tela illa, quam in regem exorsus esset, laqueum effectum iri, quo Rex ipsum gratitudinis ergo suspendẽdum curaturus esset: Quo quidem nuncio Hussineccius ita exasperari, ut populum in Regem concitaret: ut tamen eo tutior atque securior esset, Praga discedens, quantascunq; poterat, præsertim ex iis, q Papæ infensissimi essent, copias cõscribere. Interea populus quotidie Regẽ respõsum flagitare, id q etiã p ipsius Cõsiliarios, Despotas *Guilel. Botzcoviciũ, Martinũq, Rostochiũ* accipere, Regem etiãnũ deliberare: sed tamẽ inclinatione voluntatis in eã sententiã ppendere, quem ipsi fere reflexissent, pp ter ea q armata manu id quasi extorquere voluerint.[4] Hinc etiã ipsum velle, ut omnia sua arma, vel iti loricas, arcus, hastas, gladios, & flagra ferrea, in arcem delata ante se deponãt. Quo senatus cognito, vehemẽter pterreri: nisi n. parerent, regis sævitia; si parerent, populi seditio ipsis ãte oculos versari, ideoq; quo pacto & cives tutã trãquillãq. pacẽ traherent & Regis mãdato satisfieret, cõsultare. Tũ tẽporis aũ apud civẽ (aut, q Hagec. vult, senatorẽ) novæ urbis, Barthol. Lanium nomine, nobilis quidã erat, Ioan. Trosnovius. à *Trautenaw* (qui vicus rusticus iã Despotæ Rosæmõtani est) qui ex altero oculo in cõflictu amisso vulgo *Zisca* dici, cuius etiã in sequẽti narratione frequens mẽtio fiet.[5] Is ergo hospitẽ suũ, ex regis, civitatẽ ad arma ponẽda cogere volentis, minus liberali respõso tristiorẽ, animose cõpellare, atq; inter alia dicere: *None pueri estis? ego qui aliquãdiu in aula cũ Rege versatus fui, ipsum penitus novi, vobisq; si armati cõparueritis, arma vestra potius donaturũ, quã ea à vobis reposciturũ certo scio.* Barth. Lanius hoc cõsilium mẽte recõdere, suis collegis, senatorib. exponere, qui civib. id enunciare, & appbare, dieq; Marci & veteris & novæ urbis cives in arce Wissegradẽsi cum armis in cõspectu Regis stare,[6] qb. rogatu senatus Zisca, præstantib. armis tectus, anteire, Ibi cives Ziscã, ut p ipsis verba faceret, rogare, id q is hisce verbis facere: *iussu tuo, celeberrime & clemẽtissime Rex ac Domine, obedientes fidiq; subditi, nos tibi sistimus, in quem hostem nos mittere velis, expectãtes, qui cum pro vita gloriaq; TV. A, quãtisper moveri poterimus, nos fortissime decertaturos pollicemur.* Cui Rex: *Bene dixti frater, revertere saltem cũ copiis.* Id q illi prõta obediẽtia facere.[7] Ita Ziscæ cum populo magna gratia esse, multiq; ipsi adhærere, quorum ope cõtumeliã illã, qua religiosus quidã (sororẽ ipsius, q quidã volũt, quibusdã aũt de eo etiãnum dubiũ est, violãdo,) ipsum affecerat, à se vindicatum iri sperabat. Itaq; (iuxta quosdã) ut cõtumeliã istã vindicare ipsi cõcederet, à Rege instãter petiisse, idque à Rege affectatã ipsius simplicitatẽ, verã pauptatẽ, tenues opes sive amicos respiciente, per iocum concedi, sigilloq; insuper confirmari, quod ille acciperet, eoque pacto multos ad se clam allicere atq; attrahere.

Rex eos arma sua in arcem ad se deferre iubet.

Ioannes Zisca Pragensibus bonum consiliũ dat.

Pragenses Ziscam ducem eligunt.

Zisca populus multus favet.

CAPUT XXIX.

1 Concilium diffluit 2 Papa legatus in Bohemia ecclesias reformat 3 Zisca multum colligit populum urbemq; Thabor condit. 4 cum magistro moneta confligit. 5 suos melius in re militari præsertim equitatione, instruit. 6 Pragam venit. 7 tumultũ excitat. 8 plebs duo monasteria diripit. 9 Maristius coriarius cur capite plexus.

FEsto Pẽtecostes die, qui erat Id. Maii anni 1418. sub novo Põtifice Rom. Martino V. Concil Constant diffluere, q nuperrime MM. I. Huss. & Hier. Pragẽsem exusserat, Wiclephum dãnarat, Laicis sive idiotis calice S. eucharistiæ interdixerat, aliorumq; plurium, autor fuerat, quæ hic quoq; cõmemorare supsedeo, nec in posterum memorabo, sed Bohem patriã meã persequar.[2] In q Papa statim novum crabronẽ sive legatum mittere, q Conradi Archiep ope prid id. Iunii arcã, quæ supra arã in regia urbe Slana erat, deiicere, novã reformationẽ ex decreto Concilii instituere, & ecclesiastẽ quendã una cum privato quodam exurendum curare. Id q Bohe iniquissimo animo ferre, ex eoq; sequẽtis horrẽdæ seditionis ansam arripere, idẽq; in Silesia Bratislaviæ quidã Hussii doctrinã amantes, facere, metuẽtes ne apud se quoq; subita severaq; decreti quęd. m executio susciperetur, atq; licet aliis de causis, seditionem in senatum cõcitare, propter quam anno 1420. Imp. Sigismundo. pœnas dare.[3] Interea Zisca omne hominũ genus, bonum pravumq; ad se allicere, atq; attrahere 1 q aũt metueret, ne urbe, cui se cõmittere tuto posset, destitutus, dum provinciã hinc inde diripiẽs grassaretur, astu fortassis opprimeretur, locũ natura munitũ, à Bohẽ Hradistie dictũ, in quo olim arx munita steterat, variis tamẽ bellis devastata fuerat, eligere, & q ibi satis cõmoda esset habitatio, *Thabor* appellare, suis quoq;, ut ubi quisq; determinatũ haberet domui spacium, id exstructo ędificio occuparet, 9. Cal. Mart. eiusdẽ anni præcipere. Quidã, atq;, ut equidẽ reor, rectius, anno sequẽti hoc factum

Concilium Constantiense, diffluit.

Papa legatus ecclesias in Bohemia reformat.

vide infra cap. 34. num. 1.

Zisca multum populum colligit.

oppidũ Thabor condit.

bũt.[4] Ziſca enim diu tacite terrã pervagari,& die paraſceves Nicolaũ,Regni Boh. Monetæ magiſtrũ,à quo ipſe mille equitib. opprimendus erat, in pago Wozicæ cædere,[5] una cũ armis equos ſuis donare,eos,ut in equitando ordinẽ obſervarẽt, inſtatuere,ut fortius atq; antea ſuis hoſtib. ſimpliciorib. Paliciis ſuis Bohemicisq; q̃ dicitur,auriſcalpiis reſiſtere poſſent. Præterea non tantũ ſequentes hiſtoriæ id cõ.pbant; ſed & Fulg.li.3.c.2 id collocat poſt mortẽ Wencesl. Ut aũt in hiſt. narratione pergã,[6] Ziſca cum quibusdã ſuorũ,inſtinctu Nicolai Huſſinecci, Pragam veniens,accipere,q̃ Rex Wencesl. muliebri timore ex arce Wiſſegradẽſi in Cunradicenſem ,pfugiſſet,fratrẽq; Sigiſm. ad opem ferendã per literas vocaſſet, ante tamen à novæ urbis ſenatu precib. impetraſſet,ne Dominicũ corpus ab hæreticis ulterius in pompa circumferendũ pmitteret.[7] Ziſcæ tum maiora audendi cõmodum tempus videri, ſuosq; ut magno quodã impetu verita facerẽt, hortari, quod quidem mandatũ illi obedientes ſe facturos recipere,& 3. Cal, Augu. in feſto Abdonis in nova urbe è Carme. ad S. Steph. euchariſtiã armati circũferre,ibiq; ſacerdotẽ,cui Ziſca (neſcio qua de cauſa,fortaſſe,ſi tamẽ res ita habet, Dubravius enim lib. 24. dubitanter ea de re ſcribit,q̃ ſorori ipſius viriũ obruiſſet) infenſiſſimus erat nec ante,quã tum deprehendere poterat,ędib. ſacerdotalib. expugnatis occidere Tum ſenatores inviſere,& intra 13. & 14. (id quod ſecundũ rationem horæ integrę Bohemis uſitatæ erat admodũ mane) ipſorum 13. una cum civitatis iudice partim vivos de curia præcipitare,quos ii, qui infra ſtabant,ſuis venabulis,furcis fœnariis, ſimilibusq; telis excipientes,plane occidere. Horrendum hunc deplorandumque tumultum regni camerarius ſedare volens,trecentis equitib. ex arce erũpere, ſed urbem omnem commotã tantamq; plebis multitudinem,ſeq; ei imparem videns, rurſum ſe,plebe libidini ſuæ relicta,retro in arcem ſubducere. Ibi autem quisquis alterum odio ,pſequebatur, quocunq; poterat modo adoriri,ita ut plurimus ſanguis ibi effunderetur,[8] Poſtero die,qui erat prid. cal. Aug. ſeditioſa illa turba confluere,in monaſterium *Sderad*,irruere,quæcũq; poterat, abligurire,præcipue vero monachorum vinum vetusq; cerevisia palato ipſorum arridere, ideoq; illi quaſi Encænia ſive annua feſta celebrare. Tum ſupra molæ propugnacula permultæ lignorum rates advenerant,in quibus usq; ad alterum latus perveniri poterat, quo viſo plebs,in Carthuſienſium ædem irruere,quæ trans Augeſtum ſita erat, ad eam quę D virgini dicata fuerat,ubi monachos captivos ducere,graviter pulſare,tandem tamen captivos in veteris urbis curiam magna contumelia deducere, ſiquidem ipſis ſpinea ſerta impoſuerant,ubi aũt in pontem perveniſſent, quidã in præterfluentem abiiciendos velle cæteri obſtare,tantisp,dum de eo inter ſe ipſi confligerent,ita ut multi vulnerati,duoq; in ponte mortui iacuerint. Huius tumultus culpam maiori ex parte Ioanni Bradatio, veteris urbis cõſuli, Hagecus imputat. [9] Coriarium quoq; quendã,nomine Marciccum,novę urbis incolam,ſumta veſte ſacerdotali,& calice,miros luſus monachis exhibuiſſe, quem ideo ſenatus in carcerem miſſum,etiã invito illo Conſule,noctu capite plectendum curarit. Hunc Hagecũ Monachi divinitus è carcere ereptum eſſe ſcribunt: ego vero fabulã hanc à ſenatu,qua ſe apud populum excuſare,monachosq; vivos conſervare poſſet,cõfictã eſſe potius crediderim.

cum Magiſtro monetæ confligit.

ſuos milites in re militari &c. inſtruit.

Pragam venit.

tumultum excitat.

Regni camerarius.

Plebs dicto monaſteria diripit.

Marciccus coriarius cur capite plexus.

Fabula.

CAPUT XXX.

1 De prima duorum iſtorũ Monaſteriorũ exſtructione 2. Wenceslaus apoplexia moritur. 3. defuncti corpus diu inſepultũ.

DE prima horum monaſteriorum exſtructione hęc reperio: Wratislaus primus Bohemiorum rex in Conradum, Marchionem Moravorum, expeditionẽ movens, Brinnæque caſtrametatus, quemq; Deſporã eo, quo volebat, loco collocare. Iã vero Regi filius ſuus Dux Brzetislaus aſtare, quo Deſpota *Sderad* viſo, regi innuere, ac dicere: *Ad flumẽ, inclyte Rex, filio tuo locũ des oportet, ſiquidẽ in flumine lavari gaudet*. Verum hoc ideo dixerat, quoniã anno 1087. non procul à Lupfurdo in Albi lotus, à Miſnieis obrutus plurimis ſuorum amiſſis, ipſe quoq; vulnus acceperat. Quo Ducis Brzetislai hoc audientis cor ira cumulari, præſente tamen parente ſilere: in tentorium aũt ſuum perveniens, ira percitus nec cibum capere, nec bibere velle: Conſilio tamen Deſpotam Sderad ad privatum colloquium, ad ſe evocãdum, atq; ab admini ſtris ſuis interficiendum curare, q inde Pragã devectus in ſacellum Petri & Pauli cõdi. Paulo poſt defuncti Sderadi filius Ladislaus ſomnio ſtimulatus videre, ſe à patre rogari, ut ipſum tegeret. Id ſomnium eccleſiaſtæ ſuo indicare, qui id ita interpretari, ut eo in loco, in quo pater conditus eſſet, mona-

De prima horũ duorum monaſteriorum exſtructione

imagines,ut & magnas illas parietibus affixas tabulas cœno asſpergere. Hæc omnia fratris Ziſcæ iuſſu fieri.

Bohemia tum temporis auguſtiſſimis monaſteriis templisq; referta eſſe, ita ut Sylvius,nullum in tota Europa,tam frequentibus,auguſtis,opulentisq; monaſteriis Bohemiæ regno comparati poſſe ſcribat. Hinc caſulas,ſtolas &c.ſeditioſis interulas,caligas,aut pulchra vexilla præbuiſſe, Pontificii graviter conqueſti eſſe, Monaſteriorum theſauri,ut aurea & argentea idola,imagines cruci affixæ,hierothecæ, ſive S. euchariſtiæ receptacula, calices,pacificalia,omnibus eſſe præda,reliquus ornatus precioſiſſimus diſtrahi,ut nemo,quorſum pervenerit, ſcire potuerit. [2] A Ziſca ſuisq; aſſeclis quingenta plus minus monaſteria templaq; vaſtata eſſe,Ioannes Aventinus 7.Bavaricæ hiſtoriæ ſuæ libro de Concilio Conſtantienſi: à Thaboritis religionem gladio vindicatam,calceosq; Chriſmate iniunctos Sebaſtianus Francus in Chron. Hæret.Rom.lit.O,ſcribit.

Ziſca quot monaſteria vaſtarit.

Civitatibus Piſſecio & Modina audita Pragenſium orſa perplacere,cunctosq; ſub una è ſuis oppidis exterminare. Præcipue vero 13. cal. Septemb.ſub veſperam Piſſecii Monachos ſuos,Dominicani ordinis,obruere, atq; ad Miſſam ſacramq; euchariſtiam ſub utraq; ſpecie celebrādam adigere velle,quod recuſantes ad unū omnes interficere,monaſteriumq; exurere,atq; vaſtare. Ad ſummā, regio omnis ſeditionibus referta eſſe, ſic ut regem à lixa diſcernere vix poſſes. [3] Pragenſium civitatibus aliisq; oppidis numeroſus populus in ampliſſimam arcem, à Bohemis etiamnum *Crizky* dictam,nec longe à Ladoa,inter Pragam & Beniſchoviā, ſitam congregari,ubi præſentibus quibusdā ſacerdotibus Magiſtrisq; Pragēſibus inprimis M. Wenceslao Coranda, eccleſiaſte Pelſinenſi,M.Iacobello,M.Cardinali,& Matthia Toczeniccio publicis precib. habitis ſacrā cœnā ſub utraq; ſpecie diſtribuēda curare, [3] Ziſcamq; Ducē eligere. A Matthia Toczeniccio menſæ tabulam tribus vacuis doliis cereviſiariis impoſitā,in eaq; abſq; omni ornatu Miſſam celebratā,cunctisq;,promiſcue ſacrā cœnā diſtributā fuiſſe,Hagecus ſcribit. [4] Equidē Ziſcæ epiſtolā,quam eo anno ad Tuſtæos ſcripſit,adeptus ſum,quæ quidē una cū Bohemico quodā hymno,Thaboritis tum uſitato,anno 1541.in curia reperta fuit, ſic aūt ſonat : *Fortiſſimo Duci totiq, civitati Tuſtææ,fratrib. mihi cariſſimis. Vt Deo opt.max. clementer annuente,ad priſtinā dilectionē redeatis,bonaq, opera praſtetis, Deus opt.max.faxit. Vt in timore Dei,cen filii ipſi dilectiſſimi,conſtantes perſiſtatis, neq, vel ab ipſo caſtigati punitiq, vosmet merore conficiatis,per Deum opt.max.vos oro. In fidei noſtræ operarios,tū vero ſummā Germanorum malitiam, quam iam experimini, propter Ieſum Chriſtū Dominū noſtrum,reſpicite. Maiorum veſtrorū veterum Bohemorū non Dei opt.max.tantū,ſed & ſua ipſorū cauſa,crura ſua ocreis tegentium exemplo illis firmi reſiſtite. Nos aūt fratres dilecti,reſpicimus in legē divinā atq, in rempublicam, ideoq, multo maiorē diligentiā adhibere tenemur,ita ut, qui vel cultrū manu tenere lapidem attollere,aut vectem geſtare poteſt,exſurgat. Proinde vobis notum facio.fratres dilecti,copias in divina veritatis hoſtes, Bohemicæq, gentis everſores, ubiq, ſimul & undiq, à me colligi,vosq, à me obnixe rogari,ut eccleſiaſten veſtrum,qui populū in omnib. & ſingulis concionib.ad legitimū bellum contra AntiChriſtū, excitēt, admoneatis,utq, tum iuvenes, tum provectiores ſemper parati ſint. Volo etiā,ut cū ad vos pervenero,panem, cereviſiā, victūq, & paſtū nobis ſuppeditetis,vobisq, de idoneis armis proſpiciatis. Nō adverſus externos modo,ſed & adverſus inteſtinos hoſtes belligerandi tempus adeſt. Prioris veſtri conflictus, quo pauci cum multis,minores cum maioribus,inermes cū armatis conflixiſtis,memores eſte. Dei opt.max. manus necdum decurtata eſt: ideoq, eſte bono animo,eſte in armis,eſte parati Deus opt.max. vos cōfirmet. Datum Worlicia Feria 6.poſt nativitatis Maria,anno 1418.*

Dux militum electus.

eius ad Tuſtaos litera.

Ioannes Ziſca,à Colice, divina ſpe,Dux Thaboritarum.

[5] Ziſca Dux electus diē Michaelis ſuos ſecum Pragā ire iubere id quod ipſi ſtudioſe facere,euchariſticam hoſtiam ligneo receptaculo includētes 4000.numero pergere [6] ſub veſperam facibus, ſtramineis manipulis, pineisq; ſchidiis accenſis, Pragam adventare,monaſterium D.Ambroſii, ex quo Pragenſes non ita nuper Monachos eiecerant,occupare,quæcunq;reperiebantur abſumere. Mane Pragēſes urbes ipſis multo commeatu miſſo cum ipſis transigere,ut arces Wiſſegradenſis & Wenceslai deſtruerentur,nec ullo unquam tempore Rex reciperetur : at quidam pacis amantes intercedere,neq; id concedere velle. Ziſca,ad quem plebs velut apes,advolabat,indies copias ſuas augere, atq; ita inſtructiores reddere, cū quadā copiarū parte Pelſinam cōcedere,ubi Sylvio c.38. teſte multos eandem re-

Ziſca cum ſuis Pragam tendit:

advenit.

ligionē profitētes reperire, quorū ope Despotæ Bohuslao Cygnomōtano (vulgo Schuāberg.) variis excursionib. suis multa mala inferre, illatisq; se Pelsinā recipere. Thaboritæ interim Hussitæq; arces obsidere, easq; à se omnino devastatum iri putare, verum de prudentum quorundam consilio, inter Pragenses, eosque qui arces tenebant, induciæ usq; ad D. Georgii sequentis 1419. anni factæ. [7] Desertis igitur arcibus Monasterium D. Hieronymi, ad S. Slovanum dictum, invisere velle: Abbas vero Paulus, cum fratribus suis, solenni sacrorum pompa ipsis obviam procedere, ante ipsos in terram procumbere, utq; monasterio parcerent, orare, se sub utraq; specie sacramentum altaris distribuere promtum esse. Quo dicto illi, ut hoc quamprimum faceret, promissumq; suum re ipsa exsolveret, postulare, cui Abbas annuere, & 20. Thaboritis, qui cū arcubus, Scorpiis catapultisve suis, quin & hastis clavisq; accedebant, eius sumendi copiam facere. Eo medio Slovacensium monasterium in hunc usq; diem integrum mansit.

Slovacensium monasterium quidni dirutū.

De eius exstructione.

[8] De extructione huius monasterii hæc in historiis reperi: Carolus IV. Imperator anno 1348. novam urbem Pragensem die Marci, qui fuit 3. Cal. Iunii, auspicatus pulchris elegantibusq; ædificiis templisq; & monasteriis eam sibi exornandam cogitare; inprimis igitur in ea iuxta sacellum D.D. Cosmæ & Damiani, monasterium Hieronymi nomine exstruendum curare, in idque Slavonicos sacerdotes ordinis D. Benedicti assumere. Hi à Papa, orante pro ipsis Carolo, ut sacra vernacula sibi lingua facerent, impetrare, quemadmodum Slovanēsibus semper & omnibus in locis suis id concessum fuit, cui quidem rei argumento est, quod hisce Monachis diploma illud, quod Alexander Magnus fidissimis suis militibus, Slovacis, dederat, traditum est. Huius diplomatis verba omnia recenset Hagecus, suntq; à compendiario quodam historiæ Bohemicæ scriptore iuri ipsorum municipali addita, adeoq; repetita, prætcrea Latinis verbis monasterii, quod diximus, atq; alias *Emaus* dicitur, parieti inscripta, ideoq; eorū repetitio hoc loco minus est necessaria. A Papa sane Carolo id concessum esse, quod nullus unquam Papa ulli genti concessit, summopere miror. Bohemi quoq; Wratislai tempore anno Christi 1079. id petierunt; nihil tamen impetrarunt. Hanc Papæ responsionem (quia causas, cur sacra vernacula lingua celebranda peragendaq; non sint, indicat) lectori perpendendam huc ascribam:

Papa Gregorii edictum, quo Wratislaum Ducem sacra vernacula lingua celebrare vetat.

[9] *Gregorius Episcopus, servus servorum Dei, Wratislao Bohemiæ Duci salutem & apostolicam benedictionem. Vt sacra apud vos Slavonica lingua vestro more peragantur, hoc quoq; inter alia. A.C.T. à nobis petit. Nos hac in parte tibi, fili dilecte, nullo modo gratificari posse noveris. Nam postea quam S. literas sæpius perpendimus, eas arcano secretove servari custodiriq;, nec abs quivis, inprimis autem simplicioribus, hinc inde disiici, Deo opt. max. placuisse reperimus. Ita publice enim evidenterque ab omnibus cantataq; & audita, fortasse vilescet fastidiumq; pariet: aut à simplicioribus non recte intellecta acceptaque, frequenti auditione, consideratione, sinistraque interpretatione, tandem forte tetri errores in vulgus irrepent, qui deinceps ex hominum cordibus vix ægre evelli poterūt. Nullus hic erit huic prætextui locus, quod nimirum ecclesiastici simplici candidoque populo in prima ecclesia hac in parte multa concesserint. Sed multa inde mala atque hæretica exorta sunt, quæ quidem postea (Christiano ordine decoroq; obtinente, Christianaque ecclesia confirmata perfectoque ex hac huius indulgentiæ concessionisque radice hæreses hasce exortas esse,) magno labore omittenda fuerunt. Quod itaque à populo tuo minus considerate petitur, non acceptatur. Nos enim, ut huic meræ curiositati omnibus modis obstes, Dei & D. Petri virtute sive autoritate potestateque prohibemus, teque per Dei opt max gloriam hortamur, atque iubemus, Datum Romæ anno 1079.* [10] Monasterium illud, quod ante diximus, in nova urbe Praga sitū est non longe ab aula Carolina, & alias dicitur *Emaus*, mire pulchrum habens ambitum sive circuitum. In templo quoque quod diximus, iacet magna, illa catapulta, qua Pragenses arcem Carolinam oppugnarunt, quia vero resoluta, &, quod a ratione non est alienum, de ea aliquid ademptum: nec quisquam, qui eam rursum compingere valuerit, repertus est. Qua est ingressus in templum, super aquæ lustralis aheno, hæc scripta legere est (*Hæc ecclesia monasterii Slovanensis catholicorum sub utraque* hæc verba quadantenus deleta sive obliterata sunt,) *una cum Cœmeterio, vitiata quondam hæreticorum pravitate, & aliis multis sceleribus, omnibus fere catholicis notissimis: igitur gratioso indultu plenaque sibi licentia data à Reverendissimo & Illustrissimo Principe ac Domino, Domino Speciano, Episcopo Cremonensi*

Emaus, monasterium.

Reverendissimo consecrata, publice ac solenniter reconciliata, idq; Dominica Reminiscere, Anno 1594. die 14. Martii. Postridie Paschatis aliquot millia hominum de veteri more è tribus Pragensium urbibus in hoc monasterium ut & sequenti die in S. C. M. vivarium uros spectatum exire solent.

Caput XXXII.

[1] *Quidam Despotæ se Ziscæ coniungunt.* [2] *copiæ hostiles in ipsum missæ.* [3] *ipsi grave periculum imminet.* [4] *ipsius stratagema.* [5] *Hussitæ Budissinam frustra obsident.* [6] *& Pragenses arcem Wissegradensem.* [7] *Pragensium atq; regiorum militum conflictus.* [8] *monasterium B. virgini sacrum, eversum.*

UT autem ad fratrem Ziscam redeam, post agros vehementer divexatos, in oppido Pilsena commorantem, tandem Despotæ *Brenco Suihovius, Ioannes Walconus de Aquila*, aliiq; plures convenire. Hi quosdam cives Hussii doctrinæ adversantes expellere, monachos fugare, (Hageco teste) cœnobiorum κειμήλια (Wenceslao Coranda, harum actionum quasi autore, aut duce) rapere, atq; abire, mense Ianuario anni 1419, in oppido tamen valido præsidio relicto. [2] Interim Despota Bohuslaus Cygnomontanus (vulgo *Schuanbergensis*) Duxq; Sophia, copias colligere, in Ziscæ conspectum prodire, ad certamen ipsum provocare, [3] bisque ipsum ita cingere, ut fere, nisi stratagemate usus fuisset, ab ipsis captus fuisset. Primum enim cinctus equitatu, cœnosum in locum, in quo ab equitibus nullo malo affici poterat, se conferre, atque ita ex ipsorum manibus elabi. Sed ne sic quidem diu consistere posse, sed denuo cinctus nullam opportunitatem habere, nisi saxosum petrosum, magnis fruticibus consitum locum: hunc igitur occupare, recte cogitans hostes plerosq; omnes equites, pedibus certamen inire oportere: id quod & factũ. Cum ocreati calcaribusq; pedes armati equites desilientes exiguã illã Ziscæ vim facile à se repressum iri sperarent: [4] quo viso Zisca Thaboritidas viris suis adhærentes pepla sua abiicere iubere, id q; eæ (per sese alioqui prę timore terroreq; eomam quæq; suam evellere promtæ) obsequentes præstare, quibus hostes ita irretiti, ut irruentem hostem propulsare non possent; sed turpiter cæsi locum deserere cogerentur. Peplorum autem eam ad rem necessariorum multitudinem lector ne miretur, Nam & hodie vere Bohemicarum mulierum capita peplis ita obvoluta sunt, ut vix sclopeti glande plumbea capita earum traiicere valeas. Hæ vero copiæ, viso eum ipsorum manus omnino effugisse, Pilsenam accedere, suam in ea urbe salutem quæsitum, à civibus mox intromitti, qui & Ziscæ asseclas, quod ipsorum monasteria diripuissẽt, cives fixam sedem habentes expulissẽt, occidere, Ille vero tam dolosè vafreq; illinc elapsus (quantum equidem videre possum, & in quod multi scriptores consentiunt) in montem *Thabor*, de quo dictum, venire oppidumque condere.

Quidam Despotæ Ziscæ se coniungunt.

Copiæ hostiles in Ziscam missæ.

Ziscæ grave periculum imminet.

Stratagema Ziscæ.

[5] Interea qui cum Nicolao Hussineccio erant, in Lusatiam irrumpere, Budissinam omni vi obsidere, pistrinumq; cum suburbiis exurere, urbem frequẽtibus incursionibus adoriri, semper tamen fortiter repelli, eoq; adigi, ut urbe relicta, Pragam redirent. [6] Nec vero Pragenses feriari, verum induciarum tempore elapso arcem Wissegradensem ad novam urbem obsidere. Sophia Regina, una cum Cencone Speculęmontano, Burggravio, regnum gubernans, Imp. Sigism. auxilium latũ orare: Sed is periculoso infeliciq; bello Turcico impeditus afflictæ viduæ nullam opem ferre posse, ipsam tamen ad regnum ipsi legitimo hæredi pro sua prudẽtia sapiente consilio conservandum diligenter adhortari. Quod facere prudens heroina omni studio satagẽs regiis thesauris summa necessitate sumtis copias colligere, minorem urbem, quæ arci Wẽceslai adiacet, munire, ponti portas ligneasque turres, ne illac veteris urbis incolis transitus esset, adiicere. Contra vero Pragenses suæ religionis socios convocare, qui non cunctari, sed confestim Pragã rendere, & prid. Non. Novemb. feliciter adventare, quibus ex adverso, qui reginę nomen dederant, sese armari ostentare, id quod Thaboritæ Hussitæq;, (qui ita dicebantur) flocci facere, [7] copias suas in ipsos educere, atque ita cum ipsis confligere, ut nihil supra Circa 23. horam Thaboritæ prope Ducis Sax. domum atq; pontem, minorem urbem valide aggredi, qui sub Regina militabant, fortiter ipsis resistere,

Hussitæ Budissinam obsident.

Et Pragenses arcem Wissegradensem.

Pragensium atque regiorum militum conflictus.

Tumultus tamen iste tanto cum clamore totam noctem durare, ut omnia cuilibet corruitura viderentur. Regina Sophia ingenti metu perculsa ex arce Wenceslai profugere, vixq; ope Despotę Rosæmontani effugere. Plateæ cæsis referræ nonnullæ ædes incensæ, Thaboritæ minorem urbem expugnatam devicerant, quod autem principe destituerentur, luce ingruente ea excedere. Postridie a prandio Thaboritæ civitatesq; Pragenses omnes convenire, consultare, correptisq; armis minorem urbem denuo adoriri, in quo conflictu utrinq; multi interire: tandem tamen Reginæ milites repulsi cedere, seq; in arcem referre, turres quoq; de ponte in præterfluentem proiici, portæ removeri, multæ magnificæ domus una cum curia funditus exuri, monasterium quoq; B. virgini dicatum, ponti vicinum, tum quoq; D. Thomæ consecratum, in hoc tumultu quoq; destrui & everti.

Monasterium B. virgini sacrum, eversum.

CAPVT XXXIII.

[1] Pragenses multa monasteria oppugnant & destruunt. [2] Sigismundus Imp. comitia Brinnæ indicit. [3] Pragenses legatos eo mittunt. [4] Imp. Pragensibus venia data quædam iniungit. [5] Pragenses Imperatori obtemperant. [6] quidam Despotæ cum Hussitis confligunt. [7] Imp. ad Pragenses dat literas. [8] Pontificii saeviunt in Hussitas. [9] Cædes maxima in montibus Cuthenis facta. [10] Thaboritæ Auscam oppugnant & exurunt.

Pragenses multa monasteria oppugnant & destruunt.

PRagenses tam insigni victoria domi potiti, Monachos passim visitatum excurrere, primoq; monasterium Mariæ Magdalenæ in Agezo iuxta Pragam tum & Plassense, in quo Monachi Cistertienses, valde opulentum exurere. Quantum quamq; instructũ fuerit hoc monasterium, è veterib. ædificiis videre est: hodie nvix dimidia ex parte instauratum est; miliare Cralovicio distat, cum Wilã iter est. Thaboritæ & Pragenses his ita gestis reverti, Pragam venire, in monasteria veteris noveq; urbis irrumpere, S. Clementis, Dominic. S. Franc. Fratrũ minorũ, S. Ambrosii, Francisc. sive discalceatorum. D. Benedicti, Fratrũ crucis, D. Catha. Augustinianorum Eremitarũ ordinis, ad D. Ambrosii, sub Wissegradẽsi, Pragæ ultra rivum Boriczsch D. Car. in aula Carolina Pragæ, Ditiorũ civiũ Pontificiorũ tabernas, arcas, capsasq; effringere, quæ placebant, auferre, atq; discedere. Proinde omnes, qui sub una specie S. eucharistiam sumere soliti erant, partim noctu, partim interdiu Praga cum coniugibus liberis & omnibusq; bonis mobilibus abire:

Sigismundus Imp. Comitia Brinnæ indicit.

[2] Quo Sigism. Imp. accurate cognito, ingenti terrore percelli, nec quomodo rebus hisce consuleret, videre: tandem tamen de bonorum prudentiumq; cõsilio Brinnæ Comitia indicere, ad omnes Equites, consiliarios atque officium publicum gerentes, literas dare, quibus ut omnes sese Brinnæ 15. Decemb. anni 14[illegible] sisterent, postulare, ad quæ Comitia & Regina Sophia quodã Wenceslai Regis cõiux cum Romano quodã Legato, & aliquor Hungaricis episcopis venire: [3] Pragẽses quoq; legatos magnæ autoritatis eo mittere, qui die Ioannis Evangelistæ splẽdide, tubicinibus præcedentib. Brinnã ingredi, quos ingredientes Imp. ipse de fenestra spectare eosq; in Despotę Nigromontani domũ deducendos curare: Mane Pragenses ecclesiastæ Missam in hypocausto celebrare, Sacramentũ altaris omnibus petentibus communicare. Hinc urbis Prælati ad ipsos mittere, qui ipsos ab hac re abstinere atq; cessare iuberent. Tertio die Legati Pragenses ab Imp. publice audiri, qui copiosam orationem auspicantes, primum veniã petere, tum ut A. I. M. ut ipsorum Rex, hæreditariusq; Dominus, in suũ regnũ venire, id occupare, clementissimusq; ipsorũ Domin' atq; Rex esse vellet. Suppliciter etiã Religionis libertatẽ petere, ut nempe sacrã cœnã ex institutione Christi sublatis traditionib. humanis celebrare possent, utq; religiosi, qui inter ipsos essent, nulla mũdana politicave potestate pollerẽt. Hussii quoq; honestissimã mentionem facere. publica fide munitum male condemnatũ esse, morteq; sua plus gratiæ apud Deũ ipso D. Apostolo Petro meruisse. Ad quæ subridens Imp. dicere: *Carissimi Bohemi, mittite hæc: nullum hic Concilium constantiæ ista vobis dicẽda fuerant. Quia vero petitis, ut regnum occupem, faciam, mẽtemq. meã vobis scripto, explicabo.* [4] Scripti huius argumentum erat: Omnia peccata ipsis a se condonari, nec se eorum unquam iniquiore animo memorẽ esse velle, modo ipsum Regem suum Dominumque agnoscant, omnes catenas, columnas

Pragenses legatos Brinnam ad Comitia mittunt.

Imp. Pragensibus venia data quædam iniungit.

mnas saxeas, cataractas, sive clathros pensiles, repagula ex urbe in arcem deferãt, vallaq; & propugnacula è regione arcis Wenceslai post ipsius obitum ab ipsis extructa, diruant, omnes præfectos, quos iureiurando obstrictos in præsidia arcesq; collocarint, hoc iuramenti vinculo liberatos removeãt, suos admittant, inprimis vero in arce Carolina loco Ianeci Milicini, qui alias *Sadlo* dicitur, Sdeslaũ Tluxaũ Eurczeniccium, præsulem arcis accepterit. Ubi igitur in hisce ipsi obsequuti fuerint, se venturum, ceu patrẽ patriæ ipsis præfuturum, totumq; regnũ, omni modo, ut pater ipsius Ca. IV. fel. mem. administravit, nec ullo alio modo, administraturũ.

Pragenses Imperatori obtemperant.

[5] Simul atq; Legati seq. 1420. anno domũ redierunt, teiq; gestæ rationem literasq; reddiderunt, omnes convocari, literæ publice legi, cippi in plateis effodi, in arcem deferri, Cæsariq; in omnib. obsequium præstari, senatusq; tumultu isto depulsus, iterum iura dare. Thaboritæ aliiq; Hussitæ, hoc iniquissimo animo ferre, omnesq; Praga exire, pars ad Ziscam, Thabor ædificantem, pars ad Nicol. Hussineccĩũ Sudomircii commorantem.[6] Verum Petrus Stellæmõtanus (vulgo *Sternbergius*) ordinis Rhodiorum Straconicii, & Pracickius Rattaius, Ioann. Suidniczk. Despota Coldiccius, una cũ iuniore Michaeleonis à mõte Michaele (vulgo Michelsberga & Wenccsl. Donniskius ad piscinam vel iacum quendam usq; ad solis occasum, acerrime cum ipsis dimicare, Hussitarum Duces erant Despota Brzenco Suhovius, qui cum multis suis ibidẽ occubuit, Despota Shualus Meccovius, alio nomine *RZepicce* dictus, cum fratre suo *Cuna*. Ziscam quoq; in eo prælio fuisse, ac vix ęgre evasisse, hostibus tamẽ victoriam cedere coactum fuisse, Hagecus falso scribit: alii vero, quibus Lupacius in sua chronologia de 8. Cal. Apri. assentitur, victoriam penes Thaboritas mansisse scribunt, id quod & probabilius est. Ab hac n. pugna, ante Cæsaris adventum nemo Thaboritas invadere ausus est.[7] Imp. cognito Thaboritarum discessũ, promptoq; Pragens. obsequio, ab auspicio novi anni ad Pragens. ad Burggraviũ omnesq; Pręfectos literas dare, eosq; obedientię nomine laudare, atq; commendare, ipsisq; tandem, ne Wiclephitis atq; Thaboritis quicquam cõcederent; sed eos compescerent, atq; si possent (nisi omnem ditionem vastatã vellent) funditus exstirparent, severe præcipere.

Despota quidã cum Hussitis confligunt.

Imperator ad Pragenses dat literas.

[8] Quo scripto Romanenses accensi crudelissime in Hussitas sævite; ubicunq; deprehensos capere, vendereq;, idiotam 1. ecclesiasticum 5. florenis, hosq; exquisitissimis cruciatibus vexare. Eædem literę ad superiorem pugnam non tantum ansam dare: sed etiam in montib. Cuthenis, sive Cuthnis, 5. Id. Ian. eiusdẽ anni teterrimæ maximæq; cædis causa exstare.[9] Põtificii namq; mane ante lucẽ Hussit. obruere, capere, partim occidere partim, pręsertim aũt Thaboritas, in fodinas metallicas cõiicere. In hoc tumultu, reverendus clarissimusq; & doctissimus dominus M. Ioan. Godecus Gurimẽsis, eruditissimus, moderatissimus prudentissimusq; vir, cum suis collegis seu Diaconis, Mart. Iacobo, Leonh. præcipue periere, qui omnes implacabiliq; & acerbo adversariorum odio propter Christianam doctrinã vitam suam profuderunt. Quod Zisca edoctos fratribus suis Thaboritis, indicare, qui ira effervescentes eius vindictam à se suscepturn, nulliq; sacrifico pontificio parsum iri, sanctè deierare.[10] Indesinenter etiam à vicinis suis oppidi Ausciæ Secemoviæ incolis, ne forte, nihil mali suspicãtes, fraude aliqua ab ipsis peterentur, sibi metuere. Hostem ergo prævenire cogitantes, in Bacchanalibus exsurgere, noctu ad urbem proficisci, circa autorã invadere, conscendere, cives hilares lætosq; reperire, quorũ quidã ebrii iacere, quidam choreis indulgere, quidam cantare, quidã saltare, cæteri vero ex crapula dormitare. Hinc præcipuos occidere, cæteros ecclesiasticos & politicos captivos ducere, seq; in civium bona immittere, genio indulgere, usq; ad Cal. April. quæ erant *Dominica Palmarum*, ubi totam urbem exurere, soloq; æquare.

Pontificii in Hussitas sæviunt.

Cædes maxima in montibus Guthenis facta

Thaboritæ Ausciam oppugnãt, & exurunt.

CAPUT XXXIV.

[1] Imp. in Silesiam adveniens 12. seditionis autores capite plectendos curat. [2] Ioannes Crasa, civis Pragensis, religionis ergo exuritur. [3] Martinus V. Papa crucem decernit contra Bohemos. [4] id quod Bohemi subodorati Cæsari plane cõfidere nolunt. [5] Ioan. Pramonstratensis, commẽdatis Wiclepho & Husso, Imperatorem insectatur, [6] Pragenses quoq, cum cæteris ordinibus in Imp. conspirant. [7] Zisca Cæsarianos iterum obruit. [8] Georgius Podiebradius sive Cunstadius in hunc mundum natus. [9] Hussitæ Sedlitium expugnant. [10] mira & funesta sex militum concertatio & dimicatio. [11] Monasterium Milviscoviense oppugnatur & expugnatur. [12] Imp. orthodoxos ex

arce Wenceslai eiiciendos curat. [13] *Pragenses Imperatori obstare volunt, quo minus arci res ad victum necessarias sufficiat.* [14] *Cenconis Speculismontani (vulgo Wartenbergici) dolus.* [15] *qua pœna à Pragensibus punitus.*

Sigismundus Imp. in Silesiã advenit.

cap. 29 num. 2.

Ioannes Crasa, civis Pragensis

INterea dum hæc in Bohemia ita geruntur, Imp. Sigism. 8. Id. Febr. Uratislaviam cum magna multitudine adventare, quem tota civitas honorifice excipere, ipse quoq; in ea aliquandiu commorari, omnia in certum fixumq; ordinem redigere, duodecim cives, seditionis, de qua supra, † autores prid. Non. Martii in foro publico capite plectendos curare.[2] Tum aũt civis quidã Pragensis, *Ioannes Crasa* nomine, Uratislaviç esse, qui utramq; S. cœnæ speciẽ magno studio defendere, Hussium laudare, quem Concilium contra iura & æquitatem sub fide publica Imper. exussérit. Id quod religiosis innotescere, qui ipsum ideo in carcerem mittendũ, & quod Sigism. scriptorib. omnib. testibus, religiosorum dicti nimium audiens esset, una cum Studioso quodã Pragensi, nomine Nicolao, morti addicendum curare. Iamiam aũt equis ad rogum raptandorum Studiosus metu cruciatuum & ex humana infirmitate agnitam, quamq; antea professus fuerat, fidẽ negare, temporariãq; vitã æternç amissione servare, quẽadmodum Ioan. Crasa prid. Id. Mart. eiusdem anni laudarissima constantia sese exuri passus, temporariã hanc vitã cum æterna cõmutare.[3] Præterea vero Martin. V. Papa contra Bohemos velut hæresiarchas obduratos, excæcatos, palpabilibus erroribus pertinaciter inhærẽtes, qui ab orthodoxa ecclesia, ceu ovili Christi, cuius Papa pastor sit, recesserint, crucem decernere, Christianosq; Principes; Despotas, Nobilesq; & plebeios, ut ensibus correptis ipsos vi subigerent, adhortari. Atq; hæc per Ferdinand. Episcop. Lucenensem, nuncium apostolicum, qui tum cum Cæsare erat Uratislaviæ, Dominica *lætare*, tempore quadragesimali de omnibus suggestib. pulpitisq; prælegenda, adeoque publicanda curare. Ad quæ civitas Uratislaviensis una cum cæteris Silesiis Imperatori magnũ auxilium contra Bohemos præstandum, ꝓmittere atq; polliceri.[4] Verum ista clã Bohemis non esse, cunctisq; metus ingens paularim obrepere: proinde Cæsari, qui fidẽ Hussio publice datam fefellerit, nullo modo fidere: præcipue vero Zisca eum non amplecti. A sacerdotib. vel potius ecclesiastis Pragensibus quoq;, ꝓmissis sigism. nullo pacto innitẽdum esse asserentibus, populus quotidie ad seditionẽ concitari: quo enim erga religionem animo esset, ex suis literis, tum vero ex Hussii morte, facilime apparere.[5] Præcipue vero Ioan. Præmonstratensis eodẽ tempore quadragesimali è D. Ioan. Apocalypsi concionans Ioan. Wiclephum & Hussium laudare, Cæsarem vituperare, eum rufum illud animal esse, de quo D. Ioan. scribit: auditoq; id populo placere, eum animum sumere, ut dio Palmarum diceret: *an vero necdum videtis, dilecti Pragenses, quo Cæsar ergo nos animo sit? calicis est hostis infensissimus; nos diris devovendos curat: aliterne ipsum vobis cum, atq; cum Vratislaviensibus egit, acturum putatis? quomodo, quæso, iam ante promissis suis stetit? &c.* [6]

religionis ergo exuritur.

Martinus V. papa crucem decernit contra Bohemos.

Bohemi id subodorati cæsari plane nolunt confidere.

Ioannes Præmonstratensis Wiclepho & Hussio, laudatis Imperatorem insectatur.

Pragenses quoque cum cæteris ordinibus in Imp. conspirãt

Plebs hoc audito 3. Non. April. anni 1420. autorib. Ioan. Præmonstratensi cæterisq; sacerdorib. vel potius ecclesiastis, quib. alioqui periculũ immineret, in urbe Praga congregari, cunctos Acad. Magistros vocandos curare, Cæsaris, id unum, ut eos in suam potestatem redigat, sibiq; subiiciat, libertatem ipsorũ opprimat, religionem cum eam defendentib. exstirpet, ditionẽq; omnẽ in extremum periculum adducat, actitantis, insidias aperire. Quib. in medium adductis (quoniam Imper. fides haberi non posset, isq; rempublicã à sese eodẽ plane modo, nec alio, quã quo à parente suo fel. mem. administrata fuisset, administratum iri, literis suis ipse testatum fecisset, eoq; Pontificiis locũ à se datũ. Hussitas aũt qui sub illo non fuerant, exterminatum iri satis superq; docuisset) omni studio, nec solum cum fortunarum, sed & vitç suç periculo contra quẽcunq;, cuiuscunq; sit ordinis atq; dignitatis, ad extremũ usq; cuncta ista, ꝓ virili sibi defendẽda uno ore unanimiq; cõsensu decernereq; & constituere, idq;, urbium sacæ, Lanæ, slanæ, Glatoviæ, Tustæ exemplo, quæ iam ante idem fecerant, iureiurando confirmare. Quatuor quoq; militum Duces constituere, duos in veteri & duos in nova urbe, quib. senatus sigillumq; & claves thesauriq; & privilegiorum tradere: utq; rem tanto rectius, melius feliciusq; gererent, quadraginta alios ipsis addere, quibus omnem fidem, obedientiam, constantiam spondere. Quibus gestis ad omnes regni Bohemiæ ordines literas mittere, quibus, propterea quod gravissimus terræ linguæque Bohemicæ

micæ hostis sit, quam plane disperdere dies noctesq; meditetur, quemadmodum etiã Marchionatũ Brandenb. regno subducẽs gnaviter cœperit, inq; ipsorum omniũ contemptum summamq; ignominiã M. M. Ioan. Huss. & Hier. Pragensem contra suam ipsius fidem, eamq; publice datam exurendos curans, iam vero doctrinam eorum, quã sua morte confirmarint, delere cogitet, propterea, inquã Sigism. nequaquam recipere Regem; sed se ab ipso defendere, suam religionẽ tueri, iniustamq; vim à se repellere se in animum induxisse, plane constituisse, firmiterq; & inviolabiliter decrevisse, significare. ¶ [7] Nonis Aprilibus frater Zisca cum suis Imp. exercitum iterum ob uere, in oppido Wocicce, cuius antemurale ligneum effringendum, domos incendendas, magnã hostium multitudinẽ occidendã, adiacentemq; arcem oppugnandã, exurendam, soloq; ęquandam curare. [8] Postridie cladis huius imperialis illustrissimus atq; generosissimus Despota Georg. Podiebradius atq; Cunstadius, postea Rex Bohemiæ hora 5. pomeridiana Horaschovicũ in hunc mundũ natus est, cuius parẽs Victorinus Cunstadius nomine, illustrissimus & fortissimus heros unà cum Pragensib. euangelium usq; ad vitæ suæ finem defendit Iisdem Non. April. Thaboritæ, qui novam urbem occuparant, ut Wissegradensibus omn: in novam urbem irruendi facultatem eriperent, à Botitio ad Multaviã usq; latã, pfundamq; fossam auspicari. Quod opus ut eo celerius absolverent, una cum coniugibus atq; liberis dies noctesq; fodere: quod præsidiarii milites imperatorii videntes, ridere, ac dicere: *quid agitur? fossis-ne vos ab Imp. separabitis? eone vos defensum iri putatis? o amentes! agriculturam exercendo tempus hoc multo rectius collocare potestis.* Illi plane silere.

Zisca Casarianos iterum obruit.

Georgius Podiebradius in hunc mundum natus.

[9] Interea Hussitæ Thaboritæq; qui in regione passim erant, sibi Duces eligere, nempe Nicolaum Hussineccium, Ioan. Ziscam, Suinconẽ Buchovium, & Chualũ Rcepiccæum, postridie mane munitam arcẽ Sedeliciã, in qua Ulricus Secema, quondã Ausciæ, (q̃ ipsi etiam vastarant) Despota, residebat, infestis armis adoriri, qua irruptione facta potiti Dominum in terrã prostratum flagellis rusticanis, in modum mergitis frumentarii flagellare, mortuo v. manibus pedibusq; amputatis ignem subiicere Idib. April. anni 1420. [10] In hac arce illi multa preciosaq; templorum ornamenta, quæ tutioris custodiæ causa homines fugam meditati eo contulerant, rapere, sedem accendere, exurere, diruere, omnes, qui in eo inventi, morte affici, exceptis sex fortibus militibus, quibus Zisca: *quicunq;, fratres dilecti, quinq; istos occiderit, vivus servabitur.* Quo audito, canum modo in sese invicẽ irruere. & quisq; se superstitem futurum putare, quisq; quem pximum poterat, socium suũ obtrũcare, solusq; Hauuelius Plichta superesse. qui ad Thaboritas accedens in urbem Thabor commigrare, maiorisq; fidei ergo confestim calicem sumere. [11] Thaboritæ inde recta oppidum Miluisco petere, monasterium, q; adiacebat, obsidione cingere, propiusq; accedere. Qui in arce erant, aliquantum quidẽ resistere: q; tamen res desperata esse videretur, noctu clam discedere. Sequenti die hostes in monasterium irruere, quicquid adhuc remanserat, diripere, atq; ita discedere.

Hussitæ Sedelitium expugnant.

Mira & funesta sex militum concertatio & dimicatio.

Monasterium Milvycovicense oppugnatur & expugnatur.

[12] Thaboritis ita grassantib. Imp. Sigism. Cẽconem Speculæmontanũ, qui alias *Weselieccius* dicebatur, in arcem Wenceslai mittere: qui omnes sub utraque specie communicantes eiicere & expellere, id q; Pragensium animos in Cæsarem vehementer accendere. [13] Hinc res ad victum necessarias in eam deportandas curare volentem illi prohibere, multo minus aũt collapsi muri reparandi copiam ipsi facere: sed ad ipsum missis interrogare, *num sub utraq; specie cœnam Domini sumere, arcemq; ipsis tradere vellet?* bonus iste Dominus vim metuens turpẽ esse istam levitatem respondet qua quis tam leviter ab una religione ad alterã transeat: quatuordecim aũt dierum spacio sibi ab ipsis concesso a se utrumq; ipso facto præstitum iri. Pragenses acquiescere: At vero Despota Cenco q̃ celertime secretissimeq; ad Impe. mittere, qui referrent, ut mox alios mitteret, sese interea arci de rebus ad victum vitamq; necessariis prospecturũ. Imp. acquiescere, & è vestigio Dominũ Guilielmum Leporem & Ernestum Blascæum mittere, qui venientes arcem à Domino Speculæmontano in suam fidem tutelamq; accipiunt. [15] Quo cognito Pragenses Cenconi succensere, insignia sua depingenda, maleficorum numellæ affigenda curare, cui ea in sequentem secundum usq; annum, quo cum Pragensibus in gratiam rediit, affixa manserunt. Hic dolus etiam effecit, ut Pragenses non amplius

Imp orthodoxos ex arce Wenceslai eiiciendos curat.

Pragenses Imp. arci ad victũ necessaria subministrare volentem impedire conantur.

Cenconis Speculæmontani dolus.

qua pœna à Pragensibus punitus.

fiderent: sed 16. Cal. Maii positis ad arcem Wissegradensem castris eam octiduũ obsiderent, fameq; expugnassent, modo paulo diutius ibi permansissent, neq; sibi à Cęsarianis, iuxta Pragam iacentibus obsessisque victum suppeditare volentibus metuissent.

Caput XXXV.

[1] Rustici Cuthnenses tumultuari incipiunt. [2] à Bohuslao caeduntur. [3] quinam sint, & quibus privilegiis gaudeant. [4] Tustenses cur peculiaribus privilegiis donati. [5] Brzetislaus Dux Bohemiae, in Poloniam irruit, eamq; spoliat. [6] primum ante Papam, tum etiã ante Imperatorem Heinricum III. accusatur. [7] Impera. postulat spolia Polonica. [8] Bohemi ea Imperatori simpliciter denegant. [9] Imperator sub comminatione belli spolia reposcit. [10] Brzetislaus Dux bellum non recusat. [11] Imperator magna manu eos adoritur. [12] Brzetislaus Dux silvam succidendam curat. [13] Caesariani à Bohemis caesi.

Rustici Cuthnenses tumultuari incipiũt.

à Bohuslao caeduntur.

ATQVI haec non tantum à civitatibus atq; Pragensibus ita geri; sed & Cuthnenses, qui circa Tustam sunt, exsurgentes inter Tenditium episcopale & Tustam in monte quodam, quem munimento obvallabant, castra ponere, quorũ dux sacerdos quidam erat. [2] Bohuslaus Cygnaeus, vulgo Suanbergensis, Pelsinensium Dux, eo cognito celerrime Tenditium episcopale tẽdere, ne Despotis Crucigeris, id tum obtinẽtib. fraude aliqua peterentur, ibi summum silentium facere usq; ad Cal. Maii, quibus ante lucem copias suas rusticorum castris admovere, ubi nullis excubiis, quas bellica tamen ratio requirebat, repertis, omnia ipsi facilia esse, improvisus ipsos obruere in fugam vertere, ecclesiasten cum quodam tubicine captivos Pelsinam abducere ibidemq; exurendos curare.

qui nam sint, & quibus privilegiis gaudeant.

Tustai cur peculiaribus privilegiis donati.

Brzetislaus Dux Boh in Poloniam irruit, eamq; depradatur.

primum ante Papam, tum esset ante Imp. eius accusatur.

[3] Hic mihi aliquid de Chodonibus sive Cuthnensibus, qui Germanico agnomine à Canis capite deducto appellari volunt, dicendum est. Bohemiam igitur olim à multis iisq; potentibus hostibus infestatam, variasq; irruptiones ipsi sustinẽdas fuisse, tenendum est. Has ut praecaverent, Bohemici Reges circum silvã (quae Bohemiam ceu murus eingit) rusticos collocare, qui rus quidem colerent, semper tamen in armis atq; parati essent; ex adverso vero eos omnibus, quae dicunt, regalibus dotare, id est, iure venandi, piscandi &c. imo & omne vectigal in toto regno ipsis remittere, ab omnibus etiam oneribus sive servitutibus civilibus immunitatem ipsis concedere, ut ne quem Dominũ, nisi solum Regem agnoscerent. [4] Quod autem circa Tustam degentes peculiaribus privilegiis gaudeant, haec causa fuit: [5] Brzetislaus Dux, decimusnonus Bohemorum Princeps, in Poloniam irruperat, Casimiroq; fugato Cracoviam diruerat, multũq; auri & argenti, immensumq; adeo thesaurum rapuerat, sacra, campanas, multaq; hominum millia in Bohemiam abduxerat. [6] Huius Bohemi, praecipue vero Dux Brzetislaus, ante Papam accusari, qui ipsum citare. Dux vero, qui, pecunia simul oblata, deprecatione usi, rem cõponendam curarent, legatos mittere, qui etiam negocium feliciter conficere. Papa ergo Bohemos nõ graviore poena plectere, quam ut elegans templum ipsis cõdendum iniungeret, id quod illi facere, templumq; Wenceslai in oppido, quod Germani alten Buntzel vocant, cõdere. Quo cognito Poloni Rom. Imp. Heinricum III. Bohemis minus faventem, adire, graviterq; conquerentes, dilectae à se patriae excidium enarrare, ipsumq; consilium rogare. Wrschovecci quoq; duos è Bohemia ad Imp. Aureatum mittere, qui, quomodo Bohemi in Polonia grassati fuissent, recenserent. [7] Imper. in Bohemos ansam nactus, bellumq;, quod parens ipsius, Conradus Imp. nisi morte pręventus fuisset, confecisset, conficere posse sibi visus, missis legatis in Bohemiam, pecuniam illam, bonaq; quae ipsi in Polonia rapuissent reposcere. Dux Brzetislaus respondere, se semper Imp. Rom. fidum atq; obsequentem, nunquam autem rebellem fuisse, insuper etiam tributum illud, q quondam Ca. III. alias *Crassus* dictus, Bohemis signum obedientię imposuerit, nẽ-

Imp. spolia Polonica reposcit.

pe

pe 120. boves 500. marcas nummorum argenteorum, ubi quæque marca 20. nummorum valorē æquat, persolvisse. Nihil igitur amplius aliudve solvere: sed potius honeste mori, quam nova onera sibi imponenda permittere velle. Imperator novis legatis missis, Bohemis significandum curare, Corolum Imperatorem, quę voluerit, præcipere potuisse: iam se Cæsarem pro libitu suo novas leges condere. An vero legum condendarum autoritatem atq; potestatem penes Imperatorem esse Bohemi nesciant? [8] Bohemi respondere: se Cæsari in omnibus obsequuturos; nova autem sibi imponenda nequaquam toleraturos. [9] Legati dicere: *aperite nobis mentem vestram, utrum Polonicos illos, quos rapuistis thesauros, reddere velitis, nec ne? quod si facere recusaveritis, Imperatorem tantis copiis instructum adventurum scitote, ut vi auferre valeat.* [10] Brzetislaus dicere: *Veniat modo, non tot equites in Bohemiam introducet, quin sepeliendis locus inveniatur.* [11] Legatis hoc referentibus Imperatoris cor ira cumulari, ipse copias conscribere quam maximas, in Bohemiam movere; Dux Brzetislaus quoque non feriari, cum suis copiis in tractum Tustæū venire inter Romsbergum & Hostaviam, ubi etiamnum ipsius valla non procul à veteri ædicula videre est, castra ponere. Ad hunc, Ducem suum omnis populus è tractu Tustæo, ut apes ad thymum, metu Germanorum convolare. [12] Ex hoc populo Dux 500. rusticos deligere, eosque in silvam Bohemicam missos iubere, ut omnem illum tractum, qui est inter Ratisbonam & Pulchram vallem, succiderēt, ut & ponese omnes arbores succidendas curare, id quod Bohemis metum incutere, quapropter quidam ipsum adire, dicentes: *male vero rem gessisti, nos numero pauci sumus, Imperator multis instructus est: quod si, quod Deus avertat, cadamur, qua effugiemus?* Dux Brzetislaus indignatus respondere: *num vero Germani necdum visi vos terrebunt? vos timidi, abite; cæteri vero, qui mihi sunt patriæ, cui iure meritoq; extrema subimus, fidem præstare volunt, me cum maneant, ferreos, nō coriaceos gladios gestamus: aneos arcus habemus, non ulmeos, ut Germani: ex ipsorum corpore aque atq; ex nostro sanguis, non lac effluit.* Quibus dictis iureiurando sese permansuros obstringere. Cæsar hisce cognitis, cum copiis suis pergere, arcemq; Cervimontanam præterire, inter Bohemiam atque Bavariam in alto monte castrametari, vexilla movenda, tympana fistulasque audiendas curare. Cognito vero, silva à Bohemis succisa, ipsos in ima valle locum cepisse graviter commotus milites suos, ut pedites dimicarent, amplissimis verbis adhortari. At vero Bohemi Romsbergo paulum in sylvam concesserant, ibique imam vallem occuparant, quam Bohemi etiamnum (propterea, quod omnis iste locus cæsorum sanguine rubuit) *Rosam* dicunt, id quod Cæsar ignorare, eos in veteri suo nido etiamnum latere putans: ante lucem ergo aciem struere, gravis armaturę milites primo; levis, secundo loco statuere. Exsurgentium ergo arma tanto fulgore collucere, ut glaciem à monte devolvi decidereq; putares. In imam vallem pervenientes, nihil nisi virgulta reperire, per quę magno labore permeare, quique præcesserant, libenter recessissent, quia iam lassi, nisi insequentes ipsis institissent, ipsosque montem conscendere coegissent, utut grave, imo gravissimum ipsis fuerit. Hoc modo isti pergere, donec alteram vallem cōtingerent: ibi teneriores & nobili genere oriundi, ut Principes, magnates &c. nec æstui tolerādo assueti, debilitati exhaustiq; cōcidere; multi, ut Marchio Thermitanus (vulgo Badensis) crasso graviq; corpore; cæteri gregarii milites sitibundo vultu, æstuanti hepate, arboribus acclinare. [13] Quod Bohemis animum addere, qui nō cunctari, sed hora 10. ipsos invadere, 5. Calend. Octobris 1040. omnes in universum occidere. Maiorem sane partem Cutheni uncis occidere, spoliare, atque à victoria in magnam profundamque fossam conicere, atque sepelire, iuxta quam fossam postea anno &c. 1447. Dux Brzetislaus monasterium condere, nomine *cippus*, Bohemice *Pivvonca*, in nomen B. virginis Mariæ, in idque monachos eremitas D. Augustini ordinis introducere. Præclaro hoc facinore *Codovvi*, id est, *oberrantes* isti à Duce Brzetislao eam libertatem impetrarunt, ut tum ipsi, tum posteri ipsorum nemini subditi subiectiq; sint, omnibus regalibus utantur, rubrica signent, in insignibus suis uncum cum aliquot stellis exhibeāt. Iam omnes 500. Tustæis pro aliquot & quadragenis millibus depositi sive oppignerati sunt: etiamnum tamen suos viginti senatores habent, licetque ipsis in veteri sua ante paucos

Bohemi eal Imp. simpliciter denegant.

Imp. sub comminatione belli ea reposcit.

Brzetislaus Dux bellum nō recusat.

Imp. eos magna manu adoritur

Brzetislaus Dux silvam succidendam curat.

Cæsariani à Bohemis cæsi.

annos ex parte combusta arce cōvenire, atq; consultare, semper tamen cives Tustæi ipsis adsint oportet, quorum unus ipsorum iudex, alter Scriba sit. Atq; hæc de Codonibus sive Cuthenis.

Caput XXXVI.

[1] Quidam Pragenses arcem Wenceslai cum impetu invadunt,[2] non sine damno repellūtur. [3] arx iterum oppugnatur.[4] Thaboritæ arcem conscendunt.[5] Multii Thaboritas ex arce expellūt, eiciuntq;,[6] Pragenses Ziscam auxilium contra Cæsarem ferendum rogant.[7] Hradisst, monasterium oppugnatur & funditus exuritur.[8] Zisca monasterium Beneschovium exurit.[9] Thaboritæ Pragam perveniunt.[10] eorum petulantia Pragæ.[11] Dominus Ioannes Michaleccius Michaelimontanus à Thaboritis fugatus.[12] monasterium porta Apostolorum exuritur. [13] arx Domini Marcotrazasii diripitur & accenditur. [14] quarundam urbium populus se Pragensibus addit.[15] muro quodam collapso 27. Thaboritarum mulieres occisa.

Quidam Pragenses arcem Wenceslai cū impetu invadunt. non sine damno repelluntur.

NOnis Maii anni 1420. quidam audentiores è civitate Pragensi exsurgentes, circa vesperam in arcem Wenceslai absq; Duce magno impetu incursionem facere, usq; ad portam pervenire, clathros pensiles perfringere, Ducē cum aliquot equitib. in arcem repellere, quosdam omnino occidere, in arcemq;, quā iam plane expugnatam putabant, properare.[2] Præsidiarii vero milites denuo eos adoriri, in fugam vertere, & Pohorcelocium usq; persequi, ut 70. fere perierint. Repulsi isti ibidem locum capere, monasteriaq; Strahoviense, Brzcuinovienseq; ante Pragā omnino diruere.[3] Pragenses aūt hoc ipsorum statu cognito, septingenti convenire, ad inferiorem urbis portam, quę est ortum versus, locum capere, scalas applicare, omneq; studium effringendæ portæ adhibere: contra illi in arce, maxime vero à nigra turri, lapidib. sese sagittisq; defendere. Cui tumultui Zisca, triginta equitum comitatu instructus è Pelsinensi tractu superveniens, deq; Albomonte monasterium Brzcuinoviense conflagrare videns, pleno ore cachinnum tollere. In Rohorzaleccium autem pervento Thaboritas in destruendo quam occupatissimos invenire, ad eosq; eques cursu accelerare, qui agnito occurrentes ipsum plurima salute impertire, adventum utrinq; gratulari, ac dicere: *ecquam tibi, frater Iane, placet, quod sacrum Chrisma eoq; inunctos sanniones ita castigamus:* is autem digito in arcis templum intento, dicere: *ut quid ergo hanc calvities officinam sartam tectam reliquistis?* qui respondere: *heri ipsam invisere volentes turpiter inde repulsi sumus: crede nobis, frater Iane, revera hac præda in casses nostros incidente, ne ullus quidem lapis super altero manebit:* Zisca videre, Pragamq; eques ingredi. Ipso vix digresso, quidam veniens referre, portam inferiorem à Pragensibus incursione facta oppugnari, cunctosque, qui in arce sint, ad eam defendendam accurrisse.[4] Quo nuncio Thaboritę delectari, relictisq; omnib. ad superiorem portam accurrere, eam effringere, currere intro, tēplum conscendere, ambitus ex elegantib. lapidibus cæsis pulchre constructos, qui in sacello D. Wenceslai erant, malleis clavisq; confringere, totiusq; templi vastādi desiderio flagrare.[5] Quo Multzii in veteri urbe cognito, sua cohorte ad opem templo ferendā accurrere, Thaboritas, ut abstinerent, hortari, (in primis Gircicus Prsteccius Thaboritam quendam stomachantem Thomam Brusynæum, de pergula, telo in eum immisso, deturbare) ipsos inde expellere, quibus &, qui in arce erant, mercenarii pręsidiarii subsidio accurrere, gratiisq; actis polliceri, honestam præstiti huius officii mentionem apud Imp. à se factum iri: id quod ipsi acceptare, ex arce excedere mercenariiq; milites eam melius diligentiusq; custodire. Quoniam etiam ii qui inferiorem portam obsederant, Reginam Sophiam iam pridem discessisse, nec interea unquam in arcem rediisse cognoverant, ipsi quoque arcem deserere, quietiq; sese dedere, id quod, qui in arce erat, æquissima mente accipere.

Thaboritæ arcē conscendunt.

Multzii Thaboritas ex arce expellunt.

Pragenses Ziscam auxilium contra cæsarem ferendum rogant.

[6] Pragenses interea Ziscam splendide accipere, lauteque habere, ipsumque, si fortassis ab Imperatore obsiderentur, ne eos in hisce malis desereret, orare, quæcunq; Thaboritæ ipsis iniungerent, à se præstitum iri pollicētes Zisca annuere, imo suoque & omnium Thaboritarum nomine opem polliceri, quo Pragenses lætari, animosque cum Sigismundo confligendi sumere. Postridie Zisca Praga exsur-

exsurgere,in Thabor properare,ad confœderatos,eiusdemq; se cum religionis assertores,literas dare,ipsisq; Pragésium conditionē petitionēq; per eas significare. Hyneccius Cruschinæus audita Pragensium voluntate,alacris 400.viros in Gradiriensium tractu iuxtra Trzebochovitium colligere,præcipue vero Ambros. & Matthias Lupacius una cum cæteris sacerdotib.seu potius ecclesiastis, populum, ut purā doctrinā defenderent,adhortari,ideoq; ipsi una cum copiis Pragam abire [7] in itinere monasterium Hradisstiense magno impetu incursione facta oppugnare,idq; una eum oppidulo funditus exurere.Pragā advenientes,arcem Wissegradensem oppugnare,ad quā tamen cędi,multosq; milites amittere. Thaboritis cōgregatis Zisca florem militū eligere,quos Despotę NicolaoHussineccio,cui novū suum oppidum Thabor commiserat,fidem date iubere,una cum cæteris Thaboritarum ducibus, Despotis Suincone Buchovio,& Chualo Rcepiccæo,Pragā abire.[8] In itinere ad oppidū *Beneschoviam* pervenientes,monachos visitare, quorum monasterium elegantissimum erat,ubi obvia quæq; rapere,monasteriumq; accēdere,oppidūq; una cum monasterio funditus exurere. Inde progressi Porcicceiū pervenientes iuxta flumen locum capere,quib. Cæsariani libenter viā præclusissent,ideoq; exsurgere,fortunam periclitari velle,atq; in Thaboritarū conspectū prodire,quorum Duces erant,Despotæ Wencesl.de Lestno,Petrus Stellæmontanus,Conopistius,Ianecus Suidnizkius,Albertus à Dana,atq; hi in ipsos eo,quo dictum ēst,loco incidere.Sed q; in magno fruteto delitescerent,equites non eadē qua Thaboritæ,pedites,commoditare frui,ideoq; saltem missilib.telis aliquid tētare,atq; discedere.[9] Hospitibus hisce digressis Thaboritę Pragam properare,quā 13.Cal.Iunii ingredi,quo civitas lætari,ideoq; omnis clerus,frequens senatus, cū omni civitate ipsis obviā procedere,eos amice excipere,cum cōiugib. atq; liberis, quorum magnus numerus,magnifice accipere,sufficientem victum è profugorū monachorum cœnobiis suppeditantes.[10] Sequenti die Thaboritæ in urbe Praga hinc inde deambulantes Pragens.mystaces resecare,virginib.spiras,quibus comā implicitam habebant,& mulieribus pepla deripere,id quod Pragens.milites tolerare nolle, resq; ipsa publicū tumultum spectare videri:verum Duces in medium prodire,atq; sub pœna suspendii hæc & similia nefaria facta prohibere.

Hradisstiense monasterium oppugnatur & funditus evertitur.

Zisca monasterium Beneschovium exurit.

Thaboritæ Pragam perveniunt.

eorum petulantia Pragæ.

11.Cal.Iunii Despota Ianus Michaeli montanus,*Michalecceus* dictus, cum multis equestrib.atq; pedestrib.copiis,curribus,vestib. aliisq; rebus preciosis, magnis validisq; uncis,quib.suo tempore catenæ in urbis plateis dissecādæ erant,ad muniendā arcem ipsis subsidio venire:Thaboritæ vero sese in insulam aliquam abdere, ipsis præstolari, prætereuntes adoriri,eosque ita aspere duriterq; excipere,[11] ut nō nullis occisis relictisq; omnib. quæ secum habebat,impedimentis,ipse vix ægte tribus super stitibus Comitibus in arcem Wissegradensem pervenerit.

Despota Ioannes Michaleccius Michaeli montanus à Thaboritis fugatus.

Nec ita pridem Sacenses, Launenses & Slanenses iuxta pagum Simoliecce, miliare à Lana situm,sese coniunxerant,[12] qui monasterium illud,cui nomen *porta apostolorum*, Bohemice *Postolopry*, quondam Despotarum Sekyckiorum sepulturæ dedicatumq; & consecratum iamq; oppidum Postelberga situm est,petere,id obsidere,cum impetu oppugnare,tantisperq; ignea tela globosq; immittere, donec monasterio accenso,quæcunq; in eo erant,inprimis autem insignē omnis generis libris bibliothecā,comburerēt.[13] Ab hoc monasterio ad Despotę Macotrazasii arcem (cuius rudera non longe à Buschrierado videre est) pervenientes, expugnatā accendere,adeoq. Petro Cupeccio Mesirgyczkio irreparabile damnū dare,[14] tādem tamen 10.Cal.Iunii aliquot centeni Pragā,ad sanā doctrinam,adversus Imp. quam is delere constituerat,defendendam pervenire,quorū Duces erant Zarvi sius Barbatus,Petrus Obroweccius una cum Pastore suo Petro Spiczca. A Pragēsibus etiā magno cum gaudio accipi,honeste excipi, inq; ipsorum ingressu sacri quidam hymni dulcesq; psalmi cantari.[15] Ad 8.Cal.Iunias Thaboritarum, Sacēsium,Launensium,Slanensiumq fœminæ convenire,monasterium Katharinæ in nova urbe ingressæ,tecto deiecto murum,viris suis autoribus & impulsoribus cōvellere: ipsis autem minus prudenter occupatis, medium templi fastigium corruens viginti septem mulieres obruere, ideoque eo meridie finem facere: postridie mane oppressas mulieres quærere ipsis animus esse ; altera vero Cametæ parte nutare visa, cessare : hinc turris cum altera parte, in hodiernum

Monasterium porta Apostolorum exuritur.

Arx Despotæ Marcotrazasii diripitur & accenditur.

Quarundam urbium populus sese Pragensibus addit.

muro quodam collapso 27. Thaboritarum mulieres occisæ.

Tocceniccam, Carolsteinium, & novam arcem, quæ alias *Cunradice* dicitur, ubiq; thesauros, quos frater ipsi collectos reliquerat, visere. [8] Tum iuxta Beronam ad Monasterium aulę Regię castrametari, fossas, valla, & similia ad castrorum defensionem necessaria, effodienda & conficienda curare.

munit se vallo.

[9] Interea v. M. Iacobellus de Misa, in Redintuinensi templo Diaconus, quosdã absq; fide, absq; pœnitentia, absq; pio studio S. cœnæ communicantes observare: populũ ergo adhortari, ut prius ex præscripto D. Pauli quisq; se ꝓbaret, spiritu cõtrito, pia attẽtione, bonoq; proposito, nec sine fide ex mera levitate, ꝗ fere maior pars facere solcret, eam sumeret. Quo cognito Thaboritæ tumultuari, utq; sequẽti die mane ex urbe excedere cogeretur, efficere, qui tamen ipsis digressis reverti.

M. Iacobellus populum exhortatur.

in exilium pellitur.

[11] Uldricus Rosæmontanus incertum fortunæ exitum perpendens, Imperatoremq; præsentem oculis suis cernens, ipsius potentiam exploratam habens, subito cõsiliũ capere, Thaboritis suis desertis; sacerdotes suos captivos habere, eos Caustnicum, Iuvomontũ (vulgo Helffenberg) Crumloviam, Gigantomontum, novam arcem (alias *Cunraticon* dictam) mittere, à Legato Papali Ferdinando, Episcopo Lunensi in arce Zibrac habitante absolutionem petere, eamq; impetrare. Contra vero Despotæ Abetsch, Wrzetischovius, Benoschus Macrovius, & Geor. Chualcoviccius ad Cunieticorum montem, supra Pardubiccium, magnum numerũ rusticorum colligere, Regino Graditium tendere, à civibus, quibus Imperatoris animus erga religionem iam innotuerat, ipsosq; iam pridem magno desiderio expectarant, lubenter immitti, ubi quilibet venerandum Sacramentũ sub utraq; specie sumere. [12] Septimo Cal. Iulii Germanici Principes cum maximis suis copiis auxiliariis ad Imperat. accedere, qui quidem Principes ipsi erant Elector Saxonicus, Dux Fridericus bellicosus, Marchio Brandemburgicus Albertus Dux Austriacus, Sigismundi gener.

Vldricus Rosamontanus ad Imp. deficit.

Germanicorum Principum auxilia ad Imp. veniunt.

Caput XXXIIX.

Imperator Pragam obsidet.[2] Pragenses ipsum hostiliter excipiunt.[3] Wdalricus Rosamontanus Thabor obsidione cingit.[4] ad internecionem caditur.[5] Imp, in Pragenses urbes incursionẽ facit. [6] repellitur.[7] duæ mulieres & una virgo fortiter cum Cæsarianis dimicantes.[8] Zisca periculum imminet.[9] Bohemi tamen in monte victoriam obtinent.[10] incendium in Imp. castris exortum.[11] Thaboritæ duo monasteria exurunt [12] Imp. Pragam deserit.[13] regem se coronandum curat.[14] militibus suis de thesauris regiis satisdat.[15] S. Viti spoliat,[16] ornamenta imperii Germanis oppignerat.

PRID. Cal. Iulii omnis exercitus Pragam appellere, in campo ad Bruscam, Holeyschoviccium, Owenccium, Bulny, Oboru atq; in NaLetni dicto locum occupare, & hostilia adversus ipsos machinari, Hungari sagittas suas ex Archiepiscopi horto, in veteris urbis circum usq; (id quod valde incredibile) emittere. [2] Nec Pragenses feriari, illos hostiliter excipere, sæpe cum Cæsarianis confligere, in primis vero frater Zisca, die Margrethæ montẽ, non procul à loco, quo fontes à Pragensibus supplicio afficiuntur, situm, & adhuc Bohemice *Ziscovva hora*, id est, *Zisca mons*, dictum occupare. Ex hoc etenim monte urbem vexari posse, perspicere: quod ut evitaret, sepibus fossisq; circumcirca factis præcavere, ne ullus irrupturo forsitan hosti aditus pateret Cæsarianos milites 150000. Cuthenus, alii (quod fidẽ excedit) 300000. Hagecus de anno 1444. eos 30000. numero fuisse scribunt, Germanos 125000. Cæsarianis iam antea 40000. adduxisse, in antiquo quodam manuscripto legi. A Germanis 140000. numero, Cæsarianis suppetias latum, adductos esse, Martinus Boreck Wratislaviensis memoriæ prodidit. [3] Oppidum Thabor Uldricus Rosæmontanus, Imp. iussu, prid. Non, Iulii obsidione cingere, eam à se brevi captum iri sperans. [4] Nicol. Hussineccius aũt, à Zisca cum flore militũ ibi relictus, eruptione facta hostes in fugã versos ad internecionẽ cædere, atq; ita plane ab urbe fortissime repellere. [5] Imp. duas Pragensium urbes (veteremque & novem) 5. Id. Iulii vehementissimo impetu planeq; imperatorio ardore tribus in locis adoriri, novam urbem Thaboritæ mox obsidione liberare: vetus autem urbs, etsi multo est munitior, magna tamẽ pericula sustinere coacta est. Cæsariani enim multas cohortes in eã iã introduxerãt: quo novę urbis incolę cognito una cũ Thaboritis ipsis celerrime succurrere, [6] Cæsarianos ex urbe expellere, q̃n & ultra Multaviã actos fugare. Germ. igitur, viso veterẽ urbẽ à se expugnari nõ posse, nisi Ziscã

Imperator Pragam obsidet.

Pragenses ipsum hostiliter excipiunt.

Vdalricus Rosamontanus Thabor obsidet.

ad internecionẽ caditur.

Imperator in Pragensium urbes incursionem facit.

repellitur.

duæ mulieres & una virgo, fortissime dimicãt cum Cæsarianis.

Zisca periculũ imminet.

à monte repellerent, infra pagum, *Bubny* nomine, Multaviam transmittentes in campo (quem *hospitalem* dicunt) castrametari, idib. Iulus montem incursione facta adoriri (erant autem Cęsariani pleriq; omnes Cervetii, vulgo Misnici Saxones, & Lutiburi) sepes fossasq; celeriter tansilire,[7] duas mulieres cum una virgine offendere, hastis ita vehementer sese defendentes, ut potius interfici, quam loco cedere maluerint.[8] Peditatus sepibus divulsis, fossisq; repletis soloq; æquatis equitatui viam sternere, qui fere usq; ad verticem pervenisset, ipsumq; Ziscam fere prostrasset, nisi, quos habebat rusticos, flagellis suis ferreis ipsum repulisset. Novæ urbis incolę conflictum in monte perspicientes, metu, ne Zisca, id quod omnino quoq; factum fuisset, succumberet, congregari. Thaboriticus quoq; sacerdos classico cantato, vel potius campana signo pugnæ dato, arrepta vexilli loco hierotheca sive S. eucharistiæ receptaculo, ad montem accurrere,[9] quem Thaboritæ novæq; urbis incolæ sequi, Ziscæ succurrere, Germanosq;, quibus fessis Imperator subinde subsidiarios substituebat, cædere. Tormenta quoq; sua Bellica Pragenses ante portam Portzitzschanam trahenda sive devehenda curare, à nosodochio summa vi cæsarianos petere, ita ut plurimi prosternerentur. Nec vero illi, qui in monte erãt, feriari, omnibus vitibus hostem cædere, tum recta recedere, fossas profundiores facere, sepes resarcire atq; reficere, tum iterum hostes aggredi, totum diem cum ipsis confligere, ita ut plurimi occumberent, montemq; turpiter deserere cogeretur, quem Bohemi, Dei opt. max. ope obtinete.

Bohemi victoriam in monte obtinent.

Incendium in castris imperatoris exortum.

[10] In castris porro Cæsarianis 14. Cal. Augusti iuxta pagum Letna, incendium exortum vento vehementi magis ac magis accensum multa amplaq; tentoria una cum multis preciosisq; rebus, præcipue vero & scalis ad irruptionem necessariis, absumere.

Thaboritæ duo monasteria exurunt.

[11] Thaboritæ 7. Cal. Augusti in nova urbe Pragensi monasterium D. Ioannis *Nabogischti* dictum, iuxta portam porcinam, in quo Crucigeri Rhodiorũ ordinis, exurere. S. Clementis quoq; diruendi soloq; æquandi initium facere, muro autem corruente viginti & aliquot opprimi.

Imperator Pragam deserit. Regem se coronandum curat.

militibus suis de thesauris regiis satisdat. S. Viti spoliat. ornamenta imperii oppignerat

[12] Imperator, 13. Cal. Augusti anni 1420. viso, se ad urbem Pragam nihil efficere posse, assumtis aliquot viris principibus, in arcem Pragensem venire,[13] dominicaq; post D. Iacobi, præsentibus quibusdam Bohemicis Despotis atque Nobilibus, a Conrado Archiepiscopo Pragensi sese inaugurandum atq; coronandum curare, veteriq; de more, multos, quanquam obscuriores, nobilitare, equitesque auratos creare,[14] thesauros abditis in locis repositos, à parente suo Carolo Imperatore atque à fratro Wenceslao collectos, in castra devehẽdos curare, militib. q; suis de iis stipendium éxsolvere. D. Viti quoq; expilare, calices, hierothecas & sigillaria auferre,[15] sacra imperii ornamenta ex arce Carolina tollere, Germanisque pro certa pecuniæ vi oppignerare.

Capvt XXXIX.

[1] Imperator copias suas dimittit. [2] Zisca monasteria Pragensia vastat. [3] lanii monasterium D. Iacobi ab ipso defendunt. [4] Pragenses nolunt committere, ut Zisca templa diruat. [5] Monasterium Aulæ regiæ prope Beronam à Zisca exustum. [6] Thaboritæ magno suo malo arcem Wissegradensem invadere volunt. [7] Praga discessum meditantur. [8] Zisca RZicZanam expugnat, sacrificulosq; comburit. [9] Prachaticcium tendens Episcopum Nicopolitanum deprehensum, submergendum curat. [10] Archiepiscopus Pragensis formam anathematis publice promulgandam curat. [11] Zisca Prachaticium expugnat, [12] Thaboritarum quidam Despotæ Rosemontani: [13] quidam monasterii Ovini prædia flammis vastant.

Imperator copias suas dimittit.

Zisca monasteria Pragensia vastat.

IMperator Bohemicum diadema nactus, ad urbem Pragam autem nihil efficere potis, 4. Non. Augusti obsidione, quæ mensem duraverat (quod quidem tempus omnium, sale excepto, satis magna copia in urbe fuit) soluta, se in montes Cuthenos conferre, Germanicosq; milites suos dimittere, qui mox regione excedere.[2] Verum Zisca frater hoc ipsorum discessu respirandi facultatem recipere, monasteria Pragensia expilare, ita vero apes castrare, ut & ipsa alvearia in cineres redigerentur. Nullum ille in Pragensibus urbibus inviolatum relinquere: integra exurere, exusta solo æquare.[3] At D. Iacobi in veteri urbe, in quo fratres mi-

norcs,

... re ... lanii,autore & consuasore senatu,superveniret,ideoque a malo ... Hinc in hodiernum usq; diem monachis carnes vel invitis sufficere co... Monasterium hoc in hodiernum usq; diem integrum est,alte concameratum, ... e vitro pulchre picto factæ.In cõcava quoq; summitate multa in... sunt,ut & in sinistro latere veteris urbis,super quibus hoc distichõ: *Laniis monasterii Diui ... ab ipso defensum.*

... Praga tuas vires quis nescit avitas?

Quid mirum tibi si multiplicetur honos?

... a Præmislao Ottogare fundatum,anno 1225.una cum ve... 1416.incendio inter Iudæos exorto conflagrasse,item a Ziſca,id in ... diluvio diruere volẽte,per lanios conservatũ.Sub anteriore per... in rubro clypeo albus leo pictus est,sub quo hæc verba. *virtuti & benevolentia lanion ... antiquæ urbis sacri huius templi & conventus integritatem à sacrilego Ioanne Zisca ... manu strenue tuentium conservantiumq; fratres minores grati animi studio ... curarunt,anno 1498.*

Thaboritæ,nullo monasterio Pragæ amplius superstite,templa invadere velle, cum quidem ipsorum proposito Pragẽses obsistere,a Ziſca,ut domibus in honorem Dei exstructis,in quibus Christiani ad sacra peragenda Deumq; laudandum atq; celebrandum convenirent,parceret,postulare.Id Ziſcæ bilem movere,[1] qui Wenceslao Coranda assumto, Praga egressus Aulam regiam, duo miliaria Pragæ ... intem,prope Beronam pervenire,eam oppugnare,diripere,exurere,soloq; æquare,cum iam 136.annos stetisset.Rex etenim Wencesl. Ottogar anno 1296. condere,Bohemiceq; *Zbraslavium* dicere. Sylvius c.35. à Regum Bohemicorum ... laris,ædificii splendore,insignibus cœnaculis,amœnis conclavibus,culto horto,circum quem pergula,cuius asseribus universa sacra scriptura magnis au... literis inscripta fuit,non satis commendare sive celebrare potest. Augustissimum hoc monasterium,Ziſcæ servi funditus eversum solo æquare,& licet in... veteris est. *Pragenses nolunt committere,ut Zisca templa diruat. Monasterium Aula regia prope Beronam à Zisca dirutã.*

Vastitatis huius monasterii 4.Id. Augusti contigit,[6] quo die Thaboritæ quidam novæ urbis ... Wissegradensis arcis oppugnãdæ periculum facere velle,per portam Ierosolymitanam summo silentio Wissegradensem petere,qui vero in arce erant,... facibus,straminibusq; manipulis atq; laternis,silentium facere,usque dum illi ad portam pervenirent,eamq; effringere vellent tum vero præsidiarii alte ... clamore,manibus ipsos cædere,qui ... in ... e recipere volentes ... maximo discrimine ... sine ... procul dubio, nisi Cæsarianorum civium eruptionem metuissent,occisi fuissent. Postridie,qui in arce erant,... captos hostes ad præterfluẽtem deferre,& octoginta, ratibus ...sitos,Pragã demittere.[7] Id quod Thaboritas male habere,(propterea quod ... viderent) qui etiam dicere, quod portarum occludẽ... tam ... ut saltem ipsorum milites occiderentur: ... Praga exire.Pragenses eo audito,terrore perculsi,cogitare ... *Cæsar revertetur: qui ergo nobismetipsis defendendis sufficiemus.* Sacerdote communicato cum civibus consilio, utramq; civitatẽ in cu... Ioanne Præmonstratensis Scabinos recẽ... duoq; cõr... Res tamen necdum ex Pragensium voto ... Thaboritarũ cohorte cum ... suis,in quib.calices de ... erant,Prag. exire, qui ad Ziſcam,Dubecen cõmorantem, concedere, ipsiq; ... ultro polliceri.[8] Ziſca novorum recentiumve militum ... ,eos ad arcem oppidumq; Rziczcanam adducere, ... Cal.Sept. ... sacrificulos in ... hypocaustũ conclusos,exu... & in ... Prachaticium tendens, Episcopũ Nicopolitanũ cũ duob. sacerdo... in quodam itinere ... in piscina quadã submergendos curare. Eodẽ ... Cal.Sept. ... adus,Archiep.Prag. Raudnicen verba anathematis ..., quo Papa Mart. V. ... proscripsit,publice prælegẽda curare. ... Nonis Septẽbris ... Prachaticiũ accedere, à civibus ut sese dede... ipsum ... ut suũ agnoscerẽt,atq; Romanẽses expellerẽt,postulare sese ipsis ... amici atq; protectorẽ futurũ. Oppidani à sacrificulis suis, ne sese dederẽt,pe... armis correptis ipsi renunciadũ curare,sese ab ita sordido nobili nihil periculi *Praga discessum meditantur. Zisca Rziczanam expugnat, sacrificulisq; combustis Prachaticium tendens Episcopum Nicopolitanum ... submergendum curat. Archiepiscopus Pragensis ... anathematis publice promulganda curat. Zisca Prachaticiũ expugnat.*

Imperato.em Beronam abire,responsum referre,qui acquiescere, disputationiq; ipsius interesse velle,interea tamen inducias paciscendas,ipsisq; Wissegradẽsi decedendum esse: Pragenses,se nequaquam cessaturos,nisi Cæsar Magistros ipsorũ disputantes audiret,ipsisq; Wissegradensis possessione ultro cederet,respondere. Legati Graditienses ad Imp.venire,Pragensium postulata referre: Imp. effervescere ac dicere, *Wissegradensis possessione ad Cal.Græcas ipsis cedemus.*

In Pragensium responso dictum est, Imp. (ni Deus avertisset) quod augustissimus ipsius parer cum lachrymis prædixerat,adimpleturum fuisse. Ex Hageco igitur in lectoris gratiam hanc historiam mihi recensendam puto.[3]Pone Car.IV.anno Domini 1377.in cœnaculo arcis Wenceslai deambulantem duo filii sui,Wenceslaus & Sigism.stabant,qui tandem ad fenestram accedens, deq; ea prospiciẽs, urbem Pragam intueri,simulq; amaras lachrymas profundere.Aulici,quos habebat,mirari,nec tamen audere Imp. interrogare: tandem tamen arcis præfectus ipsum causam lachrymarum rogare: Imp.dicere:*filios meos regionis hostes futuros,ab alteroq; ipsorum Pragam urbem perditum iri sciviam siscirem,uter ipsorum esset,equidem ipsum hisce meis ipsius manibus interficerem.* Præfectus arcis dicere: *A.M.T.rem Deo opt.max. permittat oportet,qui omnia in melius convertere potis est.* Imp.nihil amplius dicere, nisi: *faxit Deus.* In hanc historiam Pragenses digitum intendere.

Carol.IV.Imp. de filiis suis vaticinium.

Imp.autem,cognito,se aditu ad arcem Wissegradensem terraq; mariq; prohiberi,in arce Carolina large ea,quæ ad victum pertinent,navibus imponenda,atq; ut eo viso obsessi ira animos resumerent,ab altero Multaviæ latere devehenda: In itinere vero Zlechovium cum multis torcularibus, ita Pragensibus metum incutere cogitans,accendendum: ipse Melniccam, Limburgum, montes Cuthenos,& Claslaviam abiens,copias ad obsessos liberandos colligendas curare.

5.Cal.Octob.qui in arce Wenceslai erant,in veteris urbis forum,relũ glandẽve plumbeam mittere,quo quidem ictu vir unus,& 5.mulieres concidere: ex una vero earum (id quod M Laurentius scribit) gravida infantem exsecare, & quod viva soboles esset,baptizandam curare. [4] Obsessi ergo nullum subsidium,quo liberarentur,perspiciẽtes,fame domiti,multis equis iã absumtis, colloquiũ captare,in quo Pragenses acquiescere,Hineccium Cruschinã Facemontanum, Victorinum Podiebradiũ, Hineccium Carbonopetræu,alias sylvæpetræũ,sive Waldstenium,Procopium Auslæum, & Ioannem Facemontanum: qui in arce erant, cum aliis negocium publicum militare gerentibus, Ioannem Wschemberæum Bozcovicium ablegare,inter quos tandem 13.Cal.Novemb.ita convenire: ut nisi Cæsar intra dies 14.eos,arci victum sufficiens,obsidione liberaret,ea, nemine vel verbulum ullum contradicente,Despotæ Hynconi Cruschinæ dederetur.

Obsessi in arce Wenceslai cum Pragensibus colloqui cupiunt.

[5] Hæc dum ita inter ipsos agerentur,ecce mira iris apparere,quam M.Laurent. Betuleius,(Germanice **vonder Bircken**) qui exulceratis illis temporibus vixit,hisce verbis describit; *Magistri & Baccalaurei quidam in monte, qui Bohemis* Caucee hora *dicitur,trans Multaviam,considentes,actionem eam spectantes, deq; variis inter se conferentes insolitam iridem observare,cuius unum extremum quasi sub ipsorum pedibus ultra Multaviã usq; ad D.Pancratii sese extenderet,qui tamen vix circuli quadrans est.* Quod utrum verũ sit,necne,lector iudicet; ego,quod legi,retuli.

mira iris.

CAPUT XLI.

[1] Imp.in novam arcem Cũraticen advenit.[2] eum Pragensibus,etiam dissuadentibus suis cõsiliariis militaribus,dimicare vult.[3] cæsariani cæduntur & fugantur. [4] arx Wissegradensis, Pragensibus dedita [5] exuritur.[6] de exstructione ipsius.[7] Balneum Libussæ.[8] Imp.milites suos ad prædam emittit.[9] Orebitarum origo.[10] Orebitæ sese Ziscæ addunt.

SIgism.Imp.prid.Cal.Novemb.in arcem Cunraticen, quæ alias nova arx dicebatur,miliare Praga distantem, post Wissegradensem sitam adveniens, prandere,eoq; die Pragenses invadere nolens plures Moravorum Despotarum copias expectare,quæ circa vesperam advenientes,ut mane eo citius exsurgere possent, totam noctẽ armis tectæ in sylva commorari. Ad prçsidiarios quoq; q in arce Wẽcesl.erãt,ea nocte literas dare,utq; Ducis Saxoniæ domũ in minore urbe a Pragẽsib.obsessam,oppugnarẽt,&,modo possent,incenderẽt,se interea cum omni apparatu castra ad Wissegradũ aggressurũ. Quid fit? tabellarius intercipi, Pragẽses

Imp. in novam arcem Cunraticen advenit.

literas acceptas resignare, legere, Cæsaris animum cognoscere, eodem die exi... gentes, aciem, quantū possunt, accuratissime instruere, Cæsarisq; adventum expectare, qui die iā aliquot horas exoito, & 15. hora, (ante quā Imp. eos, ex vi promissionis scripto factæ, obsidione liberare debuerat) elapsa copias suas admovere, in eminenti quodam colle commoratus, iis qui in arce erat, strictum gladiū suum ostentare, ut in Pragenses impetum facerent, innuere volens. Quod aūt statā horam neglexisset, illi, q, ingenuos milites decebat, promissis stare, nec vel gladium quidē ullum in Pragenses stringere.[2] Cæsariani ergo Duces, viso Wissegradenses nullā vim repellere, Pragensesq; vallo sese satis valde munisse, ad Cæsarem accedentes, ut rem accuratius perpēderet, nec populū in discrimē adduceret, rogare: nullo etenim modo fieri posse, ut illi fugarentur. Imp. respondere: *minime vero: sed cum istis Pragensiū flagelliferis nobis alea omnis iacienda est.* Quo audito Despota Plumloviscus Cravarrius respondere, *nos aliis ludibrio futuros, copiasq, nostras à nobis misere proditum ac perditum iri, A.M.T. clementissime Cæsar, experietur: valde enim mihi à ferreis istorū flagellis metuo:* Cæsar dicere: *vah! vestrā Moravorum timiditatē iā pridem novi.* Quo cognito duces equis suis desilire, & Despota Plumloviscus dicere: *iā vides A.M.T. nos nihil timere, sed ipsius iussa è vestigio sequi promtos ac paratos esse: eo vero, ubi A.M.T. non est, certe perveniemus.* Tū pedites Moravi, lacū Diviq; Pancratii præterire, Hungari v. superiorē, quæ ad eam, q̄ diximus, ædē deducit, viā inire, quos Despota Hieneccus Crussinæus Facemontanus (Germanice von Liechtenberg) Pragensiū Dux, excipere.[3] Hungari sese primū armis velle defende e; sed Sacenses, Launēses, Slanenses, à tergo in ipsos irruere, & obvios quosq; occidere. Itaq; illi cōfestim in fugā sese conicere, quib. cum Imp. ipse quoq; aufugere. Quo Pragenses, q in cæteris vallis erant, cognito omnes erumpere, Moravosq; circundare, nullum velle captivum ducere, sed omnes absq; discrimine flagellis suis ferreis occidere. In hoc cōflictu, quo Cal. Novem. cōflictati sunt, 24. Hūgarici Boh. Moraviq; Desp. occūbere, in quorū numero Dominus Heinricus Plūloviscus supremus militū Dux, Iaroslaus Weselenus, Woccius Holsteinius, Hein. Crūlovius, Hineccus Malenovitius Nicol. Lepus, Leporimontanus, Albert. Choticnovius, Petrus Stellæmontanus, Guilie. Lepus, Zidlochovicius, Raccecus Gigantomōtanus, Wecesl. Cluczivius, Hein. Hæselius, Dominus Bechinicnus, Tobias Nigromōt. Ianus Michalovitius, Aleschkirk Sobieschinius, Beneschus Trzēschinius, Sobinus Suabēicius, Witec Walschins, Ianus Secretarius, aliiq; plures. Hi in Divi Pācratii, ad q̄ cōflixerāt, cōditi sunt, id q, ipsorū nomina, quæ in æde illa asscripta sunt, luculenter attestātur.

Cæsariani cæduntur & fugantur

[4] Cæsariani, 4 Non. Novemb. Pragensib. arcē Wissegradensem dedere, omnia maiora tormenta bellica, pulverē militarē & cætera, tradere, sola, quæ gestabanr, vi promissionis, arma retinere. Pragenses pro fide præstita magnas ipsis gratias agere, utq; suppellectilem suā pars Curcimam, pars in novam arcem, ad quam eos comirabantur, deveherent, currus suos ipsis utēdos dare, quod eo usq; in arce superfuit, Pragenses in curias suas devehendum curare, tertioq; Non. Novem. Pragenses una cū Thaboritis ab arce Wissegradensi usq; ad campū Bogischte, qui est ad D. Pancratii, in quo biduo ante victoriā obtinuerant, pompa solenni progredi. Omnia defunctorum corporū ad nuditatem usq; spoliatorū plena esse, terra sanguine rubere, sagittisq; scatere. Hic consistentes Deo opt. max. pro victoria gratias agere, & aliquot sacros hymnos cantare.[5] Pragā aūt reve. si omnes in arcem Wissegradensem irruere, obvia quæq; diripere, spoliatam accendere, 13. insignia templa in quibus D. D. Petri & Pauli ad similitudinem Romani conditum fuerat, exurere, Regium quoq; cœnaculum una cum omnibus augustis conclavibus interire. cuius rudera in fine novæ urbis Pragensis etiamnum videre est.

Arx Wissegradensis Pragensibus dedita

... eruitur.

De exstructione ipsius

[6] Hæc arx, quæ Bohemicorum Ducum, Regumq sedes fuit, anno Christi 683. sed altero secundi Bohemorum iudicis, à Croco condita, p imum *Psary* (ab a ce, quam Czechus in C oatia ad fluvium *Crup* dese uit) dicta: sed 34. anno post sub Libussa amplius factū, *Libin* nomina i, quod nomē P. emislaus, p. imus Bohemo. ū Dux, immuta e, a: cēq; *Wizschehrat*, id est, a. cē supe iore sive altio ē dicere. Hodie vasta est, etiamnum tamē a cis mu i appa ēt, quo ū cæmētū vix pugione alisq; inst umētis effodere est.[7] Præterfluētē ve sus est alta & acuta i upes, de qua, ceu de muro aliquo, in aquam prospectus est, ubi. otundus est mu us, q, Balneum

Libussæ

dicunt. Quem enim ea capitis supplicio afficiendum curare voluit, in hoc hypocaustum immisit, quod ita apparatum fuit, ut exinde in rupes delapsus cervice fracta in aquas incideret, id quod tamen quidam Wenceslao tribuunt. Adversum aquam etiam sub terra sunt egregiæ cameræ, quæ, quomodo tantisper durarint, mirum est. E Cæsarea hac arce factus est horrus, in quo rapa, acetariæ aliaq; his similia nascuntur: ut vere dixeris: *Balneum Libussa.*

Et campos, ubi Troia fuit.——————

[8] Ante portam (quæ iam lapidibus cæmentatis coaptatis obstructa est) incespite labyrinthus excisus, mirabiles anfractus habet, licet vix 4. mensas latus sit, si tamē omnes eius anfractus permeare velis, non paulum temporis requiritur. Extra arcem tria templa instaurata sunt, sed ad priorem splendorum minime accedunt. In DD. Petri & Pauli, Longini quoq; sepulchrum ostenditur, incisum, 9½ spithamas longum, & 4. latum. In cœmeterio D. Ioannis magna columna iacet, quam Diabolus, (ut quidam perhibent) Roma huc attulit : prudentiores autem, rerumq; peritiores aiunt, esse columnam veteris DD. Petri & Pauli, quæ destructa fuit. Ille quoq; locus, ex quo Horymyrius eques Multaviam transiliit, ostentatur, quod etsi ob summam distantiam Dubravius libro 2. ridet: quia tamen similes historiæ de Apperlæo Geilenensi extant, lector absq; salutis suæ iactura, quod vult, credat.

[8] Nonis Novemb. Imp. iniurias sibi illatas in Pragensium asseclis vindicare cogitans, in Despotæ Victorini Poggiebracii, & fratris ipsius Hinecci, propterea q̃ hi primarii Pragensium Duces extitissent, irruere, pagos omnes exurere, populum ad internecionem cædere, omnes arbores frugiferas excidere, omnes piscinas perfodere, & sævissime crudelissimeq; grassari. Ergo Bociccus Podiebracius effervescens, cum Pragensibus, quorum capitalis hostis fuerat, in Cęsarem conspirare, & ex infensissimo calicis hoste, iuxta M. Laurentium, summus eius amicus fieri. *Imp milites suos ad prædam emittit.*

Sigism. Imp. 5. Id Novemb. Hussarenos in Pragēsium pagos immittere, quos omnes exurēdos, commeatum autem omnem in arcem Wenc. deferendū curare. *Orebitarum origo.*

[9] Circa hoc tempus multi rustici in monte quodā, inter Ledeciā & arcem Lipniccen sito, qui *oreb*, & abs quo ipsi *orebitæ* dicti, congregari, hi regionē passim, præsertim aūt circa Graditium, rapinis, incēdiis, cædibus, inprimis autem monachos, crudeliter vexare, quorum quosdam exurere, quosdā manib. pedibusq; revinctos glaciei imponere, quibusdam verenda omnino exsecare, atq; sphęrularum precatoriarum loco de collo suspendere. Immanis ista crudelitas novorum istorum castratorum, ne quadrigariorum dicam, nec ipsis quidem Bohemis probari, qui eos aggredi, sed illi hoc inaudito ad Ziscam in Thabor abire velle. Quo Hussareni cōperto, commodo loco ipsos observare: Orebitæ vero aliam viam ingressi fuerant, quibus ipsorū sacerdos hierothecam vexilli loco præferēs, anteire. Quo animadverso Hussareni ipsos insequi, atq; in frutero cōtingere: hinc ergo ipsos sese magno ardore defendentes vix lædere posse, missis in ipsos telis saltē 14. occumbere; præcipue vero quidā Petrum flaminem, sagitta per caput ipsius traiecta prosternere, ut cum hierotheca concideret, Laurentius iudex aūt ab horto agnomen trahens, eam tollere, & in Thabor deferre, [10] ubi ad fratrem Ziscam pervenire, qui eos in fidem atq; clientelam suam recipere, & quasi freno flectere. *Orebitæ sese Ziscæ addunt.*

CAPUT XLII.

[1] *Pragenses Poloniæ Regem sibi Dominum postulant.* [2] *Nicolaus Hussineccius iratus Praga cū reliquis Thaboritis excedit.* [3] *Pragenses senatum mutant.* [4] *Zisca Pragam pervenit.* [5] *Despota Hineccius cum Silesiis confligit.* [6] *Legati è Bohemia in Poloniam missi.* [7] *horrendum cuiusdam militum ducis factum.* [8] *Nicolaus Hussineccius moritur.* [9] *Pragenses novam arcē obsident.* [10] *fidem datam fallunt.* [11] *Arx Pragensibus dedita & diruta.*

OCtavo Cal. Dec. cives Pragenses una cū suis ducib. Hinecco Crussinæo, Victorino Bocicco, & Hinnecco Podiebradio cōvenire, quē sibi Dominū eligerēt, cōsultare, tādē etiā legatos summa cū autoritate ad Wēcesl. Iaielcii, Poloniæ Regē mittēdos, eiq; si integrū cœnæ Dominicæ usum cōcederet, Bohemici regni diadema offerēdū, omnes uno cōsensu decernere. [2] Thaboritę v. sententię huic vehemēter sese opponere, atq; aliquē è Bohēica ꝓsapia, q.q; suā in ea regione ditionē haberet, postulare. Inprimis vero Nic. Hussineccius stomachari, aperteq; dicere: *Hac vice vix peregrinū Regē expulimus, iamq́ iterū externum postulatis?* viso aūt omne suū *Pragenses Poloniæ Regem sibi Dominum postulant.*

Nicolaus Hussineccius iratus Praga cum reliquis Thaboritis excedit.

studium operamq; inanem esse, Thaboritas, ut se cum urbe excederent, hortari, id quod & factum, qui cum ipsis, se sociis suis, qui arcem Popovicciam obsederāt, ceperantque, & Lestnam progressi erant, adiungere.

Pragenses senatum mutāt.

3 Postridie discessus Hussinccii veteris novæq; urbis proceres populum omnē civesq; convocandos curare, Thaboriticisq; senatoribus remotis Hussiticos substituere, idq; eo salrem fine, ut, in quod omnes consēnserant, re ipsa succederet, Poloniæq; Rex, ab ipsis quoq; reciperetur. Qui ad Lestnam erant, Thaboritæ audito suos senatores tanto cum dedecore repulsos, obstupescere, Pragensiumq; qui sibi iam victores videbantur, ante vero, Cæsare nimirum cum auxiliariis imperii copiis ipsos obsidente, ita humiliū, ingratitudo, male ipsos habere: cum Lestnensibus igitur inducias facere, cunctiq; Pragam tendere. Hinecus Cruschinæus, veteris urbis incolarum dux, accurate cognito, Poloniæ Regem à Bohemis electum, & ipse excandescere, (vel, ut quidam volunt, sibi à Thaboritis metuens) munus suum resignare, ditionem suam ab hoste, qui in eam irruerit, sibi vindicandam esse aiens, etiam Praga discedere. 4 Nec ita multum ab ipsius discessu

Zisca Pragam pervenit.

Hussineccius & frater Zisca Pragam venire, eoq; loco re sesse videri, ut seditio civilis inde exotitura videretur. Pragenses enim cum Thaboritis non in omnibus capitibus, præsertim autem de S. Domini cœna, de persona Christi, de libero arbitrio, de bonis operibus, de æterna prædestinatione divina, de adiaphoris, de ministerio ecclesiastico, omnino consentire : Verū Despota Udalricus de Nova-domo intercedere, & hoc medium invenire, ut docti de eo inter se disceptarent, id quod 4. Id. Decembris fieri, cum in collegio Caroli IV. convenirent. Disputatio vero ista ita succedere, ut in ea blasphemiæ plures, piis Christianisq; sermonibus audirentur. Eodem ipso die Zisca cum quibusdam senatoribus in veteris urbis curia honeste haberi lautoq; convivio excipi.

Despota Hineccius cum Silesiis confligit.

5 Despota Hineccius Podiebradius, iuxta pagum Lotha, qui situs est sub Satzca, duo miliaria Nimburgo distans, 7. Cal. Decemb. anni 1420. cum Lusatis Silesiisq; confligere, prælio victor captivis manus, nasos auresq; amputare, atq; ita dimittere. Sed haud impune ferre. Postridie enim præsidiarii milites, qui Nimburgi erant, ipsi insidiati, septuaginta suorum interfectis ipsum in fugam vertere.

Legati à Bohemia in Poloniā missi.

6 Hoc die Pragenses vel invitis Thaboritis, quod communibus omnium suffragiis decreverant, exsequi conati, è Despotarum ordine Despotæ Hineccio Carbonopetræo, ex equitum, Iano Hlas, è senatorio Pragensi, Simone à Leone albo, è sacerdotali, Petro Anglico, ad Regem Poloniæ missis, Bohemicum diadema ipsi offerre.

Horrendum factum.

7 Eodem die dux militum Iaromirii horrendum auditu committere. Populo enim, qui precum habendarum gratia convenerat, improvisus superveniens, multos in templo occidere, &, quod auditu horribile est, equis è sacto calice consecratum vinum potandum præbere. vide Lupatium die dicto, videlicet 26. Decembris.

Nicolaus Hussineccius moritur.

8 Pridie eius diei Nicolaus Hussineccius, dum passim grassatus prædaretur, equo delapsus crure fracto vitam cum morte commutare, in cuius locum Zisca sussici.

Pragenses novam arcem obsident.

9 Pragenses 4 Cal. Ianuar. equitatu, peditatu, curribus atq; tormentis suis missis arcem Cunraticen, quæ alias *nova arx* dici solita, obsidendā curare: in qua præsidiarii milites sese mensem fortiter defendere: verum dux Fulsteinius se ipsis imparem videns, cum ipsis ita pacisci, ut Pragenses suis curribus omnia illorum, quæ in arce erant, tranquille veherent, præsidiarios autem milites, qui in arce erant, bona pace tutos Curzimam usq; abire permitterent. Pragenses hoc polliceri, maiorisq; fidei ergo sacrosanctum iuramentum super euangelii codice dare : qui ergo in arce erant, præsidiarii, nihil mali suspicati 7. Cal. Feb. quæ ipsis erant carissima, curribus imponere,

Fidem datam fallunt.

10 Pragensis autem plebs, ex urbe excurrens, omnia de curribus deripere, quo milites accensi sese in arcem recipere, suique defensionem ad extremum usq; vovere. Pragenses cogitare, cum sese iam dedere voluerint, cū malis confligentur necesse est, ab ipsis dissentientes 8. Cal. Febr. anni 1421. violēto impetu arcē invadere. Obsessi, velut desperati homines, ita fortiter sese defendere, ut 557. Prag. cæsi occumberēt. Pragenses, etsi furore iraq; perciti, amicę tamen

men 4. Cal. Febr. cum obsessis transigere velle, id quod hi acceptare. Pragensium ergo dux quidam Ianus Cudrenæus, de nigra aquila, una cum novem aliis ad fossam arcis perveniens, cum ipsis in hanc sententiam loqui: *cur, omni liberationis spe destituti, tam strenue atq; vehementer vos defendatis, domini & amici nostri, summopere miramur: dum ergo tempus est, gratiam, qua frui potestis, captate, vosq; dedite.* Ad quæ Berhardus Moschnovius ducis nomine ita respondere: *supremus noster dux nobis hæc, quæ vobis renunciaremus, dedit: MIRAMINI vero nos tam strenue vehementerq; nos defendere? ecquid miramini? contra ita perfidos homines talis defensio summe necessaria est. Super S. evangelii codice sanctum iuramentum nobis dedistis, nec tamen datum præstitistis: quis vobis in posterũ fidem habeat? conscientiam bonamq; famam vestram à vobis ipsis hoc periurio nefarie contaminatam atq; pollutam omnino arbitramur: nostri sane in arce Wissegradensi multo honestius egerunt. Nos proinde mortem oppetere malle, quam vobis fidem habere, noveritis.* Quo Bohemi cognito confestim arcem versus cuniculum agere: eo vero, qui in arce erant, animadverso, prid. Cal. Febr. 15. cuniculatios obruere. Calendis Februarii denuo cum Pragensibus id perentibus agere, ubi ita transigi, ut obsessi equis abirent, [11] id quod 4. Non. Febr. fieri, tum vero arx diripi atq; vastari.

arx Pragensibus dedita, & diruta.

Capvt XXXXIII.

[1] *Zisca monasteria vastatum exit.* [2] *Thaboritæ arcem Cygnomontanam expugnant.* [3] *quidã Thaboritæ PrZeslaveccium occupant.* [4] *Zisca Teplam atq; Tachoviam obsidet.* [5] *obsidionem solvere cogitur.* [6] *Heyda oppidam se Ziscæ dedit.* [7] *Imperat. Ziscæ cedit.* [8] *Zisca cum Germanis confligit.* [9] *Pilsenam frustra obsidet.* [10] *Chometaviam expugnat.* [11] *in obsidione arcis Raby* [12] *alterũ o.[illegible]um amittit.*

Zisca 4. Non. Ian. anni 1421. amicos suos sibi (si diis placet) amicissimos, monachos (inquam) in tractu Pelsinensi, visitaturus Praga excedere: primumq; ad monasterium Nadworzischti sive Chotischoviam prope Stabium sitam, accedere, idq; diripere atq; exutere. Tum ad oppidum, quod vetus Ephippium nomine refert, sub Novoppidulo, cuius rudera etiamnũ una cum vallis videre est, ubi [ille] itidem grassari. Inde monasterium Cladronense vastare, ditionemque illam Despotæ Petro Zmirzlykio Suoyschinio, quondam monetæ magistro, tum Despotæ in Worlick donare. [2] Cladrona discedens Zisca ad regiam urbem Misam accedere, in ea acceptari: sed audito, Bohuslaum Cygnomõtanum, acerrimum Thaboritarum hostem, in arce Cygnomontana (Germanice Schwanberg) ipsum esse, cum suis eam expugnare properans, eam obsidere. ibique ubi iam eius villa est, castra ponere: Postridie quam venerat, Thaboritæ unum propugnaculum summa vi oppugnare incipere, abs qua oppugnatione, cum ea iam 6. integras horas durasset, illi tamen non desistere, tantisper donec expugnassent. Despota Bohuslaus animi summe anxius, cum oppugnantibus colloqui cupere, seque suosq: una cum arce in Despotæ Petri Zmirzliccii tutelam atq; clientelam deditur um polliceri, cui Zisca consentite: idque ita postridie fieri, Despotamq; Bohuslaum seq; suosq; dedere coactum, Thaboritæ summa contentione occidere velle, id quod etiam factum fuisset, nisi Despota Zmirzelik obstitisset, qui tamen coactus Despotam Bohuslaum in dirum carcerem coniicere.

Ziscamonasteria vastatum exit.

Thaborita arcẽ Cygnomontanam expugnãt.

[3] Eo tempore quidam Thaboritæ & Horebitę circa Cuthnam sese congregare, & duce sacerdote quodam, Domino Valentino, ad oppidum Preslavecium accedere, id expugnare, seque in id immittere, atq; ex eo plurimis damnis datis regionẽ infestare. Cæsar autem interea in montibus Cuthenis commoratus, audito, qui Zisca in tractu Pelsinensi grassaretur, castris motis ipsum prohibere velle, post se tamen Ianum Miesteczkium, (qui anno &c. 1415. monasterium Opatovirium diripuerat) relinquere, eique de resistendo prædonibus, qui in oppido Preslavicio erant, mandata dare. Hic operis metallicis Cuthnensibus, atq; quorundam nobilium auxiliariis copiis assumtis oppidum obruere, illorum multos occidere, 125. captivos ducere, eosque in fodinas metallicas, in montibus Cuthenis coniiciendos curare. Idem Miesteccius, quem diximus, cognito à Hromadca Giestebniczkio, antea æditimo, Thaboritarum ope oppidulum *chutiborium* occupatum esse, ex quo variis excursionibus atque direptionibus terram infestarẽt: collectis copiis

Thaborita quidam PrZeslaveccium occupant.

suis eo abire, idq; ante quam oppidanorum quisquam id animadverteret, oppugnare. Oppidani statim in Thaboritas insurgere, qui viriliter hosti resistere, tamen tamen superari, mille plus minus occidi, Hromadka ipse capi, una cum duobus sacerdotibus Chrudimam devehi, in publicoq; foro exuri.

Zisca Teplam atq; Tachoviā obsidet.

[4] Ut autem ad Ziscam redeam, arce capta, quæ dicitur, (ut ante dictum) *Cygnemontana*, ad monasterium nomine *Teplam* tendere, idq; funditus exurere. Porro Tachoviam adire, eamq; urbem duobus in locis patibulum, nempe versus, & mōtem illum, qui Meridiem spectat, obsidere. Vix autem triduum eam obsederat, eum in suburbium expugnatum se immitteret: tum vero urbem aliquoties oppugnare, Tachovienses autem viriliter sese defendere, ita ut nihil impetrare posset. Interea Imperator in tractum Pelsinensem venire, ad monasterii Cladronensis, ad *vetus ephippium* dicti, Præpositi domum, cui Zisca satis validum præsidiū imposuerat, quemadmodum Imperatoris valla etiamnum Meridiem atq; Septentrionem versus videre est. *obsidionem solvere cogitur.* [5] Hinc ergo Zisca 3. Nonarum Febr. Tachoviam, coactus, deserere. Thaboritæ vero non satis prudenter rebus suis consulere: eo namq; die vehemens ventus ignem in currus ipsorum impellere, ut eorum multi una cum equis comburerentur. *Heyda se Ziscæ dedit.* [6] Zisca Tachovia decedens improvisus urbi Heydæ adesse, ubi metu oppidanorum intromissus, tranquille agere, solamq; Præpositi domum ubi iam arx est, destruere. Etiam Pragenses quoque opem contra Imperatorem ferendam rogaverat, quam summo desiderio expectare. *Imper Ziscā eva...* Imperator cognito Ziscę à Pragensibus auxilia maxima equitumq; & peditum, ut & 200 curruum mitti, apparatumq; omnem iam adventare: non cunctandum ratus, cum suis, qui hisce sustinendis non erant, Pelsinam recedere, tum Lutomeritium, quod cæteris oppidis aut urbibus omnibus Imperatori maiorem fidem præstabat. Imperatore digresso Zisca monasterium Cladronense vastare, auxiliarias Pragensiū copias consequi, Despotæ Uldrici Rosæmontani matris ditionē invadere, arces Dobrzisch, *Zisca cum Germanis confligit.* Ziebrak, & Wildsteinum occupare, [7] & quia Germani, una cum Pelsinēsibus iuxta Wildsteinum vi & armis resisterent, conflictus exoriri, in quo Germani Pelsinensesq; ter mille occumbere. Inde Rochezanam pervenientem cives excipere, quia suo suorumq; nomine pacemq; & securitatem pollicebatur: illi vero intromissi in monasterium irrumpere, id diripere, unaq; cum sene quodam sacrificulo, quem in dolium indiderant, exurere. Quo viso cives ante Ziscæ conclave convenire, tumultuariq;: Zisca igitur tympano pulsato classicum canendum, milites suos in aciem collocandos, cives e plateis exturbandos, urbemq; devincēdam curare: *Pelsinam frustra obsidet.* [9] 12. Cal. Martii rursum cum Pragensibus Pelsinam accedere, suburbiumque expugnatum & occupatum una cum pistrino sub noctem exurendum curare. Iā autem multi Nobiles cum suis sacerdotibus in urbem commigrarant, qui vim illatam strenue depellere, licet Zisca non ociaretur sive feriaretur, sed quotidie bis urbem invaderet, multosq; milites amitteret, ita ut, præsertim bellicosissimo viro, Mastilio, Pragensium duce, ad eam occiso, urbisq; fossis cadaveribus mortuorum repletis suo populo parcere, & id quod Nonis Martiis factum est, obsidionem solvere cogeretur. Pelsina Pragenses domum reverti: *Chometaviam expugnat.* Zisca vero Satzę urbi appropinquare, 17. Cal. Aprilis [10] Chometaviensem urbem sui deditionem postulare: civibus vero ipsum ludificantibus, mulieribusq; præcipue mœnia conscendentibus posterioraq; Thaboritis loco speculorum exhibentibus, furore gravi percitus urbem gravissimo impetu invadendam curare tātisper dum ea potiretur, ubi nemini, neq; mulieri, neque virgini, quin imo nec infantibus in cunis parci, præcipue vero 70. mulieres deprehendere, quas ob nefariam contumeliam, quam modo diximus, flammis exurendas curare.

in obsidione & expugnatione arcis Rabi

[11] Paulo post, quam hæc gesta essent, Zisca ad arcem Rabi exercitum admovere, castellum sub arce situm expugnare, tum mane ad solis ortum, in arcem impetum facere, 4. Cal. April. anni 1421. ipse ut populi sui fortiter rem gerentis victurē pe. spiceret, sub pyro sylvestri locum capere: *alterum oculū amittit.* [12] Verum quidam ex arce magno tormento bellico improvisus arborem illam tangens ita confringere, ut in frusta dissilientis festuca in alterum ipsius oculum, quem sanum obtinebat, insiliret, eumq; omnino vitiaret, ut deinceps cæcus, iuxta Sylvium, cæci populi ductor permanserit: inde, ut curaretur, Pragam properare.

CAPUT XLIV.

[1] Chrudimensium propositum. [2] Novi Thaborita in Moravia. [3] Graditienses ab Opatovitiensis monasterii militibus ex insidiis caduntur. [4] Picardorum in Bohemiam adventus, & detestanda ipsorum doctrina.

Chrudimensiũ propositum.

CIVES Chrudimenses, cognito, quot victoriis Zisca in Bohemia potitus esset, nec ipsi postremas tenere velle; sed congregari quodam Iano Prostovila, qui non ita pridem Regino-Graditii lictorem egerat, duce, monasterium, D. Iacobi, è regione Strahovii, omni contentione oppugnare, quatriduo autem post accendere, in quo monasterio 24. homines, Chrudimenses autem 26. cives primarii occumbere.

Novi Thaborita in Moravia.

[2] Eodem sane tempore in Moravia, in insula quadam, quam Mora fluvius ambit, multi rustici congregari, quibus & nobiles atq; sacerdotes quidam sese adiungere, qui sese novos Thaboritas dicere: hi monasterium Wele-Hrad oppugnare, diripere, & exurere, ubi Abbas Stephanus cum 7. fratribus perire. Quod eum percrebuisset, episcopus olomucẽsis una cum aliis quibusdam Despotis atq; Nobilibus, novos prædones prævenire volentes missis in Austriam literis subsidium quamprimum mittendum petere: id quod ipsis quoque non defuit. Magno igitur numero in ipsos egredi, qui sese in insulam suam recipere, ex eaq; ita diligenter valideq; & strenue se defendere, ut Moravi ipsos missos facere cogerentur. Horũ novorum Thaboritarum sacerdotes Petrus & Thomas Wisteniceũ nuncupari.

Regino Graditiẽses ab Opatovitiensis monasterii militibus ex insidiis caduntur.

[3] Pridie paschatis, sub vesperam Regino Graditienses clam exsurgere, ut noctu monasterium opatovi[..]ium cõscendere possent, monachi vero id compertum habentes, ante quam ipsi, in armis essent, milites suos ipsis obviam mittere, qui commodo loco ipsis insidiarentur. Regino-Graditiensibus igirur promiscue iuxta Podolchonam ingredientibus, monachorum servi eos circundatos, in fugam vertere, 300. captivos in monasterium introducere, introducti in eo mire torqueri, censeri, partim omnino occidi. Multi Graditienses in hoc conflictu, præsertim v. ipsorum dux Lucas, vir fortis atq; bellicosus, interire.

Picardorum in Bohemiam adventus, & detestanda doctrina.

[4] In Septimana parasceves sive quę à passione Domini nostri nomẽ habet, Thaboritarũ sacerdos, Nicolaus & M. Gitzinus missis Pragam literis significare, quendam, *Picardum* nomine, è Galliis advenisse, qui multis hæresibus sparsis multos ad se alliceret atq; attraheret, quorum flaminum præcipuus Martinus Moravetius esset, qui publice, nihil nec veritus nec reveritus doceret: panem τῆς εὐλογίας nõ esse verum corpus atque sanguinem Christi, sed nudum signum, ideoq; nullum ei aliũ honorem, nisi Manna, id est, consecrato sanctificatove pani exhibẽdum esse, cumque ab hominibus recte suis ipsorum manibus de mensa sumi, sibiq; invicem præberi posse: sacerdotis etenim manum nihilo præstare vulgati alicuius plebeiiq; manibus: ideoq; verba, neq; manũ sacerdotis consecrare: virum mulieri, & vicissim mulierem viro, omni tempore debitum cõiugale, etiam in templo, præstare, quinimo, & confestim, à veneris usu ad S. cœnam accedere: Non esse necesse, ut in tẽplo in genua prolabamur: Ob fœcunditatem, disparem ætatem, aliasve causas coniuges divortium secum invicem facere, aliasque nupias contrahere posse. Itẽ, non opus esse vestibus, æque licere, modo vi frigoris non prohibeamur, nudos incedere. Item, ut pater filiæ, mater filio consuescat, id non turpe, nedum peccatũ esse. Hæc & similia diabolica dogmata isti tradere, quæ Thaboritæ graviter refellere, Pragensesq;, ut omnino sibi ab istis in hominũ figura diabolis caverent, ne ipsorũ regnum atq; doctrina apud omnes male audiret, admonere. Pragenses una cũ Academia rem perpendere, pro suggestibus omnibus publice, ne quisquã eos hospitio exciperet, sub comminatione exustionis prohibendum curare, quemadmodum & civis quidam veteris urbis, Waczlovius, arte sutor, propterea quod eorum quosdam, quos domi suæ habebat, senatui non indicasset, exuri, Zisca quoque Picardos omnes, quoscunq; deprehendere potuit, exurendos curare.

CAPUT

f[illegible] [illegible] ad sanitatem mentem reducere posset [illegible] addu[illegible]cendos [illegible] excæcati vero homines nolle, sed ad rogum læti accedere, dicentes, ibi cum Deo gaudendum atque lætandum esse quibus Zisca: *Deus ergo vobis*, inquit, *benedicat*: ipsosq; gradatim sive ordine in ignem conjiciendos curare. In sua quoque urbe 25. homines nancisci, quibus eadem fors [illegible] subeunda, ipsisq; in igne voluptas capienda fuit.

CAPUT XLVI.

[1] Zisca cum Pragensibus ad Cuthnomontanos ascendit. [2] qui seipsi dedunt. [3] memorandum punitæ famis auri exemplum. [4] Zisca multa monasteria visitat. [5] Iaromirium obsidet & occupat. [6] Luttomeritium obsessum [7] dedit se Pragensibus. [8] Zisca transit Rudniggium. [9] Pragensium arx dedita. [10] Monsales urbe Pragensi expulsæ.

CUrrebat tum omnis exercitus Pragensis exsurgens ad oppidum Cuthnomontium quod ad radices montium Cuthenorum est, Ziscam expectare, qui cum [illegible] ad Pragenses adveniens cum ipsis Cuthnomontium, quod Thaboritas multis malis hostiliter vexarat, tendere. Cives vero Beronensium, Bohemico-Brodanorum aliorumq; exemplo edocti malum imminens antevertere, appropinquanti exercitui, M. Laurentio, qui tum temporis vixit, teste, una cum religiosis hierothecam in qua eucharistiæ sacramentum præferentibus, obviam procedentes. [2] Ad quos cum pervenissent, ingenua prolapsi veniam petere, eamque impetrare. Lupacius hoc 7. Cal. Maii factum fuisse scribit. [3] Sunt qui dicant, Ziscam monasterio Sedlecensi ob ipsius pulchritudinem parcere constituisse: ab impio vero quodā suorum nihilominus id accensum & exustum esse. Ziscam itaque publice promulgandū curasse, quo, qui monasterium accenderit, suum nomen profiteri juberet, si ipsi satis argenti daturum: [illegible]um argenti cupiditate dementem in publicum prodiisse, atque a se accensum fassum: in capti igitur fauces liquefactum argentum a[illegible]mque infusum. [4] Inde Ziscę celeriter Chrudimam pervenire. Ioannes M[illegible] autem, [illegible] ea decem agen[illegible], sese 7. Cal. Maii dedere, ca tamē lege, ne quis Pragensis aut Thaborita in urbem veniret: vicissim autem & confestim sacramentū e calice sumere, quatuor illis capitibus assentiri, elegans monasterium in urbe D. Virgini dicatum, destruere, octo monachos in foro comburendos curare, monasterii [illegible] [illegible] theecas, [illegible] dotalia [illegible] avehenda, Ziscæ [illegible] curare. Quibus peractis Zisca omnia monasteria hujus tractus perdere, nempe *Dobrowicce, Scalicce, Podlezicce, Pardubi[illegible]y, Gezbor[illegible]cce, [illegible]chalovitum Chotieschicce*. Ad Parthenonem autem sive virginum conclave *G[illegible]ensi* [illegible]pervenientes, nemine contradicente ingredi, Zisca 13. monales, sive, quas hodie vel [illegible] nomine dicunt, virgines Vestales colligendas, atq; ad flumen [illegible] [illegible] undas velle, Pragenses vero militum duces, casum miserati, liberas dimittere, quæ magnam lacrymarū vim multasq; gravesq; querelas profundentes Gradicium pervenire. Zisca quoq; multas arces, oppida, pagosq; occupare, præcipue [illegible] M[illegible]oviam, Pol[illegible], T[illegible]oviam, [illegible] [illegible] Id. Maii [illegible] perv[illegible] [illegible] [illegible] ux Horr[illegible]* [illegible] nus perpetrarat, quo eodem die vallo suo proxime ad muros accedere: postridie summo mane eam oppugnare: oppidani, qui [illegible] de lapidib. [illegible] inutilibus prospexerant, Thaboritas [illegible] excipere. Oppugnatio vero a mane usque ad meridiem durare, ita ut [illegible] numero 7[illegible] Thaboritæ vero a Ziscæ partibus 916. occumberent. Finita oppugnatione partes amicam compositionem inter se tentare, qua tandem [illegible] quisque quantam posset, sarcinam ferret, amice, quoquo vellent, [illegible]. Pacto [illegible], P[illegible] atq; Thaboritæ fidem [illegible] [illegible]re, porta [illegible] quoniam autem facto illo caverant, se urbē Pragensibus, non autem Thaboritis tradituros, Thaboritæ in cives irruere, obvios quosq; occidere, urbem expugnare, mulieres virginesq; plane ad nuditatem usque exuere, [illegible] præterfluentem [illegible] Dux civitatis D[illegible]pota Nig[illegible]ont[illegible]is, ca[illegible]. Iconus Mar[illegible] sacrificuli sive flamines, ipsorum doctrinam accepta[illegible] ad [illegible]um adduci, quorum tres recantare, cæteri 18. sese exurendos [illegible]. Octo duo ante festum Pentecostes Tustæ arcē Cervipetræam [illegible] Ger-

[illegible] a cū Pragensibus ad Cuthnomontanos ascendit.

qui seipsi dedunt

memorandum punitæ famis auri exemplu.

Zisca multa monasteria vastat.

[illegible] vide supra p.

[5] Iar[illegible] obsidet & occupat.

manice Durschstein) [illegible] a Romspe[illegible] [illegible] exurendos [illegible]are . [illegible] [illegible]ressi monaste[illegible] [illegible]um, nomi[illegible] [illegible] revertit.

[illegible] * Urbo[illegible] capto[illegible]q; Zi[illegible] a c[illegible] Thabori[illegible] [illegible] perare montem[illegible] [illegible] est ante urbem occupare. Op[illegible] entes, petcul[illegible]que, omni festinatione Pragam mittere, urbi[illegible] [illegible]lorum capitum sese observantes futuros polliceri, utque Ziscam ab[illegible] rent, petere. Pragenses exemplo ad Ziscam mittere, v[illegible] ret: Ille vero [illegible] non acq[illegible], sed urbem horr[illegible] tem fortiter se defendere, multosq; Thaboritas interimere. [illegible] cedere: urbs 4. Cal. Iunii sese Pragensibus dedere, qui Despotā Hu[illegible] bonopetræum (Germanice *von Kohlstein*) quod Pragensibus fidus in [illegible] παρασίτης fuisset, ducem in ea constituere.[2] Zisca Rudeniceum [illegible] tere, ut urbem pontemq; sibi transmittere cōcederetur, se summa [illegible] sine cuiusquam damno aut malo Pragam abiturum. Senatus delibe[illegible] chiepiscopus tamen (qui pridem cum Thaboritis, id quod quidam vo[illegible] num clandestinumq; pactum pepigerat) efficere, ut non tantum transe[illegible] ipsis fieret; sed & cibus potusque sufficiens præberetur. Exsurgente [illegible] nasterium torve intueri, eiusq; destruendi libidine titillari; attamen & [illegible] & à præsidiariis militibus sibi metuere: tandem tamen id pericul[illegible] cum Præposito domo accendere, ut funditus vastaretur.

Zisca Rudeniceum transit.

Pragensis arx dedita

[illegible] Sexto Id. Iunii nullo plane subsidio, nullaq; libe[illegible] ationis spe [illegible] gensis arx sese dedere, iuxta pactum, quod erat: nisi Imperator intra [illegible] mille militibus arcem liberaret, aut ita magnis copus adventaret, ut [illegible] ipso confligere atque dimicare metuerent, obsessi arcem cum omni[illegible] erant, armamentis bellicis dederent: interea vero nullus Prage[illegible] lutatis in arcem ascenderet, ut nec quisquam ipsorum in urbem de[illegible] Cæsarianum ullum ab ipsis vel in urbem immissum, vel ex ea emi[illegible] sarus, quibus dictum esset, copiis adventaret, clarissimo iureiurando [illegible] obstringere. Arcis deditione facta, præsidiariisque militibus di[illegible] omnes campanas in tota urbe pulsandas, in omnibus templis h[illegible] *laudamus*, cantandum, sequenti die Martis silentium [illegible] que spoliationes, atque ad prędam excursiones intermittendas [illegible] hibere. Quidam autem flamen, *Ioannes Carmelitanus*, cum plebe in a[illegible] rens, templi valvas effringere, suo more grassari, imagines contringere [illegible] namenta diripere, quæque disperdere poterant, disperdere, arcem q[illegible] ut in Wissegradens[illegible] factum, diruerent, nisi prudentes q[illegible]idam, qui [illegible] rant, intercess[illegible], ipsisque obst[illegible]ent.

Moniales urbe Pragensi expulsa.

[illegible] Senatus 3. Cal. Iulii virginem Ursulam Speculæmontanam. D[illegible] conis Speculæmōtani, (quem Sylvius fæse falso Thechonem Wrtem[illegible] nuncupat) sororem, Abbatissam Pragensem, in curiam vocandam curare[illegible] ut cum sororibus suis, quoquo vellet, discederet atq; emigraret [illegible] illæ facere. Miseris autem [illegible] virguncul[illegible]s, quæ numero [illegible] habebant, gaza sive thesaurus [illegible] norum plus minus faciebat, a plebe e[illegible]

Caput XLVII

[1] *Pragenses comitia Czaslaviæ gerend[illegible] Mor[illegible] lunt. Corybuthus Rex Bohemorum e[illegible]* [illegible]
[5] *Pro. [illegible]rum re[illegible] officium.*

Pragenses comitia [illegible] Czaslaviæ gerenda [illegible]

PRagen[illegible] ab Imperat[illegible] defende[illegible] [illegible] rerent. Ad Moravos quoque [illegible] I. Non. [illegible] ri, monereque, ne arma post hac unquam in re[illegible]

facerent, eos ferro flammisque, quo tamen ipsi millies supersedere mallent, vexarum vastatumque iri: denique ipsos adhortari, ut legatos suos ad comitia Czaslaviensia promptè mitterent, id quod Moravi quoque facere, Despotamque Petrum Ursopetræum (Germanicè, von Bernstein) Strazinccii residentem, Marchionatus Ducem, Ioannemque Lommiccium una cum multis aliis Despotisque & Nobilibus ablegare, quibus nomine Bohemicorum procerum primum propositum esse, ut quatuor illa capita, in quæ Pragenses, Zisca, multæque urbes consenserint, acceptarent; nec Imperatorem Sigismundum, sed solum eum, quem regnum Bohemiæ deinceps habiturum esset, Dominum suum agnoscerent.

[2] Moravi respondere, de quatuor illis capitibus se facile consensuros; quintum autem sibi nullo modo probari, neque à sese acceptari posse, nisi prius, legitima famæ suæ ratione habita, quaque Sigismundo Rom. Imper. Domino suo, fide devincti sint, soluta liberarentur. Ne tamen à Bohemiæ regno recedere velle viderentur, deliberandi spacium, quo cum cæteris ordinibus ea de re conferre possent, petere. Archiepiscopus Pragensis Comitiis, quæ diximus, ipsus interesse, visoque, res omnes quemadmodum essent, ad quatuor illa Pragensium capita consentire. *Moravi in quintum caput consentire nolunt.*

[3] Urbes quoque, præsertim vero Pragenses, ut ordines Coributum, Vitoldi, magni Lithuaniæ Ducis, filium, Regem eligerent, maxime urgere, ad quod Despotæque & Equites tandem consentire, atque in hisce comitiis ex horum procerum ordine duodecim deligi, qui postea quoque ablegari. *Coributus Rex Bohemorum electus.*

[4] Horum porro comitiorum sententia hisce comprehensa est: *Comitiorum decretum.*

Uldricus Rosæmontanus &c. scripto hocce testatum facimus &c. Multis atque variis iisque summis difficultatibus, quibus tam aliquandiu affectatque afflicti sumus, seditionibus, incendiis exitiabilibus, violenta oppressione, nec non aliis multis in nostro Bohemiæ regno, ex dissidio, quod ex agnitione atque desiderio manifestæ perspicuaque per sacras literas patefactæ veritatis enatum est, exortis perturbationibus animo agitatis. à nobis earum, quantocunque possemus, studio, quo nos obstrictos teneri agnoscimus, sedandarum, tumultuumque pace concordiaque componendorum cupiditate ductis, atque ita nostri, quod diximus, Bohemiæ regni commodis & utilitati servire volentibus, hisce comitiis magno omnium nostrum consensu, & uno ore de hoc convento pactoque (id quod diploma hoc nostrum docet) decretum esse:

Primum, ut hæc hisce subnexa capita summa voluntatum studiorumque consensione, contra quoscunque, quibus nos quocunque modo hæc in re turbare aut impedire, vel etiam ab ea vi abstrahere, animus fuerit, ardentissimo studio defendamus, atque tueamur, eaque ipsi una cum civibus nostris observemus, ipsoque facto exprimamus: nisi forte sacris literis (quibus ne ipsi quidem Magistri sacerdotesque Academia Pragensis ullo modo resistere valuerunt) in verbo Dei melius erudiamur. Capitum autem illorum argumentum hoc est.

1 Primum, verbum Dei in regno Bohemiæ, & Marchionatu Moraviæ à Christianis sacerdotibus ubique liberè & nemine prohibente annunciabitur atque tradetur. *Quatuor capita Pragensia. 1. De verbi divini annunciatione.*

2 Deinde, venerabile sacramentum corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi, prout & ipse instituit, utraque specie Christianis adultisque & iuvenibus præbebitur. *2. de S. Cœna.*

3 Tertio, sacerdotibus atque monachis, qui multi sese reipublicæ gerendæ immiscuerunt, multisq; bonis tēporalibus, ipsos in sacerdotali officio suo impedientibus, pollent, eaque curant, ista, quæ diximus bona subtrahantur, nobisque reddantur, ut, secundum Euangelii doctrinam, nobis exemplo, sub nostra porestare, inopes vivant, eoque ad vitam & ordinem apostolorum adduci possint. *3. de sacerdotū divitiis & πολυπραγμοσύνῃ.*

4. Quarto, omnia publica, quæque alias mortalia sive morte expianda peccata dicuntur, una cum cæteris perturbationibus, legi divinæ repugnantibus ab iis, quibus id demandatum est, ex officii ratione secundum leges debito modo in omni hominum genere prohibebuntur: ut ita sifrustra illa fama, quæ de hoc nostro Bohemiæ regno Moraviæque Marchio- *4. de peccatorū pœnis.*

natu pe crebuit, rursus extinguatur, & omnia ex inordinato in ordinem reduci possint.

[Hæc sunt quatuor illa capita, quorum adhuc ita frequens facta est mentio, quæ quoniam hic expresse ponuntur, antea commemorare nolui.]

5. Caput contra Imp. Sigismundum.

[5] *Quinto, Sigismundum Hungariæ Regem, quo suisque adiutoribus maxime seducti sumus, totumq; Bohemiæ regnum sua iniquitate, sævitiaque maxima damna fecit, Regem, hæreditariumque Dominum, quo iure sese sua indignitate ipsius indignum reddidit, nullo modo acceptabimus, quatenus & quantisper vixerimus. Nisi Deus opt. max. hoc ita singulari quodam fato velle videatur. Quemadmodum initio Legatorum inclytæ urbis Pragensis, civitatis Taborensis, Equitum, Nobiliumque, Civitatum, aliarumque (ut ita loquar) communitatum ea vox atque voluntas fuit, quæ capita illa veritatis, scripto modo à nobis tradita, iam acceptarunt, atque in posterum accepturi sunt. Hic enim Rex divinæ veritatis, quæ in sacris literis palam fundata est, contemtor apertissimus, Bohemicæque gentis tum famæ, tum hominum perditor est. Quodsi vero quidam Despotæ, Nobilesve aut civitates sese à nobis divellere, Regemque, quem diximus, vel consilio, vel opera inconsultis Pragensium civitatibus, hisce Despotis, Nobilibus, cæterisque civitatibus iuvare voluerint, eique ita adhæserint, eiusque sufficienti testimonio convicti fuerint; neque vel literis nostris, vel certo nuncio à nobis admoniti hoc facere confestim cessarint: ii ad pœnas, quas infra dicemus, subeundas atque perferendas damnabuntur.*

6 de regno præfectis.

[6] *Sexto, uno omnium nostrum consensu viginti fideque & gravitate conspicui viri electi sunt, nimirum hi:* Ianus Cniczovius, Lidertius Rastcovitius, Paulus & Ianus Chatvatus, *omnes cives maioris, veteris novæque urbis Pragensis.* Woldrcichus Rosæmontanus, Cenco Speculæmontanus sive Weselæus, Woldrcichus à Nova-domo, Hicniccus Crussinæus Lymburgicus, & Gindrcichus Berca Dubæus *ex ordine Despotarum. Item:* Ianus Zisca Trosnovius, Sucnco Buchovius, Ianus Smilcovius, Miculaschus Barchovius, Milota Bochdanccius, Oneschus Miccoviccius & Gindrcichus Boharinicnsis. *Nobiles:* Franciscus Rozmitalius, Wachæus Saccnsis, Mitticgus, Przagus, Graditicnsis ad Albim, & Matthiegus Hosticzkius Curcimensis.

...orum officiis.

[5] *His omnibus, ut negocium publicum gerentibus, (publicis hisce literis testibus) plenam potestatem tribuimus, ut omni ditioni præsidentes, eam regant, bonaque paci tranquillitatique restituant.*

Quicquid itaque hi, quos diximus, negocium publicum gerentes communibus suffragiis decreverint, aut cuiquam nostrum demandarint; maxime vero quod regni Bohemiæ subsidium atque protectionem concernet: id à nobis confestim, ita ut nemo vel verbulo refragari ausit, præstitum iri, bona fide, absque omni dolo pollicemur.

Quodsi vero quispiam ad capita illa, quæ supra tradidimus, consentire nolit: is quicunque sit, ab hisce, quibus hæc potestas, quam diximus, à nobis tradita est, id facere cogetur, quibus nos opem ferre tenemur.

Nos quoque, si res postulet, quantiscunque valemus viribus surrecturos, nosq; ipsos, quocunque ipsi nos ire iusserint, staturos, ipsorumque mandatis omnes obtemperaturos pollicemur: nisi forte gravissima quadam causa quibusdam obstans inciderit, quæ ab ipsis Despotis accepteтur; ubi tamen nihilominus nostræ copiæ auxiliariæ mittentur.

Præterea præcipue decretum est, si forte quidam iam hoc pactum, piaque illa, quæ supra tradidimus, capita non acceptent, ut ii pro arbitrio Despotarum ad id adigantur: aut si quis horum Despotarum cæteris, aut etiam civibus illis, ex quorum ditione delectus est, displicuerit: civitati illi alium aptiorem ipsi substituere fas sit.

Despotæ quoque, quos diximus, omnia gravia & ardua negocia, quæ secundum leges divinas ipsi diiudicare non valebunt, duobus ex sacerdotali ordine in consilium adhibitis, inprimis autem M. Ioanne Preibramo, atque alio quodam, diiudicabunt, iustitiamque legitime administrabunt.

Denique & hoc annexum est, ne dilegati hi Despotæ hanc sibi à nobis traditam potestatem diutius, quam usque ad proximam D. Wenceslai festam diem habeant.

Quodsi vero interea à Deo opt. max. nobis de Rege prospiciatur, quisque ordo suis legibus vivat suisque privilegiis fruatur atque gaudeat, & quatuor illa capita ab omnibus atque singulis in omnibus hominum ordinibus observentur, nisi omnes nova pacta uno omnium

consensu

consensu sanxerimus. Aliter omnia in hisce comprehensa capita plene perfecteque in omnibus, sub pœna amissionis famæ bonæque fidei nostræ, abs qua simpliciter & immediate literis hisce testibus, eo casu recedere nos contestamur, à nobis observatum iri promittimus atque spondemus: imo, nisi ea præstiterimus, & facultates opesque nostræ ærario publico adiudicentur, non secus ac si hæc illorum bonorum publicatio mensa provinciali sive regia confirmata fuerit. Quod si & nos ipsi (quod Deus opt. max. avertat) eorum, quæ diximus, quo vel qualicunq; modo hoc fiat, ullum transgrediamur; neque ad eorum, quæ hisce comitiis statuuntur, normam corrigamus; eiusque manifeste legitimisque testimoniis convincamur: ipsi eo facto nos pœnæ, nimirum exilio perpetuo, adiudicatos volumus. In quorum omnium fidem &c.

Caput XLVIII.

[1] Imperator ad hæc Comitia Legatos mittit. [2] ipsius ad ordines Bohemicos literæ. [3] Responsoria Bohemorum. [4] Peccata, quorum Bohemi Sigismundum accusant. [5] ipsorum postulata à Rege. [6] Sigismundi responsio.

AD Bohemica ista comitia Sigismundus Imperator cum literis honorariis, præter literas ad ipsa comitia, Aleschum Holyezkium Putamque Czesloviccium ablegare, qui vix ægre admitti: tandem cum admissi auditique in Imperatoris laudes amplissimas excurrerent, Despota Uldricus Rosemontanus id ferre nolens ipsos interpellare, iubereque, ut saltem literas traderent, quas Despota Crussinæus publice prælegendas curare. Literas hasce, ut & sequentes, quæq; gesta sunt Comitia, ego ex Ioannis Sandelii natione Bohemi, Germaniæ tamen peritissimi, qui linguarum idiomata aliquanto accuratius nostrum ullo observavit, interpretatione recensebo: *Imp. Legatos ad Comitia mittit.*

Sigismundus D.G. Romanorum Imperator s. Aug. Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ &c. Rex. &c. omnibus Despotis, Equitibus auratis, Nobilibus, civitatibus, universisque regni Bohemiæ incolis mentem nostram significamus, vosque certiores facimus Comitia hoc tempore in Bohemia celebratum iri, nobis indicatum esse. Proinde generosos Aleschum Stellamontanum atque Holyczkium, ut & Putam Czastoloviccium consiliarios fidesque administros nostros, qui, quæ à nobis mandata ad vos acceperint, vobis referrent, à nobis ablegatos esse, utque iam pridem sæpius tentavimus, in posterum quoque postulabimus, ut hac in parte studium operamque vestram ad id conferatis, quo ditio bonis legibus bene constituta, pace atque tranquillitate fruatur, nosque inprimis [contra eos, qui nos hæreditario nostro iure spoliare volunt] ex illiberali illa accusatione eiusque suspicione eripiamur atque absolvamur, id quod vos nobis, Domino vestro, præstare tenemini. Nos enim ditioni, quæ in hoc exitiale malum incidit, ex animo condolere, Deo opt. max. teste profitemur. Quapropter etiam semper inimica illa iura nostra distulimus, nec dum ad ea descendere, nec regnum hoc Bohemiæ ab exteris plane funditusq; everti dispergique cupimus. *ipsius ad ordines Bohemicos litera.*

Quod ad quatuor illa capita quæ frequenter à nobis petivistis, attinet, nimirum efficeremus ut legitime audiremini, id quod nobis semper concessimus, nostramque mentem etiamnum hanc esse vobis significatum volumus, ut, quod quisque proxime à Deo ex iustitia & æquitatis ratione possidet, in ea eius possessione conservetur: ut ita quisque ab alterius iniuria tutus sit, nosq; ita bona pace fruentes, tranquille vivere possimus.

Quod si vero nos ullius in ea ditione confusionis autores esse, (id quod tamen certe non speramus) cuiquā forte videamur: nos sane libenter eam corrigemus, in ordinem redigemus, correctionemque ipsi admittemus, ne nos saltem ullius confusionis autores simus.

Tum vero etiam semper vivo quoque charissimo Domino fratre nostro Wenceslao f. m. ditioni huic fidem nostram paratam fuisse, nosque, ut ea suo more, suisq; legibus atque privilegiis vivere posset, non parum laboris pertulisse, sumtuumque fecisse, studiumque nostrum vobis non defuisse, omnes satis compertum habetis. Quod si vero quis hanc nostram promissionem, quam vos ipsi semper ambiistis, non acceptarit; sed ditionem hanc deinceps pluribus malis contumeliisque divexandam proposuerit; nosve contra iura ab hæreditario nostro Bohemiæ regno detrudere voluerit: nos tandem id non laturos; sed omnes amicos nostros circumadiacentesque regiones opem ferendam rogaturos, eaque, quibus vulgata illa confusio tollatur, tentaturos, neque nos ab hæreditario nostro adeoque iure nobis debito Bohemiæ regno deturbandos permissuros, licet id absque gravi vestra pernicie, & irreparabili damno, atque tum vos, tum & posteros vestros, valde mordente sanna fieri non posse videamus, quemadmodum

& hæc omnia, ut & quid nos præterea animo volvamus, nostri illi, Aleschus atque Puta, pluribus, quæ necessitas postularit, vos docebunt. Vt itaque ipsis, in iis, de quibus nostro nomine vobiscum verba facturi, quæque hac in parte acturi sunt, ambobus, vel forte absente altero, alteri perinde atque si ipsi adessemus, fidem tribuatis, postulamus. Datæ Trenschinii, Anno Domini, 1421. die Martis à Corporis Christi, sive secundum alios, Vrbani, Hungarici regni nostri 35.

Ad mandatum Domini Regis,

Michael Canonicus Pragensis.

³ Ad quas Sigismundi literas Bohemi hæc respondere:

Responsoria Bohemorum.

Illustrissime Princeps atque Rex, quandoquidem A.M.T. suis ad nos literis pollicetur, se, si ullius in regno Bohemiæ perturbationis autor sit, ut ea corrigatur, effecturam: hæc ergo, quæ sequuntur, perturbationis capita reperiri noverit:

Peccata quorum Bohemi Sigismundum accusant.

⁴ I. *quod A.M.T. Mag. Ioann Hussium sub fide publica, quam ipsa illi dederat, in universæ Bohemorum gentis insignem contumeliam exurendum permiserit.*

II. *Omnibus hæreticis, quique à fide Christiana defecerunt, in Concilio Constantiensi libere loquendi copia facta fuerit; nostris autem viris optimis, nequaquam. Præterea utque A.M.T. iniustam illam Bohemicæ genti contumeliam tanto magis adaugeret, alterum insuper Magister nomine Hieronymum, egregium virum, sub simili sive pari fide publica comburendum curarit.*

III. *A.M.T in eodem, quod dictum est, Concilio Constantiensi Bohemiam proscribendam, dirisque devovendam permiserit, dum ea in Bohemos ipsorumque sacerdotes, vel potius ecclesiastas, Pontificiarum dirarum diploma in lucem exire passa est, quo cuncti velut hæretici, damnati, radicitus exstirpandi sint.*

IV. *A.M T. idem Pontificium proscriptionis diploma Bratislaviæ, in Bohemicæ gentis ignominiam, totiusq; regni exitium, publice promulgandum curarit.*

V. *A.M.T promulgatione illa omnes circumcirca regiones in nos excitarit, easq; in nos, ut detestabiles hæreticos, duxit.*

VI. *Principes illi exteri, quos A.M.T. in nos duxit, Bohemiam flammis ferroque vastarint: imo nec religiosis, nec profanis pepercerint, abs quibus multæ fœminæque, virginesq; gravissimas difficultates perferre coactæ sint.*

VII. *A.M.T. civem quendam Ioannem Crasa, venerabilis sacramenti usum sub utraque specie probantem in nostræ Bohemicæ gentis dedecus, Bratislaviæ equis circum raptatum tandem quoque exurendum curarit.*

VIII. *A.M T. cives quosdam Bratislavienses, ob in Regem Wenceslaum, iam p.m. admissum quidem, attamen condonatum peccatum, capite plectendos; cæteros autem maximo suo damno in exilium mittendos curarit.*

IX. *A.M.T. Ducatum Brabantiæ, quem Carolus Imp. f.m. regno Bohemiæ, quod diximus, Herculeis laboribus, maximisq; sumptibus acquisiverat, propriumq; dicarat, subtraxerit, quin & veterem Marchionatum Brandeburgensem absque consensu regni eiusque procerum aliis oppigneraverit.*

X. *A.M.T. neglectis suis sponsionibus, & promissis absq; Despotarum, Equitumq; & Civium ordinis consensu diadema Bohemicum, non sine maximo regni tum damno, tum ludibrio contumeliaq;, è ditione eiusq; terminis evehendum curarit.*

XI. *Imperii sacra, ab Imperatore Carolo Herculeo labore maximisq; sumptibus acquisita, honoriq; nostro extraordinario in hanc terram delata, A.M.T. absq; ullo publico consensu accepta, ex hac ditione evehenda curarit.*

XII. *A M.T. varia κειμήλια, à maioribus nostris ingenti labore parta, inq; Dei opt. max. honorem huiusque regni in summo Pragensium templo, cui nomen,* Carolinus lapis, *inq; aliis monasteriis recondito, quotquot ibi collecta fuere, sumta, è ditione evehenda, inq; regni detrimentum alienanda curarit.*

XIII. *A.M.T. mensam provincialem sive regni, absq; publico consensu alienarit, ut & omnium viduarum atq; orphanorum aliorumq; bonorum virorum, ibidem reconditam, pecuniam, contra omnia nostra regniq; iura omnesq; consuetudines abstulerit.*

XIV: *Omnia nostra iura atque privilegia, quibus ditiones Bohemia & Moravia hac tenus fruitæ sunt, per A.M.T. violata, imo nobis erepta sunt, quorum omnium maxima perturbationis capitum A.M.T. autor est.*

ipsorum postulata à Rege.

⁵ *Itaque oramus, ut A. M. T. nobis hæc omnia restituat: & primum quidem à contumelia atque contemptu Bohemicæ gentis nostræ cesset, ipsumque regnum Bohemicum,⁶*

Marchio-

Marchionatumq. Moravum ei eripiendum: 2. provincias illas quæ insciis invitisq. tribus regni Bohemiæ ordinibus ereptæ ademptaq. sunt, regno, quod diximus restituendas: 3. Coronam Bohemicam una cum imperii sacris, quæque diximus, κειμήλιοις ut & mensam regiam literasque & diplomata, cæteraque ex arce Carolina sive Carolo-petræa restituenda: 4. quæ circumcirca iacent regiones, in nos excitatas, inprimis autem eas, quæ regno Bohemiæ insitæ sunt, ne nos in posterum perturbare, nostrumq. sanguinem effundere gestiant, compescendas curet. A. quoque M. T. certam nostram constantemq. sententiam de 4. illis Pragensium capitibus, quæ stricte observare, nulloque pacto ab iis recedere constituimus, innotescere volumus: 1. quod ad venerabilis sacramenti altaris usum attinet, id à nobis sub utraque specie sumendum, atque ita celebrandum esse: 2. quod ad verbi divini annunciationem, eam ab omnibus & ubique præstandam: 3. quod ad bona illa ecclesiastica, nos monasticis prædiis ipsos frui malle, quam ea ipsis concedere: 4. quod ad publica peccata, ut ea, præsertim autem in prostibulis, compescantur. Ad hæc, iura nostra, constitutiones, privilegia, bonasq. consuetudines, quibus nostrum Bohemiæ regnum, Moraviaq. Marchionatus ab A. M. T. antecessoribus condecoratum atque exornatum est, à nobis illabata atque inviolata servare, iisque frui volumus.

[6] Quibus literis acceptis Sigismundus hasce responsorias cito reddere: Sigismundi Imp. responsio.

Sigismundus D. G. Rom. Imperator. &c. vobis omnibus Despotis, Equitibus auratis, Nobilibus atque civitatibus nostri Bohemiæ regni notum facimus: multorum capitum nomine, præcipue vero quod M. M. Ioannem Hussium & Hieronymum Pragensem, ut & contumeliam oppressionemque Bohemiæ regni concernit, à vobis accusatos, eorum plane insontes esse, eaque, quæ Bohemiæ regno, nostræque coronæ labem aspergere valeant, nunquam hac tenus à nobis commissa esse, neque etiamnum à nobis patrari. A nobis enim in Concilio Constantiensi dilectum fratrem nostrum, Regem Wenceslaum f. m. vosque omnes sufficienter defensos esse, nosque pro vobis intercessisse, ita ut & ipsi postea durius compellati nonnullamque contumeliam perferre atque sustinere coacti fuerimus, constat.

Ad hæc Bohemia nulla contumelia affecta, neque condemnata est: sed ii saltem, qui maioris ignominiæ causa, perpetuique exitii autores sunt, qui bonis suis turpiter absumptis postea fana monasteriaque (ab antecessoribus nostris religionis ergo in Dei opt. max. honorem Herculeo labore maximisque sumptibus condita) expilarunt, exusserunt, vastaruntque, sacra pedibus horride conculcarunt, honestas virgines, monachos, sacerdotes, aliosque religiosos, ut & Equites auratos, Nobilesque aliosque bonos utriusque sexus, absque omni causa fervide exusserunt, & occiderunt, imagines truncarunt, augusta loca in suis terris sive ditionibus vastarunt, nec vel sontium vel insontium rationem habuerunt, hac saltem de causa, ut eorum sanguine fortunisque satiarentur.

Manifestæ illæ publicæque atque à Christianismo alienissimæ perturbationes, qui circumcirca adiacent, Principes, terrasque in vos excitarunt: vestra ipsorum adeoque nefaria facinora, direptiones, cædes, incendia, sola vastitatis celeberrimi huius regni causa sunt; nos non item. Nos enim ipsos proprio hæreditarioque regno nostro tam turpi exitio esse velle, nec veri simile est, nec bonus ullus credet, nec ratio suadet. Quin potius nos iis malis, quibus vos hanc ditionem affecistis, graviter affici, ipsique imo in corde condolere, certo scitote, reveraque creditote.

Quod ad illud accusationis caput, quod est de corona reliquisq. sacris, attinet, ea ablata custodivimus, ne & ipsa tam turpiter, ut & cætera, dilacerarentur, diriperentur, atque disperderentur.

Mensam regni Despotis consciis atque consentientibus abstulimus, quam illi tum, cum in tutiorem locum & custodiæ causa transferenda esset, suis sigillis muniverunt.

Quod si etiam in hisce terris, id quod vos asseritis, nos ullius perturbationis causa sive autor extitimus [id quod finitimorum Principum atque Despotarum, quos iudicium suum hac in parte iam rogavimus, arbitrio committimus] eam sane nos libenter corrigemus: vos quoque similiter perturbationes illas, cladem que, quarum autores extitistis, pro æquissimo Principum atque Despotarum illorum iudicio resarcietis, ab iisque in posterum abstinebitis.

Quatuor illa Pragensium capita quoque vobis stricteque & inviolate observanda proposuisse scribitis: ad hoc vobis hoc respondemus; per nos nunquam stetisse, quo minus ista, quam dicitis, disputatio haberetur, vos ipsos omnes compertum habere: vos autem ante quam res eo devenirent, nostram vestramque terram flammis ferroque vastare depopularique incepistis.

Ad extremum, vos vestris constitutionibus vestroq; iuri inniti, atq; ex e[illegible] velle, quo antecessores vestri donati fuerint: at vero vestra salubria iura, pr[illegible] gere, non unquam; unumquemq; vero in suo iure conservare, constitutionesque, iuraque & pri vilegia potius adaugere, quam minuere, nobis semper animum fuisse, noveritis.

Proinde diligenter accurateq; inspicite, quis vestra iura perfregerit: literas illas, quibus vos invicem obligastis, intuemini, videbitis, utrum vos ipsi iura vestra perfringatis, nec ne: In templo quoq; D. Viti dilectique à nobis D. Wenceslai in arce Pragensi lapideas imagines confractas, argenteas ablatas, ligneas, exustas esse accepimus: hic ergo profecto, num huice actionibus vestra iura confirmare atque corroborare valeatis, scire nequimus, & insuper Pragensem arcem, quam non condidistis, una cum insignibus templis, quæ Dei opt. max. honori condita sunt, destruere vultis? Quocirca ne vel ipsi templa ea diruatis, vel ea aliis diruenda permittatis, per Deum opt. max. vos oramus. Satis magna iam pridem contumelia ditionem hanc affecistis, d[illegible] unam eamque satis celebrem regni huius sedem, in Wissegradensi, atque insuper augustum [illegible] lud templũ D. D. Petri & Pauli una cum quatuordecim egregiis templis in Wissegradensi di ruistis atque vastavistis. Quod si vero alteram laudatissimi huius regni sedem dirueritis: & apud Deum opt. max. & apud finitimos Principes æternam ignominiosamq; labem vobis ip[illegible] aspergetis, ipsosq; in vos accendetis, ut ita Deus opt. max. exteras gentes in vos immittat, unde vel per quas vel aliis turpissimo ludibrio eritis, vel in irreparabilia damna incidetis. Hoc enim templum diadematis sive Coronæ caput esse, in eoque D. Wenceslaum una cum cæteris san[illegible] patronis nostris, item Carolum Imperatorem felicissimæ sanctissimæq; memoriæ, dilectum Dominum atque parentem nostrum, una cum aliis quibusdam Regibus atque Principibus reconditos esse, vos non fugit.

Iterum per Deum opt. max. oramus, vos vestri ipsorum misereścat, & regionis, quam ita sanctam ne finite ulterius vastari, neve committite, ut nostra urbs atq; administri ita pereant atq; interimantur. Sectamini vero iustitiam, id quod vobis ante quoq; literis nostris signi[illegible] avimus, easque perturbationes, quibus Deo, sacrorumq; constitutioni, nobisque ipsis repugnatis, corrigite: & libenter vos consilioque operaq; iuvabimus.

Quod si vero hoc facere neglexeritis: nos sane tum, licet voluerimus, tamen nihil præstare poterimus. Et nisi ab his abstinueritis: nihil certius est, nisi huic regioni per vos perpetuum excidium adventare.

CAPUT XLIX.

[1] Silesii in Bohemiam irruunt. [2] Zisca Picardos investigat. [3] Pragenses a Zisca deficiunt. [4] Ioannes Præmonstratensis senatum è Picardis eligit. [5] Pragenses Pontem obsident. [6] Teutones Bohemos à Ponte repellunt. [7] Bohemia excedunt.

[illegible] in Bohemiam irruunt.

DU[illegible]antibus hisce comitiis Silesii numero 20000. plus minus in Bohem[illegible]rumpe[illegible] c[illegible]ca Nachodam, Trautenaviam, & Pol[illegible] direptionibus atque incendiis agrorum vexare: audito vero quod Zisca arma in ipsos moveret, di[illegible]cedere.[2] Zisca ergo validissimis militibus suis assumptis, totam fere Bohemiam peragrare, solosque Picardos investigare, eosque absque discrimine exu[illegible]

Zisca Picardos investigat.

Præcipue vero Chrudimæ a mili[illegible] duce Dionysio, M[illegible] Loq[illegible] deprehendi, captivusque primum Graditium, tu[illegible] Raud[illegible] ad Archiep[illegible] deduci, & quod de insania hacce voluntaria plane nihil remittere veller, c[illegible] Quo audito Pragenses huic sectæ addicti, præsertim autem ill[illegible] e nova urbe Ioannem Præmonstratensem accedere, atque cum ipso deliberare, tand[illegible]m die Lu[illegible]æ post Petri & Pauli, in cœmeterio Mariæ Niv[illegible] convenire, ibi Ziscæ Sc[illegible] utriusque P[illegible]m [illegible]rbis tyrannidem contra religionis suæ asseclas co[illegible] morare, camp[illegible]aque signum conve[illegible]rus dare. Ioan: Monachus ipsos inst[illegible], poste[illegible]s curias ascendere, senatumque considere iussit[illegible], multor[illegible] ac[illegible]nsule sigillum accipere, ex duabus civitatib. unam facere,[4] quatuor P[illegible] eligere, iisque rempub. administrandam, tantisper, dum novi se[illegible]atores [illegible]r, committere. Animadverso autem hisce proceribus imperantibus [illegible]s periculum imminere, hisce 30. alios addere, in unaquaque urbe[illegible] ipsisque, [illegible]t omnes controversias in veteri[illegible] urbis curia diiudicar[illegible]t, præcipe[illegible] c[illegible]s accurate recensitis, eorumque delectu habito, ecclesiasticos quoq[illegible]dos suscipere, M. Christianum, pastorem ad D. Michaelis, ante pleb[illegible]m a[illegible],

Pragenses à Zisca deficiunt.

Ioannes Præmonstratensis senatum [illegible] cardu[illegible]

[illegible] n[illegible] itas.

Vrol

quod papatui nimium addictus esset, infantibus cœnam Domini præbere nollet nec ullos hymnos Bohemicos in templo suo ferret. Quod si igitur ipsis placeret, eum cum suis asseclis ab ipso dimissum iri: plebs acclamare, *tack, tack*, id est; *sic, sic*: atque ita ille ex urbe emitti.

Pragenses copias suas emissis

Mense Augusto, Pragenses equitatū suum, ut & peditatum, emittere, qui Launam abire, ubi Sacenses Slanensesque sese ipsis adiungere, hi ergo in tractu Slanēsi grassari, pagos misere vexare, monasterium *Dogsan* diripere & exurere, *Osseʒcam* tendere, itidemque agere.

Pontem obsident.

[5] Die Mariæ Magdalenæ maior populus ad ipsos accedere, Pontem ergo obsidere in monte quodam è regione arcis, vesperaque ea, quæ est pridie D. Iacobi, eam oppugnare incipere, idque tanto impetu, ut obsessi desperarent, colloquiumque captarent; ante vero, quam omnino inter ipsos conveniret, Electorem Saxoniæ Fridericum, Ducem Misniæ cum magnis copiis ipsorum liberandorum gratia sese iam in viam dedisse, Sigismundum quoque Hlauuaccium Tetschenū, & Nicolaum Chudy ipsis subsidio adventantes nunciari: hinc ergo illi animos resumere, frequenter ex urbe erumpere, captos publice, adhibito tubarum sono, comburere. Hinc & illi, qui urbem obsidebant, cædibus, incendiis, virginum matronarumque honestissimarum stupris sævire incipere, Germanum quendam aliquando captum septimum in rogum conicere, qui tamen semper ex igne resilire, donec ipsum tandem flagellis suis ferreis occiderent.

Teutones Bohemos à Ponte repellunt.

[6] Dum utrinque res ita gererentur, Germani 14. Cal. Septemb. adventare, cum Bohemi cogitare, *hos facile superabimus*, eosque invadere: primo autem congressu in fugam verti, duobusque millibus suorum amissis, M. Laurentio teste, omnibus quoque tormentis bellicis, quæ ante hoc oppidum habebant, nempe duobus magnis tormentis æneis, duobus mortariis, 24. mediocribus tormentis, multaque armatura amissis campo diffugere. In hoc conflictu vel acie sacerdos quidam *Cnietius Barta*, hierothecam gestare, viso autem hostes victores, abiecta ea se in pedes conicere, captus autem in frusta dissecari. Pragenses autem Sacensesque, qui fugerant, (canum quorundam exemplo, qui domi cæsi erumpentesque, in platea obvium quemque invadunt) ad monasterium *Teplum* 13. Cal Septemb. is accedere, id exurere, solo æquare, vastare. Pragenses [illegible]rum statu cognito, ipsis propere magnam peditum, & insignem equitum vim, in quibus Ioannes Premonstratensis ipse quoq; erat, mittere, eo fine, ut Germanos è Bohemia expellerent:[7] Misnici vero, antequam illi advenirent, excesserant: hinc Bohemi ipsos insequi, Cadenam & Chometaviam occupare: quod tamen metue[illegible]t, ut Teutones ipsis hæc oppida concederent, muros, ubi validissimi erant, revellere atque deiicere, domosque aliquot cōburere, Cadanam Chometaviamque recuperare, arcē Belinam, quæ Despotæ Coldicū erat, obsidere, vehementer valideque oppugnare, in pagos etiam vehementer grassari, plebem misere vexare. Cui quidem avertendo, [illegible] Pragenses exsurgentes in Germanorum conspectum prodire: ipsis vero [illegible] lubido nulla esse; sed 3. Cal. Octobris relicta Bohemia Misniam repetere.

Caput L.

[1] Comitia Brodæ Bohemicæ indicta. [2.8] Pragenses ad ea invitantur. [3] qui certos à sese eo ablegandos pollicentur. [4.6.8] id quod Ioannes Monachus Præmonstratensis omni contentione dissuadet. Plebs scissa. [6] Monachi sententia. [7] Despotarum ad Pragenses legatio. [9] Legati à Pragensibus eo missi. [10] Comitiorum decretum. [11] Pragensium Legati M. Ioannis Přibram calamitas. [12] Imp. Sigismundus filiam suam Alberto Austriaco despondet. [13] Ioannis Præmonstratensis tyrannis. [14] in Equitem auratum Ianum Sadlonem [15] Sadlo contra datam fidem interficitur. [16] Coributus Dux Lithuaniæ in Bohemiam venit. [17] Pragenses Boleslaviensibus obsidione liberatis [18] Bielam obsident & expugnant.

Comitia Brodæ Bohemicæ indicta

INterea Despotæ quidam Udalricus Rosæmontanus, Cenco Speculæmōtanus, Wauvecus de Novadomo, cum aliis quibusdam Nobilibus Brodæ Bohemicæ, 8. Cal. Octobris de regni commodis acturi, convenire, [2] literisque ad Pragenses datis, ut legatos plena cum autoritate ad comitia mitterent, petere. [3] Pragenses

Pragenses ad ea invitantur.

qu[illegible] et ab[illegible] pollicentur. id quod Ioannes Præmonstratensis omni contentione dissuadet. Plebs scissa. Monachi sententia.

[illegible] polliceri. Flaminem [illegible]ro quem habebant, Ioannem Præmonstratensem [illegible] mum reversum consulere, [4] qui acerrime obstare dicens: *Despotæ illi, qui iam hunc conventum celebrant, non satis ingenui candidiq; sunt, nec in omnibus, quatuor illa capita nostra observant, Imperatori magis, quam vobis patriæq; faventes.* Plebs eo au[illegible]to in duas partes scindi, pars altera, promissa Despotis, quos diximus, facta, inviolate servanda contendere: altera, eaque maior aperte exclamare, sibi cum ita infidis Despotis nihil negocii futurum. [6] Altera igitur parte alteri repugnante, Monachus seditionem exorituram metuens hanc sententiam ferre, duos scabinos, duosque cives Pragenses, non Brodam, sed Colinam, idque tamen absque plena potestate cuiusquam decernendi sed saltem propositionis horũ comitiorum au[illegible] gratia, ablegandos, Legatosque non Colinam ad illos concedere, sed Cuthnomonti commorari, remque omnem per inter nuncios peragendam curare debere. [7] Despotæ his cognitis Despotam Udalricum Wauvecum de Nova-domo, atque Sadlo cum quibusdam aliis Pragam ablegare, Pragensesque ut, rerum suarum satagentes, sese cum Despotis, Equitibusque auratis coniungerent, atque ita communi studio Cæsari resistere valerent, magnopere bonaq; fide hort[illegible]ri. [8] Monachus semper obsistere, omnium senatorum dominus sibi videri: suum tamen scopum assequi non posse: [9] sed M. Ioannes Przibramus, Procopius Przenskius aliique plures Praga Cuthnomontum plena cum potestate ablegari, qui cum dominis Despotis duodecim dies consultare, [10] ubi saltem concludi: 1. Legatos ad Vitoldum Lithuaniæ Ducem, quibus absque mora in regem inaugurandus ad regnum capessendum vocaretur, ablegandos: 2. Pragensium copias quam celerrime Brodam Bohemicam mittendas, ubi ulteriora iussa accipiant: 3. Wauvaco Woldreicho supremi monetæ magisterii munus acceptandum, omnesque redditus è montibus Cuthenis colligendos, inque regni salutem atque utilitatem collocandos. Wauvacus hic die 18. ab hac congregatione, tum grassante peste correptus, interire: [11] Pragensium Legatus, M. Ioannes Przibramus harum actio[illegible] suarum omnium ratione reddita à Monacho Iano accusari, damnari & urbe pelli. 20

Desp[o]tarum ad Pragenses legatio.

Legati à Pragensibus eo missi. Comitiorum decretum.

M. Ioannis Przibrami Pragensium Legati calamitas.

Imperator Sigismundus filiã suam Elisabetham Alberto Austriaco nuptum elocat. Ioannes Præmonstratensis tyrannis.

[12] Sigismundus Imperator unicam filiam suam Elisabetham, è coniuge sua Barbara Cilia susceptam, 4. Non. Octobris huius anni Alberto Archiduci Austriæ nuptum elocare, eo nimirum fine, ut copiis suis Bohemos, qui ipsum Regem acceptare nollent, infestaret, atque subigeret. &c.

in Equitem auratum Ioannem Sadlonem.

[13] Monachus ille Ioannes Præmonstratensis interea Pragę nimiam potest[illegible] politicam sibi sumere: hinc cui minus favebat, eum aut interficiendum, aut ex[illegible] mulctandum curare, idque egregie in forti illo Equite aurato Iano Sadlo Costelavio ostendere. [14] Ante plebem enim ipsum Romanensem, venenum pestemq; patriæ, qui Pragensibus contra Teutonas ad Pontem militantibus nullam opem ferre voluisset, quique eorum, qui Pragensium Legatos in Cuthnomonti proxime celebratis comitiis seduxissent, princeps fuisset, asperrime accusare. Sa[illegible] cognitis ad Senatum Pragensem (à Monacho subintellige proxime electum) [illegible] 4
ras dare, quibus, quantis eos Wenceslao Rege vivo beneficiis affecerit, fusius c[illegible] memorare, fidem publicam, cuius beneficio venire seque sufficienter excusare & defendere posset, petere. Senatus ipsi respondere: sibi ea, quorum accusatus fuisset, fidem nullam facere: veniret modo, sc enim ipsi securitatem adversus omnem vim polliceri. Sadlo literis hisce acceptis omnia salva arbitrari, 14. Cal. Novembris [hora 16.] cum duobus germanis suis Petro & Burcardo, Prag[illegible] venire, postridie in curia comparere, [15] summo silentio captivus noctu hora 2. in veteris urbis curia capite plecti.

Sadlo contra datam fidem interficitur. Coributhus Dux Lithuaniæ in Bohemiam venit.

[16] Vitoldi Lithuaniæ Ducis legatus 6. Cal. Decemb. Pragam advenire, Bohe- 5
morum legatos à Ioanne Duce Troppaviensi captos atq; ad Sigismundum Imp. missos referre, magnum tamen principem suum nihilominus ita Bohemiæ reg[illegible]o favere ut, cum hoc oneris ipse subire nequeat, fratrem suum, id quod & Cromerus testatur, licet Dubravius saltem affinem ipsius fuisse [illegible]ribat, [illegible]psis co[illegible]ttat, at[illegible]; credat. Hunc iam cum suis copus ad fines eius, quẽ dixerit, Ioannis Du[illegible]is, esse: Itaq; ardenter petere, ut Pragenses vexilla sua multis militibus vestita, [illegible] auxilio mittant, quo debitam Duci pro hoc beneficio gratiam referre eum iuvaret.

M[illegible]tinu[illegible]

Martinus Cromerus 18. rerum Polonicarum libro, Coributum vel invito fratre suo meris exulibus iisque proscriptis atque pastoribus comitatum in Bohemiam abiisse scribit. Pragenses respondere, se ipsius adventu gaudere: quod autem, quas haberent copias, alium in locum abductæ essent, non posse se ipsi gratificari: ipsum ergo de ratione, qua commode ditionem ingredi possit, cogitare debere. Legatus eo cognito mox ad Dominum suum reverti. [17] Copiæ Pragensium interea ad oppidum Bielam, alias Albam-Aquam sive Aquam-Albam, accedere, in itinere vero à Despota Michaleccio, castra veteri Boleslaviæ admota, quibus urbem vexêt, quam etiam, nisi obsessis celerrime succurratur, expugnare possint, edoceri atque rescifcere. Illi ergo non cunctandum rati ad obsessos liberãdos properare, quo Despota Michaleccius cognito obsidionem solvere. [18] Pragenses ergo pergere, urbemque Aquæ-albæ, quæ Despotæ Michaleccii erat, quamq; præsidiariis suis ipsius subditis munierat, obsidere: obsessi vero oppidani fuga salutem quærere, noctuque clam urbe excedere, quam una cum arce desertam Pragenses occupare. *Pragenses vetere Boleslavia obsidione liberata* *Bielam sive Albam-Aquã obsidens & occupant.*

Caput LI.

[1] Zisca Picardos inquirit. [2] Æneæ Sylvii descriptio. [3] Chronica Bohemorum, quibus vitã Picardorum describit. [4] Alberti Austriaci copiæ Genissoviccium expugnant. [5] Imp. magno exercitu Bohemiam vexare adventat. [6] Despotæ quidam eum regem recipiunt. [7] Pragenses Ziscam opẽ ferendam rogant. [8] qui Pragam perveniens honestissime excipitur, lauteq; habetur. [9] Imperator Cuthnomontum expugnat. [10] Zisca cum Cæsarianis confligit, eosq; cadit. [11] Brodam Teutonicam expugnatam diruit. [12] Imperator in Hungariam fugit. [13] Thaboritæ Sobieslaviam occupant. [14] Zisca in Austriam irruit.

UT autem, quid frater Zisca interea molitus fuerit, referam, Picardos, ut supra dictum est, ab ipso diligenter inquisitos esse, benignus lector noverit. Ergo Stræcingæ (qui pagus non longè à Regino-Graditio distat) conventicula sua ab ipsis fieri, fœda Sodomitica peccata committi, quæque inter Graditium atq; Weselam in Albi est, insulam, in qua omnes nudi incederent, ad se defendendos occupari, Deumque sibi factum, qui (cum antea in pago Wesela faber ferrarius, *Rohanus* nomine, fuisset) eos noctu ad oppidum Preicce deduxerat, quod expugnatum, quadringentis plus minus hominibus occisis, occupassent, cognito: cum Thaboritis suis exsurgens, insulam, quam diximus, petere, cui Wauvacci filii sese adiungere. Ad eam pervento, Piccardi iam armati ita vehementer sese defendere, ut fidem hominum excedere videatur. Ziscæ milites tamen maximo impetu in ipsos irruentes obvium quemque occidere, Deum autem ipsorum Rohanũ vix interimere valere. Etsi enim plurimis sagittis petitus tactusque fuisset, immobilis tamen muri instar subsistere, seque defendere, donec flagellis opprimeretur, ubi concidens occidi. *Zisca Picardos inquirit.* 2. Æneas Sylvius, Senensis, Friderici Imperatoris Secretarius & Orator, post Episcopus Senensis, ac denique Papa Romanus, cognomine *Pius II.* in Chronicis Bohemorum, [3] quæ in Alphonsi Arragonum Regis gratiam Ioannis Tauscheccii, veteris urbis Pragensis Cancellarii, ope conscripsit, eandem historiam recitat, additq;, fœminam, in quam quis libidine exarserit, ab ipso manibus arreptam ad Deum suum (quem male Picardum, qui in Moravia iam obierat, nominat,) deductam, cui quem cum dixerit, *in hanc Spiritus meus concaluit*, aut, ut alii Bohemice scribunt, *hanc amat cor meum, eamq; expetit*: ipsum respondisse: *ite, crescite, & multiplicamini, & replete terram*: idque eos summa voluntate perfecisse, atq; inter se se more brutarum pecudum vixisse, ideoque Bohemos omnes iuste in ipsos excanduisse. Inprimis vero Zisca in oppido suo Thabor Piccardos denuo investigandos, templumq; Clocotense 8. Cal. Novembris ipsis complendum atque exurendum curare. *Æneæ Sylvii descriptio.* *Chronica Bohemorum, quibus vitam Picardorum describit.*

[4] Alberti Austriaci copiæ 4. Cal. Decembris arci munitę Genissoviccio appropinquare obsessaque & expugnata urbe præsidiarii milites viso sese hosti impares, sese in iras hostium concedere: hinc omnes captivi teneri. *Alberti Austriaci copiæ Genissoviccium expugnant.*

[5] Imperator interea copias suas Bohemiam versus ducere, Iglaviamque perveniens nonnullos Despotas Bohemicos, fide publica ipsis data, ad se se evocare, [6] id *Imperator magno exercitu Bohemiam vexare adventat.*

quod

Despota quidã cum Regem recipiunt.

quod illi facere, atque ad Imperatorem exire, Henricus Rosæmontanus, Cenco Speculæmontanus, Wilelmus Leporemontanus, Ianus Miessleczkius & Puta Cziastaloviccius, cum multis aliis Despotis atque Nobilibus, ubi cum Imperatore in gratiam redire, ipsum Regem accipere, omniaque obedientiæ officia ipsi polliceri.

Pragenses Ziscam opem ferendam rogãt.

Imperatoris exercitus XIV. Calend. Decembris vultum Bohemiam versus convertere, Humpoleccium transeuntes ad Ledeccium castra ponere, quo die Imperator ipsus ad ipsos in castra pervenire, omnia loca, prout designata fuerant, inspicere, quodque sibi non placebat, mutare. [7] Pragenses, audito Despotas hosce Cæsari sese adiunxisse, perterreri graviter, & nihil opis usquã, nisi in solo Zisca videre, quem paucissimis per literas rogare, tempore necessitatis obsecrare, mala sua exponere, ut isti Despotæ ad Imp. transierint, recensere, Ziscã conventum illud, quo inter Imperatorem atque illos Despotas convenerat, male habere, Pragensibus Cal. Decemb. prompte succurrere, una cum fratribus sororibus, sacerdoribus, equitatu & impedimentis multis instructus, Pragam adventare, [8] Pragenses eo gaudere, & in ipsius honorem, (ut quoniam nihil viderer, satis exaudiret) omnibus maioribus urbis campanis signum dandum curare, nihilominus cum sacerdotibus, iuvenibusque & adultis ipsi obviam procedere, ipsum, uti egregium (quod M. Laurentius scribit) Principem in urbem introducere, suis victum sufficere, unde ille octiduum in urbe commorari, cum Pragensibus diu multumque consultare, tum exsurgere, Czasloviam necessario præsidio munire tum ad montes Cuthenos tendere. Verum audita Cæsaris potentia numerosisque, quas secum ex peregrinis gentibus habebat, copiis, milites Pragenses sensim taciteque dilabi. Zisca Chodonibus sive Cuthnomontanis, qui Thaboritis nunquam vere favissent, sese credere sive committere nolle, sed in monte non longe inde distante, cui nomen *Turgango* locum capere, curribus, muri instar inter se cõcatenatis, sese munire, quidq; Cæsar attentare vellet, expectans observare, [9] Qui nec ipse feriatus, Cuthnomontum 13. Cal. Ian. occupare, Ziscam in mõte obsidere, verum Zisca 10. Cal. Ian. noctu exsurgens, imperatoriis excubitoribus cæsis, cum suis militiæ fratribus fortissime sibi ferro viam aperire, cum omnibus suis impedimentis Colinã pervenire, & quod exiguas militũ copias haberet, quid hostis moliretur, explorare, nec, nisi lacessitus, ipsum petere velle, magno præsertim frigore ingruente, quod Imperatorẽ campis decedere cogeret. Quo frater Zisca cognito, circa Girschinum atque Turnoviam milites conscribendos curare, fratres suos omnes convocare, à festo nativitatis, frigore de vehementia sua remittente, exsurgere, Cæsarianis Symbola Bohemica secundare velle. Sigismundus suarum quoque rerum satagere, copias suas cõvocare, ex adverso Ziscæ ad Cuthnomontum, locum capere idque oppidum 8. Id. Ian. anni 1422. (quod magnas copias auxiliarias ad Ziscam, per sese alioqui nihilominus quotidie cum Hussarenis suis ad Nebovidam levioribus prælus decertantem, adventare audiret) funditus exurere, Hungari, quos secum habebat, id quod Lupacius ex manu-scripta quadam historia huius libelli annotavit, ita in hanc urbem sævire, ut ne infantulis quidem in cunis parsum fuerit. Imperator hoc peracto confestim Brodam Teutonicam petere: [10] Zisca autem frater ipsum pone insequens postridie omnem Imperatoris exercitum cædere, atque ab Habro Brodam Teutonicã usq; quod trium miliariũ spacium est, profligare, Cæsarianosque ad internecionem usque cædere, in fuga 450. currus rerum preciosarum plenissimos, præcipue vel o rres Latinis, Græcis, Hebraicisque libris onustos, quos Hungari Bohemicis e templis rapuerant. Prædam hanc Zisca inter fratres suos æqualiter dividendam curare. [11] Postridie, qui erat 5. Id. Ian. Brodam Teutonicam totum diem maximo impetu oppugnare, oppidani sese lapidum iactu missilibusque strenue fortiterque defendere, ut hostes ter mille numero plus minus occumberent, quo Thaboritæ ita effervescere, ut urbem postridie tanto furore invaderent, perinde ac si diabolo ipso agitarentur, aut ipsi cacodæmones essent; & licet oppidani sese dedere vellent: ita tamen isti urgere, ut urbe contcensa, cives trucidarentur, urbs accensa ita dirueretur, ut 14. annorum spacio nemini habitabilis esset. Sequente die 3. Id. Ianua. Zisca sub imperatoriis vexillis, quæ Cæsarianis fugientibus extorserat, confidens, nonnullos Thabo-

Imperator Cuthnomontũ expugnat.

Zisca Cæsarianos cædit.

Brodam Teutonicam, expugnatam diruit.

Thaboritas Equites auratos creare. ¶ [12] Imperator autem Iglaviam se recipere, & inde in Hungariam properare. Nec vero militum Dux, quem habebat Pipo Florentinus 1500. Hungaris præiens, postremas tenere velle, atque ad Iglaviam, quod frigore concreverat, flumen transire volens, glacie rupta cum multis, quorũ tamen certus non esset numerus, submergi.

Imp. in Hungariam fugit.

[13] Thaboritæ 13. Cal. Feb. Sobieslaviam obsidere: oppidani autem deditionem facere, illi tamen, pro more suo, nonnullos flamines exurere.

Thaborita Sobieslaviam occupant.

[14] Zisca tum quoque Austriam invadere, eamque pro more suo, direptionibus, incendiis, cædibus vexare. Miseri ruricolæ aris focisque desertis, bona, quæ poterant, in urbes arcesque devehere; alii pecoribus suis cæterisque, quæ poterant, assumtis in sylvestria vel vasta loca concedere; nonnulli multa pecora ratibus imposita in insulam quæ in Danubio est, devecta, satis tuta putare: Zisca vero hoc explorato, confestim porcellos, vitulos, agnos &c. ad littus adducendos verberibusque tantisper afficiendos curare, dum pecora ex insula grunnitum, mugitum, balatumque sequuta ad littus enatarent, atq; ita in hostium manus pervenirent. Hæc Sylvius cap. 44.

Zisca in Austriam irruit.

Stratagema Zisca.

Caput LII.

[1] Ioannes Præmonstratensis accusatur. [2] debitam sibi mercedem accipit. [3] Seditio in senatores Pragenses mota. [4] Collegia Pragensia expugnata, [5] arx Purgellinum, Germ. Burgloß dicta, conflagrat. [6] Graditicenses tumultuantes senatum suum captivum ducunt. [7] Thaboritæ in Marchionatum irruunt. [8] Pragenses Luditium expugnant. [9] Coributus Pragam adveniens acceptatur. [10] Despotæ quibus de causis ipsum reiiciant. [11] raptum diadema custodiunt.

PRagenses interea quieti in Ziscæ victoriis facile acquiescere: ut tamen & sibi esset quod agerent, ipsorum Magistri negocium solicitum auspicari, Ioannem Præmonstratensem ante quosdam prudentiores Picardum [qui revera erat] accusare, addereque quod vocationis suæ limites excedens, sese politicis sive forensibus negociis immiscuerit, quo saltem urbis dominus, pios, doctos prudentesque viros aut enecandos, aut in exilium mittendos curaret, id quod in M. Przibramo & Despota Sadlo videre esset. Senatores de re penitius inspecta clam deliberare: sed ita arcana ea ipsarum consultatio esse non posse, quin Monachus resciscere t. qui cum aliis decem, 7. Id. Martii anni 1422. in curiam, iuxta Hagecum [Sylvius tamen cap. 44. aliique eum in curiam vocatum esse volunt] ascendere, iniussus coram ab ipso electo senatu comparere, ipsos asperius alloqui, atque ita perorare: se iam-iam abiturum, cives convocaturum, senatoresque una cum capitaneo sive iudice suo de fenestris præcipitandos curaturum. [2] Senatus hisce minis auditis, animadverso q; quo loco res essent, una cum suo iudice Hasca consurgentes, Monachum cum suis captivos tenere, carnificem vocandum, ipsosque undecim, in ipsa curia, quam prius occludẽdam præceperant, apud fontem capite plectendos curare. Lictoribus autem sanguinem minus provide prudenterque abluentibus, aliquantum sanguinis una cum aqua in plateam effluxerat. [3] Plebs eo viso ad curiam accurrens, & quid ibi ageretur, scire volens fores effringere, Monachum capite plexum iacentem videre, in senatus cœnaculum sive penetrale irrumpere, scabinos una cum capitaneo sive iudice suo occidere. Gaudentius, Flamen Picardus, atque M. Iacobellus Monachi caput accipientes paropsidi imponere, extra curiam efferre, populo ostentare, neve inultum sinerẽt, orare. Plebs tumultuari, senatorum omnium domos expilare, Iudæos obruere, multos eorum occidere, tabernas eorum diripere, [4] & collegiũ Caroli IV. una cum cæteris collegiis expugnare, magistros [propterea quod negociũ hoc strenue ursissent, Monachique interitum sua opera studioque promovissent] captivos ducere, ferreas camerarum quarundam maioris collegii valvas, 5. Id. Martii vi effringere, insignẽ preciosamque [id quod summopere dolendum] quæ ibi erat, bibliothecam dilacerare atque exurere, quinque primarios veteris duosque novæ urbis viros 4. Id. earundem [propterea, quod Monachus ipsis odio fuisset, dixissentque fore, ut aliquando magni mali in Pragensium urbibus autor esset] capite plectendos curare, M. Iacobellus Monachi sociorumque suorum capita sumere, feretro imposita

Ioannes Præmonstratensis accusatur.

debitam sibi mercedem accipit.

Seditio in senatores Pragenses concitata.

Collegia Pragensia expugnata.

dies quatuordecim circumferre, atque cum aliis cantare: *isti sunt sancti &c.* fœminæ feretrum lugubri eiulatione, fletuque & gravissima querela subsequi.

Purgellinum arx conflagrat.

[5] In arce porro, quam Germani dicunt, Burglos, (Latine *præsidio nudam*, sive, *orbam* dixeris, Sylvius *Purgellinum* appellat,) 15. Cal. Maii, servorum negligentia, incendium in stabulo exoriri, quo tota arx funditus exuri, inque favillas cineresque redigi. Ideoque Pragenses Pontificii, qui Hussitarum metu ad eam confugerant, omnibus suis in hoc incendio amissis, non sine gravissimis acerbissimisque questibus, Pelsinam abire.

Gradicienses in senatum suũ insurgunt.

[6] Graditiensis urbis cives 8. Calen. Maii tumultuati, senatores suos captivos Drcebochovitium abducendos, ibique asservandos curare, tantisper dum civibus suis bene bonaque fide vel secus præfuisse deprehenderentur, communemq; civitati pecuniam inter sese distribuere.

Thaboritæ in Lutos Buros irruunt.

[7] Thaboritæ 8. Id. April. in Lutos sive Butos irruere, eosque rapinis, incendiis, cædibus vexare, Francofurtum ad Viadrum obsidere, Carthusiensium monasterium, una cum suburbiis in cineres redigere. Cives exsurgere, ex urbe erumpere, Thaboritasque fortiter in fugam vertere, suamque urbem ipsi liberare. Bohemi contra sese in munitam illam arcem recipere, quæ Germanis Landskron est, (Latine *ditionis corona* dici posset) copias suas & armaturam bellicam adaugere, 13. Cal. Maii Francofurtum redire, iterum fortiter ab obsidione repelli, terraque excedere cogi, quo facto confestim à Francofurtensibus milites præsidiarii, qui in arce erant, invisi, obsessique ad arcis deditionem adigi, quam illi Imperatoris iussu diruere.

Pragẽses Luditium oppugnatum expugnãt.

[8] Pragenses 5. Cal. Maii ad Luditium castra ponere, postridie urbẽ oppugnare, expugnare, omnes interficere, domos omnes tũ intra, tum extra mœnia exurere, atq; ita discedere. Ad pagum Strzeloduc autem pervento de præda litibus inter eos exortis in semet-ipsos irruentes septuaginta plus minus trucidari, ruricolæq; aliquot plaustra sauciorum Pragam, coacti, devehere.

Coributus Pragam perveniẽs excipitur.

[9] Sigismundus Coributus, Dux Lithuaniæ 5000. equitum comitatus Pragam adventare, quem Pragenses honestissime excipere, confestimque in omnes civitates emittere, qui significarent, Principem, quem sibi Regem delegissent, advenisse. Quocirca legatos suos plena potestate instructos mitterent, ut Bohemicum diadema ipsi imponerent.

Despota quidã eum Regem acceptare recusant, idq; ob quas rationes.

[10] Quo Despotæ cognito, Nobiles ad sese allicere, ipsiusque inaugurationem nequaquam concedere velle, idq; hisce de causis: quod Regem Dominumque haberent, Sigismundum, ad quem regnum morte Wen-
1. ceslai fratris hæreditario iure pervenisset. Quod Sigismundus, ordinarius, na-
2. turalis & legitimus hæres patris sui Caroli Cæsaris esset. Quod Bohemico dia-
3. demate iam coronatus esset: ideoque ipso vivo sibi non liceret alium eligere. Et
4. licet primi legati ad Ducem Vitoldum ipsis consciis atque consentientibus missi
fuissent: quod tamen Pragenses secundum atque tertium legatos ipsis insciis mi-
5. serint, illum à se nequaquam receptum iri. Quod non in nomine sacrosanctæ
Trinitatis baptizatus, sed Roxolanus sive Ruthenus, Christiani nominis hostis esset. Pragenses respondere: vellent, nollent, oportere, ut hunc Regẽ acceptarent.

diadema cum cæteris regni ornamentis tollunt, atq; alibi custodiũt.

[11] Despotæ subito consilium capere, a templi, quod arci adiunctum est, antistitib. è sacello D. Wenceslai coronam Bohemicam aliaque ad solennem inaugurationem necessaria ornamenta postulare, omniaque in arcem Carolinam clam deferenda curare. Quod autem audirent, Pragensibus eam obsidendi animum esse, ea cum sacris decem equitum comitatu Welchradiccium mittere.

Caput LIII.

[1] Arx Carolina à Pragensibus obsidione cincta. [2] quot tormentorum ictibus petita. [3] induciæ utrinq; ad 14. dies pacta. [4] primarius quidam veteris urbis Pragensis civis ab obsessis captus obsidentium telis expositus. [5] Principum Germanorum expeditio contra Bohemos. [6] Satza a Germanis obsessa. [7] incendium in obsidentium castris per passerem exortum. [8] Sacenses hostes suos ditione expellunt. [9] Sigismundus Imp. Moraviam dono alienat. [10] Vtrunum ab Alberto Austriaco obsessum. [11] Procopius Rasus, Magnus, Ziscæ cognatus [12] Vtrunenses obsessos obsidione liberat. [13] Egregium in arce Carolina obsessorum stratagema. [14] Pragenses obsidionem arcis Carolinæ solvunt. [15] Wasilko Coributi cognatus iam iam discessurus, glande plumbea petitus, occidit.

Pragen-

PRagenses & Coributus Lituaniæ Ducis frater (Hagecus scribit, *filius*) copias suas arci Carolinæ admovere, eamque 5. Cal. Iunii 24000. militum obsidere, quibus & cæteræ urbes sua auxilia mittere. Ita autem castrametati fuerant: Ortum versus, in monte supra vallem *Hacnrondunol* sexies mille milites locum capere. Hi 13. magna tormenta bellica, quorum maximum *Prazca* dictum, una cum altera magna veteris urbis Catapulta secum habere. Meridiem versus in monte *Pleschiovveccio*, è regione magni cœnaculi sive hypocausti itidem sexies mille locum occupare, qui itidem tredecim magna tormenta bellica, quorum maximum *Hovvorca* dictum, novamque novæ urbis catapultam secum habere. Occasum versus è regione fontis itidem sexies mille in monte *Iavvorca*, qui novem tormenta, quorum maximo *Trubsczca* nomen, duasq; catapultas, unam novæ urbis, alteram Slanensium secum habere. Septentrionem versus in monte flaminali sive sacerdotali (Germanis dem Pfaffenberg) ultima sex millia locum capere, quæ sex tormenta militaria, quorum duo longe maxima, & alterum quidem *Iaromircice*; alterum vero *Rochlice* dictum, una cum veteris urbis magna catapulta se cum habere.

Arx Carolina à Pragensibus obsidione cincta.

Catapultæ in monasterio Slovanensi memoriæ hominum in hunc usque diem asservantur: nemo autem quantumvis ingeniosus, eas iterum ita, ut ante fuerunt, componere valet. Primo atque altero die, quo ad arcem pervenerant, tranquille agere, vallis fossisque sese munire: tertio vero die tanto cum fragore balistas tormentaque emittere, ut omnes silvæ circa resonarent. Qui in arce erant præsidiarii, nec ipsi pigrari, sclopetorum atque tormentorum ictibus multa damna & dare & facere: tecta arcis ex lateribus coctis, lamellisque lapideis facta, omnia, iis deiici. Tum vero obsidentes (quod arcus nondum in usu essent) fundis vel potius catapultis suis, sine intermissione arcem petere, sperantes sese effecturos, ut cameræ nonnullæ eo ruerent: qui vero in arce erant, multas crates atque storeas, habere, easque in illa pavimenta disponere, tum iis fasces quernorum sarmentorum, quibus iterum boum atque vaccarum pelles, imponere, ita ut illorum missus inanes fuerint. [2] Vulgaria tormenta quotidie, *Praczca* vero & Iaromircicce sexies, Rochlicce & Hounorea duodecies explodi: ita ut tormentorum ictus, quibus arx hæc Carolina toto obsidionis tempore petita fuit, numero 1931. sint: nec tamen obsidentes vel murum, vel turrim convellere posse.

quot tormentorum ictibus petita.

Pragenses etiam, viso, arcem a se expugnari non posse, quod & natura munita, victuque, armamentisque & vegetis exercitatisque militibus satis atque sufficienter instructa esset, eam fraudem excogitare, qua 2000. doliorum (Sylvio cap. 44. aliisque testibus) excremento humano, cadaveribusque, iisque partim putridis, partim recentibus, repleta, catapultis in arcis fossam, inque ipsam arcem, immittenda curarent, quo facto, tantum fœtorem excitare, qui miseros milites ita exagitaret, ut non modo fere fœtore perirent; sed multis dentes exciderent, aliis nutarent.

Etsi vero multum vivæ calcis, & aliquot dolia arsenici haberent: fœtorem tamen illum exstinguere non potuerunt.

[3] Circa D. Ioannis obsessi cum Pragensibus ad dies 14. inducias facere, interea que Pragæ sibi medicamentum, quo dentes suos confirmarent, parandum curare: quibus elapsis, Pragenses tanto vehementius obsessos oppugnare, tormentorumque ictibus vexare, columnas lapideas e templo Mariæ Nivis (propterea quod lapides Prrzimi essent, qui artificis manui non ita duriter resisterent) eximendas, ex iisque globos conficiendos, eosque in arcem Carolinam devehendos curare.

Induciæ utrinque ad 14. dies pactæ.

Pragæ in cœmeterio D. Ioannis in Wissegradensi talis etiamnum, ut fracta, columna iacet, quam ii flamines, qui hodie ibi sunt, (id quod ipsi sciverint,) à Diabolo Roma huc allatam atque abiectam esse referunt.

Hoc tempore Pragenses arcis turrim sclopetorum, tormentorumq; globis petere incipere; quotiescunque enim obsessi è fonte ante arcem aquam haurire, aut ex arce erumpere vellent, quidam turri insistens ipsis Pragensium insidias significare:

[illegible] quidam vetetis urbis Pragensis civis ab obsessis captus ob ideatum telis expositus.

4 Tam vehementer ergo turrim petentibus, certo [illegible] cogitantibus, præsidiarii arcis primarium veteris urbis civem captum, [illegible] que vinctum, ita, ut quasi in corbe quadam staret, dato ipsi in manus bac[illegible] cauda vulpina annexa fuerat, atque eo quidem loco, unde plurimi ictus expectarentur, addito ipsi mandato, ut muscas abigeret, exponere: Pragenses aute[m] commiserationc ipsius ductum iri arbitrari, id quod tamen ipsi non satis intel[li]gere; sed se ab obsessis hac ratione deludi putare, totumque diem, vehementi[us] quam ante, turrim petere: obsessi igitur ipsius misereri, quia fortuna ipsum serv[ave]rat, & ipsi ipsum sub noctem dimittere.

Principum Germanicorũ expeditio in Bohemos.

5 Interea Imperator Principes Germanicos in Bohemos armare, [illegible] copias colligere. Archiepiscopi, Moguntinus, Trevirensis, C[olonien]sis, au[illegible] sua mittere; Seculares, quos dicunt, seu cultius, profani, erant Comes Palati[nus] Rheni, Electores Saxo & Brandemburgicus, Princeps Brunsuicensis, Dux [illegible]nensis, Princeps Plavius, aliique plures, hi in Bohemiam irrumpere, confe[illegible] ipsos ad obsequium cogere atque adigere velle, Imperatori per literas sig[nifica]re, ne feriaretur, ipsus ex Hungaria in Bohemiam [irrumperet], se quoque [illegible] cio non diffluxuros. A Germanicis hisce copiis ad montium radices pervenientibus populus gravissime vexari: propterea ruricolæ in oppida atque urbes [illegible] re. 6. Cal. Octob. ad Sazam castra ponere, sibi de vallo satis bene prospicere [illegible] tormentariis ictibus petere incipere, omnibus viribus bellicis uti, ut Sazenses se se fortissime defenderent. Heinricus Dux Plavius, totius exercitus Imperato[ris], multas columbas atque passeres capiendos curare, eorum caudis faces [illegible] ex pice & sulphure confectas alligare, in urbem immittere, incendium [illegible] exoriturum putans: cives vero sua providentia atque diligentia id pr[ohibe]re. Sacensis urbs tum temporis multo erat populosior solito: propterea cives vere[ba]ntur, forte fame vexarentur: ut autem se defenderent, Id. Octob. ex urbe erumpentes Ducis Plavii excubias cædere, mortem item 50. viris inferre, plures capere, atque in urbem redire, Dux ergo ita excandescere, ut uno die 70. globos tormento explosos in urbem immitteret, quibus tamen saltem unica anus furno insistens [illegible] occidere.

Saza à Germanis obsessa.

Incendium in obsidentium castris per passerem exortum.

7 Quidam passerum caudis 14. Calend. Novembris iterum tædas sulphureas alligare velle, quo facto execrabilis quidam passer in castra involans tentorio insidere stramineo, id accendere, milites in castris volitare atque vagari, ne[sci]re quis incendium fecerit, passer alis ambustus in terra ex uno tentorio in alterum vagans, tot tentoria accendere, ut tota castra incendiis inflammarentur. 8 Quo viso oppidani exemplo correptis armis in hostes terrore metuque consternatos irruere, eos in fugam vertere, totaque provincia expellere.

Sacenses hostes suos ditione expellunt.

Pragensibus arcem Carolinam obsidentibus, Sazenses liberare an[imus] [illegible] dem erat, ante vero, quam exsurgerent, lætum hoc nuncium ad [illegible] perferri, hanc igitur obsidionem illam continuare. Thaboritæ quoque, qui [illegible] zam liberare destinarant, cum Pelsinensibus 10. Calendis Novemb. ad H[o]lolithum (Germanice Waldstein) confligere, ipsorumque multis mortem afferre.

Sigismundus Imp. Moraviã dono alienat.

9 Sigismundus Imperator magno suo malo sat multa fortunæ [illegible] adversæ tel[a] in Bohemia sentiens, nullam expeditionem deinceps in Bohemos [su]scipere velle. hinc igitur genero suo Alberto Austriaco Marchionatum Moraviensem, qui ad Bohemos desciverat, dono dare, ea tamen lege, ut eum vi & armis sibi sub[ji]ceret.

Virunum ab Alberto Austriaco [illegible].

Albertus donum hoc grato animo acceptare, Germanisque Bohemiam infestantibus ipse hostilibus armis in Moraviam irrumpere, cui paulo post soceri sui Imperatoris Sigismundi Croatorumque Ducis copiæ auxiliariæ se adjungere 10 quibus Virunum tres menses gravi obsidione premere. obsessi vero Z[illegible] pem ferendam rogare, qui militum quendam ducem dicto [illegible] nomine Procopium, ab avunculo suo nobili, Pragæ degente, adoptatum, literarum que studiis adhibitum, adolescentem è Gallia, Hispania, Italia terraque sancta peragrata domum reversum vel invitum sacerdotio consecrandum at[que] ina[illegible]

inauguratum, unde postea quoque *Rasus*, & ab ingentibus, præclaris, nunquam satis laudãdis fortibusq; factis *Magnus* appellatus.[11] Atque hic est ille Procopius, qui in exordio belli stola sacerdotali abiecta conscenso caballo Ziscæ bona fide inservire, qui ipsum ita redamaro, ut unicum patriæ suæ hæredem diceret, & à Ziscæ morte Thaboritarum dux eligi, præclaris que suis facinoribus ipsum æquiparare.

Procopius Rasus, Magnus, Zisca cognatus

[12] Hunc ergo virum cum sufficiente commeatu, impedimentis, selectisque copiis Zisca obsessis Virunensibus adversus Ducem auxilio mittere, qui prope hostes castra metari, ferro sibi viam aperire, Ducumque exercitum ab urbe repellere.

Virunenses obsessos obsidione liberat.

[13] Ut autem & obsessorum in arce Carolina meminerim, ii tempore autumni inducias pacisci, Pragenses quosdam eorum ad sese invitatos quatriduum laute excipere, qui, licet gravi rerum omnium penuria laborarent, sese tamen largi lautique commeatus nomine, qui triennium ipsis sufficeret, insolenter iactare, asserentes insuper, ad se quotidie, (id quod amplius esset) ferinam recentem, pisces, aves & similia adferri, quod quidem nonnulli duces credere, cuniculos subterraneos, qui ex arce educerent, esse putantes. Ut itaque hyberno frigore ibi perirent, cum iam hoc tempore, præsertim vero noctu, foco assidere cogerẽtur, stultissime à semetipsis cõmitti: tandem tamen constituere, D. Martini sibi expectandam. Quo obsessi cognito, animos resumere, 5. Cal. Novemb. in castra mittere, uniusque diei inducias pacisci: nuptias etenim sibi esse celebrandas. Pragensium Dux acquiescere: qui in arce erant, tibia choreas indicere, vociferari, lætũ peana canere, cum tamen neq; sponsum neq; sponsam, quin imo nec, quod aiunt, panem atrum haberent, præter unicum hircum, in arce oberrantem, cuius mactati coxam posteriorem cruore tinctam hinnuli pilis in ephippio sive equorum quodam strato, quibus expletum erat, repertis, resperſam summo Pragensium militum duci, arte sartori, nomine *Iano Hedwica*, gratias simul pro induciis agentes, mittere. [14] Quo Pragenses cognito dicere: *at vero magnus ipsos Iupiter fame sitique conficiat; nos hoc haud unquam assequemur*: obsidioneque soluta die Martini, quam dicunt, Pragam redire.. Quo qui in arce erant animadverso, ab hirco suo tot hostium millia ab arce repulsa esse æquissimo animo ferre, to: mentisque sæpius explosis voluptatem, qua perfundebantur significare.

Egregium in arce Carolina obsessorum stratagema.

Pragenses obsidionem solvũt.

Coributus cum suis sub vinetis ad D. Pancratii locum capiens hunc ipsorum discessum iniquo animo ferre, atque ex cognato suo *Wiasilcone*, quid faciendum esset, quærere, [15] qui respondere: *& nos exsurgemus. Equidem Carolinam intus inspicere gestit: cum tamen hoc fieri non possit, etiamnum oculis eam semel eminus circumcirca lustrabo.* Ipso vero secundum cœmeterium sylvam ingredientem, arcemque oculis perlustrantem, quidam ex improviso exploso tormento ex illa turri, per quam aqua incurrit attrahitur, Ducem hunc *Wiasilconem*, tangere, eoque ictu statim prosternere, ut expiraret, unde Pragam delatus in D. Thomæ sepeliri.

Wiasilco, Coributi cognatus glande plumbea petitus neci datur.

CAPUT LIV.

[1] *Thaboritarum propositum Praga, eiusque infelix exitus.* [2] *Zisca ad Pragenses dat literas.* [3] *qui ab ipso dissentiunt.* [4] *Is Despotas Imperatori Sigismundo adhærescentes bello infestat.* [5] *Despota Cenco cum Zisca confligit.* [6] *Graditium Ziscæ deditum.* [7] *Iaromirium conflagrat.* [8] *Zisca Czaslaviam occupat.*

ANte vero quam Pragenses Carolina discederent, Bzdinca, Thaboritarum dux Pragam irrepens, in veteri urbe tres domos, quarum unius insigne erat, elephas, reliquæ duæ Bohemico idiomate *Schermutz* & *Nastogty* dicebantur, occupare, præsidioque munire animo urbem diripiendi, noctu cum suis clamore sublato, ædibus effractis, populo cæso, cives omnes ingenti terrore compleri, summum sibi periculum instare putãtes, quo vel vim propulsare vel misere perire cogerentur. Ideoque correptis armis Thaboritas omnibus viribus petere, & quod haud ita magnam resistentium vim persentiscerent, facile eos superare, multos eorum occidere, plures captivos ducere, maior autem pars Multaviam transire

Thaboritarum propositum Praga, eiusq; infelix exitus.

velle, [illegible] præter nocturnas tenebras etiam terrore perciti, [illegible] qui satis sibi notum, recipere non valentes submergi. Atq; hoc fuit [illegible] incendium, quod postea Pragensibus tanta damna dedit. Ex eo enim tempore Pragenses & Thaboritæ mutuo eoque arcano odio sese invicem odiêre.

Zisca ad Pragenses dat literas.

qui ab ipso dissentiunt.

Zisca hanc cladem, Sigismundumq; Imp. à Despotis, Coributum vero à Pragensibus cæterisque civitatibus Regem electum solide edoctus, iniquissimo ferre animo,[1] missoq; ad Pragenses tabellario, sese de tumultu illo excitato excusare, Pragensesq;, ne Coributum Regem acceptarent, admonere, eos a se fuisq; factione ab Imp. cunctisq; Bohemicæ gentis Desp. defensum atq; cōservatum, [illegible] eo deductum iri ut libero populo nullo Rege opus sit.[3] Ad quam Pragensis ita responderc, quod periculosam terribilemq; istam seditionem graviter ferat, tantoq; minus eius autor sit, sibi maximo esse gaudio: quod autem Coributum regem agnoscere nolit, ipsisque id facere dissuadeat, sibi valde mirum videri: siquidem ad cuiusque reipublicæ conservandæ corpus, necessario caput requiratur. Quod audiens Zisca scipione suo sublato dicere: *Pragenses, bis ex Imperatoris manibus a me ereptos, ipse quoque disperdam, patriamque meam à me & conservari & opprimi posse re ipsa ostendam.* + Primum itaque Despotas illos, qui Sigismundum receperant, bello recepere, rapinis, cædibusque & direptionibus ipsorum ditionem, civibus omni præsidio, ope, iustaque vindicatione orbatis, aut interfectis aut in exilium eiectis, aut captivis ductis, aut omnis generis cruciatibus atque tormentis divexatis, infestare, 6. Id. Martii Despotæ Cenconis Speculæmontani ditionem invisere, civesque ipsius direptionibus cædibusque male vexare. Regino-Graditium autem 4. Cal. April. petens suos militiæ fratres ut noctis subsidio fruerentur, atque ita urbe victricibus manibus potirentur, adhortari. Quos autem habebat milites, totum diem frigido imbre, turbidaque tempestate itinere facto languidos laboris tædere, ideoque noctu pergere nolle, dicentes: *Zisca cæcus nos quoque cæcos esse, noctuque æque, atque sese interdiu cernere posse arbitratur.* Quo audito Zisca respondere: *Mihi, fratres à me dilecti, hisce peragendis non opus est: hæc, ut & cætera mea omnia, vestro bono à me geruntur: nolite torpere, pergite, consulam vobis.* *Dicite, quæso ubinam iam sumus:* illi respondere, *inter pagos Podmoclyam & Cžinovium.* Tum Zisca: *quidam equites nobis præcurrite, atque ad oppidum Miesteecium pervenientes: id accendite, ut eo lumine videre possimus.* Quod missi promte facere, sequentibusque lucem, qua viderent, dare, qui propterea ad oppidum pervenire, solitoque more grassari. Despota *Cenco* eo cognito Despotaque *Gindercicho Berca* cum aliquot Nobilibus assumtis Ziscæ 10. Cal. Maii occurrere, qui non cunctari, sed postridie circa meridiem hostes invadere, cum ipsis tres horas integras ancipite Marte dimicare, tandem tamen victoriam obtinere, Cenconem superare, multos insignes heroes vita privare, quorum celeberrimus erat Mieschiccus Aulibiczkius, cui vita a Thaboritis adempta fuerat, qui multa armamenta bellica tormentaque pulverem q; militarem à victis accipere, quorum beneficio 5. Cal. Maii sedem *Cozogedam* obsidere, oppugnare, pridieque Cal. Maii incursione facta expugnare, cunctosque quos in ea invenerunt homines, crudelissime trucidare. Sub [illegible] finem Despotæ *Victorinus Podiebradius, Dionysius Boczco Cunstadius* multique Nobiles cum suis copiis in Moraviam, ea oppida locaq;, quæ se Alberto Duci Austriaco dediderant, visitatum abire. Quibus digressis Zisca occasione arrepta exercitum prope Graditium, in quo Boczco ducem egerat, admovere.[6] Oppidani vi a vi, arcanoq; Ziscæ amore portas aperire, ipsumque in oppidum immittere. Quo Boczco cognito, una cum auxiliariis Pragensium copiis recedere, improvisus Graditium redire, aciem 8. Id. Augusti struere, urbem petere, quibus Zisca ad Strauchii villā occurrere, atq; cum ipsis ita confligere, ut Divischii copiis profligatis, Pragenses ad internecionem cæderentur, paucis, qui in arcem *Cumieticza hora* receperant, salvis Zisca Pragensem quendam flaminem captum, qui hierothecam gestarat, nomine *Havvelum Srschatam*, manibus suis interēmisse dicitur est. Hoc arcanum illud odium, quod Pragenses atq; Thaboritæ semper inter sese invicem habebant, vehementer augeriq; & aggravari, ut utraq; pars alterius vitam, fortunasq; [illegible] teret, neutraq; pars ab alterius excursionibus tuta esset, unde 4. Cal. Sept. Iohannes Miesteccius & Puta Cziastaloviskius Graditiorum suburbia [illegible] accendere [illegible]

Despotas Sigismundo Imp. adhærescentes hostiliter infestat.

Despota Cenco cum Zisca cōfligens cæditur.

Graditium Ziscæ deditur.

Cruci-

Crucigerorum vico Thaboriticum quendam sacerdotem, absq; ornatu Missam celebrantem in D. Annæ iugularent. Quo Graditienses ita vehementer offendi, ut ex mandato Ziscæ arcem illam diruerent.

[7] Eodem mense oppidum Iaromirium repentino & plane improviso incendio conflagrare, ubi, an ignem aliquis clam subiecerit, nec ne, necdum quisquam perspectum habet.

Iaromirium conflagrat.

[8] Nonis Sept. Zisca Czaslaviam pervenire, urbem deditione simul & stratagemate occupare: quod edocti Pragenses, rem ad Czaslaviam forsitan ex voluntate sibi fluxuram sperantes, cum copiis suis ad urbem properare, quotidie cum Thaboritis levioribus prælijs decertare, nihil autem proficere posse, ideoq; clam surgere, Cuthnomontum abire, ut oppidum hoc à Zisca defendere valerent. Interea Matiegus Lupacius cum suis volonibus, Ziscæ, Czaslaviæ obsesso, subsidio venire velle. Colinam a. prætereuntis erumpentes oppidani volones 30. cædere, cæteros in fugam vertere, qui summo cum dedecore graviter saucium ducem suum Lupacium eripere atque abducere.

Zisca Czaslaviam occupat.

CAPUT LV.

[1] *Zisca cum suis in Moraviam abit,* [2] *in fugam vertitur,* [3] *obruitur,* [4] *Hostinnam frustra obsidet Mlazovitium expugnat,* [6] *Pragenses expeditionem in Ziscam ducunt,* [7] *qui se ad ipsos excipiendos parat,* [8] *eos vincit cæditq́;,* [9] *Cuthnomontum exurit.* [10] *Glattovienses Ziscam excipiunt.* [11] *Pragenses omnibus viribus suis Ziscam persequuntur,* [12] *qui ipsos vincit.*

DEspotis atque Pragensibus in Bohemia compescitis graviterque pulsatis Zisca in Moravia quoque fortunam tentare atque periclitari, Cæsarianosque profligare atque ditione expellere velle. Iglaviam autem prætereuntem oppidani invadere, quosq; secum habebat, non exiguo malo afficere, qui tamen ideo in oppidũ retroagi. Zisca vero re votis suis respondente passim in Moravia grassari, nullam quidem arcem, nullum oppidum reperire, quę sese ipsi opposuisset, excepta arce *Kwasicce*, quam vi coactus expugnare, in qua tantam crudelitatem exercere ut referenti vix fides habitum iri videatur, ita ut, etsi omnes trucidati sunt, quos tamen habebat sanguinarios, quibuscunq; modis cogitare valebant, miseros captivos crudelissime vexarent. Ab arce hac mense Novembri passim oberrare, õmnia loca gradatim occupare, Cremsirium obsidione cingere, [2] quod tamen Despotæ Moravienses liberare, Ziscamque ab urbe repulsum in Bohemiam abigere.

Zisca cum suis in Moraviam abit.

Zisca è Moravia expulsus.

Zisca Cal. Ian. anni 1424. cum copiis suis amplaque præda è Moravia in Bohemiam reversus veterem domum suam, urbem Regino Graditium, repetere velle. Quo Despotæ quidam (quorum coryphæi erant, *Ianus Opoccenskius, Puta Czevenohorskius, & Ernestus Czernccicius*) cognito, pone Iaromirium, iuxta Scaliciũ, ipsum ex insidiis adoriri, 3. Non. Ian. improvisi cum ipso confligere, Thaboritas urgere, [3] qui tamen ita fortiter sese defendere, ut Despotæ fugam capessere cogerentur.

obruitur.

[4] Die Solis Bacchanalia præcedẽte Zisca Hostinnã obsidere, urbẽ summo ardore summaq; vi oppugnare, mirum conviviũ cum oppidanis celebrare, qui Thaboritis ipsius eiusmodi cupedias offerre, quarũ sapore aliquot centena occumberẽt.

Hostinnam frustra obsidet.

[5] Zisca proinde vidẽs se nihil effecturum, mox discedens Mlazovviccium petere: cuius quidem oppidi cives exemplo Hostinnensium, se quoque ipsi opponere velle, vi autem oppressis Thaboritæ in oppido dominari, Despotam *Czernin* in frustra dissecandum curare, inde properare, Smidarciumq; funditus exurere. Zisca quoque ditionem passim peragrare, quæcunq; deprehendebat, exurere: Despota vero quispiam nullo malo ab ipso affici volens, nullum à se regem acceptandũ spondere, certaque pecuniæ vi sese redimere cogi.

Mlazowiccium à Zisca expugnatum

[6] 7. Cal. Martii cum Costelecciam ad Albim pervenisset, Pragenses latere non potuit. Hi ergo propere exurgentes ipsum eo loco obsidere velle. Hinneccius autem Cunstadius eo cognito ipsius ad Ziscam properare, rem omnem enarrare, ipsique ut flumen traiiceret, consulere. Zisca magnas ipsi gratias agere, mox exurgere, fluvium transire, vix autem Albim cum suis traiecerat, cum Despota *Cenco Speculamontanus*, Pragensium Dux ipsi imminere, cum suis etiam flumen

Pragenses expeditionem in Ziscam moventes profunditur.

intrare, quo Thaboritæ ipsum prohibere velle, ipsosque sagittis strenue petere, ita ut in littore locum captare cogerentur. Hineccius Podiebradius & Cunstadius, qui interea cum suis iterum transmiserat, domum repetere velle, Pragenses autẽ ipsum insequi, comprehensumque Smirciccio Melniccæ duci in carcerem conüciendum mittere. Zisca noctu cum suis discedere: Pragenses autem id mature rescíscere, ad Costelecciam Albim transire, Ziscam insequi, qui Colinam prætertire, perinde ac si Lignitium tenderet: Pragenses triduum vestigia ipsius legere. [7] Ad Maleschowa montes autem 6. Id. Ian. anni 1424, pervento Zisca rogare, ubi nam essent? sui respondere: *ad Maleschovvam, in montibus*. Ille rursum: *procul ne hostis à nobis abest?* illi dicere: *non: sed in valle nos fervidus insequitur. Summum*; inquit Zisca, *tempus est*, conversusque signiferum, iuxta quem semper vehebatur, vocare, quem respondentem subsistens vexillum in hostem convertere, aciemque pro ratione loci magna solertia struere iubere, id quod expedite expediri: tum ille currum suum conscendere, militesque suos hisce compellare: *verbis, optimi, fortissimi, carissimiq; fratres atque Commilitones, nulli animum indi, vos non fugit; nec vos, quos sæpius in gravissimis periculis exploravi, à me admoneri vel excitari necesse est. Hostes nostri, quos nos omnibus beneficiis affecimus, bisq; ab Imperatore liberavimus, nobis iam instant, vitam sanguinemq; nostrum, quem pro aris ac focis proq; libertate nostra sæpe magnis periculis obiecimus, eo saltem fine, ut ipsi dominium retineant, petentes. Agite ergo, animos sumite, strenue ipsos excipite: hodie videbimus, uter palmam obtenturus sit. Petrarum etiam causa cedere non potestis: quem dextra sua non defenderit, de eius vita actum est.* Plura verba facere volenti, vexilla hostium volitantia conspici, indicari: ideoque Zisca dicere: *alacriter ipsos invadite.* [8] Mox ergo hi illos adoriri, id quod Pragensibus inopinatum accidere, qui copiis suis uti non posse, divulsi diremptique in fugam verti, suis curribus, tormentis armaturaque bellica amissis, numero 1400. vel secundum alios 1600. aut iuxta Sylvium, 3000. occumbere, in quo conflictu Despotæ *Petrus Turcovveccius, Hlasius* & *Heinricus Dubas*, una cum aliis multis Despotis Equitibusq; perire. [9] Hac victoria Zisca potitus Cuthnomontum ascendere, totumque oppidum ita exurere, ut totum anni quadrantem nemo plane ibi habitare potuerit. Cuthnomonto Zisca sese in tractum Glattoviensem conferre, omnia templa, in quæ populus atq; rusticolæ maioris securitatis gratia, quæ habebant, preciosiora convexerant, diripienda, pagos vicosq;, sive, quæ vocant, castella pro more suo exurẽda curare. [10] Glattovienses, qui Ziscam non sine ardenti desiderio iam pridẽ expectarant, in urbem immissum, laute excipere, qui monasteriis atque quorundam Despotarum sedibus direptis Zisca Duce & Comite Sazam abire, inq; Pelsinano tractu, pro veteri more suo, crudeliter grassari. Saza Lanam abire, inde Slanã, Slana Thaboritę, Glattavienses, Sacenses, Launenses, Slanenses Budinam prætereuntes Rudenicium tendere, direptionibus, cædibus, incendiis crudelissime grassari, dum 7. Id. Augusti Costelecciam ad Albim pervenirẽt, ibi iuxta urbem ad Basilicã D. Martini castra ponere. [11] Pragenses eo cognito cum Coributo deliberare, omnes suas copias colligere atque coniungere, Costelecciamque, ut Ziscam occiderent, aut ad minimum nimiam ipsius potentiam quadantenus enervarent, abire. Quo perspecto Zisca, *video*, inquit, *fratres mei, quod Pragenses omni studio sanguinẽ vitamque nostram petant, prudenter sane nobis agendum est.* Hisque dictis extemplo præcipere, ut urbem *Costelecciam*, tum vero fugientium more modoque Albim transirent, Thaboritæ cum sociis hoc prompte facere: quo viso Pragenses eos insequi, validis vastoque corpore equis suis Albim ingredi: [12] cum autẽ dimidia pars transiisset, Thaboritæ conversi omnes occidere, quo illi, qui in altera ripa erant, viso, in fugam se dare, tum vero Zisca Pragam petere.

Zisca se ad Despotas excipiendos parat.

eos vincet cæditq;.

Cuthnomontum exurit.

Glattovienses Ziscam excipiunt.

Pragenses omnibus viribus Ziscam persequuntur.

qui ipsos vincit

CAPUT LVI.

[1] Zisca Pragam obsidet. [2] dissidium inter Pragenses. [3] item inter Ziscæ milites. [4] Zisca suos alloquitur. [5] Pragenses pacem à Zisca petunt. [6] Peste Pragæ grassante Zisca in Moraviam abit. [7] peste obit. [8] ultimum ipsius mandatum. [9] Czaslaviæ honeste sepultus. [10] ipsius epitaphium. [11] parentalia.

Zisca Pragam obsidet.

OCtiduo à victoria parta, 3. scilicet Id. Septembris, Zisca cum omnibus suis co-

piis

piis ad Pragam appellere, non longe ab urbe locum capere, iuxta pagum *Libnie*, civibus magnum terrorem incutere, quod omnem exercitum suum una cum civitatum auxiliaris copiis, insuper etiam mere exercitatos milites secum haberet, quorum ope Pragam facile à se expugnari posse confideret, id quod urbe omni subsidio destituta, multisque in ea Ziscæ asseclis, facile quoque perfecisset.[2] Multi enim senatum, multi Despotas, nonnulli Ziscam criminari: nulli parti bello consultum videri. [3] In Ziscæ castris quoque dissidium exoriri: urbes enim Pragam, à micam matremque religionis suæ, metropolin Bohemiæ, imo organũ, quo Deus opt. max. ad compescendam hostium proterviam contra regnum Bohemiæ eiusque religionem usus sit, violandam committere nolle, prætexentes, satis bellici negotii esse cum Cæsarianis, inque vindicanda cum Germanis patria, non opus esse bello civili, nec Bohemiam ullo alio, nisi hoc modo, devinci subigique posse, cum unumquodque regnum sibi ipsi repugnans everratur.[4] Zisca vero frater Luminibus captus litis huius finem iamiamque videns, omnibus cohortibus convocatis, erecto dolio cerevisiario conscenso sic milites alloqui: *quid mihi culpam imputatis? cur in me, fratres à me dilecti, arma sumitis? equidem vester hostis non sum, qui dies noctesque sanguinem vestrum sitiam: sed vester dux. Vobis meo consilio operaque insignis illa victoria proxime parta est: nusquam vos unquam misi, unde non redieritis victores; hinc vos clari divitesq; estis: ego vero hoc oculo meo amisso in tenebris residere cogor, ignarus quo vos me ducatis. Quid ex hac militia ad me redit, præter solum nomen? vestro bono bellum gestum, victoria obtenta est: nec me suscepti laboris molestiaeq; pænitet, nec cæcitas mihi molesta esset, si, sicut ante rebus præesse possem. Nec vero mea causa Pragensibus adversor, qui vestrũ clarissimũ, nec cæci, qualis ego sum, canis sanguinem sitiunt, fortissimas invictissimasq; dextras vestras, in extremisq; periculis constantia cordis, metuunt. Aut ipsi, aut vos pereatis oportet: dum enim mihi insidiantur, vobis pedicas tendunt, ex quibus vos expedire non valebitis. Maiorem externis genti civilia arma terrorem incutiunt: civiles seditiones primum compescamus. Pragam occupabimus, seditiosos ante quam Imperator resciscat, è medio tollemus: præstat etiam cum paucis idem sentientibus atque studentibus, quam cum multis, à sese dissentientibus, cum Imperatore confligere. Vtq; nemo me accuset, ipsi consulite: vultis ne pacem? ne insidiæ vel dolus malus sub ea lateat, diligenter attẽdite: bellum? en adsum: utrum vobis eligere placuerit, in eo Zisca vobis consulet.* Quibus dictis milites animos resumere, bellum eligere, arma corripe c, ad urbis portam accurrere, oppugnationem inchoare velle:[5] qui vero in urbe erãt, communicatis cum Consbuto consiliis M. Rokezanum ad Ziscam ablegare, pacem petere, quam tandem multis transactis impetrare: unde 18. Cal. Octobris, die *exaltationis crucis* pax utrinque sanciri, æternoque monimento magna lapidũ congeries in campo (quem dicunt) hospitali ea conditione congeri, ut qui pacem eam violarit, iis obruatur. Tum vero 17. Cal. Octob. in urbem ingredi, honorifice excipi, lauteque haberi.

diffidium inter Pragenses.

item inter Ziscæ milites.

Zisca suos alloquitur.

Pragenses pacem à Zisca petunt.

[6] Pestis eo tempore in Bohemia, inprimis autem Pragæ vehementer grassari: quare Zisca non diu ibidem commorari velle; sed assumtis Pragensiumcopiis auxiliaris in Moraviam, Sigismundi cives vasallosq;, tum in Moravia, tum in Hungaria, visitatum abire. Sylvius cap. 46. & Dubravius lib. 26. scribunt ab Imperatore Ziscam clam rogatum fuisse, ut ipse eum Bohemiæ Regem agnosceret, civitatesque eodem adigeret, à se non tantum ipsi provinciæ totius administrationẽ commissum, sed & quotannis magnam pecuniæ vim datum iri: Zisca ad arcem Przibislaviam perveniens, eam prid. Non. Octobr. deditionem postulare, 7 Id. eiusdem expugnare:[7] sed 4. Id. eiusdem anni 1424. peste in suis castris vehementer grassante mori, proinde cum anno 1427. mortuum esse, Bucholcerus atq; Cochlæus falso scribunt. [8] Suis atque Procopio Raso præcepisse dicitur, ut omnes religioni ipsorum adversantes, ferro flammisque vexarent. Sylvius, Hagecus aliiq; plures ipsum præcepisse scribunt, ut defuncti exuviis tympanum obducendum curarent, ad cuius sonum hostes in fugam se coniicerent: carnem autem suam volucribus ferisque obiiciendam curarent: id quod ego in medio relinquo, licet, ut credam, adduci nequeam, sed fabulam iudicem. [9] Primum enim, de quo omnibus constat, Regino-Graditium deductus ad 11000. virgines recondendus erat: quod tamen Czaslavienses intercederent, Czaslaviam devectus, honesteq; una cum pelle, id quod nulli asino, qui vel Berecynthiæ matris sacra gestarit, contin-

Pestis Pragæ grassatur.

Zisca in Moraviam abit

ultimum ipsius mandatum.

ubi sepultus.

git, ſepeliri : cuius quidem epitaphium in hodiernum usque diem, hoc eſt:

10 *Ioannes Ziſca, nulli Imperatorum ducumve militari peritia inferior, ſuperbia & avaritia Clericorum ſeverus ultor, patriaq́; acerrimus propugnator hic iacet. Quod Appius Claudius cæcus bene conſulendo, & M. Furius Camillus ſtrenue agendo, ſuis Romanis præſtitere, hoc ipſum Bohemis ego meis præſtiti: Fortunæ belli nunquam defui, nec illa mihi. Omnem opportunitatem rerum gerendarum, etiam cæcus, prævidi: Signis collatis undecies, ſemper victor, depugnavi. Viſus mihi ſum miſerorum & eſurientium iuſtiſſimam cauſam, adverſus delicatos, pingues, & ſaginatos ſacerdotes egregie egiſſe, & ob hoc Dei auxilium ſenſiſſe. Niſi illorum invidia obſtaret, inter illuſtres viros numerari procul dubio meruiſſem. Tamen oſſa mea hoc ſacrato loco cubant, etiam inſalutato Papa invitoq́;. Diis manibus ſacrum.*

Iohanni Ziſcæ Gregorius avunculus P.P.

Ziſca quoque quem diximus epitaphio ſuo totus quantus quantus inciſus, hoc tamen tempore adeo confractus, ut hæc verba, quæ in latere circumcirca ſunt, vix legere poſſis:

Parentalia. *Anno 1424. Die Iovis ante feſtum Galli vita functus Ioannes Ziſca à calice, rector rerumpublicarum laborantium in nomine & pro nomine Dei, hoc templo conditus eſt.*

Nec procul à ſepulchro ara eſt, in qua M. Ioannes Huſſius & iuxta ipſum Ziſca pictus, & ſub Huſſio hi verſiculi reperiuntur:

Huſſe tuus vindex iacet hic dux Ziſca Ioannes,
Supplex Sigmundus cui quoq; Cæſar erat.
Et quoniam buſtis clarent loca multa, ſepulchrum
Ziſcæ Czaslaviu fama perennis erit.

paulo inferius

Iam venit è ſuperis Huſſ: quod ſi forte redibit
Ziſca ſuus vindex, impia Roma cave.

Sub Ziſca ſcriptum:

Strennuus in bellis hoc dormit Ziſca ſepulchro,
Ziſca ſuæ gentis gloria, Martis honos.
Ille ducem ſcelerum, Monachos, peſtemq; nefandam
ad ſtygias iuſto fulmine truſit aquas.
Surget adhuc rurſus, quadrata cornua criſta,
ſupplicii ut pœnas, quas meruere, luant.

Pone aram lapis quadratus 1½ ſpithamam longus latusque pendet, ad quem hoc diſtichon:

Menſa fuit Ziſcæ lapis hic, dum corpore Chriſti
veſcitur, & potum ſanguinis ore bibit.

Nec procul inde magna ferrea clava pependit, quæ ante paucos annos, Deſpota Tika cohortes aliquot in Hungariam deducente, ab equite quodam ablata, de qua quidam hæc:

Raſa papiſtarum timuit quem turba, Iohannes
conditus hoc celebri marmore, Ziſca, iacet.
Ille tua vindex, Huſſi ſanctiſſime, mortis,
hoſtes dum calicis perſequeretur, erat.
Fit via vi, rumpit aditus, monachosq; trucidat;
quando virum Chriſti pro grege Zelus agit.
Teſtis erit pendens, ſparſoq; infecta cerebro
clava hæc, qua monachis terror & horror erat.

Annus obitus ſui hoc Chronodiſticho comprehenditur:

ZIſca potens beLLo heros aCer & hoſtIbVs horror,
Non aCIe fVſVs, peſte pereMptVs obIt.

vel:

Peſte pereMptVs obIt, non atro VICtVs ab hoſte,
ZIſCa potens beLLo. fortIs & aCer eqVes.

Alias de ipſo M. Matthæus Colinus hæc:

Defenſor calicis Chriſti, fideiq́; ſacratæ,
dira monachorum peſtis, acerba lues

Præ-

Præsulis Ausonii, Boiemæ strenuus oræ
tutor, Germani terror at imperii,
Boemus Cocles, cui dat Trocznovia stemma,
summus in exiguo Dux cubat hoc tumulo.

Caput LVII.

[1] *Thaboritæ sese dividunt.* [2] *Procopius Magnus in Ziscæ locum suffectus.* [3] *Orphanorum origo.* [4] *Bohemi in Moraviam abeunt.* [5] *Hraditium à Thaboritis obsessum.* [6] *Despota Bohuslaus Cygnæus sagitta transfixus obit.* [7] *Girci cus Rohovvladius cum Discono suo Clemente comburitur.* [8] *Albertus Austriacus sese in Bohemos armat.* [9] *Papa secundum in Bohemos crucem decernit,* [10] *Pragensium apologia contra Papæ furorem.*

Thaboritæ sese dividunt. Procopius Rasus sive Magnus in Zisca locum suffectus

BOhemicus exercitus omnis morte Ziscæ graviter mœrere, sese tamē dispertire,[2] & altera pars Procopium Rasum, alias Magnum, ducem eligere, quem Zisca, ceu germanum fratrem, summe dilexerat, utque ipsum eligerent, paulo ante obitum suum præceperat. [3] Altera pars dicere, nullum in toto terrarum orbe reperiri, qui Ziscam imitari dignus esset: ab ipso etenim vidente, tanta, ut nemo tāta eloquentia sit, qui eorum magnitudinem oratione consequi possit: à Cæco vero, incredibilia, gesta esse: idcoque sese *Orphanos* dictitare, omnia per duces quosdam, quorum summus, *Procopius minor* erat, agere. Hi semper in castris versari, nullam urbem ingredi, nisi summa necessitate aliquid emere coacti, curribus suis sese ceu muro circumdare atque munire, in quorum ambitu sive circo semper foco assidere.

Orphanorum origo.

Bohemi in Moraviam abeūt.

[4] Ambo hi exercitus una oppidum Weyvvanccicză in Moravia una cum multis aliis arcibus invadentes expugnare, tum in Bohemiam redire, ibi vicinorum, quorum alios *Philistaos*, alios *Moabitas*, alios *Ammonitas* appellabant, visendorum animo, sese dispertire. Orphani & Orebitę in Silesiam, Thaboritæ, quibus sese Pragenses adiunxerat, in Bavariam & Austriam iruere. Orphani quidem totum autumnum, Silesiam atque Lusatiam cædibus atque incendiis vexare: nullum tamen insigne sive memorabile facinus edere. [5] Thaboritæ vero, qui in itinere duo Monasteria Lucam & Pulcaviam destruxerant, Hraditium obsidere, quod prima die cum oppugnarent,[6] generosissimus dominus *Bohuslaus Cygnæus*, Worliccii Despota, sagitta transfixus expirare, quo Bohemi ita incendi, ut biduum integrū urbem incursione vehementissima oppugnarent, nec in civibus sese dedere volentibus acquiescerent, sed eam oppugnare pergerent, eaq; expugnata, viros omnes interficerent, urbis Ducem, Comitem Hardeccensem, captivum Pragam abductum, deinde Despotæ Hinconi Hylolitheo (Germanice von Waldstein) mitterēt, qui eum dito carceri tantisper includere, dum biennio elapso vitam cum morte commutaret.

Hraditium à Thaboritis obsessum.

Omnib. igitur, quę in urbe reperiebantur, consumtis, 4. Id. Dec. anni 1424. totā urbē exurerē, Desp. Bohuslaū in diruto monasterio Pulcavia sepelire, rapinis, cædibus, incēdiis omnia late vastare. Bavaricā tamen urbē nullā adoriri, sed sequenti 1425. ann. Nimburgum pervenire,[7] in qua vir doctus *Girciccus Rohovvladius*, venerabile sacramentum quidem sub utraq; specie præbens: sed unicuiq; Christiano ante mortem confitendum, & absolutionem accipiendā, utq; sacro oleo, iuxta id, quod D. Iacob. in sua epistolā scribit, inungatur, curandum esse docens. Quo dux urbis *Bzdines* audito, dicere: *sile flamen, nec multa nobis de oleo dic*: ille vero sententiæ suæ constanter inhærere, dicens: *D. Apostolus præcepit*. Quo illi audito ipsum cum Diacono suo, cui nomen *Clementis*, curribus impositos magna vociferatione per urbem circumducere, dicentes, *iam oleum vehimus*. Inferiorem igitur urbis portam, quæ ad Albim deducit, egressi, quemq; in picatum dolium indere, idq; stramine explere, rogo imponere, eum accendere, ambosque exurere.[8] Id quod Albertum Austriæ Ducem, ubi rescivit, valde male habere, tympanum pulsandum curare, animoque Bohemos sequenti anno invisendi populi sui armati delectum instituere. Ad Papam quoque literas dare, quanta damna hæretici Bohemici in Bavaria, Austria, Moravia, Silesia, Lusatiaque dederint, ipsumq; suppliciter orare, ut Christianæ ecclesiæ ipsiusque patronorum rationem habeat, quo tanto

Girciccus Rohovvladius cū Diacono suo Clemente comburitur.

Albertus Austriacus se in Bohemos armat.

felicius,

felicius, atque hactenus factum, hæreticos bello petere atque super[illegible] ⁹ Papa literis hisce 7. Id. Ian. anni 1425 acceptis subito cum Cardinalibu[illegible] silium capere, denuo crucem in Bohemos proponere, Christianosque P[illegible] atque Magistratus omnes, ut armis correptis detestandos istos hæreticos c[illegible]stim bello peterent, exhortari: præcipue vero Sigismundo Novogradensi, ut ceu obsequens catholicæ ecclesiæ filius, omnibus viribus in Bohemos exsurgeret, iniungere. Qui literis hisce acceptis legatos suos in Bohemiam mittere, idque [illegible]psis 4. Cal. Augusti significandum curare: [10] ad quod Bohemi respondere, se contra divina humanaque iura bello peti, hæreticos absque omni hæreseos probatione, nec auditos quidem, proclamari, publiceque promulgari, nec certissimum Dei verbum in Christiano potissimum, item Nicæno, Constantinopolitano, Ephesino, Chalcedonensi symbolis comprehensum, ab ipsis [illegible], cum tamen pro eo revera propugnare, vitamque fortunasque in discrimē adducere ipsos promptos esse, nemo unquam vere negaverit. A Christianorum itaq; officio non modo alienissimum, sed ei quam maxime contrarium esse, quod ad nutum Imperatoris Papæque Romani bello petantur, & exstirpandi videantur. A se quoque, si id omnino agatur, divina ope fretus, omnem iniustam atque à Christianorum officio alienam vim ita propulsatum iri, ut omnis mundus vim vi ab ipsis repelli cum admiratione experiatur.

Papa secundum in Bohemos crucem decernit atq; proponit.

Pragensium apologia contra Papæ furorem.

CAPUT LVIII.

¹ *Dissidium Orphanorum & Pragensium.* ² *Litomislium oppugnatum expugnant atque solo æquant.* ³ *Suietlam exurunt.* ⁴ *Albertus in Thabori[tas] arma movet.* ⁵ *confligunt.* ⁶ *Albertus ab ipsis caditur.* ⁷ *Pragensium cum Thaboritis actio.*

Arcanum interea odium inter Orphanos atque Pragenses enasci: Pragenses enim Magistros quosdam, nempe *M. Przibramum, M. Christianum Medicum*, & *M. Petrum Mladonoviccium* in curia captivos detinuerāt, propterea quod inter ipsos atque M. Petrum Anglicum convenire non poterat. Qui ope & deprecatione M. Ioannis Kockyzani liberati sese ad Orphanos conferre, de Pragensibus conqueri, id quod Orphanis perplacere, quod in Pragenses ansam accepissent. ² Quatuor itaque millia militum collecta Litomislio admovere, quod oppidum Pragēses militibus præsidiariis munierant, Dionysiumque Borscheccum ducem eo collocarant, propterea, quod olim ad Episcopatum Pragensem pertinuisset, omninoque sibi vendicarant. Mane ad urbem accedentes confestim eam oppugnare, civesque, ut unà cum militibus præsidiariis fortiter sese defenderent, superari, atque ad urbem dedendam adigi, quam Thaboritæ solo æquare. ³ Inde fratribus suis Thaboritis oppidum *Suietlam* obsidentibus opem latum abire, quod duas noctes & unam diem absque intermissione oppugnatum vix ægre expugnare, facilimeque exurere. ⁴ Oppidum hoc Dux Albertus obsidione liberare volens, exercitum suum, licet serius, propterea quod Thaboritæ id iam in favillas redegerant, admovere: ut autem hostes è provincia eiiceret, in ipsorum conspectu castra educere, quotidie in ipsos excurrere, idque tanto ardore, ut utrinque magnus numerus interiret.

Orphanorum & Pragensium dissidium.

Litomislium oppugnatum expugnant, atq; solo æquant.

Suietlam exurunt.

Albertus in Thaboritas arma movet.

⁵ Nonis Novembribus duo isti exercitus, Alberti & Thaboritarum, confligere, conflictus 4. horas durare, ita ancipite fortuna, ut, in utram partem ea sese inclinatura esset, nemo scire posset. Thaboritæ currus suos iam amiserant, nihilque nisi fugam sibi rēstare videbant, Quod autem ab Alberto delegatus belli dux, *Rupertus Vallensis*, non statim urgeret: ⁶ Thaboritæ denuo acie structa, denuo hostes invadere, eos in fugam vertere, victoriamque fortiter obtinere, quanquam multis præstantibus viris suorum amissis, in quorum numero præcipue *Milota Notyc[illegible]us* & *Petrus Zul* erant. Victoria hac feliciter parta Meyto admovere, quod Pragenses tenebant, oppidum exurere, confestimque Pragam 8. Id. Decemb. petere, intempesta nocte mœnia urbis conscendere, iamque non invalida manu in mœnibus esse: eo vero in urbe tempestive cognito, cives mox turbas excitare, arma fremere, eosque muris depellere. ⁷ Mane civitas suos ad Thaboritas ablegare & quod absque causa provinciæ metropolin conscendere, diripere, fortasse quo[illegible]e destruere

consligunt.

Albertus à Thaboritis cæsus.

Pragensium cum Thaboritis actio.

ſtruere vellent, graviſſime vehementiſſimeque conqueri. Procopius Pragenſibus favens legatos benigne audire, idque efficere, ut Orphani Thaboritæque pacem cum Pragenſibus ſancirent, quo facto Glattoviam petentes ibidem hoſpitium quærere, ut in hocce angulo bona pace & requiete hybernare: vere autem inſtante Bavaros inviſere poſſent.

Caput LIX.

[1] Coributus Comitia indicit. [2] Civitatum capita in comitiis propoſita. [3] Duo Deſpotæ in arce concertantes vitam amittunt. [4] Thaboritæ cum Pragenſibus in gratiam redeunt. [5] magna in Bohemos expeditio. [6] Katharina Dux Brunſuicenſis copias adhortatur. [7] Procopius Raſus Auſcam obſidet. [8] Copiæ Germanicæ in Bohemiam perveniunt. [9] Germanorum & Bohemorũ conflictus. [10] Germani in fugã verſi. [11] illuſtrium Comitum atque Deſpotarum cædes. [12] Auſca à Thaboritis expugnata & exuſta. [13] Sigiſmundus DiecZinskius cum hoſtibus ſuis Thaboritis in gratiam redit. [14] verſus annum huius cædis ſignificantes. [15] Metus Germanorum. [16] Morionis cuiusdam dictum.

POST novi anni auſpicium, menſe Ianuario anni 1426. Sigiſmundus Coributus omnes Deſpotas, Nobiles, Civitates, Duces & negocium publicum gerentes Pragam ad Comitia, quibus de pace regni Bohemiæ firmanda conſilium habendum eſſet, convocandos curare.[2] In hisce Comitiis Deſpota *Zdiſlaus Tluxa* una cum Pelſinenſibus, cæterisque in eo tractu civitatibus in arce Carolina comparere, perque legatos ſuos 4. iſta capita proponere.

Coributus comitia indicit.

Civitatum capita in comitiis propoſita.

1. ſi ipſis caveretur, ſuis liberam loquendi copiam factum, ipſosq; benigne auditum iri, ſe oſtenſuros quod Pragenſes ipſorumque aſſeclæ ſe toti Chriſtianiſmo oppoſuerint. Idque ſe non extra, ſed in Bohemia facturos.

2. Optare ſe, ut certo in loco inſuper Comitia alia indicantur, quibus omnes adſint ut firma pax ſanciri poſſit.

3. Ut pax provincialis confirmetur.

4. Ut omnes conſilioque operaq; iis ſubſidio venirent, qui voluntarie tumultuantes punire vellent.

Traditis hisce capitibus diu multumque de variis rebus agi: quod autem Catholici, Thaboritæ, Orphanique & Pragenſes diu ſeſe inter ſe componere non poſſent, 12. Cal. Feb. à ſeſe invicem digredi, neque quicquam effici, niſi quod cõſuetudine & caritate inter Archiepiſcopum Pragenſem cæterosq; religioſos conſtituta, hi a maximo ad minimum plenariam obedientiam illi promiſerint, viciſſim autem Epiſcopus quatuor illa Pragenſium capita à ſe defenſum iri ipſis ſpoponderit.

[3] Iisdem comitiis Deſporæ *Trzca* & *Oniſſiko* ita ſeſe invicem adoriri, ut 4. Id. Ian. in arce inter ſeſe dimicarent, ita ut Deſpota Trzca moreretur. Ergo Ohinſſtko poſtea Cal Feb. ob regiæ arcis privilegium pacemque neglectam atque violatam, viciſſim capite plecti.

Duo Deſpotæ in arce inter ſeſe dimicantes vitã amittunt.

[4] Circa paſchatis feſtum Thaboritis & Orphanis in Bavariam irruere animus erat: quod autem ubique gravis rumor de Germanorum Principum, ſeditioſos Bohemos radicitus eradicare volentium, adventu ſpargeretur: cum Pragenſibus pactionem ſocietatemque conflare, ut hoſtibus eo melius occurrere poſſent.

Thaboritæ cum Pragenſibus in gratiam redeunt.

Theodoricus Packius atque Caſparus Divitomontanus, quos Elector Saxoniç Fridericus in Auſcam Pontemque miſerat audito, Bohemos ſibi metuere, Copiarum ſuarum delectum inſtituere, dare ſe campo, provinciamque circa Lutomeritiam deceptionibus, cædibus, incendiisque crudeliſſime vexare. Thaboritæ vero Pragenſesque id diutius ferre nolle, ſed militum ſuorum delectũ inſtituere, eo quidem animo, ut prędones ditione eiicerent, Pontem & Auſcam regno Bohemiæ reſtituerent. Thaboritæ ſemper bellis aſſueti primum exſurgere, Leipam exercitum admovere, locum hũc Cal. Maii occupare, quod autem non ſatis munitus eſſet, cum excepta arce exurere. Caſparus Divitomontanus novis hisce confeſtim auditis, celerrime Auſcam reverti, & quod Pragenſes ad obſidionem ſeſe accingere audiviſſet, literis ad Principem datis, cum hoſtium potentiam, crudelitatem conſiliumq; docere, addito, quod niſi iam copias ſubſidiarias mitterẽt,

prælios utrinque dicitur esse 50000. idque fere incredibile est, potestque sufficere, si 12000. Germanorum, iuxta Hagecum, aut 9000. iuxta Sylvium, & 3000. Bohemorum ibi occubuerint. [13] A Sigismundo Dieccinskio, capitali Thaboritarum hoste, saltem pridie istius pugnæ turbulentum illud negocium, quod ipsi cum Pragensibus erat, compositum esse, eumque ipsis viriliter asstitisse, ita ut Germanos non mediocri fraude fefellerit, in veteri quodam msf. legi. Multis enim à pugna hac se in arcem Terroripetræam, (Germanice Schreckenstein) recipientibus ipse cum suis conductitiis militibus ceu fugitivus superveniens orare ut intromitteretur: qui in arce erant, nihil mali suspicati, eam reserare: ipse ingressus præsidiarios captivos tenere, in quorum numero quoque Despota *Conradus Eremita* erat; qui vero restiterant, occidendos curare. [14] Numerum anni veteres hisce versibus significarunt:

Sigismundus Dieccinskius cum hostibus suis Thaboritis in gratiam redit.

Versus annum huius cadis significantes.

Quo gestum ad Auscam bellum, ea est nota temporis:
primum crumenæ circulus *depingitor:*
tum ansæ lagenatum duarum: *postea*
scapo columnæ obliqua crux præfigitor
his, ipsiusque pars superna, *adusq; qua*
productæ ea se lineæ medias secant.

ut M CCCC XXIV sive M CCCC XXIV.

[15] Atque hæc Bohemorum victoria metum Saxonibus Hermundurisque tantum incutere, ut, si illi perrexissent, absente Principe plurimũ efficere potuissent, id quod Cranzius li. 11. Vand. cap. 11. testimonio suo comprobat, scribẽs, tum demum cœpisse urbes, ut Bicurgium, Iena, Messonium, Tulisurgium sive Brinonis castrum, Cauchorumque metropolis *Luneburgum*, & similes muniri. [16] Sunt qui memoriæ prodiderint, Germanico cuidam Principi morionem fuisse, qui eodem ipso die, quo maxima cædes hæc facta est, dixerit: *nos anserem assavimus, iam Bohemi nobis intinctum eis addendũ afferunt*, quę verba cruentam hanc pugnam ipsam significarunt, in qua nulli homini, nec iis quidem qui abiectis armis per Deum opt. max. vitæ prorogationem petierunt, parsum est, ut Sylvius cap. 44. scribit, qui tamen male asserit Ziscam ei prælio interfuisse, cum is iam annum obiisset.

Metus Germanorum.

Morionis cuiusdam dictũ.

Caput LX.

[1] Sigismundus Dieccinskius captivus. [2] Thaboritæ Boczconem Podiebradium obsident. [3] obsidionem solvunt. [4] Hineccus Boccecus Podiebradius urbem Nimburgum obruit. [5] Super eo facto occiditur [6] Missa ad Hussitas transit. [7] abs quo exstructa.

Victoria hac potiti Pragenses cum gaudio discedere: Sigismundus Dieccinskius, sibi rem acu tetigisse visus, quod cum Pragensibus atque Thaboritis pacificatus esset, nihil metuere, donec ipsum Despota *Ioannes Speculæmontanus* obrueret, captivumque in arcem suam *Felzca* custodiendum mitteret, propterea quod ante biennium Despotam Nicolaum Chudiæum ad epulas invitatum, sub specie amici convivii captivum ductum in vinculis tenuerit, usque dum ipsi arce Leporipetræa, (Germanice Hasenstein) cesserit. In cuius facti ultionem Despota Ioannes Speculæmontanus ipsi talionem reddere.

Sigismundus Dieccinskius captivus

[2] Thaboritæ & Orphani Auscia discedentes, veterum inimicitiarũ, quas cum Despota Boczco Podiebradio gerebant, propterea quod cognatum suum Gindrcichum in arce Costomblatensi clam captivum duxisset, memores, ipsum 8. Id. Augusti (quo die Conradus Archiepiscopus Pragensis vivere desiit) in arce sua Podiebradio obsidere, 7. Id. eiusdem mensis missilia in eam plurima immittere, octava die à Septentrione eam oppugnare: Boczco autem, quod magnam multitudinẽ secum haberet, ita valide sese defendere, ut in unico eo assultu hostes 800. perirent. Quos enim habebat tormentorum magistros, omnibus in tota Bohemia præstare dicebantur, iiq; nec bronteis, v.g. quæ vocantur, Colubrinis, nec mortariis, aliisve maioribus tormentis feriari, sed ita frequenter ipsorum castra quatere, [3] ut inde discedere cogerentur, & quia sic animum suum induxerant, arcem sese in multum tempus sustentare non posse, multũ temporis in castris illis, quæ ad templum posuerant, commorari.

Thaboritæ Despotam Boczconem Podiebradium obsident.

obsidionem solvunt.

Ipsis aũt die Michaelis, qui Dominicus erat, in templo summa attentione sacra facientibus, tormenti ictu ab arcis turri per templi posticum undecim homines in

ipso tempo pro[illegible] [illegible], cæterique ita constern[illegible] [illegible] nemo faust[illegible] m ecc[illegible] precationem, quæ λήγχογλω claudere solita est, [illegible] [illegible]t.

Thaboritæ 3. Non. Novembris, quid facerent, consultare, quod frigus [illegible] ret, ad victum necessaria ipsis deficerent, [illegible] [illegible] ab ipsis ex[illegible] non posse iudicassent: tandem sequenti mane obsidionem solvendam decern[illegible] id quod & factum. Obsidionem autem solvent[illegible], [illegible] ridere & ludi[illegible] ari, [illegible] bētes eos aliquandiu insuper expectare; hinc ergo quidā [illegible] caligis suis demissis posterioribus revelatis, [illegible] propo[illegible] tormentorum magistros ita male habere, ut ex[illegible] salute ipsis [illegible] criter globos plumbeos immittetent, ita ut [illegible] bere[illegible].

Hineccus Boccecus Podiebradius urbem Nimburgum obruat.

4 Ergo Despota Hineccus Boccecus a Thabo[illegible] liber [illegible] patentem camp[illegible] ctus, qui, quando & ubi sese vindicare posset, cogitare, & quoniam à Thabo[illegible] oppidum Nimburgum occupatum esse, ipsosque ibi hybernare const[illegible] to compertum habebat, cum quibusdam militibus suis ad oppidum ei[illegible] di animo properare, & quoniam excubitores essent numero pauciores, [illegible] suburbiumque suo bono attigisset, imo & portam oppidi apertam [illegible] mnia salva putans, inconsiderate temereque cum uno comite in oppidu[illegible] re. [5] Vix autem portam transierat, cum a civibus clathri pensiles demitti, cum [illegible] tus excitari, quidam præcipiti cursu in mœnia ascendere, conductitios, qui [illegible] Despota Boccecco venerant, conscensione in mœnia prohibere, cæteri ad p[illegible] properare, easque quam poterant optime, custodire, præcipue vero ce[illegible] vectibus suis correptis accurrentes Despotam Podiebradium intra po[illegible] Cal. Decembris occidere, cui in hodiernum usque diem lapis, in quo cru[illegible] sive sculpta, signo est.

super eo facto occiditur.

Misa ad Hussitas transit.

6 Eodem anno, die Wenceslai, Preibiccus Clenoviskius decem famulis [illegible] comitatus in urbem Misam irruere, & quod inter ipsum civesque tacite c[illegible] ven[illegible] set, facile urbem occupare, pulsisq; pontificiis per Thaboritas sacra administr[illegible] da curare. Pelsinenses non sine magno dolore terroreque Misensium defect[illegible] nem rescisccere, dentatisq; ad eos datis literis, quod cōtra suas ipsorum liter[illegible] lo suo munitas hęretico, [illegible] saltem comitibus instructo, valvas panderint, id [illegible] ipsis apud omnes vicinos æternam timiditatis notam inureret. Ad quæ M[illegible] respondere, Preibiccum illum fortem invictumque heroem esse, inque urbem [illegible] ruentem ita longo gladio armatum fuisse, qui ab una porta ad alteram [illegible] gisset.

ubi quo exstructa.

7 Urbem hanc, Misam, Sobieslaus XXVII. Bohemorum Dux conde[illegible] præcipere. Vilem etenim saltem pagum tam commodo tumque temp[illegible] mo munitoque loco situm, muris cingendum, fossisque mu[illegible] urbis autem fundamento effosso, venæ argenti reperiri. Hinc Bohemi [illegible] stam, in hunc usque diem sua lingua *Strzsbro*, id est, *argentum*, appellare, [illegible] prisci nominis, tum præterfluentis ratione & *Misa* dicatur. Circa hanc urb[illegible] inprimis vero circa Romsbergum, diu longumque multum argenti effo[illegible] autem omnia iacent. Curia quoque ipsorum pridie Ioannis Baptistæ anno D[illegible] mini 1588. accensa, cuncta ipsorum vetera monumenta interire.

Caput LXI.

[1] Despota Victorinus Podiebradius moritur. [2] filii sui Georgii felicitas. [3] Petri Anglici de Sacramento altaris sententia. [4] Pragensium atque Thaboritarum dissidium. [5] Pragenses Coributum captivum ducunt. [6] Despotæ Rozvvoda & Zmircelicetus Suoyschinus ipsum liberare frustra student. [7] Orphanitæ Silesiam irruunt. [8] Thaboritæ obsident & expugnant Slanam. [9] de exstructione urbis Slanæ. [10] Bohemiæ conditio. [11] Litomeritum Thaboritis sese dedit. [12] Thaboritæ Pragam obsident. [13] pax inter Thaboritas atq; Pragenses. [14] M. Ioannes Rochezanus generalis Superintendens Pragensis.

Despota Victorinus Podiebradius moritur.

Filii sui Georgii felicitas.

PRimis anni 1427. Cal. generosissi[illegible]us Dominus, Despota Victori[illegible] P[illegible] bradius, qui Pragensibus veritatem divinam contra ipsius hostes defe[illegible] hactenus constanter operam tulerat, diem obire [2] Filium habuit Geor[illegible] inde, nimirum 1458. Domini anno, 6. Non. Martii Bohemię rex [illegible] Vic[illegible]

Vi[illegible] & He[illegible] ab Imper.at. Rom. Frid. III. ad Principum celsitud. (id quo [illegible] anno Domini 1[illegible] 9. Calend. Martii factum) evectos videre, qui hodie etiamnum Principes Mo[illegible]steriomontani (vulgo Munsterbergenses) nuncupantur. Unde recte dicitur, iusti [illegible]emen instar lauri virere, frondesque ipsius, ut folia olivæ perpetuo. E[illegible] licet Cochl[illegible]us, Æneas Sylvius (qui eum plane proscripsit) eos omnino reneiant: iam tamen divina asspirante gratia, Curæo teste, hæc arbor etiamnum viret.

Inter cæteras res præcedenre anno gestas etiam dictum est, MM Magg. *Petrum Mladonovviceium*, fidum M. Ioannis Hussi παραστάτην in Concilio Constantiensi, *Ioannem Przibramum, Christianum Medicen*; Praga pulsos, ab Orphanis autem defensoribus in priorem locum suum restitutos.

[2] Iam vero M. Petrus Anglicus exul valde arroganter sparserat, panem venerabilis sacramenti altaris simplicem panem, vinum, simplex vinum esse, ita ut corpus atque sanguinem Christi sola fide à nobis sumi percipiq; oporteat. Magistri vero, quos diximus, restituti, tantisper cum ipso privatim de eo agere, usque dum eum a sententia sua plane non recedere velle; sed id unum, quo & cæteros hoc animæ veneno enecaret, agere perspicerent. M. Ioannes Przibramus ergo 3. Non. Ian. e[illegible] fugere, publiceque in M. Perrum Anglicum, quem diximus, quique alias, cognomine *Peyne* dicebatur, disputare, unde novum incendium, quod postea multa mala attulit, exoriri. Dum enim ita inter sese cõcertarent, inprimis autem tempore quadragesimæ, magnusque tumultus inde exoriretur; illi, Pragenses, M. Procopium de Plzna, M. Ioan. Przibramum, M. Petrum de Mladonovvicz, M. Christianum Medices, M. Laurentium ecclesiasten ad D. Heinrici, pluresq; alios, denuo captivos ducendos, Thaboritasque è minore urbe expellendos curare.

Petri Anglici de Sacramento altaris sententia.

Pragensium atque Thaboritarum dissidium.

Quo Thaboritæ Orphaniq; cognito, convenire, castraq; ante urbem Pragam 9. Calend. Aprilis primum ad Modzan, deinde ad Zabieliccium ponere, utque in urbem intromitterentur, postulare, id quod ipsis denegari, solusque Procopius Rasus, Ianus Rohaccius, Ianus Walconius de nigra aquila, Procopius Minor, qui de pace agerent, intromitti.

Sacenses quoque, Launenses, Slanensesque Legatos suos, quorum opera pax promoveretur, Pragam ablegare: quod autem Thaboritæ semper dolo agerent, transactio illa in fumum abire: namque Ioannes Rohaccius suum saltem commodum, urbisque opprimendæ occasionem quærere: quod cum iam iam efficere vellet, negocium prodi.

Pragenses ergo, ut Thaboritæ è vestigio ex urbe emigrarent, præconum suorũ voce proclamandum curare, id quod isti quoque facere.

[4] Parasceves die Pragenses Sigismundum Coributum, iampridem frustra diademati Bohemico inhiantem, ideoque moram illam iniquiore animo ferentem, in aula regia Pragæ captivum tenere, tum circa vesperam, inversam vestem monasticam ipsi inducere, ipsumque in hodiernam arcem Pragensem deductum, in alba turri, in qua aliquantum temporis sedit, custodire.

Pragenses Coributum captivum ducunt.

Duas autem albas turres in arce fuisse, benignus lector noverit: per primam datur ingressus in arcem, & cuius pars altior iam ex parte deminura est, in eam ipsum detrudere; altera est in posteriore arcis parte ad muros, in quam vel sontes, vel ære alieno ita gravati, ut solvendo non sint, coniiciuntur.

[5] Despotæ Rozvvoda, & Zmirzliccius Suoyschinius, cognita Coributi captivitate, celerrime Pragam tendere, ei sese, quantum poterant, opponere, senatusconsultum tamen evertere non posse, unde, ut dicetur, novæ turbæ exoriri.

Despotæ quidã ipsum liberare frustra student.

[6] Interea Thaboritæ Orphanique, qui circa Iaromirium, Nachodam, ReginoGraditium, Trautenoviam, Politium atque Latischium hybernaverant, congregari, Welecoque Caudelinco, quem elegeranr, duce, in Silesiam irrumpere, primumq; *Aurimontum* (vulgo Goldbergam) deinceps *Laubanum, Briegam* cæteraq; minora oppida pagosq; & arces non munitas diruere. Magna vero cum præd. Bohemiam petentes, audito à ReginoGraditiẽsibus, Iaromiriensibus, iisq; qui erant de Aula regia, arcẽ Rotemburgẽsem obsidione cinctam, ipsis subsidio accelerare,

Thaboritæ Orphanique in Silesiam irruunt.

CAPUT LXII.

[1] Imperator atque [2] Papa Germaniam fere universam in Bohemos excitant. [3] Exercitus Germanicus in Bohemiam venit, [4] Misam frustra obsidet [5] Pragenses Thaboritas opem ferendam rogant. [6] in Germanorum, hostium suorum, conspectum prodeunt. [7] Germanorum fuga & strages. [8] Bohemi Tachoviam obsident & expugnant.

SIgismundus Imperator, viso se lenitate sua apud Bohemos parum proficere posse, datis ad Papam literis ipsum consilium opemq; rogare; nihilominus tamen Germanicos Principes, ut, quantiscunque possent viribus exsurgentes, Bohemos ad imperata facienda adigerent, exhortari.

Imperator

[2] Papa quoque putare, sua omnino plurimum interesse, ut epulis istis adesset. Germanicis itaque Principibus, ut Bohemiam omnibus modis infestam redderent, imperare, utque res maiorem autoritatem haberet, Cardinalem Vintoniensem, natione Anglum, in Germaniã mittere, qui in ea tãtisper oberrare, dum tres exercitus colligeret, quorum primus è Saxonibus constare, quibus Hansæ quoq; maritimæque civitates sua subsidia coniungere; alter è Francis, Thuringis, Lutiburis: tertius è Bois, Rhenanis, Charitinis, quique erant ex urbibus imperialibus Suevicis: ut Augusta Vindelicorum, Ulma, Aris Flaviis, Hala ad flumen, quod Germanice der Kocher dicitur, & Soteripege, (vulgo Heylbronna.)

atque Papa Germaniam fere universam in Bohemos concitant.

[3] Hic populus silvam Bohemicam transire, primus quidem ad Chometaviam, alter ad Egram, tertius ad Tustam.

Exercitus isti in Bohemiam veniunt.

[4] Ergo 15. Cal. Iulii convenientes, Misam, quæ urbs iam annum demum ab ipsis defecerat, in potestarem suam redigere, atque ad imperata facienda cogere, operæ pretium putare, ad eamque 9 Cal. Iulii exercitum admovere, castra in æquata agri planicie, eaque satis eleganti ad pagum aliquem, quem omnino diruerant, ponere, quemadmodum in hodiernum usque diem prostratus atque dirutus iacet, in eiusque rei memoriam sola ædicula conservata ostenditur.

Misam frustra obsident.

Ex hoc loco, cuius mentio facta est, tormentorum ictibus urbem, inprimis autem albam cerevisiæ coquendæ officinam sive tabernam (in qua etiamnum sphęra iacere dicitur) horribiliter infestare.

Nec vero ab oppugnatione cessare: Prcibiccii Clenoviccii Ducis virtute tamen urbs fortissime conservari.

[5] Interea vero Pragensibus sese in hostes armare consultum videri: Misso igitur ad Thaboritas & Orphanos, ipsis Germanorum propositum significandum curare, neve patriam in tanto discrimine subsidio suo destitutam desererent, . dlio tari, qui prompti Pragam tendere, vixque eo advenire, cum Misæ urbis obsidio ipsis renunciari, propter quod tanto vehementius properare, sancitique pacti vi, urbem transeundi copiam à Pragensibus postulare.

Pragenses Thaboritas opem ferendam rogant.

Pragenses annuere, ea tamen conditione, ut urbem recta sine mora transirent, nec civibus molesti essent, id quod illi facere, sequentique die, qui erat 4. Id. Iulii motoci cunagiratoq; vexillo cum trecentis insuper curribus, placide modesteque urbem transire, atq; in Albo-monte (Germanice Weissen Berg) castra ponere. 3. Id. Iulii alii Orphani adventare, qui in urbem immissi, in novaque urbe pernoctantes, postridie ante prandii rempus fratres suos cum 200. insuper curribus consequi.

Procopius Rasus 10000. virorum ducentisque curribus, ipsis Idib. adventare, qui etiam intromitti, populus autem ipsius in novam veteremque & parvam sive minorem urbem Pragenses dividi.

Is tum cum Pragensibus plene in gratiam redire, Pragaque 16. Calend. Augusti discedere, quam extemplo Moravici Despotæ ingredi, nimirum Despota *Wenceslaus Straccineccius, Hlavaccius Mitrovius, Ernestus Lescoviccius & Meynhardus de Nova-domo*, qui omnes regno Bohemiæ contra Germanos subsidio venire.

[6] Pragenses una cum Moravicis Bohemicisque Despotis 15. Calend. Augusti in æquor campi, & 11. Calend. in hostium conspectum prodire, ita ut saltem

in hostium suorum conspectum prodeunt.

[3] itaque Nachodiam urbem magna vi obsidere. Graditienses obsessis subsidio venire velle, copiisque coactis in apertum campum ad dimicandum atque confligendum prodire. Quo audito, Germanorumque statu per exploratores cognito, obsidionem solvere, domumque properare, quos Nachodienses atq; Graditini insequi, atq; ita cum ipsis confligere, ut Bohemis permultis cæsis Silesii Nachodiam denuo obsiderent. In permultis Germaniç urbibus, veteri quodam de m re, civitates in quatuor partes divisæ vel revera sunt, vel esse animo concipiendæ sunt: ubi una quæque pars e suorum numero quotannis, aut biennio quoque unum aut duos eligere solet, qui non tam honore, quam onere suo cæteris suis præeat.

... in Nachodiam obsident.

Pragenses igitur eo audito copias suas cum duabus civium suorum quartis [ut ita loquar] in Silesios mittere,[4] qui simul atque id compe erunt, illos prævertere, suburbioque accenso obsidioneque soluta discedere. [5] Hoc populo Praga egresso, Despotis, quos diximus, in urbem irrumpendi occasio significari, id quod ipsi quoque perficere, & 8. Id. Sept. mane hora 13. in urbem 600. vel, ut Hagecus scribit, 900. militibus instructi irruere, obvios quosque vel trucidare, vel captivos tenere. Tribuni plebis, qui cum Despotis clanculum conspirarant, ipsos adiuvare velle, civesque blande compescere, nisi [ut ita loquar] Quartarii intervenientes, ipsosque verbis adorti paucitatem hostium indicassent. Illi ergo armis correptis congregari catenasque in plateis transversas extendere, mulieres ancillæque lapidibus in summas ædes congestis hostes petere, ut nusquam tuti essent; sed ad præterfluentem properarent, ubi multi submergi.[4] Despota Hineccius Hylolitheus equo suo desiliens in ædes elephanto signatas irrumpere, seque sub avenæ cumulo sive acervo occultare. Calcaribus autem prominentibus proditum verbero quidam inveni e, abs quo ille non ita pridem mortem deprecatus fuerat,[6] verbero igitur iste eum transfigere, mortuumque corpus de fenestra in plateas præcipitare tum decurrens eum sub Bragensium numellam facinorosis destinatam raptare, qui quidem verbero, nomine *Maccoveccius*, paulo post ob admissum scelus sub eadem numella capite plecti. [7] Smirciczkius ad templum Redintuinense confugiens in Diaconi ædes devenire, ibique in tenebricoso cubiculo abdi.[8] Hineccius Roharaccius, vulneribus aliquot in capite acceptis etiam in templum Redintuinense confugiens, M Rochezanum tunicæ sacerdotalis ora apprehendere, qui ipsum in sacrario abdere, tandem tamen senatui tradere, magnoque labore liberare.

obsidione soluta Bohemia excedunt.
Praga obruta.
facinorosi ingrati exemplũ.
Smirciczkius & Hineccius Roharaccius in templum Redintuinense confugiunt.

Seditione paulum sopita cives, quosdam suos, huius facti autorum adiutores captivos ducere, remque omnem coniuratosque q[illegible] equuleo ipsis adhibitio edocti, eos in vincula ducendos cu are. [9] Postridie, qui erat 7. Id. Sept. universa civitas ad veteris urbis curiam conflue e, captivosque omnes, uti proditores capite plectendos postulare: consules autem senatoresque refragari, cœtumque ut, donec aliquid certi de ipsis statueretur, quiesceret, orare.

Seditiosi à civibus ad mortem deposcuntur.

[1] Cœtu igitur domum se conferente, proceres, quid de Sigismundo Coributo facerent, propterea quod horribilis ista seditio ipsius causa coorta esset, consultare, tandemque à sese iterum ex hac provincia in Lithuaniam remittendum concludere: verba quoque, iuxta quæ sese diademate Bohemico abdicaret, concipere, ipsique præscribere, quæ ille iuramento præstito acceptare, magnoque silentio 5. Id. Sept. ex urbe Praga Silesios usque ad fines dedu . Sylvius ab omnibus consentientibus dissentiens, ipsum sponte sua, instinctu Poloniæ Regis, domum redisse scribit.

Coributus Bohemia excedere cogitur.

[11] Cives 6. Id. Septemb. iterum congregari, captivisque vitam eripiendam à senatu magno ardore postulare, qui pessima quæq; metuens Procopiũ Crtconem, & Wenceslaũ Ginceeium capite plectendos curare: tum cives quiescere. Paulo post Orphani cum omnibus suis facultatibus, &, quibus potiti erant, spoliis Pragam adventare; sed valde tranquillè urbem transire.

Seditiosi quidam capite plectuntur.

Pragenses Sigismundo Coributo dimisso Thaboritis 5. Id. Sept. cum hierotheca usq; ad dirutum monasterium Strahoviense obviam procedere, eos cum gaudio in urbem introducere, cum omni, qua potiti erant, præda, in qua ingens tor-

meatum bellicum ci t, *Chm*he* dictum, quod Rex Wenceslaus fundendum parandumque curarat, & hac tenus semper Tachoviæ fuerat. Thaboritæ 4. Idus Sept. Praga exire, Procopius Rasus autem, ut civium animos inter sese conciliaret, efficeretque, ne alter alterum obrueret, atque opprimeret, sed de iu e com ... plo ageret, ibi commorari: quin & una cum M. Ioanne Rochezano à captivis malum deprecari, utque senatus iustam p enam clementia misericordiaq; temperaret, o are.

[12] Pridie id. Septemb. Ioannes Smirciczkius, cum latere amplius non posset, senatui tradi.

Procopius Rasus Colinam obsidet.

[13] Procopius Rasus dum Pragæ commoraretur ex Orphanis atque Thaboritis, fratribus suis, audito, Drvischum Borceccum in oppido Colina militum ducem agentem, sese ipsis Pragensibusque opponere: communicato cum Pragensibus consilio de eo obsidendo, deditioneque vel vi expugnando decernere. Dux quoque Pragensium urbes, vetus & nova, propter huius iudicem, quem illius proceres captivum tenebant, clandestinum in sese invicem odium concipere. Nova etenim urbs cum veteri deinceps uniri nolle; sed sibi ipsi senatum eligere, quæq; peragenda essent, peragere velle.

Atq; hæc omnia instinctu mandatoque Procopii Rasi fieri, qui tum a Pragensibus quoque non contemnenda auxilia accipere, cumque Thaboritis Orphanisque Colinam appellere, urbemque tribus in locis obsidere: in inferiore parte ad præterfluentem, Orphanorum; in superiore, Thaboritarum; inter ambas hasce copias Pragensium exercitus locum capere, qui omnes oppidum tormentorum ictibus vehementer infestare.

Pragenses encænia sua celebrare volunt.

[14] Pragenses interea encænia sua celebrare velle: senatus autem una eademq; die, quæ erat Dominica post Hieronymi, in omnibus templis eorum dedicationē celebrandam publice indicere. Ioannes Rochezanus quoque in omnia templa circumire, utque rubro vexillo de templo Redintuinensi suspenso in ... signum daretur, sacraque peragerentur, præcipere.

Pragenses quoque, ut quisque paterfamilias sese armaret, inque superius ædium suarum tabulatum vel pavimentum lapidibus congestis sese ad defensionē appararet, quo tutior ab hostibus suis esset, per præcones suos mandare. Nocte ingruente viros plateasque omnes catenis in transversum obductis usque in sequentis diei meridiem occludendas, tum demum eas reserandas rursumq; sub noctem circa 23. horam occludendas curare.

Smirciczkius è captivitate sua evadere volens deprehenditur

[15] Ioannes Smirciczkius hac occasione perspecta sui liberationem meditari, nonnullosque, qui eum è carcere effugiturum adiuvarent, pecunia corrumpere, qui ipsi suam operam hac in parte polliceri, utque è conclavi, quandocunque vellet, exire posset, efficere.

arctius astringitur.

Propositum autem hocce suum perficere volenti, iamque de scalis descendenti civis quidam obvius fieri, qui noto acclamare, cumque, quo tenderet, interrogare, Smirciczkius territus nihil respondere posse; sed in Conclave suum recurrere, in quo arctius detineri, catenisque inclusus, ne (id quod fere, nisi civis iste in ipsum iam sese in viam dantem casu incidisset, factum fuisset) è Pragensium manibus elaberetur, clavis validius affigi.

CAPUT LXIV.

[1] *Colina ingenti obsidione premitur,* [2] *oppugnatur,* [3] *fame expugnata Thaboritis deditur.* [4] *Pragenses, Thaboritaque & Orphani propter religionis negocium Berona conveniunt. Colina Thaboritis cedit.*

Colina ingenti obsidione premitur

INterea vero exercitus, qui ad Colinam erat, non feriari, sed omnem expugnandæ urbis occasionem atque commoditatem opportunitatemque captare. Obsessi contra sese ita defendere atque protegere, ut hostes parum efficerent, præcipue vero 8. Cal. Novemb. ex urbe tanto cum tumultu simul atque furore, atque si feræ irritatæque belluæ, aut furiosi homines essent, erumpere, obvia quæque prosternere, atque disperdere, tantisper dum Thaboritæ adventarent: tum ... ordinibus probe constitutis iterum ad urbem properare, magnamque prædam in

eam inferre. Quo facinore permoti castrorum procetes omnibus suis sociis atq; fœderatis serio iniungere. ut omnes & singuli viri sub pœna ruinæ fortunarum quamprimum exsurgentes,ad Colinam comparerent. Ingens igitur exercitus in castra venire,commeatuque deficiente quotidie nonnullas turmas pabulatum emittere,qui omnia loca novem aut decem miliaria longe lateque direptionibus vastare,omnis generis pecora abigere,quoscunque in viis obvios virosque & fœminas,iuvenesque & virgines spoliare,nudareque,currus omnes, quotquot deprehendere poterant,frumento rebusque ad victum necessariis onerare, Colinamque in castra mittere. Verum in tali quadam excursione contigit, ut 4. Id. Novemb. quinq; militum manipuli in pagum Sesseliccium pecora abactum venirent, rustici vero eorum 9.occiderent,cæteri sese in penetrale quoddam recipere(n)t, seque à rusticis fortiter defenderent,usque dum cum domo accensa boni isti fraterculi comburerentur.

Quo illi,qui in castris erant,cognito,confestim tumultus exoriri, militesque plures 100. in pagum,quem modo dixi irrumpere,magnosque parvosque, senesque iuvenesque trucidare,totumque pagum funditus exurere,multosque captivos ducere.

[2] Orphani,num fortuna votis ipsorum responsura esset, experiri velle,ideoque 15. Cal. Decembris,Albi frigore concreto,primum pistrinum sive (quod nos dicere solemus) molam seu molendinum aggredi,quod occupatum statim accendere: quo facto thermas invadere, quæ cito occupari atque accendi; mœnia vero conscendere volentium cives erumpentes 150. trucidare. *oppugnatur.*

Thaboritæ stulta Orphanorum cœpta magnumque periculum videntes, ipsis nolle succurrere; sed ipsos ridere,quærentes ex ipsis,ur cupediæ illæ Martinalitię ipsis sapuissent? VII. Cal. Decemb. Thaboritæ,Pragenses Orphanique communiter incursione facta urbem petere,quæ quidem 10. horas durare, in qua multi perire,multique,glacie Albis rumpente, submergi, denique & hostes ab oppugnatione repelli,in qua obsessi Desporę Raczkio letaliter saucio vexillum eripere,idque in oppugnantium contumeliam de mœnibus suspendere. Procopius Rasus crus glande plumbea tactus à medico suo, *Marsa*, curari. Triginta plus minus currus sauciis onusti Cuthenam sive Cuthnomontum atque Pragam devehi. Quo facto,non ita facile rursus urbem aggredi velle; [3] sed eam fame expugnare malle,quod quidem ipsorum propositum non infeliciter ipsis succedere: victu enim in oppido deficiente oppidani à sese invicem dissentire, ita ut Diwisclius eam dedere cogeretur,id quod 3. Non. Dec. fieri, quo, quem modo diximus, Divvischius cum suis excedens oppido, hostibus cederet, quod Thaboritis Orphanisque & Pragensibus habitandum concedi. Tum quoque tres hæ partes in hoc consentire,ut post novi anni auspicium Betonæ convenirent, dissidiũque de religionis negocio amice componerent. *fame expugnata Thaboritis deditur.*

Eo tempore Ianccus Holeyus urbem Nachodiam,cum omnibus,quę ad ipsam pertinerent, nonagies mille,& Nicolaus Teczkæus arcem *Hamolen* sexagies mille florenis redimere.

[4] Cal. Ianuarii anni 1428. Thaboritæ,Orphani Pragensesque, iuxta dicta conventaque sua,Betonæ,de religionis negocio acturi convenire, quibus & Procopius Rasus,Thaboritarum primarius Dux,quod doctus rem intelligeret, adesse. Rem igitur auspicati statim inter sese de ritibus ecclesiasticis dissidere. Missam enim atque sacra vel absque stolis illis sacerdotalibus celebrari perficique posse; nec sacramenti elevationem usurpandam, multo vero minus panem benedictionis (quem dicunt) adorandum divinoq; honore afficiendum esse, Procopius atque Thaboritæ contendere,septem Sacramenta plane acceptare nolle, de libero hominis arbitrio,de iustificatione, de æterna prædestinatione Pragensium doctrinam amplecti nolle; sed exsurgentes discedere: Pragam autem pervenientes, non intromitti: proinde Procopius ira cumulatus exsurgere,atq; Raudeniccium tendere: Pragenses autem Orphanique Pragam diverti: [5] inde tres hi cœtus legatos suos plena cum autoritate sive potestate Colinam mittere,inter quos de ea urbe conveniret,id quod forte fieri,qua ea Thaboritis cedere,qui duces suos eo constituere,cunctaque ex arbitrio suo dirigere.

CAPUT LXV.

[1] Ianus Smirciczkius è vinculis evadit, [2] Pragensibus pro hospitio gratias agit. [3] Pragenses quid ad hasce Smirciczkii literas facere decreverint. [4] Orphanorum de arce Facemontana consilium. [5] abitus in Silesiam. [6] proditio in urbe Brinna [7] civitati innotescit. [8] Orphani de ... ptis cæduntur. [9] Procopius Orphanis succurrit. [10] Thaboritæ & Orphani Brinnam deserunt.

Ianus Smirciczkius è vinculis evadit.

IAnus Smirciczkius in seditione illa, de qua supra, captus sævis interea vin[c]ulis constrictus detineri, & quoniam in nulla liberationis spe erat, custodes i[psoru]m pecunia corrumpere, ut liberandum adiuvarent, id quod etiam succedere, ipseq[ue] 11. Cal. Ian. una cum suis adiutoribus effugere, salvusque Raudeniccium ad Thaboritas venire, qui summo gaudio ipsum excipere, quodque ita callide e Pragensium manibus elapsus esset, summopere mirari: contra vero Pragæ inter cive[s non] parvus tumultus exoriri: hi enim senatum, tanquam huius rei conscium, accu[s]are: atque hæ turbæ magno labore & vix ægre componi.

Pragenses literis dentatis ludificatur atque exagitat. Quid ad hasce Smirciczkii literas illi facere decreverint. Orphanorum de arce Facemontana consilium.

[2] Smirciczkius 3. Non. Ian. literis ad Pragenses missis facete ipsos ludificari, præcipue vero pro leni illa castigatione lautoque hospitio ingentes ipsis gratias agere: [3] quibus literis Pragenses ita commoveri, ut de ipso in oppido Raudeniccio obsidendo decernerent: at res ipsorum spem longe fallere.

[4] Circa hoc tempus Orphani Cuthnomonti, sive in urbe Cuthena conven[ir]e, in qua, quid sibi in bello faciendum esset, consultare; præcipue vero arcis Fa[ce]montanæ (Germanice Liechtenberg) è qua gravibus malis afficerentur, obsid[ion]e[m] curam concipere. Quæ res, quantumlibet occulte gereretur, tamen iis, qui in arce erant, innotescere: qui dolum invenire, quo hoc illorum consilium eluderent, id quod etiam ipsis hoc modo succedere: missis ad universam frequentem[q]ue concionem legatis suis 14. dierum, quibus cum ipsis transigere negociumq[u]e componere possent, inducias pacisci: Orphani nihil fraudis metuentes, in eas, [u]sque dum conventus ille digrederetur, consentire: tum datis ad Welconem Cudelincum (cui res omnis nota erat) literis, dicere, se non posse cum ita rapace prędasque maximas faciente populo fœdus sancire.

abitus in Silesiam

Quo responso licet Orphani graviter commoti fuerint; non tamen tam cito sese vindicare ulciscique posse; [5] sed tempore abstinentiæ quadragesimalis (ut ita loquar) in Silesiam abeuntes, eam pro more suo direptionibus incendiisque vexare, quibus fortuna semper volubilis in hoc itinere quoque dolum nectere vel[l]e. Ipsorum enim ducem *Welconem Cudelincum* 5. Id. Martii equæ animosę insidentem, &c, ut de nonnullis præciperet, circum eos obequitantem equa excutere, idq[ue] ita valide, ut crus frangeret: hinc ipsi in oppido *Dacciccio* commorandum, morbique ratio habenda esse.

Hoc malo affecti Orphani domum redire velle, quidam autem ei sententiæ repugnātes efficere, ut Blasium Cralupium ducem eligerēt, qui circa Paoram, Pachovicium, Novoforum, Lissamque omnia direptionibus, cædibus atque incendiis replere. Quod autem Uratislavienses ipsis ocurrere vellent, Moraviam versus sese convertere, atque in itinere oppidum Nisam invadere, ad quod tamen satis probe munitum nihil efficere posse. [6] Moraviam autem contingentes, cum nonnullis civibus Brinnensibus urbis proditionem moliri.

proditio in urbe Brinna.

civitati innotescit.

Quod autem sese minus validos animadverterent, Procopium Rasum nuncio misso advocandum curare, qui celeriter ipsis subsidio venire: [7] quod tamen rem non satis strenue urgerent, neque maturarent, negocium proce[r]ibus civitati[s in]notescere, abs quibus id ita occulte geri, ut neque proditores, neque Orphani derectum rescisceren[t]: illi enim cives suos, ut hostium grassantium causa usque ad diem illum, qui erat prid. Id. Maii, in armis essent, adhortari, quo die portis occlusis, civibusque convocatis interceptas proditorum literas publice prælegendas curare.

Quo audito proditores à civibus in vincula conici, resq; omnes maxima cura geri, statuus enim urbis dedendæ dies, qui erat 16. Cal. Iunii, iam imminere, q[u]apropter ex senatusconsulto suo neminem plane, ne scilicet hostis resciscere, ex urbe emittere.

[7] Die dicto Orphani mane ante lucem magno silentio Beronam accedere, & quia nemo ipsis resisteret, nec in mœnibus cōspiceretur, omnia ex arbitrio suo instituta que & constituta putare, ideoque mœnium conscendendorum animo sese in fossam immittere.

Orphani decepti caduntur.

Magno igitur eorum in fossa numero cives exsurgere, portisque apertis maximo tumultu in perterritos hostes irrumpere, qui in fossa erant, ab iis, qui in mœnibus, omnes lapidibus ad necem usque obrui. Ad urbem cædes gliscere, peneq; ad tres horas durare, tum utraq; pars paulum cessare, deinde vero de rabidorum canum more in sese irruere. Bellicis quoque tormentis de muris hostes infestari, tantisper dum coacti recederent.

[9] Procopius Rasus, qui subsequens in itinere moram aliquantulam traxerat, Orphanorum statum edoceri, quapropter ipsis auxilio succurrere, atque in tempore, Orphanis nempe iam dissipatis, fugamque capessentibus, contra vero civibus alacriter hostes cædentibus atque interficientibus, adventare. Cives viso hostium recentium numero vehementer perterreri, fortunam tamen iterum tentare velle, atque subsistere: tum vero demum bellum recrudescere. Multi utrinque occumbere, conflictusque usque ad quartam vespertinam durare, tum cives ad urbem sese convertere, & quod hostes quoq; e labore languerent, satis commode in eam redire, nullamque nisi obsidionis spem concipere posse: sed res longe secus evenire.

Procopius Orphanis succurrit.

[1] Bohemi enim viso civibus ipsis tam fortiter resistere, hac spe abiecta discedere, Orphani quidem Bohemiam, Thaboritæ vero Austriam petentes. In hoc conflictu qui utrinque perierint, ter mille numero esse crediti sunt.

Thaboritæ & Orphani Bohemiam deserunt.

Ab hoc ipsorum discessu Procopius Rasus Viennam petere, atque ad Corneoburgum castra ponere, visum quid Dux Albertus animi haberet: quod autem nullum hostem animadverteret, domum revertens provinciam pro more suo vastare.

Caput LXVI.

[1] Senatus veteris urbis Pragensis Wilhelmum Costcam ad sese vocat, qui eos cum Smirciezkio in gratiam reponat. [2] Smirciezkius Hosteam & alia loca plura occupat. [3] Arx Radischtiee expugnata. [4] Smirciezkius acer Pragensium hostis fuit. [5] Czarda Pragensium dux, capitur. [6] Procopius arcem Bechinien obsidet. [7] Arx Facemontana obsidione cincta. [8] Smirciezkius arcem Kermiccam occupat. [9] Sigismundus legatos in Bohemiam mittit. [10] Acta Procopii cum Cæsarianis. [11] Iaroslaus, Ziscæ frater sclopeti vel tormenti ictu interfectus.

UT autem, quid interea in Bohemia gestum sit, referam, in tempore mihi recurrendum est. Tempore abstinentiæ quadragesimalis (ut ita loquar) veteris urbis Pragēsis senatores Despotam Guilielmum Costcam, qui cum Smirciezkio fœdus fecerat, sub fide publica ad se vocandum curare, ut nimirum ipsos cum, qui dictus est, Smirciezkio amice componeret. Verum institutum hoc omne non progredi, sed recurrere. Novæ etenim urbis cives in compositionem illam plane simpliciterque consentire nolle; sed prætendere, talem hominem unum facile compesci posse.

Wilhelmus Costca.

[2] Interea vero Smirciezkius Czardæ, quod cum Pragensibus fœdus pepigisset, oppidulum *Hosteam* nomine, obsidere, cuius incolæ in templum muro profundaque fossa munitum, sese recipere. Ille loco hoc occupato omnes, triginta exceptis, interficere, templum exurere, inde Pragam versus omnia loca occupare, atq; cum Despotis Nobilibusque omnibus, qui circum Pragam habitabant, in Pragenses conspirare. Pragenses eo cognito, tempus, quo dissidium hoc inter sese Smirciezkiumque componerent, statuere, Czardamque Raudeniccium mittere, qui diu frustra cum ipso agere, ipsique omnia bona sua, quæ Pragenses ipsi eripuerant, restituenda polliceri: Smirciezkius enim illatum sibi contumeliam nondum satis vindicasse, necdum iratum animum suum explevisse sibi videri.

Smirciezkius Hosteam & alia loca plura occupat.

[3] Dum Procopius Rasus provinciam egressus peregre abest, qui in arce *Beebinie* erant, congregari, arcemque *Radischtie*, infra Thabor sitam, clam obruere, expugnare, & accendere, in qua multi homines comburi. Ab hac arce Ostromuc-

Arx Hradischtie expugnata.

cium (quam satis munitam Thaboritæ etiam ædificatant) expugnare, solo penitus æquare. Sc vero prospera forruna uti videntes, urbem *Prcibenicz'anam* ad oriri, quam funditus exurere, Thaborque, ceu commune ipsorum asylum petere, quod facile expugnassent, nisi sibi ab Orphanis metuissent.

Smirciczkius acer Pragensium hostis javit.

[4] Smirciczkius interea circa Melniccam, quæ Pragésium erat, crudeliter grassati, pagos omnes exurere, sociorumque & fœderatorum opc in Pragam movere, ubi similem crudelitatem exercere. Miseri rustici Pragam decurrere, urbem opem ferendam rogare: quod autem ipsorum copiæ cum Sacensibus, Laurentibus, Slanensibusque in Lusatiam, Sittaviam vexarum, ivissent; illi resistere non valentes, de mediis, quibus cum ipso in gratiam redi ent, necessario cogitare, cui negocio dies Iduum Iuliarum dici, quo Melniccæ convenire deberēt. Sed & hoc negocium irritum fieri, propterea, quod veteris urbis Pragēsis dux, *Czarda* infestis armis in apertum campum egressus Sigismundi Dieczinskii ditionem vexarent, abs quo sese necessatio defendere, quemadmodum eriam 9. Cal. August. qui etiam prid. D. Iacobi, ad Budinam inter sese confligere, in quo conflictu multi Pragenses perire,

Czarda Pragensium dux capitur.

[5] & ipse *Czarda* captivus duci, qui statim pro sui redemtione illi (Dieczinskio) uibem Auscam offerre; hic autem eam non acceptare, sed illum diligenrer custodiendum curare.

Procopius

[6] Procopius domum revetsus, audito, quibus modis subditi sui à vicinis suis habiti essent, iracundia excandescens, Thaboritis omnibus convocatis hoc ipsorum facto proposito, addere, hostem quantumlibet tenuem sive exiguum, vicinum tamen, maius damnum inferre posse, eo quod à vel insttuctis extctorum copiis detur.

arcem Bechinum obsidet.

Bechinium ergo arcem obsidendam decernete, id quod 17. Cal. Augusti, effici. Qui in arce erant, id quidem prohibere velle, ideoque 14. Cal. Augusti vallo erumpere, Thaboritarumque excubitores cædere, quin & tormentum bellicum ipsis ereptum vi abducere: sed vis atque potenria nimium magna esse, & simul atque Thaboritæ sese vallo munietant, maiora tormenta bellica magno impetu in arcem explodere, iisque eam petere.

arx Facemontana | obsidione cincta.

[7] Procopius Minor quoq; Orphanis assumtis arcem Facemontanam, propterea quod elapso vete ipsos ita egregie ludificati essent, obsidere.

Smirciczkius arcem Kermiccam occupat.

[8] Circa D. Iacobi Ioannes Smirciczkius, Sigismundus Dieccinskius, iuniorque Despota Lepotemontanus atce Kermicca dolo occupata, viginti plus minus pagis exustis, 100. tusticis captivis detentis, milleque pecudibus abactis domum redire.

Sigismundus Imp. legatos in Bohemiam mittit.

[9] Sigismundus Imperator mense Septembri legatos ad Pragenses, Orphanos atque Thaboritas mittere, qui Cuthnomōti ab ipsis audiri, ius Imperatoris, quod in diadema Bohemicum habeat, repetentes, benevolamque ipsius erga regnum Bohemiæ mentem illustrantes. Pragenses Orphanique tespondete, ipsum se diademate privasse; nec posse ullam bonam spem de illo concipi, qui tot infestas copias in ipsotum provinciam immisisset.

Procopii cum Cæsareanis acta.

[10] Legatis Pragensibusque ita ab invicem discedentibus, Procopius rem omnē per exploratores suos edoctus, promissionis Ziscæ a Sigismundo factæ memor, sibi similem dignitatem atque gloriam oblatum iri, sperare, confestimque ad Legatos mittete, qui eos, ut in oppidum *Thabor* ad ipsum venirent, hortarentur, id quod illi promte facere, Pragensibusq; & Orphanis conquerentes aliquo modo cum Procopio in gratiam redire, ita ut paucorum equitum comitatu cum Legatis ipsus in Austriam abiret, atque cum Sigismundo concordiam constitueret: verum audito, non tantum sibi arque Ziscæ concessum iri: saltem pacis ineundæ promissionem spondere, atque ita in castra ad Bechinium tedire,

Iaroslaus Ziscæ frater sclopeti vel tormenti ictu occisus.

[11] ubi fidissimum socium suum Iaroslaum, Ioannis Ziscæ fratrem germanum, belli non satis peritum, vel certe in eo infeliciorem, extinctum reperire. Excubias enim visere volens ex arce sclopeti vel tormenti ictu prostratus expiravetat.

CAP.

CAPUT LXVII.

[1] *Pragensium & Smirciczkii reconciliatio.* [2] Bechiniũ *arx Procopio deditur.* [3] *Orphani in Silesiam irruunt.* [4] *eorum calamitas.* [5] *Dieccinskius urbem Auscam depopulatur & evertit.* [6] *Pragenses arma in ipsum movent.* [7] *Roczvoda sagitta transfixus.* [8] *Orphani rursus in Silesiam irruunt.*

Pragensium & Smirciczkii reconciliatio.

PRagenses interea, perpendentes quanto sese per Smirciczkium periculo involucrint, qui maioribus instructioribusque copus compararis sese valde confirm[illegible]r munisserque, nec paucos asseclas haberet: malum, quod evitare non poterant, æquo animo ferendum rati, minore suo malo regioni suæ pacem dare velle. Quare Despotam *Milotam Bodaneczium*, cum mandato, ut, quocunque posset pacto, pacem faceret, ablegare, qui non cunctari, sed 4. Non. Octobris, multis tentatis, tandem hisce conditionibus eos inter sese conciliare.

1. pacem ab utraque parte servandam, nec alteram ab altera vel clam, vel aperte, per se suosve, violandam atque lædendam.

2. omnium eorum, quæ gesta essent, ἀμνηστίαν sanciendam atque fovendam esse; nec alterutram partem iniquiore animo eorum meminisse, cave vindicare velle, nedum alteri exprobrare debere.

3. Omnes militum duces, publicumve aliquod negocium gerentes, sive ii à Pragensibus in seditione illa sive postea à Smirciezkio captos, liberos dimittendos, quibus etiam cives Pragenses, qui ob seditionem illam in carcerem conjecti essent, comprehenderentur.

4. bona illa omnia, quæ à Pragensibus Smirciezkio erepta fuerint, ipsi plene & exasse restituenda.

5. fœdus inter utramque partem sanciendum, quo alterutra pars violata aut oppressa, alterius opem certo sperare posset.

Hisce conditionibus inter Pragenses atque Smirciczkium concordia paxque conciliari, id quod vete[illegible]is urbis incolis non sine gaudio probari, novæ urbis autẽ incolæ putare, cives suos, quos seditionis ergo captivos tenerent, tolerari, necesse non esse; sed ut bonis suis divenditis intra duos menses urbe excederent, ipsis præcipere atque iniungere.

Veteris autem urbis incolæ expulsos cives omnes excipere, ne novum fortassis incendium inde exoriretur, atque ita Smirciczkio pactorum evertendorum ansa præberetur.

Bechiniũ arx Procopio deditur.

[2] Quæ dum Pragæ geruntur, Procopius Rasus arcem *Bechinium* expugnare omni studio contendere, efficereque, ut 13. Cal. Novembris obsessi colloquium captarent, ubi utraque pars tandem in hoc consentire, ut [illegible]licet arx ea 19. Cal. Nove[illegible]b Procopio dederetur: contra vero qui in arce erant ([illegible]si manere vel[illegible]r) gladus suis cincti vac[illegible]is inanibusque (quod aiunt) manibus discederent, id quod decretum eodem die perfici, arxque cum omnibus tormentis atque armamentis dedi.

St[illegible]pendia[illegible]us autem mi[illegible]ibus ex ar[illegible] disced[illegible]bus præfectus arcis *Honiccius*, apud Thaboritas remanere, ita ut cum Procopio, de arce ipsi dedenda, clam con[illegible]pirasse c[illegible]ede[illegible]tur.

Orphani in Silesiam irruunt.

[3] Interea Or[illegible]cem Fa[illegible]na[illegible] obsidere, cam expugnare plane constituentes.

Commeatu vero [illegible]s deficiente, fortunæ opimæq; prædæ, qua in Silesia potiti cr[illegible], q[illegible]modis aliquid acqui[illegible] po[illegible]nt, c[illegible]ltare, tandemq; [illegible], [illegible]æ ante [illegible]struxe[illegible]ant propugnaculis præsidio munitis Cralovecium Wel[illegible]onemq[illegible]uce[illegible] creare, omniumq; sanctorum die Silesiam petere. Arcis pr[illegible]gin[illegible], [illegible]gre[illegible]m[illegible] facinoris audendi tempus iam adesse ratus, [illegible]ctu c[illegible] arc[illegible] ru[illegible] c[illegible]stror[illegible]n He[illegible]twiconis loc[illegible]m invadere, [4] virosq; plus m[illegible]is [illegible]ædere, nec pauciores sauciare, sepes quibus arcem circumdederant, [illegible]pere, [illegible]q[illegible]e exurere, tutusque nullis suorum amissis, in arce[illegible] redire Or[illegible]primum subsidia in castra ad arcem mit[illegible]b[illegible]eru[illegible]per[illegible]prol[illegible]berent.

eorum calamitas.

Cedesyschus [illegible], interim fratribus [illegible] cum circa [illegible] ponibus vexare, quicquid [illegible] prædam, [illegible] periculum numerum cogere, [illegible] ut victum per hyemem sibi sufficere putaret.

Inconsideratius autem domum redeunti, Silesii [illegible] *flaviam* occurrere, ubi ante quam arma expedirent, a Silesiis [illegible] Divitomontumque (Germanice Reychenberg) repelli, ita ut 6 [illegible] buerint, omnemque prædam deserere atque relinquere coacti [illegible].

Quanquam autem Silesii hac vice palmam obtinuerint [illegible] duce suo, Nobili quodam Fibripetræo (Germanice von Biber Stein) [illegible] æque funesta esse.

[illegible] Amicam urbem depopulatur & evertit. [5] Eodem ipso tempore Sigismundus Dieceinskius simultatum [illegible] damque memor, & quod hic ex oppido Ausca ipsum vexasset, id inultum [illegible] tere nolle. Cum suis ergo oppidum oppugnare, muros solo æquare, do[illegible] dere ipsumque oppidum funditus exurere.

Pragenses arma in ipsum movent. [6] Quod Pragenses ulcisci volentes, *RocZvvodam*, suum militiæ ducem [illegible] einskium compescitum, ablegare, cui tamen ad mandata exsequenda ab[illegible] fortuna tergum obvertere.

Rocvvoda sagitta transfixus. [7] Stipatore enim suo ipsum sequente, scorpiumque tensum sagittamque pa[illegible] tam ferente, retinaculis solutis sagitta nervo impulsa à tergo transfixus con[illegible] equo delabi, tertioque die post expirare.

Orphani rursus in Silesiam irruunt. [8] Orphani domum reversi turpitudinis illam notam, quam e Silesia repo[illegible] penitius inspicientes eam Procopio Raso significandam curare, ipsi q[illegible] colligere, atque tempore Adventus in Silesiam irruere, primumque [illegible] censem invadere, tum quoque ad Nissam flumen omnia loca direptio[illegible] re, & quicquid contingerent, rapere. Silesii ob victoriam proxime de [illegible] portatam ferocientes, congregari, nimirum *Ioannes*, Princeps Monasteriom[illegible] nus [Germanice von Münsterberg] & *Wenceslaus*, Princeps Troppavicus, [illegible] mum revertentibus præstolari, in eosque incidere, ubi asper conflictus [illegible] quo ab Orphanorum parte *Wisso* & *Gira*, non ita pridem dux Boleslavien[illegible] G[illegible] m[illegible] zum Buntzel] à Silesiorum autem parte, Ioannes Monasteriomo[illegible] occumbere.

Quod autem neutra pars cedere vellet; Orphanique in Procopii sequen[illegible] pe confiderent; utraque pars adversus alteram castra ponere, donec Silesi[illegible] docti, curribus suis omnibus relictis, amnem trajecerent, quos Bohemi corr[illegible] secum in patriam suam abducere.

CAPUT LXIIX.

[1] *Duarum urbium Pragensium dissidium.* [2] *CZarda veteris urbis Pragensis præf[illegible]* [3] *urbes inter sese reconciliantur.* [4] *Ordinum Bohemicorum conventus.* [5] *Procopius quæstionem proponit.* [6] *Legati è Bohemia ad Imperatorem missi.* [7] *Hinecceus Cruschinaus prædo* [illegible] [8] *quem Gradittenses persequuntur.* [9] *Pragensium milites stipendiarii in prædam excurren[illegible] spoliis partis spoliantur.* [10] *Bohemi Hermunduros invadere constituunt.* [11] *M. Iaco[illegible] ritur.*

Duarum urbium Pragensium dissidium. ANno seq. qui erat 1429. hiems [illegible] ta, ut in [illegible] posset. Thaboritarum Orphanorum [illegible] duces [illegible] gensium urbibus, levibus ex causis ita vehementer a sese [illegible] alterius excidium meditaretur, reconciliandi cogitare [illegible] nem Caudelniccum Welconemq; Lobeovis[illegible] in se invicem exacerbati, remque [illegible] landi omnis [illegible] frustra [illegible] bere.

CZarda, veteris urbis Pragensis præfectum. [2] Re[illegible] absque [illegible] votum [illegible] lium per [illegible], CZardam ducem [illegible] re, præfectum [illegible] care, itque magna pompa in [illegible] panis dari, supplicationesque pro divina ope [illegible] urbis quoq; ligneam cratem in fossis fabricâdam [illegible]

[illegible]nire, atq; ab ipsis defendere. Novæ igitur urbis incolæ nec ipsi feciari sive [illegible] vellesed Welconem Caudelniccum cum Orphanis suis advocandum cu[illegible], qui 13. Cal. Feb. qui Fabiani atque Sebastiani dies erat, adventare, castra in novæ urbis foro ponere. Hagecus die exaltrationis crucis factum scribit; ego vero [illegible]. quoddam fide dignum sequor) id quod veteris urbis incolæ observantes, loca præsidijs bene munire. Novæ autem urbis incolis tormenta sua bellica in veterem urbem explodentibus, veteris urbis incolæ sagittis igneis ipsis respondere, ita ut eo die aliquot perierint.[3] Et tum sane pugna aspera surrexisset, nisi Czarda & Caudelniccus convenissent, induciasq; usque ad 7. Cal. Feb. pacti fuissent, intra quod tempus ambæ illæ urbes inter sese reconciliarentur, id quod & factum, & Cal. Febr. novæ induciæ usque ad 8. Cal. Aug. sancitæ, interea utraq; pars alterã sub pœna amissionis famæ inviolatam missam facere debere, atque in huius rei testimonium exstructos aggeres diruere, fossas replere, inter sese amicorum more vivere & agere, controversiasque legibus atque iuri committere.

ambæ urbes inter sese reconciliantur.

[4] His ita gestis omnes Bohemorum ordines Dominica ante Bacchanalia (Hagecus, at falso, scribit, Lunæ post Trinitatis) in maiori Collegio convenire, ubi [illegible] de pacis sanciendæ, Sigismundique Roman. Imperatoris recipiendi modo agi.

Ordinum Bohemicorũ conventus.

[5] Procopius Rasus itaque quæstionem proponere, utrum Sigismundum, si sese ad ipsorum fidem converteret, Regem acceptare vellent? omnibus uno consensu id asse entibus, soli novæ urbis incolæ Orphaniq; amplius deliberandum censentes, respondere: cum si cum Ungaris sacras literas acceptaret, S. cœnæ in utraque specie communicaret, ipsisque in omnibus gratificaretur, ipsis quoq; Dominum Regemque futurum esse.

Procopius quæstionem proponit.

[6] Quibus peractis Procopius Rasus extemplo eligere, qui ad Imper. ad Moraviæ fines abirent, pacemque sancirent, quorum præcipui erant, Meinhardus de Nova-domo, Aleschus Slepacus Dubæus & Harolæus, qui tempore eo, quod inter abstinentiæ à carnibus initium & festum paschatis medium est, ad Imp. proficisci. Sed nihil effici: quod Imp. à Pontificia religione recedere, à Christiana fide alienum esse putaret, adeoque sibi religioni duceret.

Legati è Bohemia ad Imp. missi.

[7] Tumultus itaque recrudescere, præcipue vero Hineccus Cruschinæus Cũpurgensis copias colligere, ad urbem *RegineGradiscium* excurrere, qui circumcirca erant, pagos, vicosq; sive castella direptionibus vexare, prædamq; in arcem suam Cumpurgum abigere.

Hineccus Cruschinæus prædo grassatur,

[8] Gradicienses autem una cum Trczkæo & Ianecco Holeio Nachodio ipsum persequi, idque tantisper, dum ipsum assequerentur, tum vero quoscunque deprehendere poterant, cędere atque trucidare, prædam ex ipsorum manibus eripere, multos hostium captivos ducere, quos Graditii capite plectendos sacerdotemque Tupeccium, tragœdiæ huius autorem, exurendum curare.

quem Gradicienses persequuntur

[9] Pragensium quoque stipendiarii simili fortuna uti. In Prachaticio namque tractu, ingenti præda potiti Pragamque reversi, qui in arce Tyrzovia cæterisque Pelsinensis agri arcibus erant, ad dirutum monasterium AulæRegiæ præstolantes, octoginta Pragenses plus minus occidere, quosdam captivos ducere, prædamque in arcem Tyrzoviam abigere.

Pragensium stipendiarii milites in prædam excurrentes spoliis raptis spoliantur.

[10] Legatis re infecta ab Imperatore reversis, Bohemi de Misnicis ad proximum autumnum invisendis, vindictaq; ob incursiones, quas frequentes in Bohemiam fecerant, de ipsis sumenda decernere, idque reipsa præstare.

Bohemi Hermunduros invadere cogitãt.

[11] M. Iacobellus Misæus (vulgo *de Misa*, qui falso Misnensis ab Hageco, Sylvio, Dubravio & G. Fabricio dicitur) M. Ioannis Hussii discipulus & in templo Bethlehem successor, 7. Id. Augusti (qui erat prid. D. Laurentii) vitam ponere, inque cœmeterio illo, ubi olim hortus fuerat, sepeliri. Lapis monumenti ipsius ante paucos annos effossus hoc ipsius epitaphium exhibet: *A. D. 1429. in vigilia Laurentii, mortuus est venerabilis vir* Iacobus de Miza, *Magister in artibus, & Sacræ Theologiæ Baccalaureus formatus, profundus interpres scripturarum, & dignæ communionis præcipuus promotor.*

M. Iacobellus moritur.

CAPUT LXI[illegible].

[1] *Urbium Pragensium reconciliatio & pax firmata.* [2] Procopius *Thab*[illegible] *suis in Misniam abit.* [4] *veterem Dresdam occupat.* [5] *Bohemi Misa occupata Ioannem* [illegible] *pum captivum tenent,* [6] *Gubam expugnatam diruunt.* [7] *Budissina proditio revelata.* [8] [illegible] *ingenti præda ditati domum redeunt.*

Urbium Pragensium reconciliatio & pax firmata. Procopius Thaboritas alloquitur.

BOhemi die Lamberti congregati & in Misniam irrupturi primo Prage[illegible] urbium causam diiudicandam suscipere, locumque ad D. Ambrosi[illegible] bi pax sanciri, eiq; 4000. sexagenarum drachmarum Bohemicarum [illegible] sione caveri. [2] Quo peracto Procopius Rasus dux eligi, qui Bohemos in h[illegible] tentiam affari: *à Misnicis fratres carissimi, præcipuas huius regni urbes sibi vindicare, nos que, si modo valuissent, exterminare volentibus, nos aliquoties hostiliter tentatos ab*[illegible] *probe meministis. Nostra vero virtute factum est, ut flos Misniæ in Bohemia sepultus s*[illegible] *Principem habent ætate iuniorem, belli inexpertum; populus omnis terrore perculsus sibi a man*[illegible] *vestris metuit. Utilium igitur rerum in ipsorum ditione gerendarum cōficiendarumq; spem cer tam habemus.* [3] Omnibus ergo promptis, iuxta Grapoviam pergēs, in Mi[illegible] venire, primumq; fines Dippoltsvvaldiæ, tum Birnæ direptionibus ve[illegible]are: [illegible] an & oppidum Birnam expugnare possent, tentare: quod autem tum nimis v[illegible] dum esset, & ex arce Heliopetræa (Germ. Sonnenstein) infestarentur, [4] [illegible] obsidione secundum Albim descendentes veterem Dresdam occupare, mona[illegible] riumq; eremitarum exurere. Fridericus II. alias Pacificus, hostium irruptio[illegible] gnita Dresdam pergere, turrim ponti additam, ne hostes ea potirentur, acc[illegible] re. Qui oppidanis etiam præerat, militiæ dux, perspecta Bohemorum in exc[illegible] gerendi negligentia, observato tempore commodo noctu erumpere, b[illegible] accensis hostes in fugam vertere, captivosq; in Albim abiicere.

Cum suis in Misniam abit.

veterem Dresdam occupat.

[5] Bohemi Dresda relicta Kerschvvariam pervenientes torcularia incendere, vineas vastare, pag[illegible] usq; ad urbem Misam diripere, tum urbem invadere, episcopum Ioannem IV. [illegible] in Concilio Constantiensi suffragio suo Hussium condemnarat, captivum te[illegible] re, fana expilare: urbem quoq;, nisi à nobilitate civibusq;, qui in ea era[illegible], [illegible] tuissent, obsedissent. Misa Acutomontum (Germanice Scharffenberg) per[illegible] nientes, scrobes puteosve metallicos terra replere, venarumq; capita can[illegible]esq[illegible] obturare: tum in oppido Heyna ad Albim, fortunam periclitari: quod autem [illegible] præsidio valido munitum, à proposito desistere coacti, regionem longe lateq[illegible] vastare, Rissam monasteriū, Strelam, Belgernamq; oppida, Torgaviæq; subur[illegible] incendere, & omnia usq; ad episcopatum Parthenopolitanum (Germ. Magdeburg) rapinis vexare: neq; enim quisquam ipsis resistere audere, ita omnes [illegible] invaserat, nec Archiepiscopus quidem Parthenopolitanus, quantu[illegible] armatis copiis instructus, ipsos ad conflictum pugnamve provocare ve[illegible] Bohemi ergo Parthenopoli missa facta naves cymbasq; colligere, pontem supe[illegible] Albim [illegible] cere, Marchiam Lusatiamq; pervagari, nullam tamen validam probeq[illegible] munita[illegible] arcem vel urbem invadere, sed minus munita loca diripere, exurere atq; va[illegible]

Bohemi Misa occupata Ioannem Episcopū captivum tenent.

[6] Ad oppidum Gubam, quod ad sprevíam amnem est, pervento, mona[illegible] ex pugnare, omnibusq; trucidatis in acervum lapidum redigere, ita ut Gub[illegible] co[illegible] mune omnium civium suorum sepulchrum factam fuisse scribāt. T[illegible] mo nasterio *Novacella* expugnato monachos brachiis cru[illegible]ibusq; resectis [illegible] re linquere. Hinc Gorlitium pervenientes civitati, ut vel lytro sese redimerent, vel vim expe[illegible]irentur significandum curare. Gorlitienses graviter commoti legatos suffocandos curare. Quod etsi Bohemi iniquissimo animo ferrent: quod tamen ad urbis obsidionem necessaria se cum nō haberēt, ab hoc proposito desisten[illegible]

Gubam expugnatam diruunt.

[7] Budissinam petere, in qua urbe cum archigra[illegible]mateo clam c[illegible]are, [illegible] cunia corruptus aquam pulveri to[illegible]mētario offundere. Quo No[illegible] c[illegible] gnito in urbem properare, proditi[illegible]nemq; patefacere. Publicus c[illegible] in vincula coniici, scelusq; confessus vivus discerpi. Ne autem Bohemi [illegible] incenderent, cives certam pecuniæ vim ipsis exsolvere.

Budissina proditio revelata.

[8] Bohemi Misnia, Saxonia, Marchia Lusatiaque tantis copiis peragrat[illegible] a festum natalitiorum Domini ingenti præda onusti [illegible] sequ[illegible] mundu[illegible]os sive Munitos sequenti anno maiore appa[illegible] at[illegible] ragrare

Bohemi ingenti præda ditati domum redeūt.

C[illegible]

CAPUT LXX.

[1] Exercitus Bohemicus congregatur. [2] Misniam petit, in eaq; crudeliter grassatur. [3] Ioan. Palentius in Bohemos tendit. [4] in fugã vertitur. [5] Bohemi Altenburgũ (quod vetus præsidium dixeris) expugnant. [6] & exurunt. [7] Plavium obsident. [8] expugnatũ cum arce in favillas redigũt. [9] Coburgensiũ ditionem vastant. [10] Principes quidam atq; civitates salutem suam ære redimũt.

Exercitus Bohemicus congregatur.

A novi anni auspicio Bohemi frequentes congregari, in æquore montis albi locum capere, & manipulus quisque peculiare nomen accipere. Qui ex agro Graditiensi erant, *Cnessorn*; Chrudimenses, *collectores*; Bechinienses, *pileoli*; Glottavienses, *cognatuli*; Curcimenses, *turba lupina*; Litomeritii, *caligati virunculi* sive *homunciones* nuncupari, & sic deinceps. His Moravi cum ingentibus copiis accedere, quorum Dux erat *Havvelius Drastilius, Cogetinaus*. Hæ copiæ congregatæ, quid facere vellent, octiduum integrum deliberare: quidam in Silesiam tendere, tum in Poloniam: quidam in Austriam: quidam in Bavariam.

Misniam petit, in eaq; crudeliter grassatur.

[2] Denique postquam diu multumque inter sese egissent, Misniam eligere, atq; huic quidem profectioni Procopius Rasus & Ioannes Zmireciccus duces eligi. Hi igitur veterem Dresdam, Misniam &c. petere, omnibusq; quæcunq; contingere poterant, raptis, rusticis trucidatis, templis exustis, arcibus solo æquatis, pagis vastatis crudelissime sævire. Verum cognito, equitatum ab Electore in superiore Saxonia colligi, confestim se ei adversos inferre, vel eum impedire, vel uno conflictu de rei summa decernere, eamque conficere cogitantes. In hoc itinere Colditium, Mœgelinam, Dœbeliam Dalenamq; diripere, homines trucidare, urbes exurere. Marchio Brandemburgicus, qui Electori suppetias ferre constituerat, adversus Oschatium ad Carbonomontum (Germanice Kolberg) quinque miliaria à Lipsia castra ponere. Bohemi eo cognito ipsi sese adversos inferre. Marchio vero urbi fidere nolens, sese in fugam dare. Bohemi itaque ea potiri eamque funditus exurere.

Ioannes Palencius in Bohemos tendit.

[3] Ioannes Palentius, Electoris legatus, Bohemos Multaviæ traiectu prohibere volens, in adversum ipsis 800. equitibus comitatus procedere, oppidoq; Wurcensi nonnullos equites subsidio mittere.

in fugam vertitur.

Bohemi perspecto Palentii proposito ipsi Grimmam usque obviam procedere, ubi ex adverso sibi invicem castra ponere. [4] Bohemi vero expectare nolle, sed hostem invadere, equitesque in fugam vertere, ita ut ipsorum quadringentis cæsis centum & quinquaginta capti abducerentur. Multi nobilitate præstantes ibi occubuisse reperiri, quorum maxime præcipui erant, Theodorus Wicelebius, Georgius Mangenheimẽsis, Fridericus Vicedumensis, & Hauboltus Sleiniciẽsis.

Elector tum Lipsiæ esse, cui auxilio advenerant Guntherus, Archiepiscopus Parthenopolitanus, & Fridericus Marchio Brandemburgicus, qui Oschatium deseruerat.

Bohemi Altenburgum expugnant.

Hi à luctuosa illa pugna nihil nisi obsidionem expectare: quod autem Bohemi nulla tormenta bellica secum haberent, biduum in loco illo commorari, postea omnia loca circa Grimmam Lommitschiumque depopulari, [5] Altemburgumq; vetustissimatum urbium imperialium unam devenire, eam occupare, & quod eorum, quæ ad victum pertinent, satis magnam copiam reperirent, genio indulgere, fana, curiam, civiumque domos effringere, quæcunque deprehendebant, rapere, nobilitatem, quæ sese ex agris in arcem receperat, invadere, ipsis acerbissime illudere, patibulis ratibusqu[e], in quibus ipsis pereundum esset, in ipsorum conspectu fabricatis sive exstructis. [6] templum supremum, tria monasteria, & Ioannitarum sedem, quæ in urbe erant, una cum tota urbe misere exurere, Hussio à se talia monumenta exstruenda atque erigenda esse referentes. Inde progressi multos pagos passim exurere, Oppida *Schmœlnum* atque *Chrimitschium* eandem fortunam subire. In Vœtlandia (qui Nariscorum tractus est) Werdam, Divitorivium (Germanice Reichenbach), Urorivium (Awerbach) & Olsinicium accẽdere, [7] inde Plavio admoventes, quod satis valido præsidio munitum esset, una cũ arce satis valida obsidione cingere, Eorum, quibus arx defendenda commissa erat, militum dux *Georgius Rotispex* (Germ. Radschawer) vim perpendẽs pacisci incipere. Ipso autem longiorem moram trahente Bohemi arce conscensa omnes, qui in ea

& exurunt.

Plavium obsident.

iis adfuerint, aut ad minimum pro viribus suis vel soli copias suas miserint, vel eas cum aliorũ copiis coniunxerint; omnesque qui ab aliis argento conducti, ipsi operam suam obtulerint; ii omnes omnium peccatorum, quæ trepidanti corde confessi fuerint, plenam remissionem habebũt. Cæteri vero, religiosi & seculares sive sacris addicti & profani, qui gravibus de causis isti militiæ ipsi adesse nequiverint, nec inopia quenquam mittere valuerint: ii durante bello abstinentia & supplicationibus Deum optimum maximum fatigare debebunt, ut Christiano exercitui victoriam hostiumque oppressionem ex mera bonitate clementiaque concedat. Hi cunctique, tum viri, tum fœminæ interea temporis absque facultatum suarum dispendio exstirpandis hæreticis stipem conferentes, atque 40. illos dies, eo, qui ipsis præscribetur, modo pœnitentes, per nos, potestate & virtute atque misericordia omnipotentis atque misericordis Dei, sanctorumque apostolorum suorum Petri & Pauli, plenam quoque remissionem consequentur. Omnes quoq;, qui, durante hoc bello, pio Christianoque ardore consilium operamque suam ad id contulerint, ut & inprimis, qui crucem in sese receperint, expeditionemque promoverint sive adiuverint, iisdẽ privilegiis atque immunitatibus, quas universale concilium iis, qui sepulchrum Domini invisunt, perfrui volumus.

Nec vero solas eorum personas sed & mobilia simul atque immobilia bona in sanctæ apostolicæ sedis Petri tutelam recipimus, bonaque ipsorum, usq; in ipsorum reditum, aut certo exploratam mortem, ab omni vexatione libera sint, tutantibus ea cuiusq; ditionis, ex qua sunt, privilegiis, cuius præfectis præcipimus, plenamque potestatem damus, ut eos defendant, nec ulla ex parte committant, ut cruce signati contra hæc privilegia abs quoquam onerentur. Quotquot etiam in hæc peccare voluerint, religiosorum sive ecclesiasticorum censuræ iudicioque tradantur, qui una cum potestate seculari legitimisq; mediis eos ab iis abstrahant. Quod si etiam forte quasdam singulares personas à Romana sede immunitates ab eo habere contingat, ea hac in parte nihil valeant. Præterea, ut cruce signati tanto alacrius sese ad id accingant, tibi iisq; qui abs te ad id electi fuerint, eorum, quos confitentes audiverint etiam qui sacra sacerdotesque violarint, fana expilarint, accenderintq;, absolvendorum potestatem concedimus, ut secundum Christianæ ecclesiæ modum formulamque remissionem vel per te, vel abs te subordinatos consequantur. Eos tamen, ut unusquisq; veram pœnitẽtiam agat, licet ea peccata admiserit, propter quæ merito sedem apostolicam invisere debuisset, hortabimini. Ii vero, qui peregrinationem in locum sanctum, aut aliud aliquid voverunt, sive terra, sive mari, ad sedem Petri & Pauli, aut apostoli Iacobi, vel qui vota sua nondum exsolverunt: eos omnes audies, pro arbitrio tuo de iis iudicabis, eaque dispones, ita tamen, ut munera illa, quæ in sancta loca deferenda voverunt, ad hanc militiam plene conferant, atq; ex asse exsolvant.

Omnibus quoque & singulis, quos confitentibus audiendis destinaveris, ne ultra dimidium grossum Bohemicum à confitente, eumque ultro atq; sponte sua, nec coacto, offerente, acceptent, sub dirarum sive proscriptionis pœna præcipimus. Utque ex hoc diplomate nostro (quod ut omnibus istic exhibeatur, fieri nõ potest) exscriptis sigilloq; tuo subsignatis exemplis, non secus atque ipsi autographo in omnibus iudiciis aliisq; locis fides habeatur, omnino volumus, atq; pro autoritate nostra iubemus. Datum Romæ apud S. Petrum, anno incarnationis Dominicæ 1341. Ianuarii 11. Pontificatus nostri 14.

E de Curia
De Thomacellis

Rta in Camera Apostolica.

Caput LXXII.

[1] Procopius in Egranos tendit. [2] pergit in Silesiam. [3] in fugam vertitur. [4] Acta Comitiorum. Elector Saxo summus adversus Bohemos militiæ dux creatur. [6] Sigismundus Saxoniæ Dux in Bohemiam irruit. Conventus Pragæ ob religionis negocium. [8] Concilium Basileæ indictum. [9] Albertus expeditionem in Bohemiam movet.

PRocopius Rasus à novi anni 1431. auspicio cum Thaboritis suis exsurgens fortunam in Vœtlandia denuo periclitari volens, in Egranorũ ditiunculam, tum Papatui prorsus addictam, tendere. *Procopius in Egranos tendit.*

Egrani omni ope destituti, Noricorum exempli memores, ipsi certam pecuniæ vim offerre, quam ille acceptare.

In V... autem nihil efficere potis Egranorum pagos ... tractum Persinensem reverti: inde Slanam Litomeritiumque,[2] de... Silesiam irruere, quin & Lignitium fere occupasset

in Silesiam pergit.

[3] Uratislavienses autem eo cognito copias suas confestim in ipsum mitt... ad Nimptschium cum Bohemis confligentes, eos in fugam vertere, & in ... quod dictum est, obsidere; quod autem frigus eos agris submoveret, dis... Tum Procopius sese in Lusatiam vertere, inque Gorlitiensium agro vi... *torrivum* (Germanice Reichenbach) obsidere, in quem rustici peco... a sua co... supellectilemque suam detulerant, locumque fossis vallisque, quam poterant ... ptime munierant, temploque tanquam propugnaculo utebantur. Hunc loc... Procopius expugnare velle: sed Elector Saxo, metuens ne hostis iterum in M... niam irrumperet, equitatum suum obsessis subsidio mittere, cui Lusinitii acc... re, hostesque ita adoriri, ut castris suis multisque rebus desertis in Bohemia... re dire cogerentur.

in fugam vertitur.

[4] Interea Comitia indicta haberi cœpta, in quibus, quo modo Bohemi ad officium imperataque facienda adigi possent, agi: quod autem nulla spes esset, quod lenitate ac mansuetudine erga ipsos, variis victoriis superbientes, aliqui... c... posset, bellum decerni.

Acta Comitiorum.

Recens electus adeoque novus Papa *Eugenius IV.* (Martinus V. enim X. C... Martii iam obierat) Germanicos Principes excitare, utque ea res eo magis matu... raretur, Theodoricum, Archiepiscopum Coloniensem, Legatum constituere.

[5] Qui Papæ & ecclesiæ Rom. nomine Electori Saxoni, vel (quod Sylvius scribit) Friderico Marchioni Brandemburgico vexillum tradere, eumq; Imperatorem summumque Ducem bellicum creare, cui sese confestim Duces *Ianu...* & *Albertus*, Bavari, *Albertus* Brandemburgicus, *Episcopi* Herbipolensis, Pab... pe... & Aureatensis adiungere, cum iisque copiis, quas cæteri imperii ordines p...citi erant, Bohemos invadere velle.

Elector Saxo summus adversus Bohemos militiæ dux.

[6] Saxoniæ quoque Dux *Sigismundus* fortunam in Bohemis tentare velle, copiisque suis Bielam invadere, arcemque expugnatam cum multis pagis exurere, domumque reverti.

Sigismundus, Saxoniæ Dux, in Bohemiam irruit.

[7] Cal. Maii anni 1431. Pragæ religiosorum eorum, qui sub utraque specie communicabant, conventus haberi. Hi vero trium esse partium: quidam enim *Pragenses*, qui hodie *Hussitæ* nuncupantur: alii *Thaboritæ*, qui iam *fratres*: & tertii *Orphani*, qui iam *Boleslavienses* appellantur. Hi verbis acriter se cum invicem dimicare. In hoc actu, iuxta Hagecum, omnis generis convitia, cogitationes humanæ & inepta S. literarum allegatio audiri: Verum audito, Principes imperii sese ap... to bello accingere, iamque ad Bielam irruptionem esse factam; Albertoque in Bohemos expeditionem movente: partes re infecta digredi, seque ad bell... p... parare.

Conventus Pragæ ob religionis negociũ.

[8] Imperator autem Principesque, qui etiamnum Norimbergæ erant, quoti...ie consultare, efficereque ut Basileæ [quæ urbs est florentissima ad Rhenum sita, in cuius ponte hodie quoque Procopii Rasi imaginem videre est] ad 14. Cal. A... Concilium indiceretur, in quo de negocio religionis cum Bohemis transi... retur.

Concilium Basileæ indictum.

[9] Vere, quo dictum est, Albertus cum copiis suis in Bohemiam tendens Crumaviam usque pervenire, idque oppidum obsidere; verum audito, a Thabori...s, Pragensibusque & Orphanis exercitum in expeditionẽ iam eductum esse, del... ta urbe Moraviam versus tendere, nemineq; prohibente hostiliter gras...ari, Cardinalique adventuro præstolari: quod autem is longiorem mora... traheret, d... mum revertens commodiorem temporis occasionem expectare.

Albertus expeditionem in Bohemiam movet.

CAPUT LXXIII.

[1] *Bohemorum prudentia.* [2] *literæ ad Concilium Basiliense.*

Bohemorum prudentia.

BOhemi, qui ...s etiam exploratores in Germania habebãt, inaudire, g... ipsorum compescendorum modum susceptum e... v... & Conc... lium. Adversus vim, arma corripere, seque defendere, atq... ita vim v... repe...

velle.[a] De Concilio habendo, hoc ſcriptum, quod Cochlæus præterit, publice edere.

Omnibus atque ſingulis orthodoxis Regibus, Principibus Marchionibus, Comitibus, Deſpotis, Equitibus auratis, Nobilibus, ſubditis, civibus, cuiuscunque ſtatus, generis aut dignitatis ſive ordinis ii ſint, Deſpotarum Equitumque auratorum & civitatum atque municipiorum proceres, ſeniores, rectores, iudices, coſſ. caſtrorum proceres, negocium publicum gerentes & gregarii milites laudatiſſimi Bohemiæ regni, Marchionatusque Moraviæ Dei veritatisq; agnitionem ſalutaremque dilectionem atq; obedientiam. Litera ad Concilium Basil. ſe.

Unigenitus Dei filius, qui ſemper in gremio patris eſt, in hūc mundū veniens, nec locū mutavit, nec ulla vel minima ex parte divinam ſuā gloriam imminuit, ſed aſſumta humana natura manu, ore, vitaque ſua omni, varia piæ vitæ præcepta tradidit, in quibus hæc quatuor inſigniora capita tum concionibus ſuis tum proprio ſuo exemplo diſcipulis ſuis reliquit: quorum primum eſt, venerabile ſacramentum corporis atque ſanguinis ſui omnibus fidelibus ab ordinariis eccleſiæ miniſtris bona fide præbendum: *ſecundum*: verbum Dei libere, publiceque & vere per eos, quibus commiſſum eſt, annunciandum: *tertium*: poteſtatem politicam religioſis, ceu noxium ipſis virus, adimendum: *quartum*: craſſa manifeſtaque peccata e Chriſtianorum medio per magiſtratum politicum exſtirpanda eſſe.

Quam vere catholicam invictamq; veritatem, fidei propagationem, ſpei confirmationem, dilectionis augmentum, vitæ regulam, æternæque beatitudinis acquirendæ modum nos, pro ratione virium nobis divinitus conceſſarum humilimo, gratiſſimoque & lætiſſimo animo amplexi ſumus, obſervavimus, tantisperq; dum fides noſtra fugace noſtra vita terminetur, obſervare conſtituimus atque decrevimus.

Ad hanc agnitionem, dilectionem atque obedientiam ut omnes pervenirent, hactenus ſemper exoptavimus, atq; etiamnum ardentius imo vel ardentiſſime exoptamus. Nec vero ullis laboribus atq; ſumptibus parcimus, ut ſaltem firma hæc veritas illuſtretur.

Et quanquam multas literas in verbo Dei accurate fundatas in diverſas regiones emiſimus: nihilominus tamen per reverendos, graves doctosq; viros, vitæ periculum ſubeuntes, ea ipſa loca inviſimus, iamque illuſtriſſimum Principem ac Dominum, Dominum Fridericum, *Marchionem Brandemburgicum, iam potentiſſimum Poloniæ Regem ſalutavimus, quin uno ſplendidiſſimis legatis requiſiti, nec Romanorum quoque Imperatorem Hungariæq; Regem fugimus; ſed primum ad ipſum Poſonium, deinde Egram venientes omni ſtudio id egimus, ut in œcumenico Concilio de 4. huce divinis capitibus libere, publice, tuto, benigneq; audiremur, ut ita publice, aperteq; & coram univerſi Concilii auribus atque oculis quatuor hæc ſalutaria capita, quæ firma fide tenemus, aperire, illuſtrare, probare, retinere, divinoq; verbo ſanctorumq; Patrum et conſentientibus ſcriptis libere nulloque obſtante probare poſſemus, ut ita militantis eccleſiæ Dei caput æque ac membra totumque corpus nobis cum reformaretur. Hanc autem ita ſalutarem petitionem, quæ ne vel ethnico quidem ulli deneganda erat, nunquam impetrare eiusq; compotes fieri valuimus.*

Romanorum enim Imperator, quem diximus, communicato cum quibusdam Principibus, Epiſcopis, Prælatisq; & Doctoribus (in quo tamen tantum religioſis obtemperatum eſt) conſilio, nobis aperte reſpondit, iſtiusmodi audientiam atq; reformationem Concilii, quod omnibus præſtet, libertati adverſari atq; repugnare. Nos itaque magis decere, ut limitatione iſta, illuſtratione, & ex divino verbo Patrumque ſcriptis probatione neglecta ſolum Concilii decretum obſervemus. Id quod nos accurate conſiderantes ſimpliciter abſurdum & omnino iniquum putamus, divinam nimirum veritatem per ſeſe iuſtiſſimam, ab humano ingenio iudicari, quod ſe ipſum, quale per ſeſe eſt, neque illuſtrare, neque recte explicare poteſt; ſed ſæpe veritate neglecta ſuas cogitationes ſequitur, abs quibus in graviſſimos errores abducitur. Præterea vero, num ii [quaſumus] divinæ veritatis noſtrique iudices erunt, qui neglecta omni pietate ſummos errores amplexi, nos, qui ipſos errore implicitos cenſemus, inconſiderate falſoque iudicio ſive ſententia turpiter damnarunt? an hoſtes veritati nobisque infenſiſſimi iudicabunt? atqui hoc omni rationi repugnat, neque id vel divina vel humana iura concedunt. Proinde neque Regi, neque falſis ipſius conſiliariis aſſentiri valuimus: ſed petimus, id quod etiamnum petimus, quod ratio ſuadet, æquitas poſtulat, iuſtitia approbat, ut nimirum unica ſacra ſcriptura, ceu iuſtus in terra relictus iudex, qui neque fallere, neque falli poteſt, tum vero ſcripta Patrum, cum hoc fundamento convenientia, in Concilio valeant ſimul atq; prævaleant.

Quod ubi factum fuerit, eorum, quæ diximus capitum, & noſtra veritas aut error perſpi-

cietur

spicietur atque probabitur aut damnabitur. Quod cum Rom. Imp. cum suis [illegible] gaveris, ut à nobis summam vobis propositam aquitatem nostrorumque ad versariorum [illegible] pue vero religiosorum (instar squamarum sibi adharentium, ut veritas penetrare neque [illegible] mera superbia & arrogantia enatam contumaciam perpendere velitis, qua exsurgentes [illegible] litatis sua obliti, vita doctrinaeq. sua Dominum spernunt, idque solum cogitantq. & agunt ut tum Christiana regna, principatus ditionesque sibi subiiciant, tum etiam firmissimam divina veritatis doctrinam vita & morte Domini nostri Iesu Christi confirmatã, pro libitu suo huc & illuc detorqueant, ita ut, quod iam bene pieque creditur, mox, ubi nimirum ipsis videbitur, erroneum atque superstitiosum reiiciatur atq. damnetur, ita ut hac ratione Christiana fide non petra, sed (proh dolor) arena inadificata sit, qua quotidie corruere possit, aut aternum Dei ver[bu]m à Christo Domino nostro prolatum, atque ita firmum, ut vel cœlum & terra citius, atque ipsum, transitura sint, instar sphæra sit, quam quis manu sua verset.

Quid autem hac temeritate stultius? quis hoc errore turpior? quod denique virus hoc ma[g]is noxium? Praterea vero, o Principes, hominesque tum divites tum pauperes, hoc bene perpendite: quodsi religiosi isti oblatam hanc aquitatem repudiantes, sedi apostolorum digne insident, aut in sacerdotum Christique discipulorum numero sunt: ipsis sane & in doctrina & in vita similes esse debebant, id quod tamen (proh dolor) non fit.

Illi enim, apostoli scilicet, spretis divitiis honoreque mundano vitam suam temperantia, castitate, omnique virtutum genere exornabant, contemtissimi erant, in mundo ex uno loco in alterum profecti veritatem, quam in vestibulo huius scripti nostri diximus, docebant, atq. omnibus gentibus, ordinibus linguisq. propagabant, ipsis submittebantur, multa miracula edebant, multa magnaq. pericula perferebant, doctrinamque suam morte sua confirmabant, ita ut omnibus relictis Christum sequerentur: hi vero sibi omnes divitias, compararunt, cum admiratione populi honore ab ipso digni iudicantur, vivunt in deliciis & cupiditatibus carnis, non docent nos bona opera, nec agunt vitam sacerdotalem; sed sunt canes muti, sanctum, ceu porci, pedibus proterunt, fiunt templa diaboli, obturant aures suas, ut serpentes ad vocem incantantis, ad hanc veritatem; imo ut apparitores AntiChristi, veritatem hanc ceu pestiferam hareticamque doctrinam damnarunt, adeoque licet occulte Christum Iesum hareticum fecerunt: qui enim doctrinam damnat, doctorem etiam ipsum damnat.

Hinc illi mala malis cumulant, conviciis suis atque pracipiti iudicio fideles vexant, vitaque & honore sive existimatione spoliant.

Et quanquam ipsis, ut neque Iudais, quenquam occidere vel spoliare licet, linguis tamen suis vafrisq. scriptorum suorum argutiis id efficiunt; quemadmodum & sanguinaria illa contra nos proposita cruce vos Christianos Reges, Principes, principatusque & regna, ceu regni sui vasallos, quin imo si recte perpendatis, turpis sententia sua executores, satellites atque carnifices ad certissimam piorum internecionem excitarunt.

Necdum vero quiescunt, sed fallaciter & insidiose fictèque sive falso vobis omnium vestrorum peccatorum remissionem pollicentur, quam ipsi non habent; multo minus aterna beatitudinis, quam vobis in diplomatibus felleq. permistis sermonibus suis pollicentur, nisi eos admissorum pœnituerit, participes futuri sunt.

Haccine est episcoporum, sacerdotum, pastorum qui pro ovibus Christi vel mori debent, c[on]ditio, naturaque & proprietas? haccine est discipulorum Christi pietas, qui non mundum iudicare, sed servare venit? ipsi iudicare potestis. De falsis enim hisce episcopis sanctissimus ille regius vates ita loquitur: in labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Ideo tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate & impietate sua. Prod[iit quasi] ex adipe iniquitas eorum: transierunt in affectum cordis: cogitaverunt & lo[cuti] sunt nequitiam: iniquitatem in excelso loquuti sunt. Posuerunt in Cœl[o o]s suum, & lingua eorum transivit in terra. Ideo convertetur populus meus hic, & dies pleni invenientur in eis, & dixerunt: *quomodo scit Deus? & si est scientia in excelso?* ecce ipsi peccatores, & abundantes in seculo obtinuerunt divitias. *Sed audite attente divinam pœnam atque vindictam hosce ipsorumque adiutores manentem, quam paulo post David infert, dicens:* veruntamen propter dolos posuisti eis, deiecisti eos [dum] allevarentur.

Quomodo facti sunt in desolationem? subito defecerunt, perierunt pr[opter] iniquitatem suam, velut somnium surgentium, Domine, in civitate tua i[mag]i[nem] ipsorum ad nihilum rediges. *Quapropter cavete vobis a fermento Pharisaorum, quod corpus [proh dolor] Christiana ecclesia non leviter corrupit: petram, ex qua cistis, [illegible]*

ista

... trinam ... ter r... e. Cæcos cæcorum duces, ut stultis suis consiliis in inferorum ... irruant, missos facite.

Quodsi vero seductoribus hisce sacrificulis vestris excitati nostras in oras hostiliter irrueritis ... nobis Dei omnipotentis (cuius causam agimus, & in quo confidimus, cuius est tellus & omnia, quæ in ea sunt, habitantique, & cui multos paucis summittere valde facile est) ope præsidioq; adiutis vim vi repulsum, iniuriamq; illam, quæ non nobis solis, sed etiam Deo ipsi infertur, ipso adiuvante fortiter ulciscemur, atq; vindicabimus.

Ut enim solide scimus, firmiterq; credimus, vobis est brachium caro; nobis cum autem est Dominus Zebaoth, *adiutor noster, qui pro nobis pugnat, cuius nomen laudibus in omne seculum efferatur. Datum Pragæ mense Iunio anni 1443.*

CAPUT LXXIV.

Iuliani Cardinalis ad Bohemos literæ.

PRincipibus imperii iam ita armatis, ipsorumque exercitu in expeditionem educto, Iulianus Cardinalis has ad Bohemos literas dare: Iuliani Cardinalis ad Bohemos literæ.

Iulianus D.G.S.Rom. ecclesiæ S. angeli Diaconus, Cardinalis & sedis apostolicæ per Germaniam legatus:

Omnium, quæ ex animo optamus, hoc summum maximeque præcipuum est, ut laudatißimum Bohemiæ regnum ad unicam fidem consuetamque ecclesiam, prout ante fuit, S. catholicæ Rom. ecclesiæ redeat.

Quodsi etenim hoc fieret, regno huic præter salutem, animæque beatitudinem pax requiesq; imo omnis generis bona large sine dubio affluerent, quemadmodum id quoq; ante, quam hæc confusio novitasque exorta esset, factum fuit.

Ut autem id cum fructu efficiatur, omnibus meis viribus ex officii mei ratione in id unum incumbo, imo id unum cogito, ut vivere poßim, quo regni huius cives, quam ardenti studio salutem ipsorum quæram, deq; ipsis bene mereri cupiam, ita ut, si res postularet, pro nomine Christi mortem oppetere paratus sim, oculis suis quasi perspicere poßint.

Quoniam autem experimur, eos, qui herbas inutiles disserunt, prætendere (quo saltem incolas a pace concordiaque abstrahant) Christianas copias nostras à nobis in regnum vestrum induci, ut ea id evertant, rapinis, cædibus, incendiisque ad exitiosum ipsi atque irreparabile malum repleant: hac de re cogitationem suscipientes falsam hanc suspicionem vobis eripere volentes, vobis notum facimus, Nec Christianis copiis instructum, ut compositis controversiis pacem inter nos conciliem, ritus collapsos instaurem, pacem quietemq; vobiscum confirmem, nomen gloriamque Dei, hac ... imminutam renovem, extollam, & denique omnia in certum ordinē redigam, modo incolæ quam sæpe iam dixi, confusionem novasq; res reiiciant, sique, ut ante fecerant societate & fœdere nobis adiungant.

Bohemos igitur omnes utriusq; sexus, cuiuscunque ætatis, ut ad fidem moresque suorum maiorum, qui nobiscum senserunt, revertantur, nec in ullam partem ab ea recedant, hortamur, internoque amore summoque oramus.

Quod etiam Bohemi omnes libere ad S. Rom. ecclesiam redire poßint, nec quicquā esse, quod vel personis vel bonis suis metuant, omnibus Bohemis cavemus. A Christianis etenim hisce copiis nostris nullum, qui gremium S. matris ecclesiæ Christianæ petierit, in idque sese contulerit, per vim & iniuriam oneratum, nedum vel in persona, vel in bonis suis læsum; sed vos ab ipsis amantißime amicißime benignißimeque habitum iri, ita ut ne vel minimum punctum ullius simultatis inter nos perspici poßit, vobis sancte promittimus.

Quisq; itaq; vere in timore Dei vivere, confusionesq; evitare studet: is sane se nobis reconciliare plane ne metuat: propterea quod omnia Christiani amoris officia a copiis nostris expectare potest. Nec dubitamus, quin Bohemi nobis reconciliati, benevolentia nostra perspecta Deo opt. max. quod ipsis hanc mentem indiderit gratias acturi, quodq; ipsi nullam plane ob causam tantisper à nobis ... separarint, maxime dolituri sint.

Ad ub... matris ... ræ, ecclesiæ Christianæ redite: ne maiorem ei dolorem afferte, quæ iam eiulat atque ... mas effundit, ardentique desiderio filiorum suorum reditum expectat, qui ... portione sua peregrinas in oras profecti immoderate decoxerunt, quam quidē ... fame ... que malis ... gravia consecuta sunt.

... ertimini ... pignora, ad nos, occurremus vobis, complectemur vos, nova veste ... ginatum iuvencum mactabimus, vicinos amicosque nostros, filiis nostris repertis,

rum suarum bono, pacique & gloriæ laudatissimi sui Bohemiæ regni, amplectantur. Datum Noribergæ 3. Non. Iulii anni Domini 1431.

CAPUT LXXV.

Bohemorum ad Cardinalis Iuliani literas responsoria.

AD quas Cardinalis literas Bohemi hisce respondere:

Siquidem summum ingenium tuum summamq; autoritatem tuã, reverende in Christo pater, nullo pacto latere potest, ab unigenito Dei filio, domino nostro Iesu Christo, in humili sua forma in terris cõversante multa variaq; saluberrima præcepta tradita esse, quorum tamen hæc, quæ fideli suæ ecclesiæ non ore saltem suo, sed & ipso facto eximia sua conversatione sequenda reliquit, maxime præcipua sunt.

1. ut venerabile sacramentum corporis & sanguinis sui sub utraque specie distribuatur:

2. verbum Dei libere vereque doceatur:

3. manifesta peccata, sub religionis prætextu admissa, puniantur:

4. reip. administratio religiosis adimatur,

id quod sacrosancta euangelia & apostolorum epistolæ, ut & S.S. Patrum scripta, S. literis probe innitentia ostendunt. Quæ quidem salutaria præcepta licet fidei propagandæ, spei confirmandæ, dilectionis amplificandæ, vitæ instituendæ, æternæq; beatitudinis consequendæ per apostolos per universum mundum sint divulgata, & à Christiana ecclesia recepta, atq; aliquot secula (id quod ex commentatoribus vereq; catholicis doctoribus videre est) bona fide retenta fuerint: pestiferi tamen atq; degeneres & à veteris ecclesiæ norma recedentes sacrificuli sive flamines, mundanis sese negociis implicantes, seseq; mundanarum divitiarum spinis involventes, imo quod amplius acerbiusq; dolendum est, ignavia, ocioq; & socordia torpentes, desidiaq; plane obruti, irreparabili fidelium animarũ damno ea oppresserunt. Nos igitur, indigni licet, attamen ope divina fisi, ut ea iterum in lucem protraherentur, repurgarentur, illustrarentur atq; magni fierent, iam tot annos semper institimus. Quin & nunquam satis laudatorum horum capitum gratia tot tantisq; odiis nos eneravimus, contumelias pertulimus, sumtus fecimus, laboresq; imo & persæpe vitæ pericula subivimus, publice, libere, amice tutoq; ab œcumenico Concilio admitti, audiriq; etiam atq; etiam petivimus, nihil autem impetravimus, nec dum impetrare valemus, ita ut vestram patrum, Prælatorum Romanæq; ecclesiæ summam accuratissimamq; diligentiam satis mirari nequeamus: item, cur divinæ legis ita salutarem veritatẽ, quæ magnifice per orbem annunciata & habita sive recepta est, neglexeritis, inprimis propter calicem S. cœnæ, qui Laicis quoq; præbendus est, id quod vos tamen non sine summo sacrilegio tot annos non fecistis, sed intermisistis, & quasi caucutientibus oculis aut valde somniculose inspexistis, inultumq; sive non vindicatum abire permisistis, cum tamen tri utum decimasq; vestras non neglexeritis. Cur, quæsumus, nobis hæc ita necessaria, totiq; ecclesiæ Christianæ salutaris audientia, ne barbaris quidem denegandæ; sed nobis non modo non petentibus offerenda, sed etiam invitis obtrudenda erat, ut ista dissidia & cruentarum pugnarum ansæ causæq; è Christianæ ecclesiæ horto evellantur, siquidem id in mundanis quoq; rebus atq; forensibus causis fieri solet, pertinaciter & contumaciter denegabitur? Hic igitur anguem in herba latere credamus oportet. Quod si etenim rem recte perpendere velitis, ita salutaris hæc veritas, Christianæ scilicet ecclesiæ summa summeq; necessaria utilitas vobis magis curæ esse debebat, quam ut tot Regum Principumq;, tot populorum tam variarum gentium è variis nationibus & diversis interq; se contrariis linguis coniuncta auxilia, magno labore sumptibusq; oneretis, magnoq; ipsorum tum animi, tum corporis periculo diligentissime contendatis, quo Bohemiæ regnum (quod quidem, ut magnopere confidimus, in vera fide stat, inq; sanctæ matris ecclesiæ orthodoxæ, cuius caput Christus, gremio est, atq; in hoc gremio semper quietem capit, inq; posterum requiescet) ad Rom. ecclesiam adducatur, ipsiq; in ritibus ecclesiasticis cæterisq; constitutionibus consentiat. Et sane, si divinam illam veritatem prompte reciperetis, maior ad ecclesiam catholicam utilitas rediret. Nec vero, pater carissime, vel tu, vel adiutores tui secundum vel iura, vel rectam rationem menteniq;, huius veritatis iudex esse potes: siquidem sanctissimam æternamq; veritatem, cuius Deus ipse autor est, quæq; & vita & morte Domini nostri Iesu Christi confirmata, perq; sese iusta est, peccatis mortiq; obnoxiorum hominum iudicio subiici, ipsorumq; arbitrio conformari, iniquissimum est: siquidem D. apostolus inquit: Quod si vel angelus de cœlo descendens vos aliud euangeliũ doceat, atque ego docui, anathema sit. *Humana etiam voluntas immota veritate sæpe deserta rationis suæ, quæ errare potest, & persæpe errat, ductum sequitur. Hoc quoque procul à nobis absit, ut*

us causa nostra diiudicanda subiiciatur aut committatur, qui abiecta pietate [illegible] ceu manifestum errorem, nosque, quod ei adhæreamus, erroneos hæreticos damnant, propterea quod aperti nostri hostes sunt. Sacram autem scripturam, certissimam normam, iustumque in terris relictum iudicem, qui neq; fallit, neq; fallitur, unà cum ss. doctorum sententiis cum ipsa congruentibus in Concilio valere, atq; ubi satis probata fuerit, veritatem eam ab ecclesia Rom. recipi, observari, doceri, atque capiti nobiscum cæterisq; membris omnibus conformatam iuxta S. scripturæ loca, conciliari volumus. Tū vero tota militans ecclesia a fermēto purgata in pristinum suum locum dignitatemq; restituetur: tum fides germinabit, pax virebit, dilectioque & concordia crescent. Id vero non fit, cum novo (ut arbitramur) apostolis ignoto modo ita suspiciose atq; hostiliter absq; omni S. Scripturæ autoritate tot millibus militum formidando cœtu hastis, gladiis, aliisq; variis armis probe instructo, nos filios appellare vis: sed nos aut eiicies, aut ad defensionem adiges. Quodsi vero, quemadmodum D. Petrus ad Cornelium ad uos in regnum nostrum venisses: insignem proculdubio fructum tulisses, quo Christianæ ecclesiæ antistites vehementer gravisi fuissent, nec vitulum modo, sed & bovem saginatum læti vicinis suis congratulantes mactassent. Hæc bene ponderata, quid nos, eodem quo vos, baptismo baptizatos, Christianamque fidem non ore tantum profitentes, sed & opere exercentes, à vobis separet abstrahatque, satis ostendunt. Itaque vos oramus, ut fraterne nos audiatis, & quoniam mundus interitui vicinus est, vos nobis consocietis, totoque pectore Domini nostri Iesu Christi, ipsiusq; discipulorum vestigiis insistatis. Hac etenim ratione populus Christianus pacifice in tabernaculis spei quiete vivet, æternamq; beatitudinem consequetur. Datum Pragæ mense Iulio anno &c. 1431.

Caput LXXVI.

[1] Iulianus Cardinalis expeditionem in Bohemos movet. [2] Germani Tachoviam frustra obsident. [3] eorum timor. [4] fuga ante pugnam. [5] Iulianus milites alloquitur. [6] Bohemi hostes cædunt. [7] Iuliani Cardinalis iactura damnumq;. [8] mira duorum fontium in arce Suditina sive Suditinensi [vulgo Gigantomontana] descriptio. [9] Albertus Moraviam bello vexat.

Iulianus Cardinalis expeditionem in Bohemos movet.

CAlen. Augusti anni 1431. Iulianus Cardinalis cum exercitu Germanico, ab omnibus S. Rom. imperii Principibus, singulatim autem ab Electoribus religiosis, Episcopisque Pabepergensi, Herbipolensi, Aureatensi, & urbibus imperialibus, ab ordinibus fœderis Suevici, qui à D. Georgio agnomen trahunt, misso, numerō, (iuxta Sylvium) 80000. partim equitum, partim peditum, aut 130000. absq; impedimentis adventare. Quæ quidem copiæ ad Egram atq; speculā regiā in provinciam irruentes circa Planam omnes pagos diripere, funditusque exurere: [2] auditoque Tachoviam Thaboritarum præsidio munitam esse, exercitum urbi admovere, eamque arcta obsidione premere, à se expugnatum iri plane confidentes: quæ tamen ipsorum spes ipsos fallere. Pragenses enim eo cognito, Procopium Rasum ocyus advocare, qui cum Thaboritis suis cæterisque Orph[anis] quorundam quoq; Despotarum copiis in Pelsinensi tractu ad Chotiesehoviam recubans, fines defendere tutarique velle. Is ergo ad Misam sese cum Pragensibus coniungere, atq; cum ipsis maximo facto silentio Tachoviensibus obsessis subsidio venire: idipsum tamen nō ita secreto facere posse, quin hostis rescisceret,[3] qui deserta Tachovia Tustam sese convertens ibi crudelitatem inauditam exercere, qua nulli hominum parci. Bohemi perspecto iam satis hostium animo atque virtute, maiores animos sumere, confestim ipsos insequi, ipsorumq; propositum impedire,[3] eosq; ita perterrere, ut & ipsi Principes trepidare inciperent, fugæque occasionem quærerent, ideoq; ab Electore Saxone postularent, ut chirographo suo ipsis de damno, quod forte bello facerent, caveret. Quo id facere recusante, bellumq; totius imperii Rom. bono geri, maioreq; ex parte ob religionis negocium susceptum esse prætendente: illi arrepta hac occasione, nisi id fieret, se discessuros dicere. Coloniensis autem Episcopus, ne id facerent, sed sese defenderent, per orare.

Germani Tachoviam obsident.

eorum timor.

Ad Tustam igitur recubantibus nuncium de hostium pugnæ avidorū adventu afferri: ubi confestim incredibilis atq; terribilis metus tota castra invadere. [4] Bavariæ Dux noctu castra movere, impedimentaq; omnia, ut hostes iis detinerētur, ipseq; eo tutius effugeret, relinquere. Marchio Brandemburgicus & ipse summa festinatione diffugere, atque ad Fœminomontum, sylvam transire.

fuga ante pugnam.

Grega

...gua vero milites vexillis divulsis, ante quam milites d...itterentur, ab exercitu diffluere atque dilabi.

Iulianus milites alloquitur.

Quo Iulianus viso, metu ingenti percelli, quę remanserant, copias convocandis curare, congregatasque sic affari: *arma à vobis, fortissimi, dilecti sanctaque ecclesiæ o...dientissimi filii, in ita arduo utriusq; negocio abiici, fugamque ita turpiter captari, summopere miror. Quodnam bellum geritis? bellum hoc non est de regno, aut alio quodam seculari, sive profano, negocio; sed de vestra vita, salutiferaque religione, de Christi sanctæq; matris suæ, illibatæ virginis Mariæ, honore; imo de cuiusq; salute & beatitudine. Præterea vero quid, quæso, veteres illi clarissimi Germani, in vitam revocati, visis nepotibus suis, unicum hostem, necdum visum, fugientibus, dicerent? hæc ne est vestra illa omnibus scriptoribus testata constantia? o dedecus omni dedecore! o probrum omni probro maius! mors sane absentis, nec nos prementis hostis fuga nobis millies utilior esset. Iam quod si omnia perpendere nolitis, quo tenditis, quæso, perpendite; Bohemiam fugitis; ea vero nos insequetur, nosque in pagis, imo in urbibus, arcibusq; munitis nostris insequetur, crudeliusq;, quam vos egeritis, vexabit. Quid vos tunc? an neminem hosti campo cedentem pone murum tutum esse nescitis? arma, non murus virum tuentur atque defendunt. Quid cogitatis? nisi fortiter honesteque vos defenderitis: aut certa mors, aut dira, imo ipsa nece crudeliora vincula vos manent. O Germania! Germania! tamne te opprimi patieris? nulla ne deinceps fortia pectora procreabis alesq;? cæci ethnici, in quorum numero maiores quoque vestri fuerunt, multo fortius pro mutis idolis, atque vos pro gloria Christi, Dei omnipotentis filii, qui frater vester factus est, dilectissimæq; matris suæ gloria propugnaverunt. Perpendite hoc. Quid Ariovistus, Tuiscon, Arminius, cæteriq;, si nobis astarent, dicerent? o dilecti filii viriles animos resumite; hostes, quibus multum cessimus, excipite: æque fortiter atq; ipsi pugnare valetis. Sed quid loquor? ipsi, ad quid sacramento vos obstrinxeritis, memineritis: ideoq; vos pelerasuros fugamq; capturos credere non possum.*

Bohemi hostes cadunt.

Hæc Cardinalis oratio militibus animos addere, ut pro sui defensione dimicare vellent. Ideoq; ad Gigantomontum, tres miliaris quadrantes à Tust... dissitũ, castra ponere.[6] Bohemi vero fortunam in ipsis periclitari, eosque 19. Cal. Septembris, in vigilia Assensionis Mariæ invadere, hostiq; tantum terrorem incurere ut 11000. suorum occisis, septingentisq; captis fugam captaret. Tum vero Bohemi varia armamenta, ingentemq; argenti & auri prædam in curribus, quorum quatuor sexagenas ceperunt, nãcisci, largum quoq; commeatum, multumq; vini reperire. Germanis quoq; 150. magna tormenta bellica, axibus imposita, Borego teste, eripere; plaustra pulverem tormentarium vehentia incendere, eoq; tantum fragorem excitare, ut hostes fugitivi, præcipue vero Bavariæ Dux, qui ante conflictum discesserat, eo maiore contentione fugerent: inprimis autem aurigæ, quorũ nullus extremas partes tenere velle, sed sese ita curribus immiscere, ut permultis etiã curribus relictis adeoq; amissis magno terrore perciti Ratisponam cõtenderent, ubi civibus tantum terrorem incutere, ut Ratisponenses tum, omnibus suis tormentis bellicis amissis, tantum æris alieni contraxerint, resq; ipsis ita ad restim redierit, ut, Avent. l. 7. teste, sese necdum ex hisce malis expedire valuerint, pontem propugnaculis fossisq; munirent, quęq; D. Katharinæ dicitur diruerent. Iulianus Cardinalis in hoc conflictu diploma Pontificium, cuius ante meminimus, pileum suum Cardinalitium, vestem sacerdotalem, cruceemq; & campanulã amittere, Tustæiq; ea omnia in hodiernum usq; diem adhuc habere. ¶ [8] Arx hæc *Suditina*, sive *Suditinensis* (vulgo *Gigantomontana*, Germ. von Risenberg) ad quam hic conflictus erat habitus, in altissimo monte sita est, in quo fons est ea natura, ut menstruata ad eum accedente, aquamq; ex eo hauriente, ipse deficiat, & aliquot annos lymphas neget: ideoq; ab arcis huius hero semqer seni cuidam, nullam fœminam admittenti, committitur. Naturæ miracula eiusmodi, quæ exteris atq; nasutulis fabulosa videntur, multa in Bohemia videre est. ¶ Ita quoq; ad pagũ *DeliZich*, sesqui miliare à Slana distantẽ, qua Pragã abitur, puteus est, qui, immũdo aliquo, leproso nimirũ, aut lue Venerea infecto, ex eo bibẽte, seq; lavante, deficit, nec intra integrum annum lymphas suas recipit. Hæc ego vera ex relatione, in Lectoris gratiam huc apponere volui, qui ea in loca perveniens ea quoque reipsa talia reperiet.

Iuliani Cardinalis iactura.

Mira duarum fontium inarce Gigantomontana natura.

Albertus Moraviam bello vexat.

[9] Interea vero Albertus in Moraviam redierat, atq; Przibislaviam, ab optimo fortissimoque vero Ziscapostremium occupatam, obsidere. Cardinalis autem

fuga stragem cognita circumcirca grassari, 500 pagos exurere, mul[illegible] nitasq; arces expugnare, provinciæq; Ordines eo adigere, ut omnia, quæ [illegible]cilio Basileensi decreta fuerint, a sese acceptatum, observatum atque def[illegible] r[e]sponderent.

Caput LXXVII.

[1] *Iulianus Cardinalis Imperatori mala sua querulus exponit.* [2] *qui ipso ad Concilium m[illegible] literas ad Bohemos dat.* [3] *earum tenor.* [4] *Bohemorum responsio.*

Iulianus Cardinalis Imperatori mala sua querulus exponit: qui ipso ad Concilium misso literas ad Bohemos dat.

IUlianus Cardinalis, vix salvus è Bohemia effugiens, Norimbergam contend[illegible] atque apud Cæsarem de Principum dissensione graviter conq[u]eri, pri[illegible] feliciter ab ipsis gesta, tum vero turpem ipsorum fugam miserandamque stra[gem] pluribus exponere. [2] Imperator ignarus quid consilii caperet, quidve sibi age[n]dum esset, ipsum ad Concilium mittere, utque Bohemos ad id invitarent, ve[n]ientes benigne audirent, atque si ullo modo fieri posset, litem componerent [i]psisque consentirent, præcipere. Ipse vero Cæsar 5. Cal. Novembris has ad Bo[he]hemos literas dare:

Sigismundi Imp ad Bohemos litera.

[3] *Sigismundus D.G. Rom. Imp. semper Augustus, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ &c. Rex, omnibus Despotis, Equitibus auratis, Nobilibus, religiosisque & profanis urbiumque & Castrorum proceribus, omnibusque Bohemiæ regni, Moraviaque Marchionatus incolis S. & gratiam nostram.*

Cum, à nobis Egra congregatis exercitui nostro, ut absq; mora in Bohemiam irruentes di[tio]nem rapinis, cædibusque & incendiis implerent, incolas utriusq; sexus, tum pueros, tum adultos absque discrimine occiderent, in mandatis datum esse, à quibusdam in Bohemiæ regno publ[ic]e sparsum esse cognoverimus: id nobis haud unquam, ne per somnium quidem, in mentem venisse noveritis: sed semper ab initio in hodiernum usq; diem (id quod ipsi nostis) omnes nostras cogitationes eo intendimus, ut id paci tranquillitatiq; redderetur, id quod omnes, qui negocio isti interfuerunt, testimonio suo comprobare valebunt. Vos ipsi quoque è literis illis, quas satis tempestive ad vos dedimus, quatenus & quamobrem hæc imperii auxilia in vos coacti in Bohemiã miserimus quo videlicet ἀπαξίᾳ *omni sublata dissidia componerentur, iniuriæ ab imperii provinciis atque ditionibus averterentur, vosque eum S. Rom. ecclesia conciliaremini. Ne itaque hominibus istis contraria spargentibus fidem habeatis, petimus. Ut porro ad S. Rom. eccle[s]iam convertamini, atque in Concilio compareatis, vos hortamur, vobisque consulimus. Ibi enim reverendum in Deo patrem, dominum Cardinalem, Papæ & apostolicæ sedis legatum, tum vero & Vicarium nostrum, illustrissimum & serenissimum* Fridericum Marchionem Brennoburgicum, *offendetis, cui omnes, qui è Bohemia fidei sua explicanda gratia eo ablegabuntur, protegendos, atq; quibuscunq; modis fieri posset, iuvandos atq; promovendos, idq; de quo conventum fuerit, extemplo confirmandum solide commisimus, utq; omnibus in rebus eum sese præstet ex quo nos, Regem Dominumq; vestrum hæreditarium vobis in omnibus gratificandi, commodorumq; vestrorum promovendorum studiosum esse perspiciatis, præcepimus. Datum Norberga anno Christi 1431. 5. Cal. Novemb. regnorum nostrorum Hungarici XLV. Bohemici X[II]. Romani XXI.*

Ad mandatum Domini Regis proprium:

Casparus Schlick subscripsit.

Bohemorum ad literas Imperatorias responsio.

[4] Ad quas Imperatoris literas Bohemi hisce respondere:

Nos Despota, Equites aurati, civitates, religiosiq; & profani Bohemiæ regni ordines A. M. T. notum facimus, nos non modo à legatis nostris, quos iuxta A. M. T. petitionem, amice transigendi gratia Egram ad A. M. T. ablegaveramus, edoctos esse; sed etiam ex A. M. T. literis perspe[xis]se, eam à religiosis, contra quos strenue, fortiter atque constanter nos defendimus, perperam institui, eoque permoveri, ne committat, ut divina illa veritas, quam nos proponimus, cuilibet annuncietur: sed A. M. T. id unum agat, ut nos ab hac veritate abstractos cum Romana ecclesi[a] coniungat.

Id quod non modo legatos nostros absterruit; sed & nos ab omni actione revocavit: siquidem id acceptare divinis humanisque legibus adversatur atq; repugnat. Non etiaq; est, quod A. M. T. miretur, cur nos neq; ipsi (A. M. T.) neq; Rom. ecclesiæ obtemperare velimus, quod nimirum Deo

[illegible]

repugnantes, non vultis efficere, ut nostræ fidei rationem reddere cupientes legitime audiamur. Ad ita honestam autem inobedientiam nos adigit non nostra curiositas, sed D. Apostolus Petrus, inquiens: Deo magis obedire decet, quam hominibus. *Quapropter omnes atque singuli norint, nos ad illegitimum obsequium adactos atque coactos, religiosis propriæ suæ libidini magis quam Deo obedire volentibus, divina ope fretos de nostri defensione suscipienda decrevisse. Datum Pragæ Mense Octobri anni* 1431.

Caput LXXVIII.

[1] *Dissidium Concilii & Eugenii Papæ.* [2] *Gerson exul Lugduni mortuus.* [3] *Concilium Bohemos blande invitat.* [4] *Procopius in Vœtlandiam atque Misniam irruit.* [5] *Bavariæ Dux quoq; in Procopium arma movens ad internecionem cæditur.* [6] Tausca, *oppidum à Thaboritis exustum.* [7] *Imperatoris & quorundam procerum Bohemicorum conversatio & colloquium.* [8] *Imperator iterum ad Bohemos scribit.* [9] *Praga fulmine tacta.* [10] *diluvium Pragense memorabile.* [11] *pons saxeus Pragensis ruptus.* [12] *Thaboritæ in Hungariam irruunt.* [13] *ex eadem profligantur eiecti.*

Concilium Basileense iam incohatum Eugenius Papa approbare nolle; sed Bononiam in Italia transferre, ubi post sesquiannum habendum atque celebrandum esset. Id quod Patres concedere nolle; sed decernere, Concilium non Papæ, sed Papam Concilio parere debere. Hinc à viris doctis omnis generis scripta emitti, quorum quidam Papæ, quidam Concilii autoritatem defendere: [2] præcipue vero *Gerson* elegantem librum conscribere, in quo Papam Concilio subditum esse solide ostendit: ideoque Papam gravissime infensum habere, ita ut postea 5. Id. Iulii anni 1439. Lugduni exul moreretur.

Dissidium Concilii & Eugenii Papæ.

Gerson exul Lugduni moritur.

[3] Concilii Patres quoque Bohemorum statum perpendere, Ioannemq; Nider & Ioannem Maulbrunnensem ablegare, qui Bohemos prolixis suis literis ad Côcilium valde amice idque in hanc sententiam invitarent; *S. Concilium controversias amice componendas, quam omnia ferro vindicanda consultius utiliusque putat*: præsenti igitur animo venirent: *se ipsis de sufficienti fide publica* (quam vulgo *salvum conductum* vocant) *prospecturos: legitima ipsos attentione auditum iri.*

Concilium Bohemos blande invitat.

[4] Anno sequenti, videlicet 1432. Procopius Rasus cû Thaboritis suis exsurgens tertium in Vœtlandiam atque Misniam irruere, & quicquid reperiri poterat, quærere, tum in superiorem Misniam, quam antea nunquam attigerat, pervenire, eamque diripere. Boiorum Dux autoreque & consultore Cæsare iterum sese Electori coniunxerat, cum Bohemis in Misnia confligere volens, ideoque una cum Electoris auxiliis Lipsia in Bohemos, ad Tustam locum tenentes, tendere. Utroque hoc exercitu concurrente cum iam ad conflictum deventum esset, primum Boii sive Bavari in fugam verti, tum Hermunduri, Thuringique, quos Bohemi ad internecionem usque cædere, è multisque ipsorum captivis magnam pecuniæ vim extorquere, [6] Tauscam quoque oppidum expugnare, idque funditus exurere, muros que solo æquare, cuius quidem rudera etiamnum inter Lipsiam & Eilenbergam videre est, cum iam 212. annos ab Alberto Archiepiscopo Parthenopolitano (vulgo Magdeburgensi) exstructum munitumque stetisset. Quo Elector cognito, literis ad Lipsenses datis eos, ut sese a Bohemis defenderent, hortari, spêque equit[...]tus ipsi subsidio mittendi facere: quo tamen haud opus erat: quoniã Bohemi sponte sua domum redire volebant, propterea, quod Despotæ congregarentur eque numero suo quendam eligere vellent, quem sibi caput constituerêt.

Procopius in Vœtlandiam atq; Misniam irruit.

Boiorum Dux in Procopium arma movens ad internecionem cæditur.

Tausca oppidũ à Thaboritis exustum.

[7] Verno quoque tempore quidam Cæsare assidue instante atque urgente, Posonium abiecrant, qui eo pervenientes urbem ingredi nolle, sed ante urbem in tẽtoriis cum Imperatore conferre: is prætendere, se mirari, quod Bohemi, qui Dominum parentem avumq; ipsius Dominos habuissent, ipsum recipere nollent. Se sane promtum esse, omnia, quæ Bohemis displicerent, mutare atque corrigere: ipsosq;, eiusdem nimirum cum ipso gentis & ortus, amice regere. Ad quæ ordines respondere: huiusce rei culpam sibi non inhærere, seque ad omnia, quæ gesta essent hostilibus copiis adactos atq; cõpulsos fuisse. Præterea ecclesiastas, quos habuissent, côtra fidẽ publicam Constãtiæ in Concilio exustos, Bohemos inaudita indictaq; causa hæreseos dãnatos atq; proscriptos, *quæ omnia A. M. T. præsente gesta sunt*,

Imperatoris & quorundam procerum Bohemicorum conversatio & colloquium.

Hinc ergo A.M.T. non immerito spectare cogitur, vel exiguam illam pro[illegible] ita potentem esse, ut ab hostibus suis aliquid perferre, eisq; duplum reddere val[illegible] Ad [illegible] Cæsar humanissime respondere, & quod maior orationis pars co[illegible] spiceret, rem in Concilium Basileense differre, in quo sese solide p[illegible] centiamque suam in lucem proferrent.

Imperator iterum ad Bohemos scribit.

[8] Ad Bohemos etiam iterum scribere, ac dicere, nullam gentem [illegible]ohen[illegible] gratiorem esse: se igitur iam Romam abire, Romanique imperii diadem[illegible] inaugurandum curare, id quod regno Bohemico non parum di[illegible]atis alla[illegible] esset, si nimirum Imp. Rom. patronum haberet. Suo quoque [illegible]o C[illegible] Basileensi iam haberi cœpisse, ideoque ipsos, ut eo venirent, vehementer [illegible] atque etiam rogari, propterea quod, modo ne S. Rom. ecclesia sapientiores [illegible] vellent, futurum esset, ut summa cum benevolentia audirentur. Proinde, c[illegible] audientiam sufficientē impetrarint, in id unum animum intenderent, ut C[illegible] consentirent, ipsique ex Italia feliciter reverso Bohemicum diadema, quod a[illegible] ipsius paterq; & frater gestassent, reservatum imponerent. Se quoq. non alio [illegible] do ipsis imperaturum, quam quo cæteris Christianis regnis Domini Christ[illegible] præessent, eaque regerent.

Praga fulmine tacta.

[9] Hoc anno quoque 4. Cal. Iulii sub vesperam, quæ erat pridie D.D. Pet[illegible] & Pauli, globus, qui erat in coronide turris D. Ægidii, in veteri urbe Pragensi, fu[illegible] mine tangi, altumque hoc acutumque tectum ex preciosa materia fabrefact[illegible], laminisq; lapideis tectum, una cum maioribus campanis in turri comburi. Q[illegible] quidem incēdium, propterea quod in maxima aeris siccitate exoriretur, urb[illegible] gensi omni gravissimum metum incutere.

Diluvium Pragense memorabile.

[10] Paulo post, die nimirum Lunæ, pridie M. Magdalenæ, ingens illa Pragen[illegible]s eluvies, cuius omnes historici meminerunt, contigit. Per omnem etenim B[illegible]he miam hoc tempus ita crebræ fuerant pluviæ, ut omnia flumina maiorem [illegible] modum excrescerent, quibus in Multaviam sese exonerantibus, multis in[illegible]super a[illegible]geribus ruptis, aquæ ita excreverant, ut, quæ tum fuerat Multaviæ magnitudo, fide hominum fere excedere videatur. Atqui sub Wissegradensi multæ erant rates quas fluminis impetus omnes ad pontem devexerat: ipsum quoque pistrinum [illegible] ve molendinum, quod erat supra pontem, abripuerat, concameratosque pontis fornices non modo arboribus, sed & multo fœno, ab aquis abrepto, obturarat, ita ut præterfluens in forum pomarium usque exundaret.

Pons saxeus Pragensis rupitur.

[11] Interea vero saxe[illegible]s ille pons duobus in locis rumpi, nimirum ad veterem urbem tres, & ad parvam [illegible] fornices, tum vero aquę ire atque decrescere, nosodochium tamen, therm[illegible]sq; pistrinaque omnia, uno excepto, novæ urbis incolis abripere. Est locus in ur[illegible] quod *Podskal* Bohemi dicunt, quæ in eo erant ædes, omnes ferme abripi. I[illegible] D. Ægidii aquæ tres ulnas alte stare. Campus nosodochio dicatus, ide[illegible] vulgo *hospitalis* appellatus, Germanice das Spittel Feld, omnis aqua obr[illegible]tus, c[illegible] usque ad Ziscæ montem erumpere, Beronæ dimidiam fere partem abripere, Rokezanæque, ut & Raudeniccio, Melniccæ, Litomeritio, Pirnæ in Misnia, Dre[illegible] Misenæ, Torgaviæque magnam calamitatem afferre, nec non Wittebergæ, u[illegible] etiamnum in porta, qua ad Albim exitus est, eius signum videre est. Postea quam hæ aquæ defluxerant, fundamenta pontis in Multavia conspici: asseribus igitu[illegible] positis Pragenses viam qua transitus daretur sternere: multi vero homines in p[illegible]terfluentem incidere, ita ut vix, nec absque magno labore servarentur.

Thaboritæ in Hungariam irruunt.

Orphani mense Novembri in Austriam, Thaboritæ in Hungariam & Mi[illegible]am irruere, omniaque loca rapinis incendiisque vexare. *Vaca* autem flumine transmisso Hungari 5. Id. Novembris ipsis ocurrere, in ipsos in loco cœno[illegible]o inci[illegible]ere, in quo illi nec curribus suis uti, multo mi[illegible]s sese defendere, vel hosti re[illegible]ere posse,

[illegible]ea profligantur tincti.

ideoque misere incurrere, multosque ex suorum numero una cum rapta p[illegible] a mittere, atque ad Hungariam turpiter deserendam adigi, unde revertentes [illegible] strenue vindicare, cunctaque loca, quæ iam annum Albertus in Moravia non [illegible] ne labore occuparat, recuperare.

Caput LXXIX.

[1] *Concilii Basileensis sessione tertia decretum.* [2] *modus, quem Bohemi erga Con[illegible], [illegible]*

vi[illegible]im

...issim Concilium erga ipsos servare debeat. [3] *Bohemi capita quædam à Concilii patribus cõfirmanda volunt, confirmataque recipiunt.* [4] *verba diplomatis Concilii Basileensis, quibus Bohemi ad Concilium invitantur.* [5] *Comitia publica in Bohemia gesta, in quibus actum, an legati ad Concilium mittendi essent, necne?* [6] *Legati ad Concilium missi, qui?* [7] *ascendunt.* [8] *Procopii Rasi descriptio.* [9] *Iuliani Cardinalis ad Bohemos oratio in Concilio habita.* [10] *Bohemorum responsio ad Iuliani orationem.* [11] *Bohemi Concilio quatuor illa capita scripto tradunt.* [12] *Actio Concilii cum Bohemis.* [13] *Concilium legatos in Bohemiam mittit.* [14] *Comitia ab omnibus Bohemiæ Moraviæq; ordinibus habita.* [15] *Legati Bohemis quatuor capitum Pragensium confirmationem pollicentur.* [16] Compactata, *quæ dicuntur, sancita,* [17] *Sigismundus Imp. Roma coronatur, atque litem, quæ inter Papam & Concilium erat, componit.*

UT autem omissis negociis politicis, hoc anno gestis, res in ecclesia gestas recenseam: annum 1432. à mense Martio auspicabor, in quo 3. Calend. Aprilis tertia Concilii sessio haberi, decernique, ut singulis decenniis œcumenica synodus celebraretur, ut ita hæresibus obstaretur, nec aliorum populorum res eo devenirẽt, quo Bohemorum res iam devenerint, qui, quod nemo unquam satis perscrutari potest, fataliter nulla vi bellica devinci possent, solumq; Concilium salubribus remediis tanto malo mederi cogeretur.

Concilii Basileensis sessione 3 decretum.

[2] Literæ quoque ad Bohemos dari, quibus id agi, ut Bohemorum Legati cum Concilii legatis, qui erant, *Philibertus Augustanus*, Episcopus Constantiensis, *Petrus* & *Ioannes Polomarii*, & *Ægidius Carlerius*, 5. Cal. Maii Egræ convenirent, certumque modum statuerent, qui in Concilio sequendus esset. [3] Is autem hisce capitibus contineri:

Modus in Concilio sequendus. Bohemi capita quædam à Concilii patribus confirmanda volunt, confirmataque recipiunt.

1. Iis, qui eo ablegandi sunt, ita cavendum esse, ut tuto eo pervenire, domumque reverti possint.

2. Potestatem quoque ipsis dandam esse, decernendi, sacras literas veterisque Christianæ ecclesiæ acta, Concilia, doctrinasque & traditiones S. scripturæ consentientes, in omnibus controversiis iudices esse.

3. Sacrorum item suo more modoque faciendorum potestatem ipsis esse concedendam; neque cuiquam ea subsannare vel calumniari permittendum.

4. Non esse pergendum, usque dum isti quoque veniant, utque ubi venerint, quæcunque acta sunt, repetantur.

5. Concilium esse convocandum, ad quod omnis generis gentes atque populi veniant.

6. Ne Papa summam autoritatem in Concilio habeat; sed se ei submittat.

De his & similibus capitibus ratis habendis Egræ decerni, (ad quæ Protestantium quoque ordines anno Domini 1552. cum ipsis in proximo Concilio Tridentino cavendum esset, semper provocac, ut ex 23. libro Sleidani videre est.) Ea tamen non statim recipi; sed expeditioris securitatis gratia ad Patres Concilii, qui ea diplomate sigillisque confirmarent, mitti, cuius quoque rei gratia Ioannes Zatecensis & Nicolaus Humpolecius 6. Id. Octobris eiusdem anni horum capitum confirmandorum gratia Praga Basileam mitti, honeste excipi, rem bene gerere, capitumque confirmationis datęque fidei publicę diploma impetrare, cuius quidem verba hæc sunt:

[4] *Sancta œcumenica synodus Basileæ in Spiritu sancto feliciter congregata, & catholica Christiana ecclesia testatur hoc diplomate, fateturque, quod omnes ecclesiasticos, Barones, Nobiles Equitesque auratos plebeiosque, cuiuscunque conditionis aut dignitatis sint, qui è regno Bohemiæ & Marchionatu Moraviæ à Pragensibus ecclesiis, aut aliunde, quocunque loca ea nomine appellentur, ad sanctam œcumenicam hancce synodum mittentur, numero infra ducentos, in fidem tutelamque suam receperit: ipsisque etiamnum hocce diplomate spondeat fidem publicam, expeditamque securitatem, in urbem Basileam veniendi, in ea manendi, commorandi, expectandi, nobiscum de omnibus rebus necessariis, de quibus mandata acceperint, agendi, iudicandi, decidendi, transigendi, componendi. In hospitiis quoque suis sacra suo more modoque celebranda, nemine obstante ipsis permittimus: ita ut ob ipsorum præsentiam, pro more alias usitato, neque in itinere, neque in urbe Basilea cultus divinus intermittatur. Præterea quatuor illa capita, quæ obtinere volunt, vel voce, vel scriptis, S. scripturæ testimoniis, sanctorumque doctorum dictis probare, ea illustrare, perspicueq; proponere, quodsi quoque forte opus sit, ad Concilii obiectiones respondere, atque cum uno vel aliquot Concilii patribus de iis disput, area-*

Verba diplomatis Concilii Basileensis, quibus Bohemi ad Concilium invitantur

mit que & absque impedimento, conviciis atq; calumnia conferre, omniaque ... de qua Egræ inter utramque partem convenit, peragere ipsis licebit. Datum in pa... Concilii œcumenici Basileæ. &c.

Comitia publica in Bohemia gesta, in quibus actum, an Legati ad Concilium mitten li essent, necne?

[5]Legatis igitur domum reversis, diplomaque istud secum adferentibus, publica Comitia celebrari, quibus primo decidi, *num ad Comitia abeundum esset, necne*. Legatis enim Egra reversis, maior pars contendere, pudorem non obstare ... re quo minus coram omni mundo fidem suam profiterentur: quidam ab his dissentire, id tamen frustra fieri dicentes.

Magnum itaque inter ipsos dissidium exoriri, idque eo, quod Christianus Prachaticeius, Academiæ Pragensis Rector, a se M. Rochezanum cum collegis suis eo ablegatum iri, qui de quatuor illis capitibus ad normam Egrę conscriptam disputarent, sub Academiæ sigillo Calendis Septemb. publice promulgaret, cum ... late augeri. 17

Congregatis igitur ordinibus varia miraque iudicia fieri. De potæ con... tientibus Hussitis eo abire velle; Thaboritæ, Orphanique & Horebitæ una cum plebe plane nolle, exemplumque Hussi & Hieronymi prætendere, qui contra fidem publicam ab Imp. datam Papæque promissa voce facta exusti fuerint. Tandem tamen singulari Mainhardi de nova-domo consilio profectio decerni, quique Basileam abire deberent, nominari, nempe, *M. Iohannes Rochezanus. M. Petrus* *Peyne*, alias *Clericus* sive *Anglicus* dictus, frater *Vlricus Nicolaus Biscupeccius*. Hi ad quatuor illa capita in Concilio illustranda eligi. 20

Legati ad Concilium missi, qui?

Circa D. Martini, qui erat 3. Id. Novembris, Regis Poloniæ legatus Pragam adveniens cum Bohemis in abitum ad Concilium consentire. Procopius Rasus, Thaboritarum Dux quoque adventare, atque in Polonici Legati honorem ... tum convivium ante abitum suum instruere.

ascendunt.

[7] Pragensium ecclesiastæ una cum Legato Polonico & Procopio Raso ... numinis auspicio 3. Cal. Decemb. Basileam abire, tertioque Non. Decemb. Tu... stam pervenire, in eoque oppido cæteros Nobiles Bohemos expectare, atque tum 300. equitum comitatu, in quorum numero præter eos, quos paulo ante diximus, etiam erant Wilelmus Costca, Benessius Macrovvusus, una cum aliis quibusdam Nobilibus, qui omnes sospites salvique die 3. Regum, qui erat 8. Id. Ian. anni Domini 1433. Basileam pervenire, ubi tota urbs, iuxta Sylvium, ipsis obviam procedere, multi pinnas mœnium conscendere, virorum vultu gravium visendorum studio,[8] quorum omnium terribilissimus erat, Sylvio teste, Procopius Rasus, statura brevis, capito, vultu, ater, naso aquilino, ideoque omnes ipsum monstrum arbitrari, puellique in plateis ipsius conspectum metu effugere.

Procopii Rasi descriptio.

Iuliani Cardinalis ad Bohemos oratio in Concilio habita.

[9] Bohemi 5. Id. Ian. anni 1433. audiēdi ad Concilium admitti, ubi Iulianus Cardinalis, qui iam annum cum copiis suis in Bohemia cæsus & in fugam versus fuerat, Bohemos diu multumque hortari, dicens, Sanctam ecclesiam, Christi sponsam, fidelium omnium matrem esse, quæ claves habeat ligandi & solvendi, quæ ... absque macula, ruga, talibusve quibusdam, quæ in nullis ad salutem necessariis errare possit. Quam qui contemnat, paganum, impium, ethnicum, publicanumque habendum esse, eam non posse melius, quam in Concilio cognosci. 4

Decreta quoque Concilii doctrinam Christianæ ecclesiæ agnoscenda, iisque non minorem, quam S. euangelio, fidem tribuendam, quod ita in S. literis iniunctum atque præceptum sit. Bohemis, qui & ipsi filii ecclesiæ esse velint, ipsius, quæ, ceu mater, filiorum oblivisci nequeat, vocem audiendam esse. Eos non ita pridem absque matre sua vixisse, ad eam tamen, salutem suam quærentes, rediisse. Diluvii tempore, quæcunque extra arcam fuissent, omnia ... fuffocata: agnum paschalem à solis Iudæis mactatum, quo ab angelo interfectore defenderentur: sic neque extra ecclesiam esse salutem. Hinc, esse fontem ... quo qui bibat, eum non unquam iterum sitire, eamque aquam ab hoc Concilio ... esse, matrisque suæ verba audire velle, Bohemis maximo bono esse. Inimicitiis abiectis, arma bellumque fugiendum: Patres ipsos audire promptos ipsis igitur & S. Concilii, cui fideles omnes, quotquot æternum servari velint, obtemperare oporteat, consilium acceptandum esse. 50

Ad quæ Bohemi respondere; à se se neque Concilia, neque ecclesiam Christi...

... ipretam fuisse. Sententia in ipsos Constantiæ lata ne vel minimum quicquam ipsorum causæ derogari, siquidem & Patrum autoritas apud ipsos inviolata & illibata honestaque esset: quæcunque etiam traderent, vel in concionibus proponerent, verbo Dei comprehendi, id quod ipsi probare promti essent: utque semper fecerint, publice audiri, laicosque (ita rudem populum nominare) admitti peterent. [11] Rogati quidnam esset Rom. ecclesiæ contrarium, quatuor illa capita proponere. [12] Cardinale vero quærere pergente, quidni & cætera simul annotassent? eum tamen, de quo fama percrebuisset, & *Monachorum mendicantiũ ordinem à Diabolo excogitatum esse* docerent: Procopius Rasus surgens dicere: *atqui non est falsum. Quicquid enim nec à Mose, nec à Patriarchis, Prophetis, Christo, Apostolisq; institutum est, nec ullum in S. scriptura mandatum habet: Diaboli inventum est. Cum ergo mendicantium ordo simile opus sit: quis dubitet, quin à Diabolo sit, cum præsertim non politicum sive forense, sed sacrum munus sit?* Quo dicto patres omnes loco responsi ridere incipere.

Bohemi Concilio 4 illa capita cõfirmanda scripto tradunt.

Actio Concilii cum Bohemis.

Sylvius scribit, Cardinalẽ respondisse, nequaquam vero omnia, quę in S. literis non fundata sint, Diabolum autorẽ habere: Spiritus sancti etenim instinctu Concilia Christianamque ecclesiam condendorum decidendorumq; potestate pollere: ad quæ Procopius responderit: *Cur ergo scriptum est?* ad legem & testimoniũ; quod si nõ dixeritis iuxta verbũ hoc, non erit vobis matutina lux, *Ies. 8. v. 20. Itẽ Ps. 119. v. 105.* Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. *Item 2. Tim. 3. v. 16. 17.* Omnis scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendũ, ad arguendũ, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia, ut perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus. *Item Ioh. 20. v. 31.* Hæc scripta sunt, ut credatis, credentesq; vitam habeatis in nomine Christi. *Verum* ingenti exorto strepitu atque clamore, silentio cunctis imposito, quatuor à Bohemis, *M. Ioannes Rochezanus, M. Nicolaus Pelrimoviskius, Vldricus* Orphanorum ecclesiastes, & *M. Petrus Anglicus* eligi, qui cum Concilii Commissariis *Ioanne de Ragusio, Ægidio Carlerio*, Decano Cameracensi, *Heinrico Frigidoferro*, & *Ioanne Polomario* de capitibus hisce conferrent, quæ quidem concertatio à 17. Cal. Febr. ad prid. Non. Maii durare, ubi diligentiæ fructus perire. Acta hæc in eo libro, cuius inscriptio est, *Antiqui rerum Bohemicarum scriptores &c. ex Bibliotheca Marquardi Freheri Consiliarii Palatini &c.* solide comprehenduntur. Liber iste Hanoviæ typis Wechelianis, magnitudine ea, quam vulgo *in folio* dicunt, anno Domini 1602. exiit, ad quem, literatum deque rebus Theologicis sincere iudicantem Lectorem remitto, propterea quod, quantum equidem pro tenuitate mea iudicare possum, non esse necesse, ut omnia ista conscribantur; sed intelligentes earumque cognitionis avidos ad graves historicos remittendos, atque ita ad eorum accuratius inquirendorum desiderium accendendum arbitror.

[13] Rebus igitur omnibus in Concilio frustra tentatis, Patres Concilii non contemnenda autoritate Legatos ad Bohemos mittere, qui rem omnem componerent, atque, si fieri posset, eos ipsis conciliarent: qui quidem Legati à veteris urbis incolis honestissime excipi & haberi. Magn. etiam Academiæ Rector, una cum Magistris omnique Studiosorum turba comparere, Legatosque honorario quodam ornare. [14] Ut autem tandem aliquando res optatum finem assequeretur, omnium Bohemiæ Moraviæque Ordinum panegyris celebrari, in qua Heinricus Tockius orationem, à Cochlæo descriptam, habere, qua, quæ gesta fuerant, repetere, Conciliiq; mentem exponere. [15] Eo die quatuor capitum Pragensiũ confirmatio Bohemis à Legatis promissa, [16] quæque *compactata* dicuntur, sancita, quorum confirmandorum pacisque misere oppressæ ditioni tandem reddendæ gratia Bohemi M. Procopium Pelsinensem, M. Martinum Lupaccium, tum apud Chrudimenses ecclesiasten, & M. Matthiam Laudam à Chlumccian è Bohemia ad Concilium mittere, cum insuper etiam [modo de patrum voluntate fieret] de quatuor hisce capitibus disputandi potestate, ita tamen, ut verbum Dei semper normam observarent atque sequerentur, pro ut Egræ decisum atque conclusum fuerat.

Concilium Legatos in Bohemiam mittit.

Comitia ab omnibus Bohemia Moraviaque ordinibus habita.

Legati Bohemis quatuor capitum Pragensium confirmationem pollicentur.

Compactata *qua dicuntur, sancita.*

[17] Hoc anno 1433. Sigismundus Romæ prid. Cal. Iunii [quidam falso 15. Calen. anni

Sigismundus à Papa coronatur.

Dissidium inter Papam atq; Concilium tollit.

anni 1432. tradunt) à Papa Eugenio coronari, simulque dissidium [illegible] cilii tollere, ita ut ille hoc legitimum agnosceret.

Capvt LXXX.

[1] Procopius Rasus Pelsinam obsidet. [2] Thaboritæ in Bavariam irruunt. [3] Boiorum Dux cum Bohemis confligit. [4] Bohemi è Bavaria profligati. [5] Concilium Bohemis Compactata quæ dicuntur, confirmat. [6] Thaboritarum atque Bohemicorum Despotarum dissidium. [7] C[illegible]co & Guilhelmus Costca Procopio subsidio veniunt. [8] Pelsinenses hostes suos obruunt.

Procopius Rasus Pelsinam obsidet.

PRocopius Rasus Idib. Iuliis ad urbem Pelsinam, solam a Bohemis in re[illegible] negocio dissidentē accedens, eam a latere Septentrionali, eo in loco, [illegible] to & Myza, duo flumina, confluunt, obsidere, ad patibulum, ubi etiam [illegible] valla ipsius sub patibulo videre est, ipsumque patibulum, in quo culinam sua[illegible] buit, stat, memoriæque servatur. Ex eo loco ille urbem tormentorum ict[illegible]s vehementer graviterque infestare, at[illegible]atorumque cœnobium, minoremque [illegible] dicitur, portam, validissimis, quos diximus, tormentorum ictibus petere, [illegible] cessaturum putare prius quam urbem expugnaret. Quod autem adver[illegible] satis munitum esset, fame perficere velle, militesque, suos in pagos ad præ[illegible] mittere, viasq; omnes quotidie obequitandas curare, atque ita omnes ad[illegible] aditus occludere.

Thaboritæ in Bavariam irruunt.

[2] Thaboritæ quoque Ioanne Rzitca & Przibicæo Clenoviskio una cum [illegible]tovienſibus, Tustæis, Misenis, Schuttenhoferianis (qui *Lopatam* arcem prox[illegible] diruerant) in Bavariam irrumpere, pagos qui circum Rottingam, Silvo[illegible] Germanice (Waldbach) Divitorivium [German. Reichenbach] Nittenav[illegible] Na[illegible]purgum, & Nigrocornu [Germanice Schwartzenhorn] erant, direpti[illegible]bus e[illegible]actionibusque vexare, castraque in colle prope Hildeshеimium ponere [illegible] Boiorum Ducem in armis esse, magnas copias in ipsos movere audierant. In æquore igitur convenientes pugna incipiente Bohemi castra sua fortiter tueri.

Boiorum Dux cum Bohemis confligit. *Bohemi è Bavaria profligati.*

[3] Primarius quoque Boiorum vexillifer in primo congressu missili tactus occumbere, idque Bavaris tantum metum incutere, ut fugere inciperent. [4] ver[illegible]m Fridericus Lycopetræus [Germanice von Wolffenstein] vexillum corripie[illegible] Hyniеccus Pfugius, Ducis Legatus, & Huldricus Wartberius sequentes a[illegible] instaurare, & post quam certamen diu durasset, Bohemos in fugam vert[illegible]re, [illegible] 2000. ipsorum cæsis cæteri turpi fuga Bohemiam repeterent.

Concilium Bohemis compactata confirmat.

[5] Legati prid. Cal. Decemb. anni 1433. Basilea reversi Compactatorum, quæ [illegible]cuntur, confirmationem à Concilio se cum afferre, quæ quidem compactata, quod nimium prolixa typisque divulgata sint, hic omittere non [illegible] [illegible] fuit.

Thaboritarum ac Bohemicorum Despotarum dissidiū.

[6] Thaboritæ Orphanique, compositione hac cum Concilio cognita, Desp[illegible] Nobilesque, quod nimirum Concilio nimium concessissent, criminari. Hin[illegible] tur Despotæ coacti, convenire, consultare, eoque nomine queri, quod absq[illegible]re gio capite viventes Raso sacerdoti servirent, utq; seq. videlicet 1334. anno 4. Non Ian Pragæ Comitia universalia fierent, efficere.

Czazco & Guilhelmus Costea Procopio subsidio veniunt.

[7] Hoc anno Czazko, Orphanorum ductor, è Borussia, in qua Re[illegible] Polono [illegible]tra Despotas Cruciatas sive Crucigeros [Germanice die Creutz Herren,] [illegible]rat, domum redire, atque circa 17. Cal Novemb. una cum Despota Guil[illegible]o Costea & sacerdote Bed[illegible]cicho, qui in Moravia Bohemiaque magnas copias [illegible]legerant, Thaboritis ad Pelsinam subsidio venire, atque iuxta Thaboritarum castra ad patibulum (ubi satis amplum & elegans æquor est) castrametari. I[illegible] tur magno numero ad urbem recumbentes non satis dilige[illegible]ter excubate[illegible] P[illegible]

Pelsinenses hostes suos obruunt.

nenses igitur commoda occasione arrepta ex urbe erumpentes magnum [illegible] numerum cædere, magnaque præda acie structa sive ordine servato in urbem reversi Orphanorum Camelum secum abducere, id quod hostes ita iniquo an[illegible] fe[illegible]re, ut, nonnisi recepto Camelo suo, ab urbe recedere cogitarent [illegible] longe secus accidere, uti benevolus lector accipiet, atque Pel[illegible] Can[illegible]n retinere, quin & in perpetuum eius rei testimonium ab Imp. S[illegible] C[illegible]lum in insignibus suis referendum accipere. Insuper aute[illegible] & hoc [illegible]

[...]ortui, quod nimirum Sigiſmundus privilegia ipſorum immunitateſque confirmans precatus fuiſſe dicatur: ut *Pelſina in faucibus hæreticorum perpetuo amareſcat.*

Hyeme igitur adventante Pelſinenſes in ſpem liberationis ab obſidione erecti, bono animo eſſe, donec Thaboritas ſeſe ad hyberna parare perſpicerent, tum vero maiorem commeatus rationem habere, certamque legem ferre, quæ obſervaretur, ne urbs hoſtibus fame dederetur.

CAPUT LXXXI.

[1] Comitia Pragæ geſta. [2] Thaboritæ Papam nolunt eccleſiæ caput agnoſcere. [3] Mainhardi de Nova-domo oratio in Procopium. [4] Gubernatores in Bohemia electi. [5] Pelſinenſes Concilium opem ferendam rogant. [6] Thaboritæ ſeſe novæ urbis incolis adiungunt. [7] duarum urbium Pragenſium diſſidium [8] veteris urbis incolæ in novam urbem irrunt. [9] utriuſque harum urbium molitiones hoſtiles. [10] nova urbs expugnata. [11] Pelſinenſes Procopium ludificantur. [12] Procopius Pelſinenſem obſidionem ſolvit. [13] de obſidione Pelſinenſi μνημόσυνον.

Comitia Pragæ geſta.

NOvi anni 1434. auſpicio elapſo comitia ſolide geri. Concilium Philibertum epiſcopum Conſtantienſem, cum duobus Doctoribus, qui omnia ad optatum finem perducerent, in Bohemiam mittere.

Thaboritæ Papam eccleſiæ caput agnoſcere nolunt.

Meynhardi de Nova-domo oratio in Procopium.

Re igitur tentata, Conciliiq; confirmatione Ordinibus indicata, omnes conquieſcere, unoque conſenſu Romanæ eccleſiæ obedientiam, quæ morigeros liberos deceret, ſpondere: [2] ſolis Thaboritis exceptis, Papam caput agnoſcere plane recuſantibus, reque infecta diſcedentibus, quo quidem Deſpotæ tanto magis in ipſos exacerbari. [3] Proinde Mainhardus de Nova-domo ordines ita compellare: *Id demum regnum felix eſt, quod neq; ſegnicie torpet, nec variis bellorum motibus enervatum adeoq; imbecillius eſt. Quoniam igitur Bohemia ſine intermiſſione multos iam annos graviſſimis bellis vehementer debilitata eſt: nihil eam certius manet, quam ipſius interitus, cuius quidem unicus autor eſt Procopius, in cuius manibus omnia ſunt, qui pro libitu ſuo urbes atque oppida cenſet, Deſpotaſq; & Nobiles vexat. Exitioſum hoc bellum, quo regio vaſtatur, pagi diruuntur, populus conſumitur, nemini, niſi ipſi prodeſt. Perpetua enim pace ſancita, dominium ipſius mox interibit. Equidem quendam, qui cum cæteris, qui ipſi adiuncti fuerint, tum pacis, tum belli tempore regnet, ex equeſtri ordine quotannis eligendum puto. Ne vero Deſpotæ imperium capeſſere videantur, ab ea regni adminiſtratione plane abſtinere volunt.* [4] Id ergo ab omnibus Ordinibus uno conſenſu acceptari, & Aleſſius Wrceſchtioviskius eligi, cui Meinhardus una cum Deſpotis *Pr[...]o* & *Cen[...]one Welſiis* adiungi.

Gubernatores in Bohemia electi.

In hiſce Comitiis etiam cum Legato Baſileēſi de communione infantum agi; Legatus autem prætendere, ſibi hac de re mandata nulla data eſſe; ſua vero ſponte id attentare non audere. Rector Academiæ Pragenſis, una cum collegis ſuis negocium perpendens, Papæque primas ſive poteſtatem, quam Bohemorum utiliorem eſſe perſentiſcens, ſibi quoque cavere volens, ſe Romanæ eccleſię tutelæ dedere atque committere, id quod tamen Rochezanus haud permittere velle; ſed rem eo deducere, ut pax utrinque coleretur.

Pelſinenſes Concilium opē ferendam rogant.

[5] Ut autem ad Pelſinenſes redeam, perſpecta ſatis hoſtium pertinacia, nec in Bohemia ullum ſubſidium exploratum habentes: literis ad Concilium menſe Ianuario datis orare, ut eam urbem, quæ Romanæ eccleſiæ conſtanter adhæſiſſet, vindicarent, ne fame hæreticis, qui in ea petulantiam ſua exercere decreviſſent, dedenda eſſ[...] Pat[r]es, quibus nullum erat ærarium, de ſuo 8000. nummos aureos, quos *Ducatos* vocant, conferre, Mainhardoque mittere, quibus milites colligeret Pelſinenſeſque obſidione liberaret.

Thaboritæ ſeſe novæ urbis incolis adiungūt.

[6] Interea vero res Huſſitarum atque Thaboritarum eo devenerant, ut Thaboritæ ſeſe cum novæ urbis Pragenſis incolis coniungerent, in eamque ſeſe reciperent, atque in ea caſtra ponerent, in foſſa quoq; è regione veteris urbis ligneas crates, propugnacula, ſepemque exſtruerent, veteriſque urbis incolis Porcieczſchanenſem Cuthnomontanamque portam occluderent, ne iſthac commeatum accipere poſſent. Aleſſius, gubernator huius rei ergo Ordines convocandos curare, eamque confuſionem ipſis proponere, ſimulq; addere, poteſtatem ſuam meram umbram eſſe, propterea, quod omnia ordinum decreta contemnerentur, novæ res ingeminarentur, pax per provinciam ſancita non ſervaretur, nec obe-

dientia ipſi præſtaretur: ſe itaque vehementer etiam atque etiam or[illegible] ſe munere abdicare liceret, aut certe ſeditioſos punituro opem ferre[illegible] deliberantes, copias illas, quibus Mainhardus Pelſinam liberare debebat, [illegible] Pragam deducendas, novæque urbis incolas ad imperata facienda adigend[illegible] quod Aprili menſe ſtatim effici, cum novæ urbis incolis, ut extemplo ab hoc [illegible] pto abſtinerent, nec pacem per provinciam, vix confectam, turbarent, ſed [illegible] natori parerent, aditus ad veterem urbem aperirent, turres atque propu[illegible] in foſſa exſtructa diruerent, pacemq; cum veteris urbis incolis colerent, in[illegible] retur. His autem denegatis illi (veteris ſcilicet urbis incolæ) die quodam, q[illegible] ſolennis erat eaque frequentiſſima equorum venditio, [8] in novam urbem irruer[illegible] quoſdam occidere, prædaque ad ſeſe in veterem urbem recepta portas cuſt[illegible] munire. [9] Novæ urbis incolæ hac contumelia affecti efferveſcere, tormenta [illegible] bellica in cœmeterio Mariæ-nivis collocata pro libitu ſuo in veterem urbem explodere, quibus veteris urbis incolæ ſuis tormentis, quæ in veteris curiæ [quæ ſ[illegible] licet prima curia in veteri urbe fuerat] collocarant, reſpondere, novæ urbis cives à ſuis ipſorum tormentis repellere atque reiicere, elegantemque & altam turrim quatere, in qua magna campana erat, *Carolus* (quod Carolus Imp. eam fundendam curaſſet) dicta, quæ una cum turri corruere Poſtridie à veteris urbis civibus campanam illam ablatum iri maximus rumor eſſe: itaque novæ urbis incolæ tor[illegible]ta ſua in plateam protrahenda; [10] veteris autem urbis incolæ novæ urbis [illegible] ſuffodiendam curare, propereque in novam urbem irruere, primumque curi[illegible] occupare, fornicatas cameras atque cryptas effringere, ipſorumque privile[g]ia atque κειμήλια auferre, Thaboritasque cum multis civibus trucidare, ſepes turresq; & propugnacula in foſſa exurere, totaque nova urbe potiri.

Duarum urbium Pragenſium diſſidium. Veteris urbis incolæ in novã urbem irruunt. Utriusq; harũ urbium moleſtiones hoſtiles.

Nova urbs expugnata.

[11] Pelſinenſes eo cognito vehementer lętari, Procopiumque ludificante [illegible]bere, ut ſuis ſuccurreret: ſtultum eſſe aliis bellum inferre, ſuisque defenden[illegible]n eſſe. Quod ſi vero ipſe cedere nolit, iam venturos, qui ipſi viam mõſtratu[r]i eſſent. Procopius omnes ipſorum ſannas ſpernere, quodque urbem maxima rerum penuria laborare graviſſimaque fame premi perſpectum haberet: in ipſorum conſpectu pulchra liba, pulchrasque placentulas & ſapidas beneque olentes carnes aſſas profe[r]endas curare, bonoq; animo eſſe iubere. [12] Res autem geſtas omnes edoctus deſerta puro fervore Pelſina urbe, Pragam, cum Deſpotis conflicturus, omni contentione petere. Hinc Pelſinenſes diem Stanislai, quo obſidionem ſolvit, ſolẽnibus ſacris celebrare, ad patibulum armati exire, populum oratione quadam exhortandum curare. [13] In ipſorum quoque templo hæc de hac obſidione legere eſt:

Pelſinenſes Procopium ludificantur.

Procopius obſidionem ſolvit.

De obſidione Pelſinenſi epigramma.

Anno Domini 1433. in diviſione ſanctorum apoſtolorum Id. Iulii obſeſſa fuit civitas nova Pilzna per Wiclephiſtas, Huſſitas, Thaboritas, gravi obſidione circumdata, & eo coanguſtata undiq; ſicut Ieruſalem, & duravit decem menſibus, quibus elapſis Deus omnipotens ex ſua immenſa pietate miſertus noſtri impios à nobis potenter fugavit, qui nimio terrore concuſſi receſſerant à nobis anno Domini 1434. octavo idus Maii, in craſtino S. Stanislai, qui pro tunc erat dies dominica infra octavas aſcenſionis domini noſtri Ieſu Chriſti. Quanta mirabilia Deus omnipotens fecit nobiscum infra illud tempus, qui audierit, non facile credit, niſi qui præſens fuit, & propriis oculis vidit.

Vulgus ſpargit, porcum, qui tum in urbe ultimus erat, autore & conſuaſore vetula quadam, tritico, ſiligine, piſisque repletum atque de muris [illegible]ectum fuiſſe, quo à militibus, tantum commeatus urbi ſupereſſe putantibus, reperto, ex deſperatione obſidionem ſolutam eſſe. Quod; quam vere dicatur, quisque iudicet.

Caput LXXXII.

[1] Procopius Raſus Pragenſium ditionem invadit. [2] fœderatos convocat. [3] Pelſinenſes Mainhardo auxilia mittunt. [4] cum Pragenſibus in negocio religionis conſentiunt. amici quidã Procopii ipſum ad reconciliationem cum Deſpotis, atque obedientiam decreto provinciali præſtandam fruſtra adhortantur. [6] Deſpotæ in Procopium arma movent. [7] pugnæ exordium. [8] Procopii equitatus fugam capeſſit. [9] Procopius fortiter dimicans occumbit. [10] Pragenſium atque Deſpotarum de captivis conſilium. [11] captivi nefario dolo pereunt.

Proco-

I[illegible] R[illegible] ca [illegible] [illegible] fefe [illegible] [illegible] ntu [illegible] [illegible] rem atque vindic[illegible], [illegible] mo[illegible] [illegible] fuā [illegible] [illegible] va [illegible] Despotibus [illegible] [illegible] ¶ [illegible] Cath[illegible] [illegible] ntum tendere, liter[illegible] [illegible] atos [illegible] Orphan[illegible] [illegible] cum Despoti Pragen[illegible]bus con[illegible] [illegible] Con[illegible] igitur omnia Despotaru,qui [illegible] flumus [illegible] [illegible] v. Mainhardi [illegible], [illegible] e. Mainhardus in ipsos libenter arma movisset, quod ta[illegible] [illegible] s impar [illegible] videret,prohibere non posse,datisq; ad omnes urbes omnia[illegible] [illegible] oppida, præcipue vero Pelsinam,literis,ut omnibus viribus exfurgerent,atq; [illegible] occurre[illegible]ent,hortari.[3] Pelsinenses quo ingrati esse nollent, cõiunctis [illegible] Despotę Aleffii Stellæmõtani copiis, Mainhardo suppetias latum, Pragã [illegible] quo etiã Desp. *Ptaceccus*, *Al[illegible] Wrschtiovius* Gubernator, *Diw[illegible]chus Ber[illegible]* & Despota *Rosæmontanus* cum auxiliis suis sese cõtulerant.[4] Tum vero Pelsi[illegible]nen[illegible]s de consilio episcopi Constantiensis cæterorumq; legatorum in negocio [illegible] sese cum Pragensibus conciliare, unaq; cum Rosæmontano ultro qua[illegible] [illegible] caput acceptare,eaque vita fortunisq; tuenda spondere, idque literis obsignatis confirmare.

Omnibus igitur iam ad conflictum cum Thaboritis sese armantibus,quidam Procopii amici in Thaboritarũ castra venire,atq; urgere,ut eum Despotis in gratiã redeuntes,pacem colerent,provincialiq; decreto audiẽtes essent. Procopius respondere se non ante cum teterrimis istis hæreticis in gratiam rediturum, quã Pelsinam,qualis ante discessum fuerat,novamq; urbem cum omni armorum apparatu,privilegiis & immunitatibus Thaboritis redderent: sin minus, se in viribus illis,quibus Meynhardus cæteriq;,quibus cum ipso confligere volupe esset, pollerent,pe[illegible] facturum. ¶ [illegible] Pace plane desperata,quod Thaboritæ Or[illegible] [illegible] ferroq; vastarent,Meynhardus auxiliis,quæ di[illegible] in[illegible]structus in ipsorũ conspectũ venire,amboq; hi Bohemici exercitus inter Pragã & [illegible] magno planoq; campo infra Lippã ad pagũ *Hr[illegible]* 4. Cal.Iunii concurrere.[7] Procopius [illegible] concatenatis,cum vallo,n[illegible] [illegible]q;,in [illegible] nempe curru[illegible] [illegible] Despotæ v. [illegible] sibi [illegible] [illegible] curribus [illegible] emitt[illegible] tormento[illegible] [illegible] [illegible] hostem vehementer infestare. Tandẽ v. Despotę viso neutra parte ex opportuno loco cedere velle,curribus[illegible] [illegible] Procopii aciem [illegible] in lo[illegible],ubi curribus [illegible] aditus pa[illegible]bat. Mox a[illegible] Procopii suf[illegible] [illegible] curruũ d[illegible] usq; [illegible] crudelescere.[8] Quod [illegible] Despotæ numerosioribu[illegible] copiis acieq; instructiori instructi essent, Cza[illegible] [illegible] Procopi Magister,rem desperatã putans, statim cum sibi commissis [illegible] fuga capessere.quibus cum Co[illegible] profugiẽs sese servare. Procopius R[illegible] [illegible],ultimo fortunam periclitari volens [illegible] forti[illegible] m[illegible] & [illegible] quibusq; assumtis,cũ Procopio Minore d[illegible] hostes in [illegible] acerrime in medios irrũpere, quos profecto superasset, nisi Czape[illegible] [illegible] turpiter terga dedisset:tandẽ aũt superatus, nec tã victus quam vincendo [illegible], [illegible] teste,una cum Procopio Minore occidi, fortiterq; emori, more heroum illorum,quos sapientissimus ille ethnicus Aristoteles lib.3.Eth.cap.8.*fortes* [illegible] *appellat*,atque memoria dignos iudicat,propterea quod rebus tum secun[illegible] [illegible] adversis,imo & in ipsa morte constantes,longeque inter hostes cæsos [illegible] [illegible].

[1] Finita hac pugna, quid de captivis faciẽdum esset, consultari cœpit,p[illegible] opterea [illegible] vivis ipsis nulla certæ firmæq; regni pacis spes esse posset. De omnibus [illegible] cæsis[illegible] trucidandisque decerni. Meinhardus autem huic sententiæ ad[illegible] [illegible] propterea quod multos a Procopio vi attractos exploratum haberet. Hãc [illegible] excogitare: Captivos omnes vinculis solutos in conspectũ suũ [illegible] curare,amiceq; eos compellare, dicens,Procopiu fidẽ,servare nolẽ[illegible] [illegible] cæsum esse [illegible] [illegible] primum pacis regno reddendę, Czapeciq; [illegible] ad impetrata facienda adigendi, tum v. exterorũ hostiũ

Procopius Rasus Pragensium ditionem invadit.

fœderatas [illegible].

Pelsinenses Meinhardo auxilia mittũt.

Pelsinenses religioni [illegible] [illegible] Pragensibus assentiuntur.

Procopius quid [illegible] amicis [illegible] ad reconciliati[illegible] cum Desp. [illegible] atque [illegible] decreto provinciali præstandam [illegible] [illegible]tentur.

Desp. [illegible] Procopium arma moventur.

Pugna [illegible].

Procopius [illegible] capessit.

Procopius [illegible] fortiter dimicans occumbit.

Pragensium atque Desp. [illegible] captivos Thaboritas con[illegible].

[illegible] rum [illegible] ac Zi[illegible] Procopiuque [illegible] re [illegible] rerent, [illegible] borreum [illegible] bi [illegible] dicn [illegible] Thaborita [illegible] nullumque [illegible] re bellica exercitatum ad se admitt[illegible] di, miserique & exercitati milites misere comburi, 3. Cal. I[illegible]

Captivi nefarie deloperunt.

Caput XXCIII.

[1] *Sigism. Imp. Legatos in Bohemiam mitt[illegible].* [2] *Comitia in Bohemia gesta.* [3] *[illegible] gubernatori dedunt.* [4] *Legati e Bohemia ad Imp. mi[illegible].* [5] *Imperator in Hungaria[illegible]* [6] *[illegible] sio religiosorum in Bohemia.* [7] *Gubernator Comitia indicit.* [8] *Imp. Legati de[illegible] hemia Concilio Basil. redeuntes.* [10] *Rochezanus religiosorum inspector.* [11] *Thabo[illegible]* [12] *Despota copias in Thaboritas confer[illegible]bunt.* [13] *Ostromec[illegible]ium a Ptac[illegible]eco [illegible], idione[illegible] pugnatum, dirutum.* [14] *Lomp[illegible]ium sese Despota Rosamontano dedit.* [15] *Colina ab [illegible] capta.* [16] *capita Sigismundo Caesari servanda a Bohemis proposita.* [17] *Colina Orphanis [illegible]*

INterea vero rebus suis in Italia peractis Imperator feliciter Ulmā red[illegible] Thaboritarum cędem, Boheinorumq; cum Concilio conciliatio[illegible] habebatur, conventum, quo de Comitiis gerendis inter sese c[illegible]ver[illegible]r, [illegible] Legatos itaq; cum literis Despotarum laudem continentibu[illegible], qu[illegible] exstirpassent, additamq; petitionem, ut deinceps placide inter sese vivētes [illegible] Bohemum Regem agnoscerent, ad Bohemos mittere. [2] In hisce Com[illegible] de Thaboritarum compesceudorum modo agi, ideoq; ad Thaborita[illegible] pecum, Colinam mitti, [3] qui post multam transactionē sese cum o[illegible] oppidoq; Thabor gubernatori dedere, obsequiumq; spondere. Cer[illegible] cuniæ vis, qua gubernator sese aleret provinciæ quotannis exsolvēda[illegible] ut in montibus Cuthenis officinæ monetariæ instaurarentur, quiq; adu[illegible]te[illegible] monetā cudere deprehenderetur, sicut & ante, combureretur, utq; omnes [illegible] lesq; & captivi dimitterentur; quodsi v. quispiam ob delicta sua plane tole[illegible] posset, ei bona sua divendere, atq; ita discedere permitteretur. [4] Ad Imp. [illegible] responderi, Legatos ad ipsum missum iri, id quod & factum, cum. 6. Cal. Se[illegible] bris Despotarū nomine *Maynhardus de Nova-domo*, *Ptaccecus Rattyaus*, Nob[illegible] *Benessius Macrovvusus*, Thaboritarum Orphanorumq; *Socol & Czapecus*, Pra[illegible] *Joānes Welvvar*, cæterarumq; urbium regiarum nomine, *Marciccus Lurcida* [illegible] Ratisponam ad Imp. abirent. Hi, quod cum Concilio sese conc[illegible] ass[illegible]t [illegible] ratori referre, qui id vehementer approbare. Postulanti autem, ut, an ips[illegible] minum suum agnoscerent, nec ne [5] categorice responderent, i[illegible] referre, [illegible] in mandatis non esse datum: se tamen ea de re cum ordinibus collaturos [illegible] que Maiestati significaturos. [5] Imperator eos iterum adhortari, secund[illegible] ne Budam inde Albam regalem descendere, ibiq; cum fam[illegible] a[illegible] aul[illegible] ca[illegible] sequentemq; æstatem, id quod S[illegible]lvi[illegible]s cap. 52. testatur, deg[illegible]e, n[illegible] in Moravia, iuxta Hagecum, propterea quod Sylvio, qui tum cu[illegible] Imp. e[illegible] in parte plus fidei tribuendum est

Sigismundus Imp. Legatos in Bohemiam mittit.

Comitia in Bohemia gesta.

Thaborita sese gubernatori dedunt.

Legati à Bohemia ad Imp. missi.

Imp. in Hungariam abit.

[6] Religiosorum conventu, de quo in prioribus Comitiis decretu[illegible] era[illegible] hato, maius dissidium exoriri. Thaboritæ a Rochezano ad Con[illegible]lium, [illegible] ceremoniarum nomine pacem facere volebant, appell[illegible], q[illegible]d ide[illegible] Academiarum, propterea quod vetera ipsor[illegible] pe[illegible] Pragensium tutelæ committerentur, facere v[illegible]le [illegible] M. [illegible] ni Rochezano non amplius parere velle, sed M. Petrum A[illegible] quod in pluribus, ipsis, quam Rochezano consentiret, vicar[illegible] ge[illegible] dem multis actis re [illegible] a à sese [illegible]vicem [illegible] sce[illegible]ere

Dissensio religiosorum in Bohemia.

[7] Guber[illegible]ator, v[illegible]o pac[illegible] in Bohe[illegible] [illegible] vari non posse, Comitia i[illegible] ponerentur. [8] Comitiis hisce anno 143[illegible]. die D. Valent[illegible] & I[illegible] Legati, capita illa, in quæ ille consensisset, secum afferentes a[illegible] lacriter lauteq; excipi, tantumq; apud omnes eth[illegible]re ut cert[illegible] p[illegible] stansq; & affirmativum responsum [illegible] proxim[illegible] tempus, (quod vulgo *ieiunium quadragesimale* [illegible]

Gubernator Comitia indicit.

Imperatoris Legati quoq; ad [illegible]

rentur. Quo audito Thaboritæ in id consentire nolle. De sacerdotum quoque concordia ad pacem conservandam necessario sancienda comitiis hisce agi.

[9] Qui etiam è Bohemia Thaboritarum Academiæque nomine missi erant Legati, à Concilio redierant.

Bohemi à Concilio Basileensi redeuntes.

[10] Despotæ ergo M. Ioan. Rochezanū eligere, qui omnia tantisper, dū Archiepiscopus aliquis eligeretur, administraret, religiososque compesceret, atq; q. fræno retineret, deque omnibus mediis, quibus ipsos omnino inter sese conciliaret inveniendis laboraret.[11] Cui cognito Thaboritæ sese opponere, iratique nec Rochezano, nec Gubernatori auscultare volentes Praga discedere. [12] Despotæ igitur consultatum cōvenientes de seditiosis hisce puniendis decernere, copias colligendas curare, easque partim Despotæ Ptacceco, partim etiam Rosæmonrano mandato simul de omnibus, pacem servare nolentibus, ferro flammisq; cogēdis addito, committere. Ptaccecus copiis suis assumtis arcem *Ostromeccium*, à Thaboritis exstructam gravi obsidione cingere propterea quod, quibus pacis illius amplectendæ servandæq; animus non esset, in eam sese recepissent. Obsessi sese diligentissime tueri atq; defendere, duosq; menses emissis missilibus vehementer repugnare atq; resistere. Tandem quidam audentiores è Ptacceci copiis noctu exsurgentes clam arcem conscendere, eamq; igne accendere, quem obsessi quidem restinguere velle; sed hostis ipsis imminens omnes, qui flammas evaderent, occidere. Ptaccecus etiam arcem istam funditus evertere.

Rochezanus religiosorum Inspector.

Thaboritæ rebelles.

Despotæ copias in Thaboritas conscribunt.

Ostromeccium à Ptacceco obsidione cinctum, expugnatum, dirutum.

Interea Despotæ *Vdalricus Rosemontanus* & *Maynhardus* Przebeniecium, quod etiam Thaboritarum erat, obsidere, facile expugnare, inde [14] Lompnicium tendere, idq: oppidum tantisper obsidere, dum cives sese dedere cogerentur, impetrataq; sine dolo facturos pollicerentur. Thabor iam ante cum Despotis tamen fecerat, Sigismundoq; Rom. Imp. Domino suo fidem dederat obedientiāq; spoponderat.[15] Orphani quoq; Colinam, quod aliquid iuris in ipsam haberent, obsidere, & absq; magno labore expugnare.

Lompnicium sese Despotæ Rosamontano dedit.

Colina ab Orphanis capta.

[16] Quibus ita gestis ordines iterum convenire, & capita quædam, de quibus observandis atq; præstandis Sigismundus cavere deberet, consignare: videlicet,

Capita Sigismundo Imperatori servanda à Bohemis proposita.

1. ut quatuor illa Pragensium capita, quę Concilium Basilcense ipsis concessisset, confirmaret, nec quicquam in ea peccaret.
2. in aula sua Hussiticos ecclesiastas foveret.
3. nequenquam in ditione sua vel ad a ces exstruendas, vel Monachos excipiendos adigeret.
4. ut Academiam instauraret, bonaque nosodochii Pragensis adaugeret.
5. ne regni cives diruta monasteria reparare cogerentur.
6. ut regno privilegia sua una cum sacris ornamentisq; regalibus restitueret.
7. ut extra tēplū, Germanico; in eo v. Bohemico sermone cōciones haberētur.
8. ne peregrini in senatorium ordinem cooptarentur.
9. ne orphani pupillive siue cognatorum suorū consensu nuptias cōtraherent.
10. ut probam monetam cuderet, montanasq; civitates extolleret.
11. ne absens externo regni administrationem committeret.
12. ut Iudæis saltē sors, quæ ipsis deberetur redderetur, nec itidē usura exsolveretur.
13. qui tempore seditionis vel profugissent, aut (quod tamen Deus opt. max. clementissime avertat) in ulla deinceps profugituri essent, invitis civibus ad suos ne redirent.
14. denique quæcunque gesta essent, oblivione veniaque sepelirentur.

Cum igitur inter ipsos de capitibus hisce convenisset, ad Imperatorem, qui Brinnam in Moraviam venerat, Legatos mittere, atq; capita illa ipsi proponenda curare, eaq; acceptantem atq; confirmantem, Regem Dominumq; suum agnoscere velle. Interea v. Legati Imp. adventare: profectio igitur illa in aliud tempus differri, inprimis aūt etiā, [17] quod *Bedrcichus* sacerdos cum suis copiis Colinā abierat, eamq; Orphanis eripuerat. Illi igitur ipsum adoriri, atq. ad servandam pacem adigere velle, Thaboritæ v. intervenientes litē componere, ita ut Colina Meynhardo tradita apud ipsum in sequestro poneretur, dum inter Thaboritas Orphanosq; de ea conveniret, unoq; cōsensu de magna eum autoritate leg. tis ad Imp. ablegandis, per eosq;, quæ modo dicta sunt, capitibus ipsi offerendis decernere.

Colina Thaboritis erepta.

CAPUT XXCIV.

[1] Religiosorum conventus Berona. [2] consensus in negocio religionis. [3] Thaboritæ tumultuantes caduntur. [4] Sigismundus Imp. in Bohemorum capita sibi proposita consentit. [5] Comitia indicta. [6] Dn. Casparus Schlick/Imperatoris Cancellarius in Bohemiam ablegatur. [7] Bohemi Sigismundum Regem recipiunt. [8] Legati ad Imp. de diademate missi. [9] M. Ioannes Rochezanus fit Archiepiscopus Pragensis. [10] ipsius suffraganes.

Religiosorum conventus Berona. Consensus in negocio religionis.

INterea vero religiosi sese Beronam conferre, neq; dum inter sese convenisset, digredi coacti fuerant. [2] Ad hos autem & Concilii Basileensis Legati sese contulerant, negociumque eo promoverant, ut 15. Calend. Augusti plane inter ipsos conveniret, idque eo modo, quo in Synodo decretum fuerat, atque in, quæ dicuntur, *Compactatis* comprehensum erat. Id porro omnes Pragensis Academiæ Magistri, Hussitæ, Thaboritæque & Orphani acceptare, observandumque polliceri.

Thaborita tumultuantes caduntur.

[3] Autumni tempore septingenti Thaboritæ, ducenti pedites & quingenti equites Lomnicium recuperare velle: verum Despota Rosæmontanus cum ipsis confligens, quadringentos eorum, in quorum numero sacerdos ipsorum, qui ipsos ad arma concitarat, etiam erat trucidare.

Sigismundus Imp in capita sibi proposita consentit.

[4] Imperator, cum Legati Brinnam advenissent, ordinumque nomine capita ipsi proposuissent, facile acquiescens in omnia plene solideque consentire. Illi itaque domum reversi Gubernatori omnia referre,[5] qui circa 17. Cal. Novemb. (id quod Hagecus tamen anno seq. circa 4. Id. Martii factum vult) Comitia indicere, in quibus omnia componi, unoque omnium ordinum consensu de Sigismundo, capita hæc, prout pollicitus fuerat, una cum genero suo, Alberto Austriaco, comprobante, in regnum recipiendo, Dominoque agnoscendo decerni.

Comitia indicta

Dn Casparus Schlick Imp. Cancellarius in Bohemiam ablegatus.

[6] Ad eadem Comitia Casparus Schlick/qui Imperatori à libellis erat, venire, inque Collegio Caroli IV. referre, se ab Imperatore certum ratumque responsum ab omnibus Bohemiæ ordinibus allatum ablegatum esse.

Bohemi Sigismundum regē recipiunt.

[7] Quibus dictis ordines omnes assurgere, primumque Imperatori pro tantæ autoritatis Legatis, tum vero & ipsi domino Casparo Schlick eo nomine, quod laborem eum in sese suscepisset gratias agere, tum vero tertio die post, decretum provinciale responsi loco ipsi offerre, id quod hoc erat: *Sigismundum, capita illa, quæ supra dicta sunt, confirmantem, ab omnibus religiosisq; & profanis Regem agnitum iri.*

Legati ad Imp. de diademate missi.

[8] Amplissimi quoque Legati ad Imp. mitti, qui cum Casparo Schlicken in Hungariam Albam-regalem usque abire, Imperatori cum summa honoris significatione Bohemicum diadema offerre, utque se ad ipsos conferret, clemensque ipsis Dominus bonusque pater esse vellet, orare. Imperator hosce Legatos æquissimus accipiens, omnia, quæcunque peterent, ipsis polliceri, Legatosque 60000. florenis magnoque pecudum numero donare, id quod illi gratissimo animo acceptare, lætique in Bohemiam redire, atque post Calen. Ian. anni 1436 in publico omnium ordinum conventu rerum gestarum rationem reddere [9] In hisce Comitiis etiam M. Ioannes Rochezanus ab universa ditione Archiepiscopus creari,[10] cui *M. Martinus Lupaccius* & *Wenceslaus Motus* suffraganei addi. Iisdem Comitiis etiam è Pragensibus atq; cæteris ordinibus quosdam eligi, qui una cum M. Rochezano post 9. Cal. Maii ad Imperatorem Iglaviam se conferrent, ipsumque in Bohemiam deducerent.

M. Ioannes Rochezanus fit Archiepiscopus Pragensis ipsius suffraganes

CAPUT XXCV.

[1] Legati Bohemici Iglaviam sese ad Imp. conferunt. [2] qui ipsis Compactata, quæ dicuntur, iterum iuramento, Rochezanumque Archiepiscopum confirmat. [3] Rochezani & Legati Pontificii lis. [4] Bohemi à diris atque proscriptione absolvuntur. [5] Sigismundus & politicum ordinem confirmat. [6] Pragam advenit. [7] Epilogus.

Legati Bohemici ad Imp Iglaviam conferunt ... Iulii Compactata ipsis confirmat.

LEGATI regni Bohemici 5. Calendarum Iunii anni 1436. Iglaviam ad Imperatorem sese conferre, [2] qui 4. Non. Iulii una cum Alberto, Duce Austriaco, genero suo, Compactata, quæ dicuntur, iureiurando,

&

& postea 10. Calend. Augusti electionem Rochezani publico hocce diplomate confirmare.

Sigismundus D.G. Rom. Imp &c. Quoniam Despotæ, Equites aurati, Nobiles, civitatesq; nostri Bohemiæ regni nostrum Bohemiæ Regis ius, quod in electionem Archiepiscopi Pragen-js habemus, sibi communicari supplices Brinnæ petierunt: hac ipsorum petitione in ditionis ommodum benigne clementerque acceptata, nostrum illud, quod dictum est, ius ad istam ele-ctionem ipsis concessimus, id quod è pluribus, quæ diploma nostrum, quod hac de re ipsis tradi-dimus, continet, videre est. Electione igitur etiam finita nobis reverendum M. Ioannem Rochezanum cum duobus suffraganeis proponentes, electione illa approbata ipsum Archiepi-scopũ, una cum cæteris duobus suffraganeis acceptavimus, electionemq; illam cõfirmavimus, at-que vi huiusce nostri diplomatis acceptamus, electionẽq; illam confirmamus, nec ipso vivo ul-lum alium quæremus; sed de electione hac atque consecratione quam primum omni studio mo-doque, quem diploma nostrum continet, defendenda tuendaque laborabimus. Datum Iglaviæ anno 1436. die D. Apollinaris, regnorum nostrorum &c.

Quibus peractis Rochezanus omnium in Bohemia religiosorum nomine ipsum acceptare, Romanæque ecclesię obedientiam secundum compactata polliceri. [3] Ipso tamen postridie Missa celebrata, Laicis calicem distribuente, novæ turbæ exoriri. Pontifices enim Legatus prętendere, novo sive peregrino in templo hoc fieri, compactatis repugnare. Sed Imperator intercedere, nec levioris huius rei gratia concordiam divellendam permittere velle.

Rochezani & Legati Pontificis lis.

[4] Quo peracto Bohemi per apostolicæ sedis Legatum nomine & potestate patris Papæ ab exsecratione absolvi, imo etiã illis Bohemis, qui S. ecclesiæ Christianæ concordiam in omnibus statutis, capitibus atque clausulis servant, venerandique sacramenti altaris sub utraque specie, nimirum sub pane & vino participes fiunt, hic honos haberi, ut primogeniti S. Christianæ ecclesiæ filii habendi essent.

Bohemi à diris atque proscriptione absolvuntur.

Interea vero dum illi hac sua consuetudine libere fruerentur, eos, qui id sub una sumunt, ne vexarent, ullave saltem contumelia afficerent: vicissim autem ii, qui venerabile sacramentum Corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi, iuxta Christianæ ecclesiæ statuta sub una sumerent, alteram partem in sua sumtione nec ludificarentur, nec impedirent, atque ita neutra pars alteram in suis templis locisque ullo modo turbaret: ad summam, quæque religio venerabile sacramentum altaris suo more distribueret, eoque in suis templis, sacellis adytisque tum recepto more uteretur.

Id quod postea anno 1437. Sigismundi Imp. Philibertique Episcopi, Legati Concilii iussu die Veneris à festo paschatis, Bohemice, Latine, Germanice & Hungarice publice promulgari, & tum aureis, tum etiam vulgatis literis deinceps, tum templi corporis Christi, tum aliorum plurium templorum parietibus, quemadmodum etiam in nonnullis templis intus supra valvas inscribi.

Veteris etiam Pragensis urbis cives in templi Redintuinensis fastigii summitate inter duas turres, forum versus, magnum calicem inauratum collocandum, æneumque gladium & ipsum inauratum appendendum curare, qui tamen ante paucos aliquot annos à fabro quodam lignario miro astu solertiaque noctu dereptus, postulanteque A. Cæs. M in arcem delatus etiamnum hodie in Bohemicis cancellis reconditus asservatur.

[5] Rebus sacris ita compositis Imperator Bohemis etiam de politicis ita cavere, ut hæc diplomatis verba referunt:

Sigismundus Imp etiam politicum ordinem confirmat.

Sigismundus D.G. Rom. Imp. &c. Postquam (Deo opt. max. laus) pace inter nostri Bohemiæ regni sanctæque synodi Basileensis legatos constituta, cum ipsis quos diximus, Bohemiæ Legatis huc apulimus, de nostri, naturalis scil. legitimiq; heredis atq; patriæ Domini, politica regni administratione transacturi: honestissimi Pragensiũ cæterarumq; Bohemici regni nostri urbium Legati nos orarunt, ut ipsis hac in parte cõsentiremus, ne sc[illegible] ullis, sive religiosis, sive profanis, qui antea in hisce urbibus habitarint, easq; hactenus (quacunq; de causa id factũ fuerit,) vitare coacti fuerint, reditus in eas atque ad sua bona ipsis invitis concederetur. Ne igitur pax & cõcordia dirimatur, petitionis ipsorũ ratione habita, ita in eam consentimus, ut civitates, quas diximus, ad quicquã, de quo modo, invitas nullo modo cogi velimus. In cuius rei testimonium

sigilla nostra diplomati huic nostro appendenda curavimus, quod Iglaviæ datum est, di[e] [M.] Magdal. anni 1436. regnorum nostrorum Hungarici 50. Romani 26. Bohemici 16. imperii vero 4.

Pragā advenit. [6] Quibus peractis, Sigismundus à civitatibus atque Nobilitate Pragam deduci, in quam 8. Cal. Octobris anni 1436. adventare, magnificeque maximoque cum gaudio excipi, in veteris urbis curiam ingredi, deque omnibus ordine disponere. Inprimis autem Thaboritas, ultro sese ipsi dedentes, acceptare, novumque ipsorum oppidum Thabor tanta immunitate donare, ut satis dignas gratias ipsi agere nequeant.

Epilogus. [7] Atque ita magnum illud arduumque & grave bellum Hussiticum suo fine terminabo, Deumque, ut patriam nostram à seditionibus, cædibus, similibusque cladibus bellicis clementissimè defendat, omnesq; tres Ordines unà cum ipsorum capite tueatur atque protegat, precabor.

AMEN.

PSALMUS CIII. à M. ZACHARIA THEObaldo corollarii loco additus.

Nunc animæ vis tota meæ, vis corporis ægri
te dignas totam in laudes effunde tonantis,
si vigor ullus inest fibris aut entheus ardor.
Laudis rumpe moras anima, & quæ contulit in te
dona Deus, memori conserva mente reposta.
Nam variis veniam dat nævis, ulcera tetra
vel delictorum sanat, mala crimina delet,
quæ corrupta patrat mens, & malè devius error.
Hic vitam mediis rapit ultor faucibus orci,
proventuque beat vario, tua tempora læto
magnifico applausu veluti diademate cingit.
Hic facit, ut noctem læta inter gaudia ducas.
hic reficit vires, & tempora verna iuventæ
reddit: deposito sicut Iovis ales avito
squallore, antiquas vires nitidamque iuventam
suscitat, & lætus prava inter nubila fulget:
solatur fraudem passos: examine iusto
quæsitor pensat causas, & crimina discit.
Hic Moysi leges dedit alto à culmine cæli,
Isacidasque patriis docuit sensa, abdita sensa.
In veniam Dominus pronus, mentemque benignam
accipit in miseros; lento venit ira, secunda
gratia Pegaseo sed gressu. Præpete lite
haud furit in miseros: haud tristia iurgia vinclo
æterno nectit: non ardet semper in iras:
criminibus pœna haud respondet, nec mala reddit
æqua malis, quæ tunc facimus, cùm præpedit error
præceps incautos, nec fata futura videntes.
Terrenis quantum cæli plaga distat ab oris,
alma Dei tantum bonitas diffusa redundat.
Consurgens quantum sol est seclusus ab undis
Hesperiis, tantum sceleris vestigia nostri
transfert, ut solvant tristi formidine terras,
tristibus ut pulsis surgant secla aurea mundo.
Omnis ut in natis charis stat cura parentum:
sic tenet affectum patrium in sua iussa tenentes.
Scit fragilis massæ fatum, viresque caducas,
pulveris in morem, subito quas turbine nigro
conglomerat Boreas cælo spectacula portans.
Vere novo veluti teneras herba exit in auras,

cui Coma versicolor, flos aureus, aurea forma;
at postquam virides exurit Sirius agros,
pulverulenta coquit siccis & solibus aestas,
flos perit, herba cadit, forma immutatur, in hora:
sic homo, sic vitae consumto flore fatiscit,
perque dies culmen nostri conscendimus aevi,
quo tacto, tangunt nos fata novissima fato,
vivacique nihil nisi pulvis corpore restat.
Ast bonitas Domini manet aeternumque manebit,
qui dans iusta suis servabit iugiter omnes
natorum natos, & qui nascentur ab illis,
si modo iusta colunt, noctesq; diesque volutant
mente Dei leges, & servant foedera pacta.
Ille sibi immotam nitidi tentoria Caeli
ut sedem posuit, qua rex de vertice Olympi
aspectat mare velivolum, terrasque iacentes,
& latos populos, sparsasque per aequora gentes,
quas omnes regit imperiis & fulmine terret.
Vos quoque Caelicolae, caelique exercitus omnis
collaudate Deum, sanctas contexite laudes
(illius vobis nam iussa capessere fas est)
ut Domini volitet pia fama per ora virorum.
Angelicae turmae, quas non virtutis egentes
condidit ipse Deus, Domino date laudis honores.
Tu mare, tu Caelum, & Caelo quaecunque teguntur,
ferte preces, date iusta Deo, date laudis honores.
Tuque animae vis tota meae, vis corporis aegri,
te dignas totam in laudes effunde Tonantis,
si vigor ullus inest fibris aut entheus ardor.

A M E N.

INDEX

INDEX RERUM ET VERBORUM MEMORABILIUM, QVÆ IN HOC OPERE CONTINENTVR.

Numerus primus atque coniunctionem & sequens, paginamque teri, versus denotant.

A.

alienatio

B b[illegible].

C.

C.

D.

F.

G.

Ger-

I.

Lissa.

M.

N.

Q

Q.

R.

S.

T.

V.

V.

F I N I S.

Corrigenda

PAG 3 v. 45. *lege* probant: ideoq. p 4.v.33 & 34.*l.* cœnae p 6 36.*l familiissima fil. ead.* 42 *l.* Hussio irat. p.10.3. *l* teste, del *ead.* 39. regalia sacra sive orn. p.11.14.*l.* annos loculo cond. hæ. *ead.* 25 administrari. p.12.24.*l.* Ioanne Papa *ead* 25.*l.* obsidere ad q. *ead* 38.*l.* ubique valv. *ead.* 48.*l.* accurrere. p.13.5 *l tit. Rom.* ead 47 *l.* ecclesiastæ *ead.* 51.p10, *Thesnano, l.* Redintuinano *vel* Rediotuinensi. p.14.22 *l* rapi. *ead.* 23.*l.* involvi. *ead.* 24 *l.* sepeliri. p.15.8 *l.* dicitur, io parvo 16.2.*l* extremo quidem digito vel levissime atting p.17.32 *l.* Qua nobilis rustici dominus audito 18. *antepen.l.* ad Despotas, Equ. p.19 v.v.2.3.5.9 10. *pro voce* Domini, *repone* Despotæ. *Idem recurrit paginis* 20. v.v.42.53 56. item pag.22 v.v.5.7.25 30.45.47.49 & 30.v.7 item p 37 v.v 50.53.54.& 77.47.& fortassis alibi. p. 25.1.*l. dixi, sp ead.* 37. quibuscunque opp. p.26 4.*l* perfici. Eo *ead.* 7. negare, imo oc p.36.20 *l rogans ead.* 42. *l* universo Conc. p.37.8 *l videretur. ead.* 22.*l interrogantes* pag 43.10 *frequens Conc.* p.47.21.*l. Gratum sane & insigne sed quod ins. & op. ff grave, quodque* p.48 54 *l* persæpe f. p.49.49 *l.* induere: calas. p.57.53 *l* cogitare, nec animum suum p.61.18.*l.* vaticinium tamen p.66.30. propterea quod. nov. *ead.* 46. argentum iam p.69.26 postero die *ead* 40 Hos monachos Hagecus divinitus è carcere ereptos esse scribit. p.71.12. religionem gladio vindicatã. calceosq; Chrismate inunctos *ead.* 48. à calice, divina spe dua Th. p.73.1. desunt hæc: *nensi, & S.Caes. Maiest. Rudolpho II. per admodum reverendum patrem Paulum Pamminondam, Spontanum, eiusdem monasterii Abbatem, cum aqua Gregoriana, prius ab eodem. Rev.* p.75 17.*l.* lacum qu. p.76.47 datum, Hussie. p.77.47.*l.* bonus iste Despota vim m. *ead* 52. Despotas Guil. *ead. antep.* maleficorumque numell p.78.v.3.*l.* ad Pragam recubantibus. *ead* v.v. 19.& 22.*l.* Rediotuinum episc. p.79.4.*l.* Carolum Imp. p.80.36.*l.* ridere p.81.41.*l.* dedicatum cons. p.83.41 *l. Zisca mons ead* 48. cingere, id à &c. p.91.22.*l oppidum se Z. ead* 53.*l.* obruere, oppidanorũ M. p.93.32. *l.* sacerdotes p.95.28.*l.* Zisca cel. *ead. antep.* 21. sacrificuli s.fl. p.103 37. *l.* comburere Satzamque tendere. Quo Germani cognito, reversi ooo munita oppida Cadan. p.112.51.*l.* qui sese iu arc. P.118.v.31.*l* quod Pragenses ipsis ansam præbuissent. p.115.v.11.*l.* vindicanda à Germ. p 122.8.*l* posteriora revelata p.126.3.*l.* Archiepisc. Tr. p.138.52.*l.* civius atque eo maiore fervore sal. p.151.57.*l. disputare,* à p.153.37. ita eorum ac. p.154.20.*l.* Clenoviskio ducibus, una cum Gl.